

~~~~~

માં કૃષ્ણ કર્માણ શ્યામિ સારથી છે.

~~~~~

આ ગ્રંથમાં પ્રથમ જૈની શાળી કહેવા ? તથા જૈની પાય તેમને
 શું શું કરવું જોઈએ ? તે અધિકાર છે. માર્ગાનુસારીને તથા સમકિતને
 તથા શ્રાવકનાં વાર વ્રત તથા સાધુનો માર્ગ તથા ચૌદ ગુણસ્થાનકનું
 સ્વરૂપ તથા કર્મ કેટલાં ? કર્મની પ્રકૃતિ કેટલી ? કર્મ કેમ આવે
 છે ? કર્મ શું પદાર્થ છે ? કર્મ શું ફલને આપે છે ? કર્મ કેમ નાશ પાય છે ?
 કર્મ નાશ કરવાના શું શું ઉપાય ? ગ્રહસ્થ ધર્મ, પૂજાનકિ તથા પ્રજ્ઞ
 નાં કેમ વહુમાન કરવાં ? કેમ ગુણગ્રામ કરવા ? શું શું જાવના
 જાવવી ? દેવદ્વ્ય જ્ઞાણથી, જ્ઞાનદ્વ્ય જ્ઞાણથી, તથા સાધારણ
 દ્વ્ય જ્ઞાણથી શું નુકશાન પાય છે ? તેની કપાત તથા ધર્મપ્રવૃત્તિ
 માં શાસ્ત્રના આધાર અને તેના પાનાં સહિત વિવિધ પ્રકારનાં પ્રશ્નો
 તર તથા ધ્યાનનાં સ્વરૂપ તથા પ્રતિક્રમણના દેતુ તથા આત્મા શું
 કેમ પાય ? તે જાવવાનું સ્વરૂપ, તથા મરણ વચ્ચે શું શું કરીને સંય
 રો કરવો ? તેનું સ્વરૂપ તથા રાત્રિ સુતી વચ્ચેની વિધિ, પ્રતિષ્ઠાવિ
 દિક્ષાનાં મુહૂર્ત, એ વિગેરે વસ્તુઓનાં સ્વરૂપ આત્માને હિત કરનાર
 છે તે સાંકળીયાથી જણાશે. આ ગ્રંથ કરવામાં મહારું દીલ જોઈએ
 તેવું નહોતું, પણ મારા પ્રિયમિત્ર રાયચંદનાઈ ઉદેચંદ વિગેરે ધર્મ
 પ્રેરણા કરવાથી મહારા મનમાં આવ્યું કે મહારામાં શાસ્ત્ર સ્વપ્ન
 શક્તિ તો નથી. પણ વાલકો જેમ પહેલો કક્કો ધૂંટે છે. પછી અન્ય
 સથી કક્કો કાઢતાં આવડે છે તેમ હું પણ આ જાણ્યોની અતિદે
 પેરણા છે તો થોડું થોડું લખી જે જે શાસ્ત્રમાં જે વાત જે પાનામ
 હોય તે સાથે જણાવું તો વાંચનાર જાણ્યોને સુગમ પડે અને મને
 આ ચોપડી લખવાનો પ્રયાસ કરવાથી મહારો પ્રમાદ બુટશે.

शास्त्रनी वांतो वांचेली पाठी स्मतिमां आवशे, एम विचार करी जे जे वखते जे जे प्रश्नो याद आव्यां, वा महारी पास महरा धर्म स नेहीत घेसता तेमणे प्रश्न करेलां ते पण दाखल कस्यां ठे एटले अ नुक्रमेनो नीयम रह्यो नथी. आ ग्रंथनी मुख्यताए तो जैनी ज्ञाश्त सारु रचना ठे. तो पण आ ग्रंथमां अन्यधर्मनी कोइ पण जगाए निं दाना शब्द नथी. थने आ चोपडीमां, मार्गानुसारीना गुण विगेरे केटलीएक आत्मिक वात सर्व धर्मवालाने उपयोगी अने पसंद पडे एवी ठे. माटे अन्य धर्मवालाने पण मध्यस्थ दृष्टि राखी खरुं शुं ठे थने खोटुं शुं ठे? ते जाणवुं. एटलो विचार करी वांचशे तो तेने प ण अत्यंत लाज पशे, थने जरूर फायदो थशे, कोइ कोइ वावत समजमां नही आवे तेनां प्रश्न लखशे तो हुं वनतो खुलासो आपी हा. घणा अन्यदर्शनी ज्ञाश्यो तथा स्वदर्शनी ज्ञाश्तए मागणी क रवाथी १०००) नकसने बदले २०००) नकस (चोपडी) उपाववा मां आवी ठे. ए चोपडी वनावती वखत उपाववानो महारो विचार नहोतो, पण महारा प्रीयमित्रो स्वदर्शनी तथा अन्यदर्शनी ज्ञाश्त नी घणी प्रेरणाथी उपाववानुं ययुं ठे, ए चोपडीनी खरी कीम्मत करतां पण जुंजी कीम्मत राखवामा आवी ठे. के जेथी करीनें सर्वे ज्ञाश्यो तेनो लाज लेइ शके, आ चोपडीना घणा खरीददार थाय ठे अने बीजा घणा पवानो संजव ठे तेने माटे घणी चोपडीयो उपा ववाना खरचमां प्रथमधीज पैसानी मदद आपी ठे, तथा आ चो पडी महारी लखेली उपरथी उपाववामां घणी मदद श्री ज्ञावनगर ना महारा मित्र कुंवरजी भाणंदजीए आपी ठे अने महारी लखेली चोपडीमां केटलाएक जागमां इस्तदोपनो पोते सुचारो करी उपा ववा मोकसता, ने ते लखवानी सारी महेनत लीवी हती माटे तेमनो पण उपकार मानवानो ठे, आचोपडीनी प्रयमावृत्ति उपाववा अगाठथी पैसा आपवानी मदत करनार गृहस्थानां नाम नीचे प्रमाणे ठे.

१००) श्री सुरतवाला शा. नहानचंद रायचंद प्रथमधी भापवा कबुल करवायीज आ चोपडी ठपावानो विचार मुकरर थयो हतो.

६०) श्री भमदादावना शेठ. दलपतजाइ जगुजाइना घरना रु ५०) शेताशी वाइ गंगा वेने आप्या ने रु १०) चंच ल वेनना तरफना.

२५) भमो अनुपचंद मलुकचंद तथा हमारी घणीभाणी मंठा ना तरफधी तथा हमारा जाइ नगीनदासनी घणीभाणी घाइ तेजकोर तरफधी.

१०) रतनचंद मगनजाइ.

५) शा. ललुजाइ भमरचंद ज़रुचना.

४३) वाई जडाव शा. हेमचंद मोतीचंदनी विषवानी वती शा. नगीनदास वमलचंदे आप्या.

आ मुजब ठंगी कीमत लेवामां पैस्तानी मदद करी ठे तथा चोपडी १००० ठपाववी हती ते ठंगी कीमते वेचवी हती तेथी व घारे ठपाववा वोचार नही इतो तो पण नीचे मुजब लखेला गृह स्थोए पोतानी तरफधी वघारे ठपाववी कहीने मुल कीम्मते ली थी तेनां नाम.

४०० चारसो चोपडीं शेठ. भमरचंद प्रेमचंद खंजातवालाना तरफधी हा. पोपटजाइ तथा पीतावरजाइ भमरचंद.

४०० चारसो चोपडीं श्री मेसाणाना शा. वेणीचंद सुरचंद नी चे लखेला गृहस्थो तरफधी;

१००) मुंवाईना सट्टाना पाटीभावाला तरफधी.

२००) मेसाणानी विद्याशालाना ज्ञानना जंमार तरफधी हा. नागरदास नथुनाइ.

१००) मेसाणाना सुरचंद मोतीचंद तरफधी

५०) शा. रायचंदजाइ उदेचंद तथा माह्याजाइ उदेचंद तरफ़ा
शा. नगीनदास उदेचंद.

५०) वाई. उजम शा. रायचंद शीवलालनी विधवा.

५०) शेठ. करमचंद जेएचंदनी विधवा महाकोरवाई तरफ़ा.

१५) शा. मगनलाल मेलापचंद एमना पिताजी शा. मेलापचंद
करमचंद तरफ़ा.

१५) शा. फुलचंद रामजी जलालपोर.

१०००) मफत आपवा राखी ठे.

आ चोपडी उपाववाना काममां पुस्तक वेचवुं ए महारा मन
मा ठीक नहीलागवार्थी आ गृहस्थो मदत करनार मलवार्थी उपाव
वानुं धन्युं ठे. अने कीमत सहज राखी ठे, ते खपवालाज छे ते सारुं.
“आ चोपडी बनाववानी महारी शक्ति आववाना महारा उपगारी पुरु
पनुं सहज वर्णन करुं वुं. हुं आठ वरसनो थयो ते वखतमां अमदा
वादना शा. ठाकरसी पुंजाजाइ जरुचमां दफतरदार इता तेनुनो
महारा उपर बहु प्यार इतो ने तेमणे मने रोजना नीयम धार
ता शीखवुं तथा पौपघ बीगेरे करवानो अज्यास कराव्यो ते दीव
सथी धर्मनी प्रीति शरु थइ अने १४ वरसनी उमर थइ त्यारे दूक
म मुनिनो समागम थयो तेमणे मने आगमसार नवतत्वना वृटा
बोल शीखव्या, तथा केटलीएक अध्यात्मिक वातो एकांत समजावी.
सूत्र वांचवानी वृट बतावी तेथो में घणां सिद्धांतो घणी वखत वां
च्यां तेथी स्याद्वाद मार्गनी श्रद्धा थइ. पठी सूत्र वांचवां आवकने
योग्य नथी, तथा दूकम मुनिनो बतावेलो एकांत मार्ग जैनशैलिथी
उजडी भागमोषी समजवामां आव्यो. तेथी संवत १९११ नी सा
लथी दूकम मुनिनो प्रसंग ठोडवो पड्यो. तयार पठी पंजाबी तपसी
जी साहेव मोहनलाल तथा मुनी महाराजजी साहेव बुटेरावजी
महाराजनो प्रसंग थयो. तेमनी पासे स्याद्वाद मार्ग समज्यो तथा

श्रावकना बार व्रत लीषां तथा केटलोएक बोध थयो. तयार वाद सं
वत १९४१ नी सालमां मुनी महाराज श्री आत्मारामजी महा
राजजी साहेब मळ्या तेमना प्रसंगे पण बोध वृक्षिने पाम्यो. संवत
१९४० नी साल पठी वेपारनी उपाधि उठी करी तेथी शास्त्र जो
वानी तक मळी तेमां श्री हेमाचार्य महाराज तथा श्री हरिजिज्ञू
रि महाराज तथा जसविजयजी महाराज विंगेरे अनेक आचार्यना
ग्रंथो वांचवापी पण कंश्क बोध थयो. आ चोपडी वनाववानी वा
लक जेवी शक्ति भावी ते उपकार आ महा पुरुषोनो वे अने तेम
ना गुणनो उत्तोगण थवुं छर्जन वे.

आ चोपडीना पानां ३०५ सुधी आचार्य महाराज श्री आत्मा
रामजी महाराजजीए पण तपासी जोयां वे अने बीजा जागना
पानां मोकलवानां हतां एटलामां ए महाराजजी साहेब स्वर्गवास्त
पया तेथी मोकलवा रही गयां. आ वात महारा सर्वे उपकारीअने नि
वेदन करी नमस्कार करुं वुं.

आ पुस्तक वांचनार साहेबोने विनंती करुं वुं के आ चोपडी
वालकोडा जेवी वनावी वे तेमां कंश्क पण महारी झूल चूक थइ
होय तों ते सुधारी वांचवुं. अने मने लखी मोकलवा कृपा करवी
के महारी झूल सुधरे.

ली. अनुपचंद मलुकचंद.

વીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

આ ચોપડીનો ફેલાવો કરવા સારુ અને નીકટનથી ઘણા જીવો પ્રજ્ઞના માર્ગનું જ્ઞાન મેલવી શકે તે સારુ વેઠી કીમતથી ટુંગ પૈસા લેવા તેની મદતમાં તથા સાધુજી વીગેરેને આપવા નીચેના ગૃહસ્થોએ જે જે રકમ આપી છે તે નીચે મુજબ.

- ૧૦૦) શેઠ. મનસુખજાઈ જગુજાઈ. અમદાવાદ.
 ૫૦) વેન ગંગાવાઈ શેઠ દલપતજાઈ જગુજાઈની ઘણીઆણી. „
 ૫૦) શેઠ. કરમચંદ પ્રેમચંદ. „
 ૫૦) શેઠ. પ્રેમચંદ રાયચંદ. મુંબઈ.
 ૫૦) વાઈ મોતીકોર ઝવેરી મોતીચંદ ઝવેરચંદની ઘણી
 આણી. સુરતચંદર.
 ૫૧) વાઈ જમનાં વાલાજાઈ દલસુખરામની ઘણીઆણી. કપડબળજ.
 ૨૫) વાઈ જેઠી અમારા કાકા જીવચંદ મુલચંદની ઘણી
 આણી. જરુચંદર.
 ૨૫) વેન ઝમેદકોર અમારા કાકા જીવચંદ મુલચંદની દીકરી. „
 ૨૫) વાઈ કંકુવાઈ શા. અમરચંદ પરશોતમદાસની ઘણીઆણી „
 ૨૫) શા. અમરચંદ દેવચંદ. „
 ૨૫) શા. નગીનદાસ વમલચંદ. „
 ૨૫) શેઠ. માહ્યાજાઈ મુલચંદ. અમદાવાદ.
 ૨૫) શેઠ. માનચંદ વીરજી. „
 ૨૫) શેઠ. નધુજાઈ સુરચંદ. માંમલવાલા.
 ૨૫) વેન દીવાણી શેઠ. પરશોતમદાસ પુંજાસાની દીકરી અમદાવાદ.
 ૨૦) વાઈ ઝજમ શા. પીતાંબરદાસ તારાચંદની ઘણીઆણી. જરુચ.
 ૨૦) વકીલ. હીરાચંદ પીતાંબરદાસ. અમદાવાદ.

- २०) शा. परसोतम शवचंद. "
- १५) जाइ पोपटनी वती शा. नगीनदास छदेचंद. जरुचंदर.
- १६) शा. नायाजाइ बखतचंद. "
- १५) शा. माणिकचंद परचुदास. "
- १५) शा. लखमीचंद मोहनलाल. "
- १५) वकील. सांकलचंद रतनचंद. भमदावाद.
- १२) शा. नायाजाइ परचुदास.
- १०) बाइ माही. थंकशेखरवालां.
- १०) बाइ जेकोर भमदावाद घांचीनी पोखनां.
- १०) शा. जेदंगजाइ हठीसंग मोदीवाढाना.
- १०) शा. खीमचंद ताराचंद दाणापीगना. थमदावाद.
- ५) बाइ मुजी शा. कशनदास देवचंदनी दीकरी.
- ५) बाइ घेली शा. वमलचंद लायचंदनी घणीयाणी.
- २५) शा. साकरचंद लालजाइ. सुरतबंदर.
- ५) शा. नगीनदास जेएचंद. भमदावाद.
- ५) शा. फस्तुरजाइ शवचंद. "
- ५) बाइ थंवा घेन. बेजलपोर.
- ३५) शा. गगलजाइ हठीजाइ. पुनाना.
- रु २५) मदतमां तपा बेठी कीमते घोपडी नं. १५०)
- ५) बाइ दीवाली. शीणोरवालां.
- ३३) परचुरण आशामी हा. वेणीचंद सुरचंद.
- श्री भमदावादवालानी वीगत.
- ११) शा. त्रीजोवनदास शवचंद दाणापीगवाला.
- १०) शा. वीरचंद ऊवेर. "
- ६) शा. हेमचंद रवचंदना बाप नागजीजुधरनीपोल.
- ५) हा. जाइ जेसींगजाइ भगनलाल हसतकना. रु ३१)

૫૦) ડોન. નોર્મનનાડ હીપનંદ્ર શ્રી જ્યમદાનાવાલા.

૩૫) શ્રી જ્યમદાનાવાલાના.

૧૫) ડા. મોતીલાલ મેજાનાડ નરપમાન.

૧૦) ડા. મોહોજાનનાડ નરપમાન.

૧૦) ડા. શ્રેમનંદ હીગજાડના તા. હરીજાનનાડ.

૧૦) ડા. ત્રીમનંદ નારાનંદ મુંવડ રોમના વજાવ.

૧૨૫) ગાંધી. મગનંદ જીવરાજનો વટુ થાડ કીલીયાડ. મેસાળા.

૫૦) પારી. નુનોજાલ રગનંદ નજેરામ.

૧૦) ડા. નેમનંદનાડ નાડતાદાગ. શ્રી ગીરમગામગાવા.

૨૦) ડા. ગગજાડ નાગદાગનો વટુ થાડ તજમ. મેસાળા.

૧૦) પારેલ જાપનંદ મેમનંદ.

"

૫) ગાંધી. રવનંદ નાદાજનંદના.

"

૧) ડા. મોમનંદ દ્વઠીર્ગાં.

જ્યમદાવાવ.

૧૦) થાડ ઘેજી ડા. ઝવેરનંદ મોજાગનંદની વીકરી.

૬ ૧૨૦૪૪

આ કામમાં ડા. વેણીચંદ મુરનંદે મદદ કરો છે, તેમજ આ
 આ ગુજરાત વીગેરના સાધુ સાધવિને પુસ્તકના કામની ઇટલી મ
 દદ કરે છે, કે તે હું વર્ણન કરવા અશક્ય હું. કેમકે પોતે કંડ આ
 ધનવાન નથી કે પોતાના ધરના પૈસા ચૂરવી શકે. તેથી ઉદાર વી
 લના જાણીને સમજાવી તેમનું મન સંપાદન કરી પૈસા લઈ સદગૃ
 હસ્થોને ત્યાં પૈસા રાખી જેમ જેમ જે સાધુજી મંગાવે છે, તેને સારુ
 ઠાપેલાં પુસ્તક ખરીદ કરી તેમને પોચાડે છે. તે કામમાં એ જાણી
 ઘણોજ ચલત રોકાય છે, પણ એક સાધુજીની જાતિ, ધીજું જ્ઞાનના
 કામમાં મદદ એ બે કામ થાય છે. ને એ બંને કામની ઘણીજ એ જા
 ણીને હોંશ છે. તેથી ઘણાંજ કર્મ નાશ થવાનું સાધન છે. તેમજ આ
 ગુજરાતના લોકોને જરોસો પણ પાકો થઈ ગયો છે. તેથી એ જાણ

ज्ञानमां वापरवा पैसा मागे ठे ने प्रसन्नताधी आपे ने तेमज केटजा
 एक ज्ञानना उत्तेजनवाला ए छपर ज्ञानमां वापरवा मोकली आपे
 ठे, श्यावा ज्ञानना काममां पैसा आपनारनां तथा ए ज्ञानां घणांज
 ज्ञानावर्णी कर्म नाश पशे, बली मुंघइमां वनने वेणीचंद नथी हो
 ता तो बीजा ज्ञाइठ पण वेणीचंदनी जग्यानुं काम कां ठे तेमने
 पण ज्ञाननो पार नथी, आ ज्ञानवन इइने श्यामाधीए आवा ज्ञा
 नना काममां मदद करवी तथा वेणीचंदनी पेंठ काम करवानो छत्ता
 छ घरवो, या मोटा घनवान पुरुषो मोटी मोटी रकमो कांठे ने
 एक खातुं थापे के तेना व्याजमांथी साधु साधवीने ज्ञान जे जे जो
 इए ते पोचाटी आपे तो मोटा ज्ञाननुं कारण ठे, ज्ञानना कंइक र
 सीया तो धया ठे पण जेवा जोइए तेवा धया नथी ते सारु बीनंती
 ठे के दरेक प्रकारे ज्ञान जणवुं ने जणाववुं लखाववुं ए काममां ब
 हुज लक्ष राखवो जोइए, दाख घडी घनवान पुरुषो मोटी रकमो
 करी एक एवुं खातुं थाप के तेना व्याजमांथी श्रावकना बुद्धिज्ञान
 ठेकराने पगार आपी राखवा, ने ते आखो दिवस अन्धास कल्याज
 करे ने तेनी जेम लायकता थाप के पगार बघारता जवुं के जण
 वानुं मुकी दे नही, श्यावा पांच पचाम विद्वानो पशे तो तेमांथी
 परंपराए घणोज ज्ञाननो फेलावो पशे, माटे आ काम घणुंज
 उत्तम ठे, ने करवा जोग्य ठे, माटे जाग्यशास्त्रीए उग्राह घरवो,
 एही मारी बीनंती ठे.

પ્રથમાવૃત્તિની બે હજાર નકલો ઘણાજ થોડા વખતમા રૂપી
 ગડ થને બીજા ઘણા જિજ્ઞાસુનની વારંવાર માગણી થઈ તેથી
 આ બીજી આવૃત્તિની પાંચ હજાર નકલો ઠપાવવી પડી છે. આ
 બીજી આવૃત્તિમાં ઘટતો સુધારો કસ્યો છે, ઠતાં પણ કોઈ ઠેકાણે કા
 નો, માત્રા, મોંઢી, વિગેરે જે કાંઈ ખૂલ પડી હોય અગર જિનાકા વિ
 રુદ્ધ લખાણ લખાયું હોય તો ચતુર્વિધ શ્રી સંઘની સાથે હું મિથ્યા
 હસ્કૃત માગું છું.

લી. અનુપચંદ મલુકચંદ.

अनुक्रमणिका.

प्रश्न.	पृष्ठ.
१ जैनी कहेवाय ठे ते शायी?	१
२ जिन ते कोण?	१
३ पूर्वोक्त राग छेपादि कोणे जीत्या ठे?	१
४ तीर्थंकर ते कोण?	१
५ तीर्थंकर तथा सामान्यकेवलज्ञानीमां शो फेर?	१
६ सिद्ध ध्येला सामान्यकेवली तथा तीर्थंकरमा शो फेर?	१
७ वर्तमान कालमां कोइ तीर्थंकर ठे?	१
८ तीर्थरक्षक देवतानी सदायताथी त्यां जइ शकाय के केम? कोइ पूर्वे जइ आव्युं होय तो तेनुं नाम आपो.	२
९ तीर्थकरने देव झा सारु मानवा?	२
१० अन्यमतावलंबीउ जेने देव माने ठे तेने आपो पण देव मानवा के नहीं?	२
११ अन्य देवो दूषण युक्त ठे एम केम कहेवाय?	२
१२ तीर्थंकर देवे आगमो लख्यां के कोणे लख्यां?	२
१३ आगला आचार्य महाराजे केम नहीं लखाव्यां?	२
१४ देवर्हिणी क्षमाश्रमण आरंजयी केम धीन्या नहीं?	२
१५ ए आगमो कोनी पासे सांजलवां?	३
१६ गुरु महाराज कोने मानवा?	३
१७ पूर्वोक्त सर्व गुण न होय पण शास्त्रोपदेश करी जाण ता होय तो तेमनी पासे धर्म सांजलवामां गुं हरकत ठे?	४
१८ यत् किंचीत् सारजूत धर्मतत्त्व गुं ठे ते कहो?	४
१९ धर्मनी योग्यता शी रीते पाय?	४

ज्ञानावरणी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४३
दर्शनावरणी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४८
मोहनी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ५०
वेदनी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ६४
नाम कर्मनुं स्वरूप	पा० ४०
गोत्र कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४५
अंतराय कर्मनुं स्वरूप.	पा० ७६
आयु कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४६

५३ ए आठे कर्म जीव गुं करवायी बांधे ठे? ७६

५४ जैनदर्शनमां कर्म बांधतां रोकवानो तथा जूनां पूर्वनां बांधे
ला कर्म नाश करवानो गुं उपाय वताव्यो ठे? ४८

१ मीळ्यात गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १४८
२ तास्वादन गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १४९
३ मीश्र गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ७९
४ अविरति समकित गुणस्थाननुं स्वरूप	पा० ८०
५ देशवीरति गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ९०
६ सर्ववीरती गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १०४
७ अप्रमाद गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १०९
८ अपूर्व गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११४
९ अनिवृत्तिबाधर गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
१० सूक्ष्मसंपराय गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
११ उपशांतमोह गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
१२ ह्रीणमोह गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११६
१३ सयोगी गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११६
१४ अयोगी गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११७

५५ आ मुजवनो धर्म जैनवालाज करी शके के बीजां

- कोइ करी शके ? ११७
- ५६ भ्रातृं ज्ञानीने जैनधर्म उपर राग राखे ने अन्य धर्म
उपर द्वेष राखे ते युक्त ठे के केम ? ११८
- ५७ अधर्मो जीव उपर द्वेष करे के नही ? ११९
- ५८ अन्य धर्मवाला धर्म करणी करे ठे ते फोगट जाय ठे
के केम ? ११९
- ५९ जैनमां घणा गह्व ठे, ते सर्व शुद्ध ठे के केम ? १२०
- ६० भा कालमां देवना आये के नही ? नही आववानां
कारण परदेशी राजाना विवादमां भागल कहां ठे
वास्ते नहीं ज भ्राते के केम ? .. १२४
- ६१ पांच श्रंग जे सूत्र नीर्युक्ति जाण्य चूर्णो टीका ए
सर्वे तृष्य मानवाना भ्रातृं ठे ने केटलाएक नपी मान
ता माटे व्याजयो शुं ? १२४
- ६२ उगणसाठमा प्रश्नमां कथुं जे दशपूर्वधरनां वचन
प्रमाण करवां शास्त्रमां कथुं ठे ने देवकिणी कृमा
श्रमण मदाराजने तो दश पूर्व नपी. त्यारेते शी री
ते प्रमाण करवुं ? १२६
- ६३ बाह्य अधवा अर्ज्यंतर तपश्चर्या करवापी निर्जरा था
य के पुण्य बंधाय ? .. १२६
- ६४ आत्मतत्त्वनुं ज्ञान न होय तेने तपश्चर्या करतां शुं
लान थाय तथा चारित्रयी शुं लान ? १२७
- ६५ गीतार्थनी निश्चय नपी ने स्वच्छंदपणे करे तेने कंइ
लान थाय के नहि ? १२८
- ६६ थालोक परलोकनी बांग रही ठे ने तप प्रमुख
करे तेने लान शी रीते थाय, वली उपदेशमालामां
गाथा ३२५ मोमां कथुं ठे जे थज्ञानी तप करे ते

निष्कल आय, वास्ते केम ? १२०

६७ यात्रा करवा तीर्थोए जवुं, तेमां गुं लाज ते ? प्रजु नो
रहेता होय त्यां होय भने ज्यां जइए त्यां होय
तो गुं विशेष ? १२१

६८ सामायिक पौषध पडिकमणामां श्वाचूषण राखे
के नहि ? १२२

६९ कोइक मुनि संयमथी चुक्या ठे ते प्रवृत्ति करी शक
ता नथी पण शुद्ध प्ररूपणा करी शये व तो तेमनी
पासे धर्म सांजलवो के नहीं ? १२३

७० साधुजी महाराज पासे दिक्षा लवा आवे तो तेना
माता पीतानी भाइया सइ दिक्षा भावे के केम ? १२४

७१ आयक प्रतिक्रमण करे ठे ते दोक स्तना हेतु गुं ठे ? १२५

७२ प्रतिक्रमण कइ बखते करवुं ? १२६

७३ पडिकमणामां व आवदररुमा कया कया आचारनी
शुद्धि थाय ठे ? १२७

७४ ज्ञान जणवाथी वा सान्दयाथी वा वांचवाथी गुं
ज्ञान थाय ? १२८

७५ कोइ गह्ववाला कहे ठे जे वए पर्व तथा कड्याणक
दिवस शिवाय पौषध करवो नहि ते केम ? १२९

७६ प्रप्यगमां कड्यमूत्रज वांचनुं एवी परंपरा चाली ठे
तेनुं गुं कारण ? १३०

७७ अंजनसजाका कोण करे ? १३१

७८ आ काजमां धर्ममाथन करनागमां केटजाएक छःखी
देसाय ठे ने भवर्मा मुखी देसाय ठे तेनुं गुं कारण ? १३२

७९ आवरु आगवरु थाय तो केटले जवे सिद्धि वो ? १३३

८० जगवंत विचरे त्यारे रस्तामां साथे गुं गुं बस्तु होय ? १३४

- ८१ गर्भमां जीव उपजे ठे ते शी रीते उपजे ? ने वधे ठे
ते अनुक्रमे शी रीते वधे ठे ? १५५
- ८२ वासुदेव नरके जाय तेनुं गुं कारण ? १५७
- ८३ पिंसुस्थ ध्यान शी रीते करवुं ? १५८
- ८४ पदस्थ ध्यान शी रीते करवुं ? १६०
- ८५ रूपस्थ ध्यान शी रीते करवुं ? १६२
- ८६ रूपातीत ध्यान शी रीते कह्युं ठे ? १६३
- ८७ जैनमां समाधी चडाववानो मारग ठे के नहि ? १६४
- ८८ कंइक जैनवर्म नामधारी तेरापंथी श्वेतांवरी क
हे ठे जे नगवतोजीमां पाने ६१२ मे भसंयमीने दान
आपवाधी केवल पाप कह्युं ठे माटे दान देवुं नही,
ते व्याजवी ठे के केम ? १६४
- ८९ आवा जैनमां बहु मत ठे ते लोकने गुं आत्मानी
धीरु नही होय ? १६५
- ९० आत्मप्रवेश हाली ग्यानो अधिकार आचारांगजीनी
ठापेली टाकामां पाने १०३ मे ठे तेनो शो हेतु ? १७०
- ९१ मुनि कंखामोहनी कर्म बांधे ए अधिकार क्पां ठे ? १७०
- ९२ जुवनपति प्रमुख नोचेना देवता उपरना देवलोकमां
जाय के नहि ? १७१
- ९३ तामजी तापसे साठ हजार वरस सुधी तपस्या करी
फोगट गइ कहे ठे ते केम ? १७१
- ९४ तुंगीआ नगरीना आवकनो अधिकार क्पां ठे ? १७१
- ९५ अन्नवी क्पां सुधी जणे ? १७१
- ९६ आवकनां व्रत लीधा शिवाय बीजा परचुरण नीयम
करवानी भरजाद ठे के नही ? १७१
- ९७ ठण भारामां जे जीवो पशे तेनुं केटवुं आठवुं त

- धा समकृति के मिश्रणांती ? १४२
- ९८ पांच इंद्रियमां कामि इंद्र कयी ने जोगी कयी ? १४२
- ९९ श्रावक संघारो करे त्यारे सर्वथा पांचे व्रत आदरे ? १४२
- १०० श्रावक रातपोसो करे तो दीयो राखे के नही ? १४२
- १०१ श्रावक देरासरनुं छय व्याजे राखे तो केम ? तथा
पूजाना काममा वापरे तो केम ? १४२
- १०२ घरदेराशरमां नैवेद्य फल अकृत वीगरे मूके तेनुं शी
रीते करवुं ? १४५
- १०३ सच्चित्त, अच्चित्त, मीश्र शुं शुं समजवुं ? १४५
- १०४ वकुश कुशील वे नियंठा आ काजमां कहा ठे तेमां
कुशील तो जगवतीना पचीशमा शनकमा मुनगुण
प्रतिशेवी कहा ठे ज्यारे मुनगुणमां दूषण लागे
त्यारे संयम गुणठाणुं केम रहे ? १४८
- १०५ अटार ज्ञावदिशा केवी रीते ? १४८
- १०६ नव प्रकारे पुण्य बांधे ते शेमां ठे ? १४८
- १०७ व्याख्यान करवाने योग्य कोणा ? १४८
- १०८ सीद्ध जगयान कये अनेते ठे ? १४८
- १०९ पौषध क्यारे लेखे अने तेनो काज शो रीते ? १४८
- ११० पौषधमां चोमासामां श्रावक जूमि ठपर संघारो करे
के पाट ठपर ? १४९
- १११ साधुजी पुस्तक राखे के नही ? १४९
- ११२ देवताने देवी साथे कामजोग केवी रीते होय ? १४९
- ११३ देवता मनुष्य साथे जोग करे तथा मूत्र शरीरे आवे ? १४९
- ११४ चंडमा पुनम पढी थोढो ढंकातो जाय ठे ने सुद
धी उघाडो थतो जणाय ठे तेनुं शुं कारण ? १४९
- ११५ आचार्य पंच मदाव्रत रक्षित होय तो ते आचार्य ग

- ११६ एवा गुणवंत आचार्य न होय तो केम करे ? १९३
 ११७ एक परमाणुमां केटला वर्ण होय ? १९५
 ११८ गौतमपद्धथो तप करे ठे तथा चंदनवालाना भ्रम
 करे ठे ने गोरजीने आपे ठे ते केम ? १९५
 ११९ एक स्पीति स्थानकमां अध्ययसाय स्थानक केटलां
 होय ? १९५
 १२० जे गतिनुं आयुष्य बांध्युं होय ते कायम रहे के फे
 रफार आय ? १९५
 १२१ वर्तमानकाले आयुष्य केटलुं होय ? १९६
 १२२ गुरु अगुरु क्षायक समकितना नेद कोइ ठेकाणे ठे ? १९७
 १२३ चार अनुयोग ठे तेमां निश्चय कया ने व्यवहार कया. १९७
 १२४ नवकारहीनो काल सूर्य उदयपी बे षडी के हयेजी
 नी रेखा सूरुवापी बे षडी?.... १९८
 १२५ प्रजुने वस्त्र पहरेवावानो अधिकार शास्त्रमां आवि ठे
 ने पहरेवावता नयी तेनुं गुं कारण ? १९८
 १२६ देवताने अवधिज्ञान कयां सुधीनुं होय ? १९९
 १२७ तीर्थकर कया आरामां थाय ने कया आरामां सी
 दि वरे ? १९९
 १२८ मनुष्य गर्जनी संख्या केटली कही ठे ने सामान्य
 मनुष्यनी केटली ? २००
 १२९ अढीहीप जी रीते कया ठे ? २००
 १३० देराशरमां दीवा उघाढा भूकाय ठे ते योग्य ठे के
 केम ? २०१
 १३१ देराशरना खात मुहूर्त करवानी जग्या जोग्यानी रीत
 जैननी ने अन्यदर्शननी सरखी ठे के केम ? २०२

- १३२ सामायकमां घडी राखे ठे ते आझा ठे ? १०३
- १३३ श्रावकने चरवजो मुहपत्ती राखवानी मर्यादा शास्त्र
मां ठे ? १०२
- १३४ श्रावकने सुत्र वांचवानी आझा ठे के नहि ? १०२
- १३५ जैनमां लाखो रुपीशा वीजा शुन मार्गे वपराय ठे
तेवा ज्ञानमां नथी वपराता तेनुं गुं कारण ? १०४
- १३६ नात्रां करवानो रीवाज हिंछमां नथी ने स्वीठ घाल
हत्या करे ठे तो नात्रानो धारो होय तो सारो के
नहि ? १०८
- १३७ आत्मा निर्विकल्प ठे के सविकल्प ठे ? ११०
- १३८ बार जावना तथा चार भावना जाववी एमां पण
विकल्प करवामां आवे ठे ? ११०
- १३९ केवलज्ञान तो निर्विकल्प दशाधी प्रगटे ठे त्वारे वि
कल्प रूप जावना तथा पूजा प्रतिक्रमण करयुं ए तो
वधारे विकल्प सहित रहुं ते करवाथी गुं ज्ञान ? १११
- १४० आत्मा परजावनो भकर्ता कहो ठे ने आ प्रवृत्ति तो
कर्त्तापणे थाय ठे ते केम ? ११२
- १४१ आत्मा निर्विकल्प तथा भकर्ता ठतां कर्त्तापणे व्रत
पञ्चखाण प्रतिक्रमण करे शास्त्र वांचे ने तेथी भकर्ता
निर्विकल्पता थाय एकेम घटे ? ११४
- १४२ ज्ञानीए तो पुण्य पाप बन्ने त्याग करवा योग्य क
द्यां ठे ने तमे तो एकने छोडी एकने आदरवानुं क
हो ठो ते केम ? ११५
- १४३ तमे जे जे जावना करवानी कहो ठो ते आत्मघरनी
ठे के परघरनी ? ११६
- १४४ आत्मानो गुरु प्रवृत्ति शी रोते थाय ? ११९

- ૧૪૫ નિર્જરા તત્વના જેદ ખરૂપીમાં ગણ્યા છે અને કર્મ છે
તે તો રૂપી છે તેની નિર્જરા ધ્યાય તે ખરૂપી કેમ ધાય ? ૧૪૨
- ૧૪૬ જીવ ખરૂપી છે ને નવ તત્વમાં જીવના જેદ રૂપીમાં
ગણ્યા છે તેનો હેતુ શું ? ૧૪૩
- ૧૪૭ સંવરના સત્તાવન જેદ ખરૂપી કહ્યા છે ને સંવરની પ્ર
વૃત્તિ ઘાલ્યછોજ દેખાય છે તે તો શરીરપી છે તો શ્વર
પી કેમ ? ૧૪૩
- ૧૪૮ સંવર નિર્જરા મિછ્યાત્વી કરે કે નહી ? ૧૪૩
- ૧૪૯ દેરાસરમાં પ્રત્નુજીના અંગસુહણાં મેઝાં વા ફાટેલાં
ઘાપરે તેનો દોષ કારજારીને કે વધા આવકોને ?.... ૧૪૪
- ૧૫૦ દેરાસરમાં વાસણ અજવાલ્યા વિના ઘાપરે તો કેમ ? ૧૪૫
- ૧૫૧ દેરાસરમાં જાત્રાં વિગેરેની આજ્ઞાતના હોય તે ન ટાલે
ને પૂજા કરે તો તે કેમ ? ૧૪૫
- ૧૫૨ પ્રત્નુને પૂજા કરવાની જગોઈ ચાંદીનાં વા સોનાનાં ઘ
કતાં ઘોડે છે તે વ્યાજર્થી છે કે કેમ ? ૧૪૬
- ૧૫૩ ફુલની જગાઈ કેસરવાલા ચોખા કરી ચઢાવીએ
તો કેમ ? ૧૪૬
- ૧૫૪ જે જીવે મરણ વગતે શરીર વોશિરાવ્યું નથી તે શરી
રવડે શુનાશુન જે ક્રીયા ધાય તેનું શુનાશુન ધંને
ફલ ધાય કે કેમ ? ૧૪૭
- ૧૫૫ જે જે વસ્તુ વોશિરાવવામાં આવે છે તે આ જવના અંત
સુધી વોશિરાવવામાં આવે છે તો આવતે જવે તેનું
પાપ આવે કે કેમ ? ૧૪૭
- ૧૫૬ વિવેક તે શું ? ૧૪૮
- ૧૫૭ શાંતપણું તે શું ? ૧૪૮
- ૧૫૮ વાંત તે શું ? ૧૪૯

- १५९ कामनो जय ते शुं ? ....
- १६० मुक्तिमां शुं सुख ठे के मुक्तिनो प्रयास करवो ? ....
- १६१ मनुष्य मरण अवसरे संथारो करे ते शी रीते थने
तेमां शुं जावे अने शुं लान्न पाय ? ....
- १६२ आत्मारामजी महाराज—विजयानंदसूरि महाराज
ठे तेमने प्रश्न लख्यां हतां तेनो जवाब शुं ठे ?
- १६३ मरण अवसरे समानिमां चित्त रहे ते सारु कंड जप
करवाना कहा ठे ?
- १६४ साधारण इज्यथी धर्मशाला विंगरे बांधी ठे, ते तथा
संघ विंगरे जमाडे ते आवक वापरे तो केम ? ....
- १६५ पुञ्ज केटला प्रकारना कहा ठे. ....
- १६६ परिहारविशुद्धि चारित्र केटला पूर्व जणेला अंगीकार करे ?
- १६७ सीढ़ महाराजने चारित्र कहीये के नही ? ....
- १६८ विज्ञंग ज्ञानवालाने दर्शन दोष के नही ? ....
- १६९ मुनिने अशुद्धमान आहार पाणी आपवाधी शुं फल
पाय ? ....
- १७० प्रायश्चित्त लेवाना जाय ठे ने एटलामां काल करे तो
आगतक के केम ? ....
- १७१ मोटामां मोटो दिवस केटलो होय ? ने रात्री केटली
होय ? ....
- १७२ आवकी पौष लइ धर्मकथा करे ते अधिकार शी
रीते ठे ? ....
- १७३ ज्ञथ जीव ठे ते सर्वे सीढ़ि चरे थारे बवा अज्ञयी
रहे के केम ? ....
- १७४ समद्वित मद्वित कपी नरक सयी जाय ? ....
१. एक तथा प्रतिमात्री कर

- तां आशातना लागे के नहि? २६६
- १४६ द्वापोपशम जावनुं समकित ने उपशम जावना
समकितमां गुं फेर ठे? २६६
- १४७ श्रावक उधाडे मुखे बोले तो उचित ठे के नही?.... २६६
- १४८ पूर्वनुं ज्ञान क्यां सुधी रहेशे? २६७
- १४९ प्रचुनुं शासन क्यां सुधी रहेशे? २६७
- १५० विद्याचारण जंघाचारण मुनि नंदीश्वर छीपे जीन
प्रतिमाने वांदवा जाय ए अधिकार शेमां ठे? २६७
- १५१ श्रावक श्रावकने तथा श्राविकाने व्रत उच्चरावे के
केम? २६७
- १५२ श्रावकने फासुक पाणी पीवायी गुं फायदो ठे? कारण
जे झारंज तो करवो कराववो रह्यो ठे तो सच्चित्तनुं
अचित्त करीने पीवुं तेषी गुं फल? २६८
- १५३ श्रावक देराझरमां जाय त्या सारी आंगी रचेली
होय तथा गायन धनुं होय तो त्यां तेषो गुं जाववुं? २६९
- १५४ पाठले नवे आयुष्य वांध्युं होय तेज प्रमाणे पुरुं पा
य के कोइ रीते तुटे? २६९
- १५५ साधुजी गाममां प्रवेश करे तो तेने वाजते गाजते
सामैयुं करी तेडी लाववानुं शास्त्रमां कह्युं ठे? २७१
- १५६ चोमास्तामां खांड वीगेरेनो त्याग करवानुं कया शा
स्त्रमां ठे? २७१
- १५७ गुरुद्वय कोने कहिए? २७१
- १५८ जिनविंवनी प्रतिष्ठामां तथा दीक्षामां मुदूर्त्त ही
रीते जोवानां ठे? २७२
- १५९ श्रावक रात्रे सूए त्यारे गुं करणी करे? २७१

પ્રશ્નોત્તરરત્નચિંતામણિ.

૧ પ્રશ્ન:—જૈની કહેવાય છે તે શાથી ?

ઉત્તર:—જિનના સેવક અર્થાત્ જિન મહારાજના વચન રૂપી અમૃત નું પાન કરનાર છે તેથી.

૨ પ્રશ્ન:—જિન તે કોણ ?

ઉત્તર:—રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કામ, અજ્ઞાન, રતિ, અરતિ, શોક, હાસ્ય, જુગુપ્સા इत्यादि નાવશચ્ચુત્તને જીતનાર તે જિન.

૩ પ્રશ્ન:—પૂર્વોક્ત રાગ દ્વેષાદિ કોણે જીત્યા છે ?

ઉત્તર:—તીર્થંકર તથા સામાન્યકેવલીનુપ.

૪ પ્રશ્ન:—તીર્થંકર તે કોણ ?

ઉત્તર:—સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરી, ધર્મતીર્થ પ્રવર્ત્તાવી અનેક જ્ઞાન્ય જીવોને સંસાર સમુદ્રથી તારે તે તીર્થંકર.

૫ પ્રશ્ન:—તીર્થંકર તથા સામાન્યકેવલજ્ઞાનીમાં શો ફેર ?

ઉત્તર:—સ્વયમેવ વોષ પામી સર્વ જીવોને ધર્મોપદેશ દર્શને તારે તે તીર્થંકર અને પૂર્વોક્ત તીર્થંકરનો ધર્મોપદેશ શ્રંગીકાર કરી કેવલજ્ઞાન પામે તે સામાન્યકેવલી.

૬ પ્રશ્ન:—સિદ્ધ દ્રણા સામાન્યકેવલી તથા તીર્થંકરમાં શો ફેર ?

ઉત્તર:—સિદ્ધમાં તો વસ્ત્રે સરસા છે, કંઈ ફેરફાર નથી. તેમને કોઈ દિવસ ફરી સંસારમાં આવવાનું નથી. વલી તે શરીરથી રહિત છે.

૭ પ્રશ્ન:—વર્તમાન કાલમાં કોઈ તીર્થંકર છે ?

ઉત્તર:—વર્તમાન કાલે આ ક્ષેત્રમાં કોઈ તીર્થંકર નથી, મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે; પણ ત્યાં જવાની આપણી શક્તિ નથી.

૭ પ્રશ્ન:—તીર્થરક્તક દેવતાની સહાય્યતાથી ત્યાં જઈ શકાય કે કેમ? કોઈ પૂર્વે જઈ આવ્યું હોય તો તેનું નામ આપો.

ઉત્તર:—સ્થૂલજડની વહેન યદ્દાએ પોતાના ખાઈ શ્રીયકને પર્યૂષણ પર્વમાં શક્તિ રહિત ઠતાં પોરપી, સાદુપોરપી આદિ પદ્ધત્કાણ કરાવી આજો દિવસ ઉપવાસ કરાવ્યો. શ્રીયક કુધાની પીડા જોગવી તે જ દિવસે મૃત્યુ પામ્યો. યદ્દા ખેદ પામી. રૂપિયાત કસ્યાનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા સંઘ પાસે ગઈ. શુદ્ધ જાવચી પ્રેરણા કરેલી હોવાથી સંઘે પ્રાયશ્ચિત્તની ના કહી. યદ્દા સંતુષ્ટ ન થઈ અને શ્રી સીમંધરસ્વામી પાસે પૂઠી આવવા આગ્રહ કર્યો, શાસનદેવીની સહાય્યતાથી યદ્દા સીમંધરસ્વામી પાસે ગઈ. જગવાન્ સીમંધરસ્વામીએ પ્રાયશ્ચિત્ત ન આપ્યું, પણ ચાર ચૂલિકાનું સંજ્ઞલાવી. યદ્દાએ એ ચાર ચૂલિકાનું સંઘ પાસે કહી બતાવી. સંઘે આચારાંગ અને વૈશ્વકાલિક સૂત્રમાં તેની યોજના કરી. જે ચાર ચૂલિકાનું સાંપ્રત કાસે પણ જાવના, વિમુક્તિ, રતિકલ્પ અને વિચિત્રચર્યા નામથી પૂર્વોક્ત વસ્ત્રે સૂત્રોમાં વિદ્યમાન છે.

વલી કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંડ આચાર્યે, પોતે કેટલા જવ પઠી મોઢે જશે? તે જાણવા સારુ શાસનદેવીને જગવાન્ સીમંધરસ્વામી પાસે મોકલી હતી. આ વિગેરે અનેક દૃષ્ટાંતો વિદ્યમાન છે.

૯ પ્રશ્ન:—તીર્થંકરને દેવ શા સારુ માનવા ?

ઉત્તર:—દાનાંતરાય, લાજાંતરાય, જોગાંતરાય, ઉપજોગાંતરાય, વીર્યાંતરાય, હાસ્ય, રતિ, થરતિ, જય, શોક, હંગા, કામ, મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, નિષ્ઠા, અવ્રત, રાગ અને દ્વેષ; આ અઢાર પ્રકારનાં દૂષણો મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી અને દેવતાનું રહ્યાં છે. તીર્થંકર દેવમાં એમાંનું એક પણ દૂષણ નથી. જન્મ મરણ પરી કરવાનું નથી. સર્વજ્ઞ છે, ધર્મનો ઉપદેશ કરે છે, અનેક જગ્ય જીવોને તારે છે. વલી તેમનાં કહેલાં આગમ શ્રવણ

કરીએ તો આપણા આત્માનું કલ્યાણ થવા રૂપ ઉપકાર પણ તેમનો જ છે. માટે તેમને દેવ માનવા.

૧૦ પ્રશ્ન:—અન્યમતાવલંબીનું જેને દેવ માને છે, તેને આપણે પણ દેવ માનવા કે નહીં ?

ઉત્તર:—પૂર્વોક્ત અદાર દૂષણોથી રહિત હોય તો, તેમને દેવ માનવામાં કિંચિત્ દૂષણ નથી.

૧૧ પ્રશ્ન:—અન્ય દેવો દૂષણો યુક્ત છે, એમ કેમ કહેવાય ?

ઉત્તર:—તેમનાં ચરિત્ર, મૂર્તિ તથા તેમનાં જ શાસ્ત્રથી દૂષણો સિદ્ધ થાય છે એટલે દેવ કેમ મનાય ?

૧૨ પ્રશ્ન:—તીર્થંકર દેવે આગમો લખ્યાં, કે કોણે લખ્યાં ?

ઉત્તર:—તીર્થંકર દેવે શિષ્યોને સંનિલાભ્યાં, શિષ્યો સંપૂર્ણ જ્ઞાનવાન્ થયા. યાદશક્તિ તીવ્ર હોવાથી મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ પછી ૯૮૦ વર્ષ સુધી તેણે મોટે લખ્યાં અને ઝળાવ્યાં. દિન પ્રતિદિન સ્મરણ શક્તિ પડતી હોવાથી દેવર્ષિગણ ક્રમાશ્રમણે લખવાનો આરંભ કયો.

૧૩ પ્રશ્ન:—આગલા આચાર્ય મહારાજે કેમ નહીં લખાવ્યાં ?

ઉત્તર:—મુનિ મહારાજ આરંભના ત્યાગી છે. લખવાનો આરંભ પાપ તે દોષથી વહીને લખાવ્યાં નહીં.

૧૪ પ્રશ્ન:—દેવર્ષિગણ ક્રમાશ્રમણ આરંભથી કેમ વહીના નહીં ?

ઉત્તર:—પોતે જ્ઞાનચક્રથી જોયું કે, હવે પુસ્તક નહિ લખાવીએ તો સર્વની સ્મરણશક્તિ હીન થઈ ગયેલી હોવાથી સર્વ શાસ્ત્રનો લોપ થઈ જશે અને મ્હોટું દૂષણ પ્રાપ્ત થશે. માટે અપવાદ સેવીને પુસ્તક લખાવવાનો આરંભ કયો, આ અધિકાર વૃહત્કલ્પની જ્ઞાપ્યમાં સ્ફુટપણે છે.

૧૫ પ્રશ્ન:—એ આગમો કોની પાસે સાંનિધ્યમાં ?

ઉત્તર:—ગુરુ મહારાજ પાસે.

૧૬ પ્રશ્ન:—ગુરુ મહારાજ કોને માનવા ?

ઉત્તર:—જે ગુરુ પાપથી બીદે, સત્યોપદેશ આપે; હિંસા, અસત્ય, ચોરી,

स्वीगमन अने धन विगेरे परिग्रहना त्यागी होय, निरंतर आत्मोपपन्न करता होय तेमने गुरु मानवा. तेमनी पागे धर्मोपदेश सांजतना.

१३ प्रश्न:-पूर्वोक्त धर्म गुण न होय, पण आत्मोपदेश करी जाणता होय तो तेमनी पासे धर्म सांजतनामां शूं हरकत ठे ?

उत्तर:-उपदेश करनार मनुष्य उत्तम गुणवाला होय, तो ज श्रोता उंना मन उपर सारी श्रम करी शके ठे अने पोताना उत्तम गुणोनी ठाप सामा घणीना हृदय उपर पाडी शके ठे; परंतु जो उपदेशक गुण विहीन होय तो "वरोपदेशो पाप्मन्यम्" जेतुं थाय ठे. पोते मिथ्याज्ञान धारण करी जवद्वमण वधारता जायठे अने श्रोता उ पोतानो आत्मा सुचारी शकता नथी; कारण के, गुरु कहे ठे पण तेमनाथी पाली शकतुं नथी, तो आपणे धर्म शी रीते पालीए ? एम मनमां थायवाधी लाज थाय नहीं.

१४ प्रश्न:-यत् किंचिन् सारज्ञात धर्मतत्त्व शूं ठे ? ते कहो.

उत्तर:-प्रथम तो धर्मनी योग्यता करवी.

१५ प्रश्न:-धर्मनी योग्यता शी रीते थाय ?

उत्तर:-मार्गानुसारीना गुण उत्पन्न करवाधी धर्मनी योग्यता थाय.

१६ प्रश्न:-मार्गानुसारीना गुणनुं विवेचन करो.

उत्तर:-प्रथम न्यायविनय-सर्व प्रकारना व्यापारमां न्याय पूर्वक व सेंतुं, अन्यायधी चालतुं नहीं, नोकरी करतां घणीना सोंपेला कार्य मांथी पैसा खाइ जवा नहीं, लांच खावी नहीं, जुडी समजवाला नुपने ठेतरवा प्रयत्न करवो नहीं, व्याज वदंतर करनारे सामा िने ठेतरी व्याजना पैसा वधारे लेवा नहीं, माल जेलसेल करीने वेचवो नहीं, सरकारी नोकरी करनार मनुष्ये घणीने व्हाला अवा सारु लोको उपर कायदा विरुद्ध जुलम गुजारवो नहीं, मजूरी या कारीगरीनो धंधो करता रोज लइ काम वरावर करतुं, खोदुं वील करतुं नहीं, नात अथवा माऊनमां शेगाइ करतो होय तो, पोताधी

વિરુદ્ધ મતવાલાને દ્વેષ ડુઝિથી ગેરવ્યાજબી ગુનેગાર ઠરાવવો નહીં, કોઈ માણસે આપણું વગાડ્યું હોય, તે દ્વેષથી તેના ઉપર खोटો આરોપ મૂકવો નહીં; અથવા તેને નુકશાન કરવું નહીં. કોઈને खोटું કલંક દેવું નહીં. ધર્મગુરુને વ્દાને પૈસા લેવા સારું ધર્મમાં ન હોય, તે વાત સમજાવવી નહિ; અથવા સેવકની સ્ત્રી સાથે અયોગ્ય કર્મમાં પ્રવર્તવું નહિ. ધર્મ નિમિત્તે પૈસા કઢાવી પોતાના કાર્યમાં વાપરવા નહીં. ધર્મ સંબંધી કાર્યમાં વાપરવા માટે પણ खોટી સાહી પૂરી પૈસા લેવા નહીં. ધર્મકાર્યમાં કાંઈ ફાયદો થતો હોય તે વડલ મનમાં વિચારવું જે, આપણે ધર્મને વાસ્તે જૂઠું વોલીએ ઢીંદ, આ પણા કામ સારું ચોલતા નથી માટે તેમાં દોષ નથી એમ સમજી ઝંઘું ચતું કરવું તે પણ અન્યાય છે. દેરાસર અથવા ઇપાશ્રયમાં પ્રજા વના થતી હોય, તે એકથી વધારે વાર લેવી તે પણ અન્યાય છે. દેરાસર અથવા ઇપાશ્રયના કાર્યનાર કરનારાનું તે સ્વાતાનાં મકાનો પોતાના સ્થાનગી કાર્યમાં વાપરવાં નહીં. અથવા તે સ્વાતાના માણસો પાસે સ્થાનગી કાર્ય કરાવવું નહીં. કોઈ માણસ નાત જમાવતો હોય અને તેની સાથે કંઈ વિગાડ હોય, તેથી તેનો વરો વગાડવા કંઈ લઢાઈ ઇની કરવી, પકવાન વિગેરે જોડે તેથી વિશેષ કંઈ વગાડ કરવો, સંપ કરી વધારે લાઈ જવું અને તેને નૂટ પડે તેવી યુક્તિ કરવી; તે પણ અન્યાય જ છે. પરસ્ત્રીગમન કરવું નહીં. સ્ત્રી અથવા પુરુષ કાંઈ સલાહ પૂછે તો જાણ્યા ઠતાં खોટી સલાહ આપવી નહીં. પોતાના ઘણીના હુકમ શિવાય તેના પૈસા લેવા નહીં. એક વીજાને લઢાઈ પાપ એવી સમજ આપવી નહીં. પોતાનું માન પ્રતિષ્ઠા વધારવા સારું અસત્ય ધર્મો પદેશ દેવો નહીં. અન્યમતાવલંબી, ધર્મ સંબંધી સ્વરી વાર્તા કહેતો હોય એમ ઠતાં 'એ ધર્મવધી જશે' એમ જાગી તે વાર્તા જૂઠી પાઢવાની કુયુક્તિ કરવી તે પણ અન્યાય છે. પોતે અવિધિએ પ્રવર્તે તો હોય અને અન્ય પુરુષને વિધિથી વર્તે તો જોઈ તેના ઉપર દ્વેષ ધારણ કરવો તે અન્યાય છે.

જે પુરુષ વિધિથી વર્તે છે તેને ધન્યવાદ આપવો અને પોતાથી તે પ્રમાણે વર્તીતું નથી તેને માટે પસ્તાવો કરવો તે અન્યાય નથી. સરકારની અથવા મ્યુનિસિપાલિટીની ઢાણચોરી કરવી, સ્ટાંપની ચોરી કરવી, તેમ જ સ્વરી પેદાશ ટુપાવી ધોડી પેદાશ ઉપર સરકારને કર આપવો તે પણ અન્યાય છે. સ્વાતર પાઢવું, કુંચી લાગુ કરવી, અથવા લૂંટ પાઢવી તે પણ અન્યાય કહેવાય છે. ગુણવંત સાયુ મુનિરાજ, જગવંત અને ગુરુ મહારાજના અવર્ણવાદ બોલવા નહીં. તેમ જ શુદ્ધ ધર્મના અવર્ણવાદ બોલવા નહીં અને કન્યાના પેસા લઈ પોતે વિવાહ કરવો નહીં. આ શિવાય વહુ પ્રકારે અન્યાય થઈ શકે છે. તે સર્વ ત્યાગ કરીને વ્યાપાર કરવો, તે માર્ગાનુસારીનું પ્રથમ લક્ષણ છે.

૨ શિષ્ટાચાર-જ્ઞાન અને ક્રિયાઈ કરી ઉત્તમ આચરણવાળા મનુષ્યોના આચાર શિષ્ટાચાર કહેવાય છે. તેમાં લોક નિંદા કરે તેવું કાર્ય કરવું નહીં. રાજા ઘેરુ કરે તેવું કામ કરવું નહીં. વેશ્યા તથા પરસ્ત્રીગમન ત્યજવું. જૂગટો રમવું નહીં. શિકાર કરવા જવું નહીં. ચોરી કરવી નહીં. ઘણી જીવહિંસા થાય તેવો વ્યાપાર કરવો નહીં. જેથી કોઈ માણસને નુકસાન થાય, કોઈનો જીવ જાય, એવું જૂવું બોલવું નહીં; વની શકે તો સર્વ પ્રકારે જૂવું બોલવું નહીં અને માંસ, મદિરા, તાઢી, મધ, માસ્રણ, કંદમૂલ વિગેરે અજ્ઞદ્રવ્ય પદાર્થો ખાવા નહીં.

૩ સરલા ધર્મ આચારવાલા સાથે વિવાહ કરવો, પણ એક ગોત્રી સાથે કરવો નહીં. દેમચંડાચાર્યે યોગશાસ્ત્રમાં એક ગોત્રવાલા સાથે વિવાહ કરવાનો નિષેધ કર્યો છે. સ્ત્રી ઝર્તારનો ધર્મ એક જ હોય તો ધર્મ સંત્રંધી તકરાર ઊઠવાનો સંજવ રહે નહીં અને ધર્મકાર્ય કરવામાં પરસ્પર સાયનઝૂત થઈ પડે.

૪ સર્વ પ્રકારના પાપથી દુરવું. કારણ કે, પાપ કરવાથી આલોકમાં નિંદા થાય અને વીઝા જીવમાં નરકાદિ હઃસ જોગવવાં પડે.

૫ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું. જે દેશમાં વસતા હોઈએ, તે દેશમાં જે

જે કામ કરવાથી નિંદાપાત્ર ન થવાય, તેવી રીતે વર્તવું. વસ્ત્ર, શ્રાપ્ત પણ, ખશન પાનાદિ દેશની રીતિ પ્રમાણે કરવું. જે દેશમાં જે વસ્ત્ર પહેરાતાં હોય તે ઠોડી શ્રમ્યદેશની રીતનાં પહેરવાં નહીં.

૬ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા તેમ જ રાજા, પ્રધાન, નંદારી, કોટવાલ વિગેરે કોઈ પણ મનુષ્યના શ્રવણવાદ બોલવા નહીં.

૭ જે ઘરમાં વારી વારણાં વિગેરે પેસવા નીકલવાના અનેક રસ્તા હોય, તેવા ઘરમાં રહેવું નહીં. રહેવાથી ચોર પ્રમુખને આવવાનું તથા સ્ત્રીને ગેરવર્તણુક ચલાવવાનું સુગમ પડે.

૮ અશુદ્ધ સ્થાનકવાલા ઘરમાં વસવું નહીં. જે ઘરની જમીનમાં ઘેર લાગેલી હોય, જે ઘરની નીચે હાડકાં તથા મુઢદાં ઢાટેલાં હોય, અથવા મુઢદાં વાલેલાં હોય, અથવા ખાસપાસ વેશ્યા, જુગારી, ચોર, કત્તાઈ વિગેરે રહેતા હોય, તેવાં ઘર વરજીને સારા પડોશમાં રહેવું. પા ઢોશી ધર્મબંધુ હોય તો સર્વોત્તમ સમજવું. અન્યમતાવલંબીના પામો શાથી તેમના આચાર વિચાર આપણામાં પ્રવેશ કરી જાય છે કે, જે ઘણો શ્રમ વેઠતાં પણ પાઠલથી દૂર થઈ શકતા નથી અને પ્રાયે અનેક પાપબંધનમાં પડવું પડે છે.

૯ અતિ ગુપ્ત સ્થાનમાં રહેવું નહીં. રહેવાથી ગુણી પુરુષને દાન દેવા નો અવકાશ મળતો નથી. વલી આગ પ્રમુખના અય વચ્ચે જાન માલ વચાવવા મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

૧૦ અતિ પ્રગટ સ્થાનમાં રહેવું નહીં. રહેવાથી સ્ત્રીવર્ગ સંપૂર્ણ લક્ષ્યા સાચવી શકતો નથી, વલી ઘાર આગલ ઘોંઘાટ ચાલતો હોય તેથી સ્થિર ચિત્તે કાંઈ કાર્ય થતું નથી.

૧૧ સત્સંગ—ગુણી પુરુષનો સંગ કરવો. મુનિ મહારાજ, દેવ ગુરુ જ્ઞાતિકારક શ્રાવક અને પ્રમાણિક ગૃહસ્થોની સાથે જ વિશેષે પરિચય રાખવો. મિથ્યાત્વીનો સંગ કરવો નહીં; કરવાથી શ્રાપણી ધર્મવુદ્ધિ નષ્ટ થઈ જાય છે. સુસંગથી સારી વુદ્ધિ થાય છે. તેનાં સ

દાચરણ જોઈ આપણને પણ સદાચરણ ગ્રહણ કરવા થયકાશ મલે
ઠે. જુગારી, લુચા, ચોર, વિશ્વાસઘાતિ, ઠગ વિગેરેની સોવત કરવા
થી તેવાં નીચ કૃત્યો કરવાનું વલણ સહજ થઈ જાય છે. માટે તેવા
અધર્મોત્તનો ત્યાગ કરવો.

૧૨ માતા પિતાની આજ્ઞામાં રહેવું, તેમને પૂજનારા થવું, નિત્ય પ્રા
તઃકાલે તેમને વંદન કરવું. પરદેશ જતી વખતે અને આવીને પણ
વિનય પૂર્વક પાદપૂજન કરવું. જો વૃદ્ધ થયા હોય તો તેમને શાવા
પીવાની તેમ જ પહેરવા ઝડવાની શક્તિ મુજબ તજવીજ રાખવી.
કોઈ વખત ક્રોધ કરવો નહીં. કટુ વચન વાપરવાં નહીં. તેમના
આવેશનું ઝલ્લંધન કરવું નહીં. કદાપિ ગેરવ્યાજવી, નહીં કરવા યો
ગ્ય કામ બતાવે તો મૌનવૃત્તિ ધરવી. અયોગ્ય કર્મ કરાવાથી થતા
ગેરફાયદા વિનય પૂર્વક સમજાવવા પ્રયત્ન કરવો. તેમનો આપણા
ઊપર અવર્ણનીય ઊપકાર છે. માતાએ નવ માસ સુધી ઊદરમાં રાખી,
જાર વહન કરી અનેક વેદનાં આપણે માટે સહન કરી છે, વિષ્ટા
મૂત્રાદિ મલીન તત્વોથી આપણું વારંવાર પ્રક્ષાલન કર્યું છે. વલી આ
પણે વ્યાધિ જોગવતા હોઈએ તે વખતે ક્રુધા, તૃપ્તા વેગી અનેક ઊ
પચારો કરી આપણું શુદ્ધ બુદ્ધિથી પાલન કરે છે. આ શિવાય પ
રોક્ષ રીતે તેમના ઊપકારનો ઝરો નિરંતર વહ્યા જ કરે છે. માતા પિતા
તો જગત્માં કલ્પવૃક્ષ સમાન છે. અંતિમ તીર્થંકર મહાવીરસ્વામી
ત્રિશલાદેવીના ઊદરમાં આવ્યા પછી માતા હુઃખી થશે, એમ ધારી
કિંચિત્ વખત અવલાયમાન રહ્યા; તેટલામાં તો માતાએ અનેક ક
લ્પાંત કરવા માંડ્યા, મૂર્છા ટાળી ધરતી ઊપર ઢલી પડ્યાં ! તે જ વ
ખતે જગવંતે અગ્નિગ્રહ કર્યો કે “માતા પિતા સ્વર્ગે ગયા પછી જ
વીક્ષા ગ્રહણ કરીશ.” અહો ! પુત્રની પૂજનીકબુદ્ધિ તરફ દૃષ્ટિ કરો.
રામ અને લક્ષ્મણ તેમ જ પાંડવોએ માતા પિતાની જે સેવા કરી છે,
તેનું વર્ણન સહસ્ર જિઘ્ઘાથી પણ કરવું મુશ્કેલ છે. તેમના કરેલા

ઉપકારનો વદલો આપણે બાજી શકવાના નથી, તો પણ નિરંતર તેમને ધર્મ રસ્તે યોજવા પ્રયત્ન કરી યત્નિ કરવી.

૧૧ જ્યાં સ્વરાજાનો અથવા પરરાજાનો જન્મ હોય, તેવા સ્થાનમાં રહેવું નહીં. રહેવાથી ધર્મની, ધનની તેમ જ શરીરની હાનિ પામી શકે.

૧૨ પેદાશના પ્રમાણમાં સ્વરચ કરવું. પેદાશના ધાર વિનાગ કરવા, એ જ જાગ ધરમાં રાખવો, ઘી જો જાગ વ્યાપારમાં રોકવો, ઘી જો જાગ પોતાના તથા કુટુંબના સ્વાસ્થ્ય પીવામાં અને વસ્ત્રાદિકમાં વાપરવો, સો ઘો જાગ ધર્મકાર્યમાં વાપરવો. એ પ્રમાણે પેદાશનો વ્યય કરવો. જો પેદાશ ઊંઘી હોય તો દશમો જાગ અથવા શક્તિ મુજબ જ્યારે ધર્મ નિમિત્તે અવશ્ય વાપરવું. મદામદેનતે ઊદરપોષણ પતું હોય તો મન કોમલ રાહી ધર્મકાર્યમાં જ્યારે વાપરનારની અનુમોદના કરવી.

૧૩ ધનને અનુસારે વસ્ત્રાનૂપણ પહેરવાં. ધોડું જ્યારે હોય અને ધનવાન જેવાં વસ્ત્ર પહેરવાથી તેમ જ વધારે જ્યારે હોય અને ગરિબના જેવાં પહેરવાથી લઘુતા પામી શકે.

૧૪ શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવામાં ચિત્ત પરોવવું. બુદ્ધિના આઠ પ્રકારના ગુણ ઉપાર્જન કરવા. ૧ શાસ્ત્ર સાંજીવવાની ઇચ્છા કરવી. ૨ શાસ્ત્ર સાંજીવવું. ૩ તેનો અર્થ સમજવો. ૪ તે યાદ રાખવો. ૫ ઊદ-તેમાં તર્ક કરવો તે સામાન્ય જ્ઞાન. ૬ અપોહ-વિદોષ જ્ઞાન મેળવવું. ૭ હાપોહથી સંદેહ ન રાખવો. ૮ તત્ત્વજ્ઞાન એટલે અમુક વસ્તુ આમ જ છે, એવો નિધય કરવો. પૂર્વાંક રીતે શાસ્ત્ર શ્રવણ કરી પોતાના અવગુણ સ્પર્શવા ઇચ્છમંત્ર પાવું.

૧૫ અજીર્ણ ઊતાં આદાર કરવો નહીં. સ્વાધેલી વસ્તુ પચી ન હોય ત્યાં સુધી ઘીજો આહાર કરવો નહીં. રોગ અન્યથા પામી તેવી વસ્તુ ખાવી નહીં. સ્વાદિષ્ટ વસ્તુ દેખી ગજા ઉપરાંત ખાવું નહીં.

૧૬ અકાલે ઝોજન કરવું નહીં. ઝોજન કરવાનો જે વસ્તુ નિમાણ કરેલો હોય તે વસ્તુ ખૂંચવો નહીં.

ની પેઠે નિરંતર અથવા એક રાત્રિમાં ઘણી વખત સ્ત્રીસંગ કરવો એ ઉત્તમ પુરુષોનું લક્ષણ નથી. નિત્ય સેવવાથી પોતાનું તથા સ્ત્રીનું શરીર નિર્વજ પતું જાય છે. વલી એવી કુટેવને લીધે સ્ત્રીના વિરહ સમયે પરસ્ત્રી સેવવાની બુદ્ધિ પડે આવે છે; પ્રાચ્ય હિનિયામાં લઘુતા પ્રાપ્ત થાય છે, કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી, રાજા જાણે તો દંભ કરે છે અને આવતા જવમાં નરકનાં હુઃખ જોગવવાં પડે છે; માટે જેમ વને તેમ કામને વશ કરવો. ૨ ક્રોધ-ક્રોડના ઉપર ક્રોધ કરવો નહીં; સર્વ પ્રાણી ઉપર સમજાવ ધારણ કરવો; એક ક્રોડપૂર્વ સુધી સંયમ પાલી ઉપાર્જન કરેલું ફલ ક્રોધ કરવાથી ફળ વારમાં નષ્ટ થઈ જાય છે અને કુગતિના જાજન થયું પડે છે; હલાહલ વિષ खाधું હોય તેથી એક વખત જ મરણ થાય છે, પણ ક્રોધ રૂપી હલાહલને વશ થઈને પ્રાણીનું અનંતીયાર મૃત્યુ પામે છે; માટે નિરંતર દ્વેષાગુણ ધારણ કરતાં ફી સ્વયં. ૩ લોજ-લોજી મનુષ્યનું ચિત્ત સદાકાલ ફિકરમાં જમ્યા કરે છે. તેને કોઈ પણ પ્રકારે સંતોષ સ્તપ્ત પતો નથી, વલી લોજને વશ પવાથી પ્રાણી નહિ કરવા યોગ્ય કરવા તત્પર થાય છે તેથી આ હિનિયામાં ફીજના થાય છે અને પરજવમાં પણ હુઃખ જોગવવાં પડે છે. માટે જે અવસરે જે મલે તેથી સંતોષવૃત્તિ રાખવો અને નીતિથી ઉદયમ કરવો. પૂર્વે જેવું પુન્ય ઉપાર્જન કર્યું હોય તેવું આ જવમાં મલે છે, લોજ કરવાથી વિશેષ મજતું નથી. એવો વિચાર કરી સંતોષ પકડવો. સંતોષથી જ લોજ જીતાય છે. ૪ માન-માનદશા ધરવાથી જગત્માં લઘુતા પ્રાપ્ત થાય છે, લોકો અહંકારીનું ઉપનામ આપે છે, અને વહીજનો વિનય પતો નથી; વિદ્યા કલા આવડતી નથી અને મનુષ્ય જવ પામ્યા ઠતાં પણ ધર્મ સાધી ડાકાતો નથી; માટે માન તજી દઈ ગંનીરતા ધારણ કરવો. ૫ હર્ષ-ક્રોડ પણ કાર્યમાં અત્યંત હર્ષ ધારણ કરવો નહીં. હર્ષ કરવાથી મર્ષને પગથી એ ચડતાં ચાર લાગતી નથી. આ સંસારમાં સર્વ વસ્તુનું દ્વેષિક છે. શરીર આ

જે સુખી દેખાય છે અને કાલે અનેક વ્યાધિથી વીંટાઈ જાય છે. લક્ષ્મી ચપલ છે; આજે જે ઘરમાં લક્ષ્મી શોળી રહી છે તે ઘરમાં બીજે દિવસે જૂત વાસો કરી રહે છે ! માટે થાવા અસ્થિર પદાર્થો પૂર્વકૃત પુન્યને લીધે પ્રાપ્ત થયા હોય તો તેનો સહયોગ કરવો; પણ અત્યંત હર્ષિત થઈ ગર્વ કરવો નહીં. ૬ મદ-મદ આઠ પ્રકારના છે. જાતિમદ, કુલમદ, વંશમદ, રૂપમદ, ક્ષત્રિમદ, લોજનમદ, તપશ્વર્યાનો મદ અને વિદ્યાનો મદ. જાતિનો મદ કરવાથી નીચ જાતિમાં ઝટપટ પાય છે, કુલમદ કરવાથી નીચગોત્ર વંચાય છે. વંશનો મદ કરવાથી આવે તે જીવે નિર્વંશપણું પ્રાપ્ત થાય છે. રૂપનો મદ કરવાથી કુરૂપપણું પ્રાપ્ત થાય છે. ધનનો તથા ઠકુરાણનો મદ કરવાથી પરજીવે દરિદ્રિયાય છે. જેમ જેમ મજતું જાય, તેમ તેમ વધારે લોજન કરે અને મનમાં ધારે કે હું તો યોગીનો જ નહીં, જે જે વ્યાપાર કરીશ તેમાં પેદા જ કરીશ ! એવા ખાલીધિકા મદ ધરનાર મનુષ્યને કોઈ વચ્ચે એવો ધક્કો લાગે છે કે, સર્વ દિવસનું પેદા કરેલું એક દિવસમાં ચાલ્યું જાય છે ! અને નિર્ધનાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે. માટે લોજનનો મદ કરવો નહીં. તપશ્વર્યાનો મદ કરવાથી તપ નિષ્ફળ પાય છે. વિદ્યાનો મદ કરવો નહીં. વિદ્યાનો મદ કરનાર મનુષ્ય પોતાથી અધિક વિદ્યાને માન આપી શકતો નથી, પણ તેની અવગણના કરે છે અને પોતે વધારે જ્ઞાન સંપાદન કરી શકતો નથી. ગર્વિષ્ટ હોવાથી શંકા પડે તે પણ બીજાને પૂઠી શકતો નથી. એમ ધીરે ધીરે પોતાની વિદ્યા ચૂંટીને અને થાવતા જીવમાં અજ્ઞાની થાય છે. માટે વિવેકી માણસે આ આઠ પ્રકારના મદ ત્યજવા.

૧૪ કૃતજ્ઞતા-પોતાને કોઈએ કરેલા ઉપકારને જૂલવો નહીં. સમય આવે કરેલા ઉપકારનો વડલો ચાલવો.

૧૫ પાંત્ર ઈંદ્રિયે વશ કરવામાં તત્ત્વર રહેવું. ઈંદ્રિય મોકલી મૂકવાથી આલોકમાં પણ વહુ નુકશાન થાય છે. જેમ કે દર્શકો ઈંદ્રિય સુલ

જોગવવા સારુ હસ્તિ વંચનમાં પડે છે. રસેન્દ્રિના વિષયથી માઠલાંડ પ્રાણ વિમુક્ત પાવે છે. ઘ્રાણેન્દ્રિના વિષયથી ધ્રમર કમલ ઉપર વેસે છે અને સૂર્ય અસ્ત થાઉં કમલ મીંચાઈ જવાથી અંદર ગોંવાઈ રહે છે. ચક્ષુ એન્દ્રિને વણ પવાથી પતંગીશ્રા દીવામાં પડી જીવે છે. શ્રોતેન્દ્રિના વિષયથી હરણ પારથીને વણે છે. એવી રીતે એક એક એન્દ્રિને ઘટ્ટી મૂકવાથી પ્રાણ જાય છે, ત્યારે પાંચે એન્દ્રિના વિષયમાં લુબ્ધ પવાથી પરજીવમાં કેવાં હુઃખ જોગવવાં પડે ? તેનું વર્ણન તો જ્ઞાની મહારાજ જ કરી શકે. માટે યથાશક્તિ વિષયનો સંકોચ કરવો. આ પ્રમાણે માર્ગાનુસારીના પાંત્રીશ ગુણ જે પુરુષમાં હોય, તે પુરુષ ધર્મને યોગ્ય જાણવો. આવા ગુણથી મનુષ્ય સમકિતવંત થાય છે, આશ્વર્ધર્મ અને મુનિધર્મને પામે છે અને અંતે મુક્તિ સુખને મેલે છે.

૨૧ પ્રશ્ન:—સમકિત એ શું છે?

ઉત્તર:—સમકિતના ઘણા પ્રકાર છે, પણ અહીંમાત્ર કહું છું. સમકિતના મુખ્ય બે પ્રકાર છે. ૧ વ્યવહાર સમકિત ને ૨ નિશ્ચય સમકિત. તેમાં વ્યવહાર સમકિત તે આગલ કહેલા અઘાર દૂષણ રહિત કૃપનાદિ ચોવીશ તીર્થકરને શુદ્ધ દેવ તથા તરણ તારણ ઝહાજરૂપ માનવા. જે દેવ સંતાર થકી તથા નથી, તેવાને દેવચુદ્ધિ માનવા નહીં; પ્રજુએ મુનિનો જે માર્ગ બતાવ્યો છે, તે માર્ગે ચાલનારને ગુરુચુદ્ધિ માનવા; સાચુ અને આવકનો ધર્મ પ્રજુએ જે પ્રમાણે બતાવ્યો છે, તે ધર્મને જ ચરો માનવો. આ ત્રણ તત્ત્વ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી તે વ્યવહાર સમકિત. ૨ નિશ્ચય સમકિત, તે પ્રથમ પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ અને પુરુષનું સ્વરૂપ જાણવું. આત્મામાં ચેતન ગુણ છે અને પુરુષમાં જડ ગુણ છે. તેથી આત્મામાં સર્વ પદાર્થ જાણવાની શક્તિ છે, પણ કર્મ કરીને આત્મા અવરાયો છે તેથી હાલ સંપૂર્ણ જાણ જાણી શકતો નથી. એવો નિર્વાર થવાથી જે જે વાદ્ય પદાર્થો છે, તેના ઉપરથી મોહનો નાશ કરે છે. ફક્ત આત્મગુણમાં આનંદ

માને છે. જે સંસારી આનંદ છે, તે સર્વે અસ્થિર આનંદ છે અને તેને સ્વર્ગ આનંદ માનવાથી કર્મબંધ થાય છે ને હુર્નિમાં તેનાં હુઃસ્વ જોગવાયાં પડે છે. આત્માનું જ્ઞાન જેમ જેમ નિર્મલ પતું જાય છે તેમ તેમ સંસારિક કાર્યમાં મગ્નતા ઘટતી જાય છે. કર્મના યોગે જે સુખ હુઃસ્વ પ્રાપ્ત પાય છે, તેને કર્મનાં ફલ જાણીને રાગ દ્વેષ કરતા નથી. પુરુષને સંયોગે કર્મ ચાંપ્યાં છે તે જોગવાય છે; એમ વિચારે છે. આ પ્રમાણે વિવેકની મુંદરતા થાય છે, પરંતુ વિશેષ વિશુદ્ધિ નથી થઈ તેથી સંસારને ઘેરી શકતો નથી. શ્રાવકનાં વ્રત પણ લઈ શકતો નથી, પણ તે ગાની જાવના ગત દિવસ યની રહેલી છે. અનંતાનુવંધી કણાપની ઘોકડી તથા સમક્ષિતમોહની, મિથ્રમોહની અને મિષ્ટ્યાન્વમોહની એ સાત પ્રકૃતિ ધ્યાય પડે છે. આ જીર્ણને સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ થાય, તે નિધય સમક્ષિત કહીએ.

૨૨ પ્રશ્ન:—નિધય સમક્ષિતરૂપિને વ્યવહાર સમક્ષિત હોય કે નહીં ?

ઉત્તર:—ચાતું કરીને હોય.

૨૩ પ્રશ્ન:—વ્યવહાર સમક્ષિતવાલાને નિધય સમક્ષિત હોય કે નહીં ?

ઉત્તર:—હોય પણ શ્વરું અને ન પણ હોય.

૨૪ પ્રશ્ન:—એકલા વ્યવહાર સમક્ષિતથી શું જ્ઞાન થાય ?

ઉત્તર:—વ્યવહાર સમક્ષિત નિધય સમક્ષિતનું કારણ છે. દેવ ગુરુની શ્રદ્ધા થઈ એટલે ગુરુ મહારાજની સેવા કરે. ગુરુ મહારાજ ધર્મ સંનિતાયે એટલે પોતાના આત્માનું તથા પુરુષનું સ્વરૂપ જાણે. એમ કરતાં વારતાં અનુક્રમે નિધય સમક્ષિત આવે.

૨૫ પ્રશ્ન:—દેવની જાકિ શી રીતે કરે ?

ઉત્તર:—દેવ દાસ ચિન્તરતા નથી, પરંતુ તેમની મૂર્તિ છે તે આત્માને આધારરૂપ છે, તેથી વાપાળની, પાતુની, રચની, શાટની અને શાંતની; જેવી પોતાની શક્તિ હોય તેવી જગતના આચારવાલી મૂર્તિ કરાવે. યથાશક્તિ મુદર હોય અંધારે અને આશ્વાર્ષ મહારાજ સામે તે સંસ્મારની

પ્રતિષ્ઠા કરાવીને તેની ઝક્તિ કરે. અથવા પૂર્વ પુરુષોએ એવાં જિન વિંધ પધરાયેલાં હોય છે, તેમની અદૃષ્ટ્યે કરીને પૂજા કરે તથા તેમની સમીપે નહે પ્રકારે ગુણગ્રામ કરે.

૨૬ પ્રશ્ન:-પ્રતિમાને પૂજવાથી શું લાભ થાય ? પ્રતિમા કાંઈ નગ વાનુ નથી તો તેને કેવા જાવથી પૂજવી ?

ઉત્તર:-નગવંત ધર્મ પ્રકાશી ગયા છે. તેને આધારે ધર્મનું સ્વરૂપ-આત્માનું સ્વરૂપ જાણ્યું છે તેથી તેનું ઇપગારી પુરુષ છે. તે ઇપગારી પુરુષ તો નિર્વાણ પામ્યા છે, ત્યારે પ્રતિમાજીમાં તેમના નામનો આરોપ કરીને ઝક્તિ કરવી. જેમ આપણા વડીલની અથવા માન્ય પુરુષની ઠવી હોય છે અને તેના કોઈ ગુણગ્રામ કરે છે, તો આપણે સુશી થઈએ છીએ અને તેની કોઈ લઘુતા કરે છે તો આપણે વિલગીર થઈએ છીએ. વલી દાલમાં રાજ્યકર્તા મહારાણી વિક્ટોરિયાની તથા બીજા ગવર્નર જનરલ, ગવર્નર અને પ્રતિષ્ઠિત અધિકારીનું ઠવી તથા વાઘલાંઠ સ્થાનકે સ્થાનકે વેસારેલાં દૃષ્ટિએ પડે છે અને તેમ કરેલું જોઈને તે અધિકારી તથા તેમના ઇપર પ્રીતિજાવ ધરાવનારા લોકો રાજી થાય છે અને તે અધિકારી પોતાને માન મળ્યું સમજે છે. તેમ આપણે પણ જગવંતની મૂર્તિ વેસારવાથી તેમને માન આપીએ છીએ. તેમને માન આપવાનું મન થયું તે શુભ અધ્યવસાયનું સંકલ્પ છે અને તેથી જીવ મ્હોટું પુન્ય ઇપાર્જન કરે છે. જેનું જૈન નામ ધરાવીને ટુંઢીમા કહેવાય છે, તેનું પ્રતિમાને પૂજતા નથી. તે તેમની અજ્ઞાનતા છે. તેનું જૈનશાસ્ત્રને માનવાનું કદે છે પણ તેનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તેમ કરતા નથી. આ ઘાવતના દાખલા શ્રી પ્રતિમાશતક ગ્રંથમાં ઇપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજીએ ઘણા આપેલા છે. તથા સમકિતશબ્દોશ્વર નામે ગ્રંથ ઇપાયેલ છે, તેમાં પણ ઘણા દાખલાનું છે. તેથી આદિ વિસ્તારથી લખતો નથી. નગવંત વિચરતા હતા તે લખતની પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમાજી હાલ માં વિદ્યમાનુ છે અને ટુંઢક મત તો આધુનિક નીકળેલો છે ત્યારે જો

प्रतिमा पूजयानुं अयोग्य होय तो जगवंत ठनां केम बने ? त्पार पत्नी पण घणा आचार्यों पया ठे. जेमना उपदेशपी घणा आवकोए प्रतिमाजी कराव्यां तथा अनेक प्रकारे पूजा करी. गृहस्थाश्रमां रहेला आवक जाइने जगवंतना गुणग्राम करावा सारु अनुकूलता जरेली जग्या जोइए ते देरासरजी ठे अने तेनी अंदर जगवंतना गुणनुं स्मरण थवा सारु जिनविंथनी स्थापना करेली ठे. तेमनी ध्याकृति एवी सौम्य ठे के, तेने जोवाथी जगवंतना गुण सांजरे ठे. पोताना वढीलनी अपवा माननीय पुरुषनी ठवी अपवा तेनी कोई वस्तु पढी होय ठे तो तेने जोइने ते पुरुष अने तेना गुणो जेम स्मरणमां आवे ठे; तेम जगवंतनी मूर्ति जोइने पण पाय ठे. प्रतिमाजीनुं मुख जोइने विचारे ठे के, आ मुख केयुं ठे ? जे मुखे कोईना अवर्णवाद, मृपावाद के, हिंसाकारी वचन घोऽजाएलां नथी. तेमां रहेजी जिह्वावडे रसेंझिना विषयोनुं सेवन करेलुं नथी, पण आ मुखवडे धर्मोपदेश देइने अनेक जल्प प्राणीजने संसार समुद्रमांथी तात्वा ठे; भाटे आ मुखने धन्य ठे. आ नासिकावडे सुरजिगंध डरनिगंध रूप घ्राणेंझिना विषयोनुं सेवन करयुं नथी. आ चक्षुंझिवडे पांच वर्ण रूप विषयोने सेव्या नथी, कोई स्त्रीना वरर कामविकारनी नजरे जोयुं नथी नेम कोइनी सामे छेपनी नजरे पण जोयुं नथी. मात्र वस्तु स्वभाव अने कर्मनी विचित्रता विचारिने समजावे रहेला ठे. तेपी एवां नेत्रने धन्य ठे. आ कर्ण करीने विचित्र प्रकारना राग रागणी सांजलवा रूप तेना विषयनुं सेवन करेलुं नथी, परंतु प्रिय अप्रिय जेवा शब्दो काने पड्या तेवा समजावे सांजळ्या ठे. आ शरीरवडे फोइ जीवनी हिंसा के भदत्तग्रहण विगेरे कयुं नथी. मात्र जीवरक्षा करी ठे अने कोइ जीव छःख पामे नही तेम वर्त्या ठे. ग्रामानुग्राम विहार करी जल्पजीवोने संसारना छःखमांथी वरख्या ठे अने पोते कर्मोनी क्षय करी केवलज्ञान केवलदर्शन प्रगट कयुं ठे. भाटे आ प्रज्जुने ध

ન્યથે. એનું પરમ ગુણગારી છે. તેથી તેમની જેટલી જાતિ કરી શકું તેટલી કરવા યોગ્ય છે. આવી સુંદર જાવના જગવંતની મુજાં દેહ વાર્ધી ઉત્પન્ન થાય છે. ઉત્તમ પ્રાણીનું એવા પ્રજ્ઞની જલ, ચંદન, કે સર, ચરાસ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, ફલ, નૈવેદ્યવડે પૂજા કરે છે. તથા શ્રાવણ પણો ચડાવે છે. એ પ્રમાણે પૂજા કરવામાં યથાશક્તિ હ્યનો વ્યવહારમાં ચિંતવે છે કે, હું જે હ્ય પેદા કરું છું, તે પેદા કરતાં અનેક પ્રકારનાં પાપ લાગે છે. વજી તે ધન સંતારી કાર્યમાં વાપરું છું તેથી પણ જાણી પાપની વૃદ્ધિ કરું છું. મ્હારે એ ધનમાંથી મ્હારા પ્રણામ પહોંચે તેટલું ધન જો હું પ્રજ્ઞ જાતિમાં વાપરું તો તેનાથી પાપ બંધાતું થઈને અને પુણ્યબંધ થાય. વજી એ ધન પ્રાપ્તિ મ્હારું નથી. મ્હારી સાથે આવવાનું નથી. મ્હારો ને એનો સ્વનાય નિમ્ન છે. હું ચેતન છું. એ જડ છે. માટે મ્હારે એના ગુણ રથી મૂર્છા ઉતારવી તે યોગ્ય છે. વજી વિચારે કે, હું પ્રજ્ઞની જાતિ કરીશ તો, તે જોઈને વીજા જીવો તેની શ્રુતિમોદના કરશે. વજી કેટલાંક જાગ્યશાલી જીવો જાતિ કરવાને તત્પર થશે તો તેનો કારણીક હું શરૂ. એટલે પ્રજ્ઞ જાતિ કરતાં અનેક પ્રકારના જ્ઞાન થશે. ઉત્તમ જીવો પ્રથમ હ્યપૂજા કરીને પછી જાવપૂજા કરે છે એટલે તે બધાં જગવંતના ગુણ વિચારે છે અને પ્રજ્ઞના ગુણને વિચારીને તેનું પોતાના આત્માની સાથે મિશ્રાન કરે છે કે, બહો! પ્રજ્ઞ શ્રાગી ને હું શ્રાગી, પ્રજ્ઞ શ્રેયી ને હું શ્રેયી, પ્રજ્ઞ પ્રકોષી ને હું પ્રકોષી, પ્રજ્ઞ પ્રમાની ને હું પ્રમાની, પ્રજ્ઞ પ્રમાણી ને હું પ્રમાણી, પ્રજ્ઞ પ્રલોની ને હું પ્રલોની, પ્રજ્ઞ પ્રકામી ને હું પ્રકામી, પ્રજ્ઞ નિર્વિષયી ને હું નિર્વિષયી, પ્રજ્ઞ આત્માનંદી ને હું સંસારાનંદી, પ્રજ્ઞ અતિશય સુખના જોગી ને હું પુણ્યનો જોગી, પ્રજ્ઞ સ્વસ્વજાવી ને હું વિજાવી, પ્રજ્ઞ અજર ને હું સજર, પ્રજ્ઞ અકલ્પ ને હું હ્ય સ્વજાવવાલો, પ્રજ્ઞ અશરીરી ને હું શરીરવાલો, પ્રજ્ઞ અનિંદક ને હું નિંદક, પ્રજ્ઞ અચલ ને હું સ્વચલ, પ્રજ્ઞ અમર ને હું મરણ સહિત, પ્રજ્ઞ નિઝા રહિત ને હું નિઝા

सहित, प्रजु निर्मोही ने हूं समोही, प्रजु हास्य रहित ने हूं हास्य युक्त, प्रजु रतिए रहित ने हूं रतिए सहित, प्रजु थरति रहित ने हूं भरति सहित, प्रजु शोक रहित ने हूं शोक सहित, प्रजु जय रहित ने हूं जय सहित, प्रजु डगंगा रहित ने हूं डगंगा युक्त, प्रजु निवेंदी ने हूं सवेदी, प्रजु भक्केशी ने हूं सक्केशी, प्रजु हिंसाए रहित ने हूं हिंसानो करवावालो, प्रजु वचने रहित ने हूं मृपावादी, प्रजु इच्छा रहित ने हूं अनेक प्रकारनी इच्छावालो, प्रजु अप्रमादी ने हूं सप्रमादी, प्रजु भाशा रहित ने हूं आशानो जरेलो, प्रजु सर्व जीवने सुखना दाता ने हूं अनेक जीवने दुःखना देनार, प्रजु भवंचक ने हूं सवंचक—बीजाउने उगनारो, प्रजु सर्वना विश्वासपात्र ने हूं अविश्वासनुं पात्र, प्रजु भाभव रहित ने हूं आभवनो जरेलो, प्रजु निःपाप ने हूं सपाप, प्रजु परमात्मपदने पामेला ने हूं बहिरात्मा पणे वर्चतो, प्रजु कर्म रहित ने हूं कर्म सहित. आ प्रमाणे जगवंत अनेक प्रकारना गुणे करीने संयुक्त ठे अने हूं सर्व प्रकारना दुर्गुणो जरेलो ठुं. तेथी आ संसारमां परिघ्रमण करुं ठुं. आजे नाग्यना उदयथी आ प्रजुनी मूर्ति में जोइ अने तेना आलंघनबडे मने प्रजुना गुणनुं स्मरण थयुं तथा म्हारा अवगुण समजवामां आख्या, तो हवे हूं म्हारा अवगुण टालवानो उद्यम करुं, प्रजु जे रस्ते चाह्या ते रस्ते हूं चालुं अने प्रजु जे मवर्षा तेम हूं वर्नु. आ प्रमाणेनी नावना नावतां—नायपूजा करतां प्राणी पोनाना कमनो क्षय करे ठे, दुःखसमकितने प्राप्त करे ठे अने यावत् मोक्षसुखने पण पामे ठे. मोट जिनप्रतिमा नी पूजा करवार्थी उपर प्रमाणे ज्ञान जाणीने सर्व जन्मजीवोए यथा शक्ति जिनेश्वरनी नक्ति करवी.

१३ प्रश्नः—सामान्य प्रकारे जिननक्तिनी रीत तथा साज तमे वता व्या, परंतु अनुक्रमे दररोज केवी रीत नक्ति करवी ने कह्यो ?

उत्तरः—दिवसमां त्रण बार जिनमंदिरे जवुं. तेमां प्रातःकाले वात

દેવવહે પૂજા કરવી, મધ્યાન્હે જલ ચંદનાદિક અષ્ટક્યથી, સત્તર પ્રકારથી અથવા જેવી શક્તિ હોય તે પ્રમાણે વિશેષ ક્યથી પૂજા કરવી અને સંધ્યાયે ઘૂંપપૂજા તથા દીપપૂજા કરવી. આ પ્રમાણે ત્રણકાલ જિનપૂજા કરવી. તેમાં મધ્યાન્દની પૂજા પ્રજુને શ્રંગે ફરસીને કરવાની છે તેથી ન્હાવું જોઈએ ન્હાંને શુદ્ધ થયા શિવાય પ્રજુનો સ્પર્શ કરવો ઘટોત નથો. આપણું શરીર મલીન હોય છે તે ન્હાવાથી શુદ્ધ થાય છે. માટે નિર્જીવ જગ્યા જોઈને શરીરની શુદ્ધિ થઈ શકે તેટલા જાગ્રવહે ન્હાવું ઘણે પાણી ઢોલવું નહીં. ઘણે પાણી ઢોલવાથી થયે સંગ્રહ અપકાય જીવોની વિના કારણે વિરાધના થાય છે. ન્હાવા પછી શુદ્ધ ગમ્મવહે શરીર સાફ કરવું. પછી સુંદર, ઝોનીતાં, સંસારિક કાપમાં નહીં વાપરેલા અને ધોયેલાં વસ્ત્ર ધારણ કરવાં. ઘર ધોયેલાં વસ્ત્ર પહેરીને પૂજા કરવાથી નીચીનું પ્રાયશ્ચિત્ત કહેલું છે. પછી પોતાની શક્તિના પ્રમાણમાં યોગ્ય ખાનરણો ધારણ કરવાં અને જિનપૂજાને માટે જાત, ચંદન, પુષ્પાદિક શુદ્ધ શુદ્ધ ક્યો લઈને જિનમંદિરે જવું. જિનમંદિરના પ્રથમ દ્વારમાં પેસતાં 'નિસીહી' કહેવી. ત્યારથી સંસારી વ્યાપારનો નિયંત્રક મધ્યાનું સમજવું. એટલે દેરાસરની અંદર વ્યાપાર રોજગાર સંબંધી વાતચીત પણ કરવી નહીં. ફક્ત જિનમંદિર સંબંધી કાર્યમાં જ ચિન પરોવવું. દેરાસરમાં કાંઈ કામ ચાલતું હોય તો તેનો તપાસ કરવો, કાંઈ આજ્ઞાતના થયેલી હોય તો તે ટાળવી અને દેરાસરના નોકર ચાકરના કામકાજ તરફ નજર કરવી. પછી ગ્યારે જગર્વંતની મૂર્તિ દ્રષ્ટિ પેઠે, ત્યારે યે હાથ જોડી નમસ્કાર કરવો અને રંગમંત્રમાં પેસતાં બીજીવાર 'નિસીહી' કહેવી. અંદરથી જિનમંદિર સંબંધી વ્યાપારનો પણ સ્વાગત કરવાનું સમજવું અને જિનપૂજા સંબંધી કાર્યમાં પ્રવર્તવું. પ્રથમ પોતાના હાથ ધોઈને મુગળાના, કપાના, અન્ય ધાનુના અથવા મૃતિકાના પોતાની શક્તિ અનુસાર જેવા કણકા દ્રોણ તેવા કણકામાં નિર્મલ

जल भरवुं. प्रज्जुना शरीर उपरपी आनरवादि घतारवां. ते अवसरे चिंतववुं के, जगवेंते आ प्रमाणे आचूषणो उत्तारीने संयम ग्रहण कखुं हनुं. पढी मोरपींठीवडे प्रज्जुना शरीरानी प्रमार्जना दृष्टिपूर्वक करवी. कोडी विगेरे जंतुत्तनो प्रचार पयो होय तो ते दूर करीने कलशवडे अनिरेक करवो. पढी वस्त्रना पोतांवडे केशर उत्तारवुं. तेनापी न नीकली शके तेवुं केशर बालाकुंचीवडे दूर करवुं. पढी पंचामृतनो अनिरेक करीने सुकुमाज, सुंदर अने घोएजा उज्ज्वल वस्त्र वडे प्रज्जुनुं शरीर जल रहित करवुं. पढी उत्तम चंदन, केशर, धरासाद्रिवडे नय अंगे पूजा करवी अने जीवजंतु रहित, सद्वा विनानां, जूमिने नही फरशेजां, अशुचिना संसर्ग विनानां अने सुगंधीवालां मोगरा विगे रना पुष्पो चढाववां पढी मुगट कुंमलादि आनरणो पहाराववां. त्पार पढी अगर, सेलारस विगेरे सुगंधी वस्तुत्तपी बनावेजो वडांगधूप करवो. फानसमां दीपक राखोने दीपपूजा करवी. जगवंतना शरीर उपर सोना रूपाना वरक यथाशक्ति चढाववा अने आंगी रचवी अथवा रचावडी. पढी जगवतना समीप नागे सुंदर उज्ज्वल अक्षतव डे नंदावर्त अथवा स्वस्तिक करवो. तेमां प्रथम त्रण ढगली करतां पहेली ढगलीए ज्ञान प्राप्ति, बीजी ढगलीए दर्शन एटले समकितनी प्राप्ति तथा श्री जी ढगलीए चारित्र्यनी प्राप्ति धाय तवी रीते जावना जाववी. त्पार पढी स्वस्तिक रचवो. ते वखते चार गतिनो नाश धाय तेवी जावना जाववी. वलो त्रण ढगलीनी उपर अक्षतवडे सिद्धशि खानो अर्धचंद्र जेवो आहार करवो अने विचारवुं जे आ सिद्धशिक्षा उपर म्हारो वास थाल. एवी रीते अक्षतपूजा करीने पढी सुंदर फल मेवा प्रमुख धरवा. थपक, सहेलां, खराब वासवालां अथवा अ नक्ष फल धरवानो पूजाप्रकरणमां निषेध कखो ठे भाटे तेवां फल चढाववां नही. पढी नैवेद्य धरवुं. तेमां अक्ष पदार्थ जे जे खाता हो एते ते जेवा के लाहु, दूधपाक, दास, दास, जात, कुरमा प्रमुख

अनेक जाननी रसवती प्रभु आगल घरवी. पूर्वोक्त फल, नैवेद्य प्रभु आगल धरी जावना जाववी जे आ आहार अनेक पाप आरंजे करी निपज्यो ठे अने आ आहार हुं खाइश तेथी पण एना आस्वादनथी मने. राग छेपनी परिणती जागशे, माटे जेटजो आहार प्रभुने चढा वीश ते आहार संवंधी राग छेपनी परिणती थवी बंध रहेशे अने वडी उपकारीनी जक्ति थशे तेथी परंपराए मुक्तिफलनी प्राप्ति थशे. आची सुंदर जावना जाववी. ए प्रमाणे इयपूजा करवी. एथी व धारे इय होय तो वधारे चढाववा. त्यार पठी त्रीजी निसिहि कहेवी अने विचारवुं जे इयपूजानुं काम निपेधी इवे जावपूजा करीश. प्रथम त्रण प्रदक्षिणा देवी. त्यार वाद त्रण खमासमणां देवां. त्रण दिशा तरफ जोवुं वर्जवुं. पठी वीर आसने वेसी वे हाथ जोडी चैत्यवंदन, नमुवुणं, जावंति वे, स्तवन, जयवीराराय विगरे कहेवुं. पठी का वस्सग करवो. काउस्सग पारी एक शुइए अथवा चार धुइए अथवा आठ धुइए जेवी शक्ति-अवकाश होय ते प्रमाणे चैत्यवंदन करवुं. आ सामान्य विधिए प्रभु नक्ति कही. पठी प्रभु सन्मुख वना रही आगल कही ठे तेथी रीते जावना जाववी. घणा गुणी आचार्य महाराज श्लोकवद्-काव्यवद् रचना जगवंतना गुण रूप करी गया ठे तेवडे स्तुति करवी. एवी सुंदर जावना जाववाथी नागकेतु त्रिगरे केवलज्ञान पाप्मा ठे. तेनी कथा कल्पसूत्रमां विद्यमान ठे.

१८ प्रश्न:-पुष्पपूजा करनां पुष्पना जीवने वाधा भाय तेनुं केन?

उत्तर:-पुष्पना जीवने वाधा यती नथी, पण झलटी रक्षा थाय ठे. केन के पुष्प कोई गृहस्थ लइ जाय तो मनुष्यना स्पर्शधो तेना जीवने क्लामना थाय. केटलाएक गृहस्थो सय्यामां विठावी सुवे ठे तेथी पण क्लामना थाय ठे, परंतु जे पुष्प प्रभुने चढे ठे तेन तो पोताना आयुष्य सुधी अवाधा रहे ठे. वली तमे कदेशो के पुष्पने सोय जोंकी गूंधवाथी क्लामना यया वगर रहे नही, तो ते विपे

જાણવું જે, જે પુષ્પની શંઢી પોલી હોય તેમાં દોરો પરોવવો શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે માટે તેવી રીતે વિધિ યુક્ત કામ કરવાથી વાધા થશે નહીં. પુષ્પ શીવીને ચઢાવવાની તથા કાચી કઝીનું ચઢાવવાની રીત પ્રાચીન જણાતી નથી, પણ આધુનીક છે. એવી રીત પઢવાથી કેટલીક વચત ગૂંપેજાં પુષ્પ મજતાં નથી ત્યારે વિધિપૂર્વક પૂજા કરવાના રસિક પુરુષને પણ શીવેજાં ચઢાવવાં પડે છે, તે શ્રવણ સમજીને ચઢાવે છે. કારણ કે જો તે ન ચઢાવે તો સમૂલગો ફૂલનો દાર ચઢી શકે નહીં. માટે જોગ વને ત્યાં સુધી ગૂંથેલાં પુષ્પ ચઢાવવાં એ જ શ્રેય છે. પ્રજ્ઞુ જ્ઞાતિ વિધિપૂર્વક કરતાં કદાપિ અલ્પહિંસા થાય તે ઉપર શ્રાવણકમાં કુવાનું દૃષ્ટાંત આપ્યું છે. કૂવો યોદતાં કષ્ટ પડે પણ પઠી તથા પાણીનું સુખ પાય તેમ પ્રજ્ઞુની પૂજામાં અલ્પહિંસા થાય પણ પ્રાંતે મુક્તિસુખની પ્રાપ્તિ પાય. માટે શ્રાવણને અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવાનું મહાનિશિષ્ટ સૂત્રમાં પણ કહ્યું છે.

૨૯ પ્રશ્ન:—નૈવેદ્ય-રાધેલું ધરવું કયા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ?

ઉત્તર:—શ્રાદ્ધવિધિમાં કહ્યું છે. વલી શ્રાદ્ધવિધિમાં નિશિષ્ટચૂર્ણી પ્રમુખના દાસજ્ઞા આપ્યા છે. આચારોપદેશ, અષ્ટપ્રકારી પૂજાનો રાસ તથા સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય પ્રમુખ વિરચિત પૂજાનમાં પણ કહ્યું છે. તે શાસ્ત્રો જોવાથી વિસ્તાર સહિત માલમ પડશે. સામાન્ય પ્રકારે નૈવેદ્ય ચઢાવવાનું તો મહાનિશિષ્ટ, પંચાશકજી, પ્રવચનસારોક્ષર, યોગશાસ્ત્ર વિગેરે ઘણા શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે.

૩૦ પ્રશ્ન:—દીપકપૂજા કયા શાસ્ત્રમાં કહી છે ?

ઉત્તર:—મહાનિશિષ્ટ સૂત્રમાં અષ્ટપ્રકારી પૂજાનો અધિકાર ચાલ્યો છે ત્યાં કહી છે. પ્રજ્ઞુના જન્મ વચત દિગ્કુમારીકાષ્ટ એ દાષક કર્યા છે, વિગેરે વર્ણન જંબૂદ્વીપપત્રતિમાં છે. શ્રાવણસૂત્રમાં પણ કહ્યું છે.

૩૧ પ્રશ્ન:—ગુરુજ્ઞાતિ શી રીતે કરવી ?

ઉત્તર:—ગુરુને દેવતાં વેદાપ જોડી નમસ્કાર કરવો. ગુરુ કંઈ કા

મમાં ન હોય તો સ્વમાત્મતા દેશ વાંદવા. ઇચ્છાકાર પૂઠી અમુઠિયો અમ્યંતરથી સ્વમાત્મતા, ગુરુ ઇના હોય તો ઇના રહેવું, ગુરુના વચનની અવગણના કરવી નહીં. વસ્ત્ર, પાત્ર, ઔપચ, પાટ, પાટલા, રહેવાને મકાન વિગેરે જે કાંઈ જોઈએ તે હાજર કરવું. આપણી પાસે ન હોય તો જેની પાસે હોય તેની પાસે ગુરુને તેહી જઈ અપાવવું. કોઈ પ્રકારે તેમનું વચન છોપવું નહીં. ગુરુ મહા ઉપકારી છે. એ ઉપકારીના ઉપકારનો વડલો કોઈ દિવસ ચલવાનો નથી માટે યથાશક્તિ ગુરુત્ત્વ કમ્બી. તન, મન અને ધન અર્પણ કરવું. કદાપિ ગુરુ મહારાજના કામમાં સર્વ વોલત વપરાઈ જાય તો પણ વાપરવામાં જરા એ અંદેસો સાવલો નહીં. આવા જાવ જેને યજ્ઞ જાય છે તેને અવશ્ય-નિશ્ચય સમકિત હોય છે. તેમાં જેટલી કસર હોય તેટલી સમકિતમાં પણ કસર જાણવી. માટે દેવ ગુરુની જ્ઞાતિમાં કોઈ પણ રીતે કસર રાખવી નહીં. ગુરુ મહારાજ એક કોઠિ પણ પોતે લેતા નથી. કોઈક વસ્ત્ર અથવા સ્માત્ ધર્મસંબંધી હરકત આવી પડી હોય અને તે કામમાં પૈસા સ્વરૂપે પડે તેમ હોય, ઔપચમાં વાપરવા હોય, પુસ્તક લખાવવાં હોય વિગેરે ધર્મના કાર્યમાં પૈસાની આવશ્યકતા હોય ત્યારે ગુરુ મહારાજ વાપરવાનો ઉપદેશ કરે છે; તે વસ્ત્ર મન જરા પણ પાવું ફેરવવું નહીં, પણ પ્રસન્ન થઈ હૃદયનો સહુપયોગ કરવો.

૧૧ પ્રશ્ન:—ગુરુ લોજી હોય તો કેમ કરવું ?

ઉત્તર:—ગુરુ મહારાજ લોજી હોય નહીં. જે પોતાના શરીરની, શિષ્યની અથવા શ્રાવકની આજ્ઞા રાખતા નથી તે ધનની આજ્ઞા કેમ રાખે ? માટે તેમની લોજી હોવાપણાની શંકા કરવી જ નહીં. તેમને ફક્ત શરીરના રક્ષણને માટે પ્રમાણોપેત વસ્ત્રનું ગ્રહણ કરે છે અને આ શરીરવડે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રનું આરાધન કરી શકાય છે તેથી તેને શુદ્ધમાન આહાર આપે છે. ઇન્દ્રિયનો પુષ્ટિને અર્થે તો આહાર પણ લેતા નથી. તેમાં પણ જે આહાર ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે કરેલો હોય છે તે જ

લેવે, તેમાંથી પણ તેને કરીને કરવો ન પડે તેટલો જ ગ્રહણ કરે છે, ફરીને કરવો પડશે એમ લાગે તો ચિલકૂન લેતા નથી. ખાહારના સંબંધમાં એવા નિરિહાવાનુ હોય છે તો પત્ની વીજો છોડ તો કરે જ કેમ ? તેને એક કોઠિ સરસી પણ પાસે રાખવી નથી અને જેનું રાખે છે તેને શાસ્ત્રમાં ગુરુવુદ્ધિ માનવા કહ્યા નથી. જિનાજ્ઞા વિરુદ્ધ એવા વેપ ધારી, ઇવ્યલિંગી, પાસઢાદિક ઇવ્યના રાખનારને જે ગુરુવુદ્ધિ માને છે તેને મિષ્ણાત્વ લાગે છે.

૧૧ પ્રશ્ન:—કોઈક એમ કહે છે કે જ્ઞાને કરીને જ ધર્મ થાય છે, ક્રિયા એ તો કર્મ છે, તેથી ક્રિયા કરતાં ધર્મ ન હોય. માટે કદી ક્રિયારુચિ ન હોય તો પણ જ્ઞાન જ્ઞેય હોય તો તેને ગુરુ માનવામાં શું અડચણ છે ?

ઉત્તર:—શાસ્ત્રમાં સમકિતે કરીને સદિત દોય તેને જ જ્ઞાન કહે છે અને જેને સમકિત હોય તે તો જગવંતની આજ્ઞાના આરાધક હોય, જેનું આજ્ઞાના આરાધક હોય તેનું ક્રિયાથી વિમુક્ત હોય નહીં; કારણ કે જ્ઞાને કરીને પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ તથા પુણ્યનું સ્વરૂપ જાણ્યું છે તેથી તે જાણે છે કે “અહો ! આ પુણ્ય તો જડ પદાર્થ છે. પુણ્યને વશ કરીને વિપરીત વુદ્ધિ થઈ તેથી પર વસ્તુ જે ધન ધાન્યાદિક તથા સ્ત્રી કુટુંબાદિક તેને આ જીવે પોતાના કરીને માન્યાં અને તેથી કર્મ બંધ કરીને ચારે ગતિમાં રોલાયો, અનેક પ્રકારનાં હુઃખ ભોગવ્યાં. આ જીવમાં જ્ઞાનના ઉદયથી શ્રી જિનરાજનો માર્ગ પ્રાપ્ત થયો અને કર્મે વિવર આપ્યું તેથી મને સંયમની પ્રાપ્તિ થઈ છે; તો હવે મ્હારે આ ત્મતત્ત્વમાં રમણ કરવું જ પડે છે. બનાદિકાલનો જીવને પરજ્ઞાવમાં રમવાનો અન્યાસ છે તેથી મ્હારી દશા ચારંચાર પુણ્યનાવની થાય છે તે પડતાવા માટે અશુભ ક્રિયા ઢોઢીને શુભ ક્રિયામાં પ્રવર્તવું યોગ્ય છે.” આ પ્રમાણેની જ્ઞાવનાથી સંયમની ક્રિયા કરે છે અને તે ક્રિયા, કર્મ નિર્જરાની હેતુભૂત થાય છે. વલી-યોગાદિકની જે શુભ

પ્રવૃત્તિ થાય છે તેથી જો કે શુનકર્મ વંચાય છે પરંતુ તે કર્મ મુક્તિપ્રાપ્ત
 કરવામાં સહાયકારી થાય છે, વિઘ્નકારી થતાં નથી. એવા શુન ક
 મના યોગથી આર્યદેવમાં જન્મ, પાંચ ઇન્દ્રિય સંપૂર્ણ, ધર્મિષ્ઠ કુળ,
 સ્વજનાદિક ધર્મકાર્યમાં અનુકૂળ, નિરોગી શરીર, દેવ ગુરુની જોગ
 વાડ વિગેરે સાધનોની પ્રાપ્તિ થાય છે. એ સાધનો મહ્યા ધિના જીવથી
 મુક્તિમાર્ગનું આરાધન થઈ શકતું નથી. જેઠ જ્ઞાનવંત છે તેઠ સહજે
 ક્રિયામાં પ્રવર્તે છે. જ્ઞાનગુણ વડે વસ્તુસ્વરૂપને જાણવાથી સંતારની
 અનિત્યતા સમજીને જેમણે ચારિત્ર શ્રંગોકાર કસ્યું છે એવા મુનિ મ
 હારાજ નિરંતર વિચારે છે કે સર્વે જીવો સત્તાએ તુલ્ય છે પણ કર્મે ક
 રીને જૂદી જૂદી ગતિને પામ્યા છે. તે સર્વે સુખના અનિષ્ઠાથી છે. હઃ
 સ્વને શ્વેતા નથી. જેમ મ્હારા શરીરને કોઈ કાંઈ પીડા ઇપજાવે છે
 તો મને હઃસ્વ થાય છે તેમ સર્વ જીવને પણ હઃસ્વ થાય છે. માટે મ્હારે
 કોઈ પણ જીવને હઃસ્વ ઇપજાવવું ઘટતું નથી. ખાવા વિચારથી તેઠ
 જ્યારે જ્યારે ઇચ્છે છે, વેસે છે, સુએ છે, ચાલે છે ત્યારે યદ્વાપૂર્વક પ્રવર્તે
 છે. વલ્લી પહિલેહણ પણ તે જ માટે કરે છે કે વસ્ત્રમાં કોઈ જીવ હોય
 તો શરીરે લાગવાથી તેને પીડા વસ્ત્ર થાય. વલ્લી પ્રતિક્રમણની ક્રિ
 યા કરે છે તેનું કારણ પણ એમ છે કે પોતે આત્મસ્વનાવમાં રમણતા
 કરવાને ઇચ્છે છે પરંતુ જીવને અનાદિકાલનો મોહપ્રવૃત્તિનો અન્યાસ
 વનેલો છે તેના જોરથી જે ન કરવા યોગ્ય પ્રવૃત્તિ થઈ જાય છે તે પો
 તાના મનમાં અનિષ્ઠ લાગે છે અને તેની નિંદા ગર્હી તો કાયમ થયા
 કરે છે પરંતુ પ્રતિક્રમણમાં વિશેષ પ્રકારે કરવાનું વને માટે પ્રતિક્ર
 મણ કરે છે. યથાશક્તિ તપસ્યા કરે છે. તેમાં પણ જાવ એવો વર્તે છે
 કે આહાર કરવો તે મ્હારો સ્વજ્ઞાવિક ધર્મ નથી, પણ હજુ સુધી પુ
 શ્લમાં રહ્યો છું એટલે જ્ઞાનધ્યાન સારી રીતે થવા માટે આ શરીરને
 નિરવધ આદાર આપું છું. તો પણ થોડી થોડી તપસ્યા કરું તો તેથી
 કાંઈ જ્ઞાન ધ્યાનમાં દરકત થવાની નથી. ઝલટી શુનજાવને યોગે

જ્ઞાન ધ્યાનનો વૃદ્ધિ થશે માટે યથાશક્તિ તપસ્યા કરું. આવી જાવના દોષાથી જ્ઞાનીને સહજે તપ પણ વની આવે છે. માટે જ્ઞાનવંતને ક્રિયાની રુચિ ન થાય એ વાત સંજ્ઞવતી જ નથી; પણ જેનું માત્ર લોક રંજનારું જ્ઞાન જાણેલા હોય છે તેને ક્રિયારુચિ હોતી નથી, તો તેનું કાંઈ જૈનમાર્ગમાં નથી. શ્રી વિશેષાવશ્યકમાં ક્રિયારુચિ રહિત જીવને અજ્ઞાની કહ્યા છે. તે તેવા અજ્ઞાની ગુરુ કરવા યોગ્ય હોય નહીં. તે મની સંગત કરવાથી તેમના જેવી વિપરીત બુદ્ધિ થાય અને મિથ્યાત્વ પમાય માટે જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારને જ ગુરુ માનવા.

૩૪ પ્રશ્ન:—ગુરુ મહારાજ ન હોય તો ધર્મકરણી કોની પાસે કરવી ?

ઉત્તર:—જેમ દેવને અજ્ઞાવે દેવની મુર્તિ, તેમ ગુરુને અજ્ઞાવે ગુરુની સ્થાપના જાણવી. તેમાં મુખ્ય અક્ષરે તે ગોલ આકારના કોઢા સમ જવા. તે ત્રણ, પાંચ, સાત કે નવ આવર્તવાલા હોય તો શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. તેનું ફલ શ્રી જહ્વાહુસ્વામી કૃત સ્થાપનાકુલકમાં વિશેષ પ્રકારે વર્ણવેલું છે. શ્રી યશોવિજયજી ત્રિપાધ્યાયે સ્થાપનાની સંજ્ઞા વનાવી છે તેમાં પણ તેનું ફલ તથા વિધિ ઘતાવી છે. એવા અક્ષરના સ્થાપના ચાર્ય સ્થાપીને તેની સન્મુખ ક્રિયા કરવી. તેનો યોગ ન થને તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રનાં ઉપકરણ—મુખ્યત્વે પુસ્તક નવકારવાલી પ્રમુખની સ્થાપના કરવી. શ્રી ઠાણાંગ સૂત્રમાં દશ પ્રકારની સ્થાપના કહી છે, તે સ્થાપીને પંચિદિય વહે તેમાં ગુરુ મહારાજના ગુણનું આરોપણ કરવું અને પછી તેની સમીપે વિધિ કરવી.

૩૫ પ્રશ્ન:—ધર્મ તે શું ?

ઉત્તર:—ધર્મ બે પ્રકારનો છે. ૧ આત્મિકધર્મ અને ૨ વ્યવહારધર્મ.

૩૬ પ્રશ્ન:—આત્મિકધર્મ તે શું ?

ઉત્તર:—આત્મિકધર્મ તે આત્માનું લક્ષણ-અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત ચીર્યાદિ તેમાં રમણ કરવું તે આત્મિકધર્મનું મારાઘન સમજવું.

૩૭ પ્રશ્ન:—અનંતજ્ઞાન તે શું?

ઉત્તર:—અનંતા પદાર્થોનું ત્રણ કાલનું સ્વરૂપ જાણવાની આત્માની શક્તિ છે તે.

૩૮ પ્રશ્ન:—આત્માની એવી શક્તિ છે તો તે જણાતી કેમ નથી ?

ઉત્તર:—આત્મા કર્મે કરીને અવરાયલો છે તેથી તેની શક્તિ ચાલી શકતી નથી.

૩૯ પ્રશ્ન:—આત્મા કર્મે કરીને ક્યારથી અવરાયો છે ?

ઉત્તર:—આત્મા અનાદિકાલથી કર્મે કરીને અવરાયલો છે. કોઈ કાલે પણ નિર્મલ હતો જ નહીં. જેમ સોનું જાણની અંદર મૂલથી જ માટી સાથે મેળેલું છે, તેમ જીવને માટે પણ સમજવું.

૪૦ પ્રશ્ન:—કર્મ તે શું? અને તે જીવની સાથે કેવો રીતે એકમેક ઘયેણાં છે? યત્ની અનાદિનાં કર્મ છે તે જ ચાહ્યાં આવે છે કે ફેર ફાર પાય છે ?

ઉત્તર:—કર્મ તે જડ પદાર્થ છે. જે ચર્મનક્રુ વડે દેખાય છે તે સર્વે જડ પદાર્થ જ છે. જીવ દેખી શકાતા નથી. જડ પદાર્થો વિચિત્ર પ્રકારનાં રૂપ ધારણ કરે છે. મનુષ્યના શરીર રૂપે મલેલા છે તે જ ચીત્રીને પાઠા રાચોડી રૂપે થાય છે. વસ્ત્રે અગ્નિ રૂપે પાય છે અને તે જ પાત્રા દૃઢી, પાણી, વાયુ, વનસ્પતિ તથા જનાવરોના રૂપને ધારણ કરે છે. જીવના શરીરમાંથી વૂટેલા પુરુષોના વિચિત્ર ઘાટ બને છે. જીવે ગ્રહણ કલ્યા ન હોય તેવા વૂટા પુરુષોનાં પણ સ્વના વિક અનેક રૂપ બને છે. આકાશમાં લીલા પીણા રંગ દેખાય છે તે સ્વજ્વાલિક જ બને છે. એવા પુરુષ પરમાણુનું મલીને કર્મ યોગ્ય પદાર્થ પાય છે. તેઓ કર્મ પદાર્થ આત્માની સાથે અનાદિકાલથી મેળેલો છે. તે જેમ જેમ જોગવાય છે, તેમ તેમ વૂટા પતા જાય છે અને પાઠા નવા થાય છે. એક વારનું વાંધેનું કર્મ કાંઈ સદા કાલ પદોષ્ટ્યા કરતું નથી. પૂર્વકર્મના યોગે જીવના જેવા જેવા પ્રણામ થાય છે, તેવાં તેવાં

કર્મ વંધાય છે. એમ શ્રેણિ પ્રશ્રેણિ ચાલ્યા જ કરે છે. જેમ ચિકાશ વાલા પદાર્થને રજ લાગે છે, તેમ જીવને રાગ દ્વેષની પરિણતી રૂપ ચિકાશને યોગે કર્મના પુરુષો આવીને વલગે છે.

૪૧ પ્રશ્ન:—જીવ તથા પુરુષનો કર્તા કોણ છે ?

ઉત્તર:—એ કોઈના બનાવેલા નથી એટલે તેનો કર્તા કોઈ છે જ નહીં. વલી ન્યાયથી વિચારતાં એનો કર્તા હોઈ શકે પણ નહીં. જો તેનો કોઈ બનાવનાર હોય તો તે શરીરધારી હોવો જોઈએ એટલે તેને બનાવનારનો પણ કોઈ બનાવનાર જોઈએ. વલી જ્યારે જગત્માં કોઈ પદાર્થ જ ન હોય ત્યારે જીવ અને પુરુષ શું પદાર્થ ન બનાવે ? વલી જો જીવનો કર્તા હોય તો તે પાપકાર્ય કરનારાનું બનાવે જ નહીં અને જગત્માં તો તેવા મનુષ્યો જ વધારે દેખાય છે. કદી કોઈ કહેશે કે બનાવ્યા ત્યારે તો સારા હતા, પણ પાઠલથી વગડી ગયા તો બનાવનારા જ્ઞાનીને એવું પણ જ્ઞાન હોવું જોઈએ કે, આ પાઠલથી વગડી જશે માટે એને ન બનાવું. સાધારણ મનુષ્ય પણ જો કોઈ કાર્યનું પરિણામ સ્વચ્છ આવવાનું જાણે તો તે કાર્ય કરતા નથી ત્યારે જે સર્વજ્ઞ છે તે તો ત્રણે કાલનું સ્વરૂપ જાણી શકે એટલે પાઠલથી વગડે તેવા પ્રાણીનું જા માટે બનાવે ? વલી ઈશ્વર સમદૃષ્ટિવાળા હોવાથી એકને મનુષ્ય બનાવે, એકને જનાવર બનાવે, એકને સુખી કરે, એકને દુઃખી કરે એમ હોય જ નહીં. તેનો વિચાર તો સર્વને સુખી બનાવવાનો જ હોવો જોઈએ અને તેવું તો કાંઈ જગત્માં દેખાતું નથી. તેથી જગત્કર્તા ઈશ્વર માનવો એ વાસ્તવિક નથી. વલી કેટલાંક કહે છે કે એ તો વધું ઈશ્વરની ઇચ્છાવડે જ થાય છે, આ કહેવું પણ ખસત્ય છે. કેમ કે જે જે ધર્મવાળા મુક્તિને માને છે અને મુક્તિ મેલવવા ઉચ્ચ કરે છે તેના ધાર્મ્યમાં પ્રાંતે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચારથી મૂકાવું અને સમનાયમાં રહેવું એનું નામ જ મુક્તિ કહેલ છે. ત્યારે વિચારો કે ધીજાણે તો ઇચ્છાથી મુક્ત થવા કહે છે અને પોતે

આ જગત્ ઉપજાવવાની ઇચ્છા કરે છે એ વાત કેમ સંજ્ઞે? જેમ હાલમાં કેટલાએક ધર્મગુરુ નામ ધગવનારાનું પોતે જ્ઞ્ય રાखે છે, સ્ત્રી જોગવે છે અને વીજા તેના સેવકોને ઉપદેશ કરે છે કે 'જ્ઞ્ય અસ્થિર છે, અર્થ અનર્થનું મૂલ છે, સ્ત્રીના સંગથી અનેક પ્રકારનાં કર્મ વંધાય છે, માટે તમે જ્ઞ્ય તથા સ્ત્રી વસ્ત્રોનો ત્યાગ કરો. એટલે તમને ધણો જ્ઞાન થશે.' આ દૃષ્ટાંત પ્રમાણે જગત્ના કર્તા ઈશ્વર પોતે તો રાગ દ્વેષથી મુક્ત થયા નથી અને વીજાને મુક્ત થવા કહે છે. માટે એવું કથન ઈશ્વરનું હોય જ નહીં. એવી વાતો કરનારા ઈશ્વરના સ્વરૂપને સમજતા નથી અને ફોગટના ઈશ્વરને દૂષણ આપે છે. ઈશ્વર તો સર્વ પ્રકારની રાગ દ્વેષની પરિણતીનો ત્યાગ કરનારા હોય છે. કોઈ પ્રકારની ઘપાધિ તેમને હોતી નથી; સંસારી કાંઈ પણ કામ તેમને કરવું નથી. સંસારી કામ તો દેહધારી પ્રાણી કરે છે. ઈશ્વર દેહ રહિત થયેલા છે. પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાવ વડે સર્વ પદાર્થોને જાણે દેખે છે, પણ તેમાં પ્રણમતા નથી. ઈશ્વરનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણેનું હોવાથી તેનું જીવના કે પુરુષના કર્તા નથી, જીવ અને પુરુષ પદાર્થ અનાદિ કાલથી સ્વજ્ઞાવિક્રપણે જ છે એમ સમજવું.

૪૨ પ્રશ્ન:—આત્માના ચેતનગુણને કર્મ જડ હોવાથી ફી રીતે આવી શકે ?

જ્ઞાતર:—આપણી દૃષ્ટિએ પ્રત્યક્ષ દેખીએ ઢીએ કે બુદ્ધિ અરૂપી ઘતાં મદિરાપાન કરનારની બુદ્ધિ ઘટ થઈ જાય છે અને તેનો કેફ ચડે છે ત્યારે જેમ તેમ વકે છે. તો મદિરા જડ ઘતાં બુદ્ધિને કેમ આવે છે ? વલી કેફ ઘતરે છે ત્યારે પાટી બુદ્ધિ ઘેકાણે આવે છે તેમ કર્મ પણ એવો જ પદાર્થ છે. તેના સંયોગથી આત્માનો જ્ઞાન ગુણ અવરાઈ જાય છે અને પડદામાં રહેલી અથવા મેસનો સમૂહ લાગેલી વસ્તુનું પોતાનું સ્વરૂપ જેમ દેખાતું નથી તેમ કર્મ રૂપ મેલ લાગ્યાથી આત્માની શક્તિ અને સ્વરૂપ દેખી શકાતું નથી.

૪૩ પ્રશ્ન:-આત્મા નિરંતર કર્મ કરીને ધ્વરાવતો જ રહે છે કે તેમાં ફેરફાર થાય છે ? અને તે કોઈ ચક્ષત પણ દુઃખ થશે કે નહીં ?

ઉત્તર:-આત્માના જ્ઞાનને કર્મનો કેફ લાગેલો છે. કેફ કરનાર મનુષ્યને જો કોઈ જબરી ફિક્કની વાત કરે અથવા ચટાઈ વિગેરે કેફના ઉતારની चीज खवगवे તો તેનો કેફ ઊતરી જાય છે. તેમ પ્રાણીને પણ ગુરુ મહારાજના યોગથી અથવા પૂર્વના કૃપોપશમવડે જ્યારે પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ સમજાય છે અને પુણ્યના સંગથી અનાદિકાલ સંસારમાં પરિવ્રમણ કર્યાનું સમજાય છે ત્યારે તેનાથી નવ પામે છે એટલે કર્મનો કેફ ઊતરી જઈને જ્ઞાનદશા જાગૃત થાય છે. તે ચક્ષતે વિચારે છે કે, 'હું જે મુક્ત માનું છું તે તો જદ પદાર્થવદે માત્ર માની લીધેલું મુક્ત છે. તેનાથી મારા આત્માને તો મુક્ત નથી પણ ઇલદું કર્મબંધન રૂપ હૃદય છે. યજ્ઞ એ મુક્ત એમ પાંતી ઉપર ચડનાર મનુષ્યને સારી સારી વસ્તુ ખાવા માટે છે પણ પછી તુલત પાંતીએ છઢાવે છે તેના જેવું છે. સંસાર મુક્તની લીનતા પણ એવાં જ છે. કારણ કે હાલના સમયમાં મ્હોટામાં મ્હોટું આયુષ્ય માટે તો વર્ષનું હોય છે તો એટલો કાલ મુક્ત જોગવું અને પછી તેનાથી થયેલા કર્મબંધ વડે નરકે જવું ત્યાં સાગરોપમનાં આયુર હોવાથી અમરવર્ષ વર્ષ પર્યંત હૃદય જોગવું તેના પ્રમાણમાં મનુષ્યના જીવનું મુક્ત થાંઈ જોગમાં નથી. કદી મરણ પામ્યા પછી નરકમાં ન જતા મનુષ્ય ગતિમાં જવું થાય તો ત્યાં સ્ત્રીની યોનિમાં અત્યંત અદુર્લભવાત્માસ્થાનમાં ધેનુમાર હોંધીનો અનુનર કરતાં ઉપજવું અને ત્યાં હોંધે અમર છે. નવ માત્ર પર્યંત રહેવું; એવાં ગર્ભાવાસનાં હૃદય જોગવાં, નિર્વજ ગતિમાં જવું તો ત્યાં પણ કૃપા, તૃપ્તિ મદન કરવી અને લીલાં પણ અનેક પ્રકારનાં હૃદય જોગવાં. માટે એવાં પુણ્યોત્તર મુક્તને હું મુક્ત માનીત નહીં.' આવી જાણના આવશ્યક સંચારિક મુક્તને મુક્ત માનના રૂપ ઉપર ઊતરી જાય છે. એમ કરતાં કદાચ કોઈ કેર ન હોય તો તેના નિવા

आ जगत् उपजाववानी इच्छा करे ठे ए बात केम संजवे? जेम . हा लमां केटलाएक धर्मगुरु नाम घगवनाराज पोते इत्य राखे ठे, स्त्री नोगवे ठे अने बीजा तेना सेवकोने उपदेश करे ठे के 'इत्य अस्थिर ठे, थर्थ अनर्थनुं मूज ठे, स्त्रीना संगथी अनेक प्रकारनां कर्म बंधाय ठे, माटे तमे इत्य तथा स्त्री वनेनो त्याग करो. एखे तमने घणो जान थो.' भा दृष्टांत प्रमाणे जगतना कर्त्ता ईश्वर पोते तो राग द्वेषथी मुक्त थया नथी अने बीजाने मुक्त थवा कहे ठे. माटे एवुं कथन ईश्वरनुं होय ज नही. एवी बातो करनारा ईश्वरना स्वरूपने समजता नथी अने फोगटना ईश्वरने दूषण आपे ठे. ईश्वर तो सर्व प्रकारनी राग द्वेषनी परिणतीना त्याग करनारा होय ठे. कोइ प्रका रनी उपाधि तेमने होतो नथी; संतारी कांइ पण काम तेमने करवुं नथी. संतारी काम तो देहधारी प्राणी करे ठे. ईश्वर देह रहित पयसा ठे. पोताना आत्मस्वज्ञाय बडे सर्व पदार्थोने जाणे देखे ठे, पण तेमां प्रणमता नथी. ईश्वरनुं स्वहं स्वरूप आ प्रमाणेनुं होवाथी तेउ जीवना के पुज्जना कर्त्ता नथी, जीव अने पुज्ज पदार्थ अनादि कावथी स्वनायिकपणे ज ठे एम समजनुं.

४२ प्रश्नः—आत्माना चेतनगुणने कर्म जड होवाथी इी रीते थावी शके ?

उत्तरः—आपणी दृष्टिए प्रत्यक्ष देखीए बीए के बुद्धि अरुपी ठतां मदिरापान करनानी बुद्धि ब्रष्ट थइ जाय ठे अने तेनो केफ चडे ठे स्पार जेम तेम बके ठे. तो मदिरा जड ठतां बुद्धिने केम आवरे ठे? वज्जी केरु उतरे ठे त्यागे पाउती बुद्धि ठेकाणो आवे ठे तेम कर्म पण एवो ज पदार्थ ठे. तेना संयोगथी आत्मानो ज्ञान गुण अवगाइ जाय ठे अने पददामां रहेजी अथवा मेज्जना समूह लागेली चम्पुठनुं पो तानुं स्वहं स्वल्प जेम देमातुं नथी तेम कर्म रूप मेख लाग्वाथी आत्मानो शक्ति अने स्वल्प देमी शक्यातुं नथी.

४३ प्रश्न:-मान्ना निर्गतर कर्म कर्गि अवगपतो ज ग्हे ठे के
तेनां फेरकार पाय ठे ? अने ते कोइ चन्चन पनुइठ प्रो के नही ?

उत्तर:-आत्माना ज्ञानने कर्मनो केक लागेलो ठे. केक करनार
मनुष्यने जो कोइ जवरी किकणी ज्ञान के अवस्था मदाइ बिगेरे
केकना उतागनी चीज खबगवे तो तेना केक उतगी जाय ठे. तेम
माणीने पल गुरु मदागजना योगपी अवस्था पूर्वना क्षपोरडामबडे
स्वारे पोताना आत्मानुं स्वने स्वस्व समजाय ठे अने पुइजना संगपी
अनादिकाउ संतागनां परिद्वनन करानुं समजाय ठे स्वारे तेनापी
भय पानेठे एइछे कर्मनो केक उतगी जइने ज्ञानवशा जायत जाय
ठे. ते वचने बिबारे ठे के. हुं जे मुन्य मनुं तुं ने तो जइ पदायेंपडे मात्र
मान्नी जीवितुं मुन्य ठे. तेनापी शाग आत्माने तो मुन्य नपी पल
उजहुं कर्मबंधन मर एउठे ठे बडा. ए मुन्य जेम कांसी उतर मदनार
मनुष्यने मारी मारी बन्नु गावा धारे ठ पल एही मुन्य कांसीद
पडावे ठे तेना जेहुं ठे. संसार मुग्वनी जीवता पल एही जडे. शाग
के हाउना समपना मोटाया मोटे जायुय भाये मो एपेहुं होय
ठे तो एइछो काउ मुन्य जेमवहुं अने एही तेनापी पनेला कर्मबंध
यहे नरके जहुं त्यां नागरोपमना जायुय होशपी अमंगल हरे एपेन
एउठ जेमवहुं तेना अमाउनां मनुष्यना जइहुं मुन्य बांड जेगानां
नपी. इही मरल पान्ना एही नाकनां न जेना मनुष्य कर्तनां जहुं
पाय तो त्यां सीनी दोनिनां अर्थन पमुवनिजाअनकनां बेमुआ
एहीनी मनुष्य हातां उजहुं अने त्यां हीरे अल्ले नय भास
एपेन गेहुं. एहां मनीदलनां एउठ जेमवनां निर्धन कर्तनां जहुं तो
त्यां पल हुवा. तूना मदन दहरी अने बीजां पल अनेर मदननां
एउठ जेमवनां. मटे एहां कुइलीर मुगवे हुं मुन्य मान्नीर नही.
आरी जायना जइवापी. संतहि मुगवे मुन्य मान्ना मर हेक
उतगी जायठे. एम कर्मनां इहादि चरी हेक न कर्मने तो तेना निर्ग

આ જગત્ સ્વજાત્યનાની ઇચ્છા કરે છે તે વાત કેમ સંજ્ઞે? જેમ હા તમાં કેટલાંક ધર્મગુરુ નામ ધરાવનારાં પોતે કહ્ય ગમે છે, સ્ત્રી જોગવે છે અને ઘીજા તેના મેવકોને સ્વવેશ કરે છે કે 'કહ્ય અશ્વિર' છે, અર્થે અનર્થનું મૂલ્ય છે, સ્ત્રીના સંગથી અનેક પ્રકારનાં કર્મ ધર્માય છે, માટે તમે કહ્ય તથા સ્ત્રી વંશનો સ્વાગ કરો. છટે તમને ઘણો લાજ થશે.' આ દૃષ્ટાંત પ્રમાણે જગતના કર્તા ઈશ્વર પોતે તો રાગ દેવથી મુક્ત થયા નથી અને ઘીજાને મુક્ત થવા કહે છે. માટે તેનું કથન ઈશ્વરનું હોય જ નહીં. તેની વાતો કરનારા ઈશ્વરના સ્વરૂપને સમજતા નથી અને કોગટના ઈશ્વરને શૂણ આપે છે. ઈશ્વર તો સર્વ પ્રકારની રાગ દેવની પશિષાતીનો સ્વાગ કરનારા હોય છે. કાંઈ પ્રકારની સ્વાધિ તેમને હોતો નથી; સંભારી કાંઈ પણ કામ તેમને કરવું નથી. સંભારી કામ તો વેદધારી પ્રાણી કરે છે. ઈશ્વર વેદ રહિત થયેલા છે. પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાન વડે સર્વ પદાર્થોને જાણે વેગે છે, પણ તેમાં પ્રણમતા નથી. ઈશ્વરનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણેનું હોવાથી તેણે જીવના કે પુરુષના કર્તા નથી, જીવ અને પુરુષ પદાર્થ અનાદિ કાલથી સ્વનાયિકાપણે જ છે એમ સમજવું.

૪૫ પ્રશ્ન:—માત્રમાના ચેતનગુણને કર્મ જટ હોવાથી ફી રીતે આથી ફાકે ?

ઉત્તર:—આપણી દૃષ્ટિ પ્રત્યક્ષ દેખીતી હોય કે બુદ્ધિ અરૂપી ઘટાં મદિરાપાન કરનારની બુદ્ધિ વ્રષ્ટ થઈ જાય છે અને તેનો કેફ વધે છે ત્યારે જેમ તેમ થકે છે. તો મદિરા જટ ઘટાં બુદ્ધિને કેમ આવરે છે ? ત્તી કેફ ઘટરે છે ત્યારે પાણી બુદ્ધિ ઘટાણો આવે છે તેમ કર્મ પણ આવે જ પદાર્થ છે. તેના સંયોગથી આત્માનો જ્ઞાન ગુણ આવરાઈ જાય છે અને પડદામાં રહેલી અથવા મેઝનો સમૂહ લાગેલી વસ્તુત્તનું પોતાનું સ્વરૂપ જેમ દેખાતું નથી તેમ કર્મ રૂપ મેલ લાગ્યાથી આત્માની શક્તિ અને સ્વરૂપ વેગી શકાતું નથી.

४३ प्रश्नः—आत्मा निरंतर कर्म करीने अवरायलो ज रहे ठे के तेमां फेरफार पाय ठे ? अने ते कोइ वखत पणशुद्ध थो के नही ?

उत्तरः—आत्माना ज्ञानने कर्मनो केफ लागेलो ठे. केफ करनार मनुष्यने जो कोइ जवरी फिकरनी बात करे अथवा खटाइ विगेरे केफना उतारनी चीज खवरावे तो तेनो केफ उतरी जाय ठे, तेम प्राणीने पण गुरु महाराजना योगधी अथवा पूर्वना क्षयोपशमवडे ज्यारे पोताना आत्मानुं खरूं स्वरूप समजाय ठे अने पुद्गलना संगधी अनादिकाल संसारमां परिभ्रमण कथ्यानुं समजाय ठे त्यारे तेनाधी जय पामे ठे एटसे कर्मनो केफ उतरी जइने ज्ञानदशा जागृत थाय ठे. ते वखते विचारें ठे के, 'हूं जे सुख मानुं वुं ते तो जइ पदार्थवडे मात्र मानी लीखेलुं सुख ठे. तेनाधी म्हारा आत्माने तो सुख नथी पण उलटुं कर्मबंधन रूप दुःख ठे. वली ए सुख जेम फांती उपर चढनार मनुष्यने सारी सारी वस्तु खावा भापे ठ पण पठी तुरत फांती ए चढावे ठे तेना जेवुं ठे. संसार सुखनी लीनता पण एवी ज ठे. कारण के हालना समयमां म्होटा मां म्होटे आयुष्य प्राये सो वर्षनुं होय ठे तो एटलो काल सुख जोगवबुं अने पत्रो तेनाधी थयेसा कर्मबंध वडे नरके जवुं त्यां सागरोपमनां आयुष्य होवाधी असंख्य वर्ष पर्यंत दुःख जोगवबुं तेना प्रमाणमां मनुष्यना जवनुं सुख कांइ लेखामां नथी. कड़ी मरण पाम्या पठी नरकमां न जता मनुष्य गतिमां जवुं थाय तो त्यां स्त्रीनी योनिमां अत्यंत भद्गुचीवाला स्पानकमां बेसुमार दुर्गंधीनो अनुभव करतां उपजवुं अने त्यां उंचे मस्तके नव मास पर्यंत रहेवुं; एवां गर्जावासनां दुःख जोगववां, तिर्यच गतिमां जवुं तो त्यां पण कुषा, तृषा सहन करवी अने बीजां पण अनेक प्रकारनां दुःख जोगववां. माटे एवां पुद्गलीक सुखने हूं सुख मानीश नही.' आवी जावना आववाधी संसारिक मुखने सुख मानवा रूप केफ उतरी जाय ठे. एम करतां कदापि बची केफ न उतरे तो तेना निवा

રણને માટે તપ સંયમ રૂપ ઓપવ વાપરીને મોહજન્ય કેફ ઉતારે છે. તપ સંયમાદિ વડે જેમ જેમ કર્મો નાશ પામતાં જાય છે તેમ તેમ આત્મા શુદ્ધ થતો જાય છે. એટલે પછી જે સુખ હઃસ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાં સમજાવ રાખે છે અને વિચારે છે કે 'દેહની સાથે રહીને મેં જે જે કર્મ વાંધ્યાં છે તે તે દેહને સંબંધે ઉદયમાં આવવાથી નોગવાય છે એમાં મ્હારે જ્ઞાતાપણે ન્યારા રહેવું યોગ્ય છે. પરંતુ મને હઃસ પાય છે, મને સુખ થાય છે, એમ ચિંતવવું યોગ્ય નથી.' આવી વિચારણાથી કેફ ઠ તરતો જાય છે અને સાવધાનતા વધતી જાય છે. તેમાં પણ જેમ ફ રીને કેફ કરે છે તો પાછી બુદ્ધિ અવરાઈ જાય છે તેમ ગુરુ મહારાજ ના ઉપદેશથી શુદ્ધ જાવ આવ્યા ઠતાં પાછા સંસારના મોહમાં પડી જાય છે તો પાતું જ્ઞાન અવરાઈ જાય છે. કેટલાએક મનુષ્ય એવા દુઢ હોય છે કે એક વાર કેફ ઉતર્યા પછી તેનો ગેરફાયદો સમજીને ફ રીને કદાપિ પણ કેફનો પ્રસંગ કરતા નથી. તેમ કેટલાએક અદ્વય સંસારી જીવો તો ધર્મ સાંજઢ્યા પછી દિનપર દિન આત્માની શુદ્ધતા કરતા જાય છે અને ઢેવટે સર્વજ્ઞપણું સંપાદાન કરે છે, તેમનું જ્ઞાન પછી અવરાતું જ નથી, સદાકાસ એક સરખું જ રહે છે અને તેને ફ રીને સંસારમાં આવવું પણ પડતું નથી.

૪૪ પ્રશ્ન:—કર્મથી રહિત થાય છે તેને પાઠાં કર્મ કેમ લાગતાં નથી?

ઉત્તર:—રાગ દ્વેષ રૂપ વિકાશના યોગથી જ કર્મ લાગે છે અને રાગ દ્વેષ છે તે કર્મને યોગે થાય છે; તે કર્મ નીકલી ગયાં એટલે તેનો યોગ રહેતો નથી અને રાગ દ્વેષમય પરિણતિ રહેતી નથી એટલે કર્મ લા ગતાં નથી. જેમ કે દૂધ મધ્યે ઘૃત રહેલું છે તે કાઢવા સારુ પ્રથમ દહિં બનાવવું, પછી તેને વલોચીને માલ્લણ કાઢવું, માલ્લણને તપાવીને િ કરવું. તે કાઢેલા ઘૃતનું ફરીથી દૂધ થઈ શકતું નથી. ઘૃત જ રહે છે. તેવી જ રીતે આત્માના થનુકમે પ્રગટ થયેલા ગુણ નથી.

૪૫ પ્રશ્ન:—કર્મ આવે છે તે દેવતાતાં નથી, માટે આવે છે તે શા અનુમાને સિદ્ધ થાય ?

તત્ત્વ:—કર્મ પુણ્નિક પદાર્થ છે. ટાઢના પંદા પુણ્ન જ્યારે આપણને સ્પર્શ કરે છે ત્યારે જાણીએ ઠીએ કે ટાઢ ચાવા લાગી, પરંતુ આપણે ધંમના પુણ્ન જોડ શક્તા નથી. ઠતાં નિશ્ચય કરીએ ઠીએ કે પંદા પુણ્ન સ્પર્શ કરવા લાગ્યા. મુગંધી પુણ્ન દેખી શક્તા નથી, પણ નાકમાં મુશ્મો જણાવાથી જણાય છે કે અદ્ધિયાં મુગંધી પદાર્થ છે. ગરમી લાગે છે પણ તેના પુણ્નને આવતા દેખતા નથી. પવન આવે છે તેને દેખતા નથી પણ દારીરમાં સ્પર્શ થવાથી જણાય છે કે પવન આવે છે; તેમ કર્મ આવે છે તે આપણે દેખતા નથી પરંતુ જ્યારે કર્મ હૃદય આવે છે અને તેનાં ફલ જોવામાં આવે છે ત્યારે સિદ્ધ થાય છે. પૂર્વ કર્મ વાંધેલાં હોય છે તેને યોગે મુક્ત હૃદય પ્રાપ્ત થાય છે. કોઈ મુક્ત, કોઈ હૃદય એમ સર્વજ્ઞ જણાય છે. કોઈ માણસ વર્તમાન કાળમાં સારાં કૃત્ય કરે છે, વડી અક્ષતમાં પણ સ્વામી નથી, હૃદય થાય તેવું કાર્ય પણ હાલ કરતો નથી, તે ઠતાં તે હૃદય હોય છે એ સર્વે પૂર્વક મંતા યોગથી સમજવું. વડી કેટલાએક માણસ લુશાઈ, ઠગાઈ, ચોરી વિંગેરે કરે છે, જૂઠું બોલે છે, સારા માણસ ઠપર કતંક મૂકે છે, હિંસા કરવામાં તત્પર હોય છે એવા અધર્મના કરનારા મુક્ત દેખાય છે તેનું કારણ એટલું જ છે કે આ જન્મમાં જે મુક્ત જોગવે છે તે પૂર્વ જન્મમાં કરેલા મુક્ત્યને લીધે છે પરંતુ આ જન્મમાં કરેલા કૃત્યનાં ફલ આવતા જન્મમાં જોગવવાં પડશે. ક્વચિત્ આ જન્મમાં કરેલાં કર્મ આ જન્મમાં પણ હૃદય આવે છે. કેટલાએક રાજાઠ પર સ્ત્રીના સંપટપણાથી આ જન્મમાં જ રાજ્ય ઘોડે કેવળ ફેડાયા છે. ચોરી કરનાર પણ આ જન્મમાં કેવળમાં જાય છે. આ સર્વ કર્મની વિચિત્રતા જ છે. જુલાવની એક દવા એવી હોય છે કે તેની અસર તા. . . થાય છે, વડી વીજી દવા એવી હોય છે કે તેની અસર વે. . . ઠી

થાય છે. સનુપ્ય જેર લાય છે તેમાં કોઈ જેર એવું હોય છે કે લાયું અથવા સુંધ્યું કે તુરત મૃત્યુ થાય છે. કોઈ જેર એવું હોય છે કે માણસને કાલાં તરે રીવાલી રીવાલીને મારે છે; તેમ કર્મ પણ વિચિત્ર પ્રકારનાં છે. તે કોઈને તત્કાલ અને કોઈને જવાંતરે પ્રાપ્ત થાય છે. કર્મને અનુસારે મ નુપ્યને જૂદી જૂદી યોત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. કોઈ કહેશે જે તેની લાગ્રી શું? તો જાણ્યું જે માણસ મરીને કેટલાએક વ્યંતર થાય છે તે મા લીને તેના કુટુંબના પૂરેલા સઘજા જવાવ આપે છે અને તેને લાગ્રી કરી આપે છે. તે ઉપરથી લીજો જીવ સિદ્ધ થાય છે. પોતાની કરણી માફક જીવ લીજી ગતિમાં જાય છે. સઘલી લાત કર્મને સંબંધે જ ઘને છે, લલી મંત્રલાદીઉ સર્પના મંત્ર જણે છે તે લલેતે મંત્રના અધિ ષ્ઠાયક લેવતા સર્પના લિપને શરીરમાંથી હરણ કરી લે છે; તે ઉપરથી લેવની જાતિ સિદ્ધ થાય છે. જ્યારે લીજી ગતિ છે ત્યારે કર્મ લિના લીજી ગતિમાં કોણ લઈ જાય? એ અનુમાનથી પણ કર્મ સિદ્ધ થાય છે.

૪૬ પ્રશ્ન:—કર્મના સંયોગથી પ્રણામ લગડે છે અને નવાં કર્મ લં ધાય છે. એવી રીતે પરંપરા લાલી જાય છે ત્યારે કર્મથી મુક્ત શી રીતે થલાય ?

ઉત્તર:—કર્મના લે પ્રકાર છે. (૧) ઉપક્રમી (૨) નિરુપક્રમી. તે માં નિરુપક્રમી કર્મ લાંધેલાં હોય છે તે તો જોગલ્યા લિના લૂટકો થ તો જ નથી. ઉપક્રમી કર્મ આલ્માની લિશુક્તાથી લરી જાય છે અને અલિક લિશુક્તા પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ કે કેટલાએક રોગ એલા હોય છે કે જન્મ પર્યંત જોગલ્યા લિના લૂટકો થતો નથી અને કેટલાએક રો ગત્તે ઔપથનો પ્રયોગ લાગે છે કે શાંતિ થાય છે. જેમ જે ગુરુના સંયો ગથી જ્ઞાન થાય છે, તે જ્ઞાનલંત જીવ પાપનો ઉલય થાય ત્યારે લિલારે જે મેં પૂર્વે અજ્ઞાનપણે કર્મ લાંધ્યાં છે તે જોગલ્યા લિના લૂટકો જ ન ળી. લાસ્તે લ્દારે લિકલ્પ કરલો ઉલિત નથી, લોટાં કામ કલ્પાં

તેની શિક્ષા જોગવવી જ જોઈએ. એવી સુંદર જાવના લાવીને જ્યારે જીવ સમજાવમાં રહે છે ત્યારે તે ઉપક્રમી કર્મને ઉપક્રમ લાગે છે અને તેથી જલદી તે કર્મનો નાશ થઈ જાય છે; જોઈ જ્યાંત્રાત્માની પુરુષ સંજોગે રાગ દ્વેષ રૂપ પરિણતી ન થઈ એ જ ચિકાશ સ્ત્રી થઈ તેથી પૂર્વનાં જે કર્મ હતાં તે સ્વરી ગયાં. વલ્લી શુન્ન કર્મને પણ ઉપક્રમ લાગે છે તે એવી રીતે કે—જ્યારે જીવને પુન્યના ઉદયથી ઘન, દોલત, પુત્ર, ઘર, હાટ વિગેરે વધી વસ્તુ સુંદર મળે છે ત્યારે જીવ અહંકારમાં લીન થઈ જાય છે. આવી રીતે અહંકાર કરવાથી શુન્ન કર્મને ઉપક્રમ લાગે છે. કારણ જે શુન્નકર્મ બંધાય છે તે મંદ રાગ દ્વેષથી બંધાય છે અને જ્યારે અહંકારાદિ જોર કરે છે ત્યારે તિવ્ર રાગ દ્વેષ થાય છે તે અશુન્ન છે ને અશુન્ન તેથી શુન્નના પુરુષ જોગવાય ત્યારે શુન્ન સ્ત્રી થયું એ જ ઉપક્રમ લાગ્યું. માટે સ્ત્રી પુરુષ ગમે તેટલી કશ્ચિ મળે તો પણ અહંકાર કરતા નથી પણ સ્ત્રીના જાવના જાવે છે કે—“પૂર્વે ધર્મકરણી કરી તેના પ્રજાવે શુન્નકર્મ ઉપાર્જન થયું છે તો હવે મોહને વશ પડી હું અહંકાર કરી કર્મ વાંધીશ તો વલ્લી જીવિમાં જવું પડશે, આ પુરુષલિંગ સુખ તો અસ્થિર છે, સંતારી વસ્તુનો સંયોગ તે વિયોગ સંયુક્ત છે માટે તેમાં મદ કરવો તે યોગ્ય નથી. વલ્લી તેવા સુખમાં મગ્ન થવું તે પણ યોગ્ય નથી. મ્હારે તો આત્મસ્વજાવમાં સ્થિર રહેવું એ જ યોગ્ય છે. ” આવી જાવના જાવવાવાલા સ્ત્રીના જીવના શુન્ન કર્મને ઉપક્રમ લાગતાં નથી પણ સ્ત્રીના શુન્ન કર્મ પુરુષ થાય છે.

૪૪ પ્રશ્ન:—શુન્નકર્મ પુરુષ થવાથી તે પણ મુક્તિને અટકાવે છે માટે પુન્ય તથા પાપ વસ્ત્રો ઘોઢવાં યોગ્ય કહ્યાં છે તેનું કેમ ?

ઉત્તર:—શુન્નકર્મ વાંધતી વસ્તુ રાજા, ચક્રવર્તિ, દેવતા, શાહુકાર ઇત્યાદિ પશ્ચે પુરુષલિંગ સુખ જોગવાની ઇચ્છા રાખવાથી જે પુન્ય બંધાય છે, તેવા પુન્યની ઇચ્છા રાખવાનો તો નિષેધ જ છે. એવી ઇચ્છા તો રા

खची ज नही. कारण के एवी इच्छाए करी जे पुन्य बंधाय ठे ते पापा
 नुबंयी पुन्य बंधाय ठे. एटले ते पुन्य जोगवतां पातुं पाप बंधाय
 ठे, तेथी आत्मा मज्जीन थायठे, दुर्गतिनां दुःख जोगवतां पडे ठे
 थने आत्मानी शुद्धि थती नथी. परंतु जे पुरुषोने पुत्रलिक सुखनी
 इच्छा नथी थने आत्मिकधर्म प्रगट करवाने उद्यम करे ठे तेमां गुन
 जोगनी प्रवृत्ति थवाथी जे गुन कर्म बंधाय तेनाथी आत्मधर्मने
 विघ्न थतुं नथी. कारण जे जेम जेम गुणस्थान चडता जाय, तेम तेम
 पुन्यराशि वधती जाय ठे, पण उपरना गुणस्थानमां तेनी स्थिति
 वधती नथी. कारण के, जे जे पुरुषोए श्रेणि मांडी ठे तेने मुक्ति न
 जिरु ठे. वज्जी पुन्यराशि बधारे थने स्थिति थोडो ठे तेथी पोडा
 काजमां थणुं सुख जोगवी तेउ मुक्ति जाय ठे. मुक्तिनी भटकायत
 थती नथी. जेम गेतरमां जुवार बाये ठे तेने जुवारनो लप ठे, कड
 थनो लप नथी, पण कडव सदजे उत्पन्न थायठे. तेमां वज्जी प्रथम
 तो कडव देखवामां बाये ठे तेथी 'था तो कडव ठे' एम विचारी
 कडव काढी नांखे तो जुवार देखे ज नही. तेम गुनजोगनी प्रवृत्ति
 करतां एम विचार जे आतो पुन्य करणी ठे, एथी आत्माने गुण
 थशे नही एम समज्जी जे गुन करणीनो त्याग करे, तेने आत्मिक
 धर्म प्राप्त थवानो नथी. तेम जोगप्रवृत्ति बंध थवानी नथी. तेथी अ
 गुन जोगनी प्रवृत्तिथी अगुन कर्म बंधाशे थने आत्मा मज्जीन थशे.
 मोटे संसार मुखने थथें गुन अथवा अगुन क्रिया ठांडवा योग्य
 ठे. ए करणी आत्माने गुण कर्त्तानथी. वज्जी गुणस्थाननी हृद प्रमाणे
 गुन क्रिया पण तंभाती जाय ठे. जेम के आवक पीयथ करे ठे रपारे
 द्रव्यपूजा प्रमुख करता नथी थने मुनि महाराज पण रूपपूजा करता
 नथी. वज्जी मुनि महाराज ध्यानरूप थाय ठे ते थवसरे आवदयका
 दिक् क्रियानो पण अतिव्याप करता नथी, सोनाना स्वजावमां ज
 खीन छड जाय ठे, परजावनो विचार करता नथी, आत्माना गुण

પર્યાયની રમણતા કરે છે, ચિદાનંદ સુખમાં સદા મગ્ન રહે છે પણ તે ધ્યાનનો કાલ અંતર્મુદૂર્તનો છે. એક ધ્યાન વધારે વચ્ચે રહેતું નથી માટે જે અવસરે ધ્યાન કરે છે તે અવસરે શુદ્ધ ક્રિયામાં ચિત્ત નથી રાખતા અને ધ્યાનથી રહિત થાય તે અવસરે જે જે ગુણસ્થાને જે જે ક્રિયા કરવી યોગ્ય હોય તે કરે છે. એવા મુનિ કોઈ પ્રકારે સ્વપ્નમાં પણ વિષયની વાંઠા રાખતા નથી અને જે વિષયની વાંઠાએ મોહને વડા પડી સંયમપ્રવૃત્તિ ને શ્રાવકપણાની પ્રવૃત્તિ ઘોડે છે અને માને છે કે અમે આત્મજ્ઞાન સાધીએ છીએ. તે કાંઈ જૈનમાર્ગની રીતિ નથી. જૈનમાર્ગના જ્ઞાણનાર ગણધર મહારાજ તથા આચાર્ય પણ પોતાના ગુણસ્થાન પ્રમાણે ક્રિયા કરે છે. જેમ કે સ્થવિર મુનિએ આત્મસ્વરૂપનાં જ પ્રશ્ન કહ્યાં છે અને ગૌતમસ્વામીએ તેના ઉત્તર આત્મસ્વરૂપના જ સર્વ પ્રકારે વતાવ્યા છે. પણ ત્યાર પછી “ચાર મહાવ્રત રૂપ સંયમ હતું તે પંચ મહાવ્રત રૂપ સંયમ પ્રતિક્રમણ સહિત શ્રાદરું” એ અધિકાર શ્રી જગવતિસૂત્રમાં પહેલા જાતકને નવમે ઘોડે ઠાપેલી વ્રતમાં પાને (૧૧૧) થી છે. માટે ગુણગણાની વર્તના પ્રમાણે ક્રિયા આત્મધર્મમાં અટકાય કરતી નથી. તેમ ઇત્યાં જે પ્રજ્ઞની આજ્ઞાથી વિપરીત વિચાર સ્થાપે છે, તે સર્વજ્ઞના માર્ગની રીતિ નથી. સર્વજ્ઞ મહારાજે જેમ સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે તેમ વર્તવામાં જ કલ્પ્યાણ છે.

૪૮ પ્રશ્ન:—આત્મા નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ?

ઉત્તર:—આત્મા સદાકાલ નિત્ય છે.

૪૯ પ્રશ્ન:—જીવ મરે છે એમ વધું જગત્ કહે છે તે કેમ ?

ઉત્તર:—જીવ મરતો નથી પણ કર્મના સંયોગે કરી મનુષ્ય, તિર્યક, નારકી, દેવતાપણું પામે છે. તેનાં શરીર સંબંધિ પંચેન્દ્રિય વિગેરે દશ પ્રાણ વાંધે છે. સ્પર્શેન્દ્રિય તે શરીર, રસેન્દ્રિય તે બીજા, ગ્રાણેન્દ્રિય તે નાક, ચક્ષુર્દ્રિય તે આંખ, શ્રોત્રેન્દ્રિય તે કાન, એ પાંચ ઇન્દ્રિયા મનબલ તે મનની શક્તિ, વચનબલ તે બોલવાની શક્તિ, કાયબલ તે શરીરની

शक्ति, श्वासोच्छ्वास अने आयु ए दश प्राण पूर्वना कर्मधी प्राप्त थाय
 ठे अने तेनी स्थिति पूरी थाय एटले तेनो विनाश थाय ठे. तेने जी
 व मरे ठे एम लोको कहे ठे. कारण जे जीव नुं स्वरूप भ्रूपी ठे तेने
 कोइ देखतुं नथी अने आ दश प्राणने जोइने जीव ठे एम कहे ठे. ज्यारे
 ए प्राण गया त्यारे देह जीव रहित थाय ठे तेनुं कारण जे आ शरी
 रमां जीव रहेतो नथी. पंढी जे स्थानके जवानुं कर्म बांध्युं ठे ते स्था
 नके पाठा एवा प्राण मले ठे ने त्यां छपजे ठे. वस्तुपणे पण आत्मा
 नो विनाश थतो नथी. जेम सुवर्णना अनेक घाट बने ठे. सुवर्णनी
 माला बनावी ते जागीने कंदोरो बनाव्यो, वली कंदोरो जागी कडां
 बनाव्यां पण वये स्थानके सुवर्ण कायम रहे ठे. तेम जे जीव पंचें
 डि मनुष्य होय ठे ते ऐकेंडि, बरेंडिय तेरेंडि, चतुरेंडिय, नारकी, देवता
 विगेरेमां जेहुं जेहुं कर्म बांधे ठे ते प्रमाणे जाय ठे. त्यां आत्मप्रदेशनो
 घाट फेरफार थाय ठे. जेम के हाथीना शरीरमां आत्मप्रदेश सर्वत्र
 व्यापी रहे ठे अने कुंथुआना शरीरमां कुंथुआ जेटलामां व्यापी रहे
 ठे. जे प्रमाणे शरीर होय ते प्रमाणे न्हानी म्होटी अवगाहना बने ठे
 दीवो करी तेना उपर टोपसो ढांकीए तो तेदलामां ज प्रकाश पडे
 ठे अने ते टोपलो उपाडी लइ दीवो घरमां मूकीए तो बघा घरमां
 अजबालुं करे ठे तेम ज आत्मानी अवगाहना एटले फेलावो उठो
 बघतो थाय ठे. तेनुं नाम जैनशासनमां पर्याय कहेवाय ठे; तेथी
 आत्मा इवपी नित्य ठे अने उपर मुजब पर्याय पलटाय ठे ते प
 क्षपी अनित्य कहेवाय ठे. हवे आत्मा नित्य ठे ते पण प्रत्यक्षपणे स
 मजाय ठे. जीव पोते आ जवमां मरण पाम्यो नथी पण गए जव म
 रण पाम्यो ठे तेथी वालक, युवान अने वृद्ध सर्वने मरणनो जय ठे.
 “रखे मरी जइश” ए पूर्वे मरण पाम्यो ठे तेनी ज संज्ञा चाली आवे
 - - - - -
 - - - - - करता होय ठे तो केटसाक ठंघमां पोती

યું અથવા હરકોઈ વસ્ત્ર હાથમાં આવે તે પાઠી નાચે છે તે શું છે ? દિવસે કામ કર્યું હોય તેના ઉપયોગની જ સંજ્ઞા છે. તેમ વલી ઇંધ માં વિચારો પણ થયા કરે છે, જાગતાપણે જેને નરવાં વગાડવાની ટેવ છે તેનું ચિત્ત અન્યકાર્યમાં હોય છે તો પણ આંગલીયો હાલ્યા જ કરે છે. તેમ પાઠલા જવની સંજ્ઞા આ જવમાં કાર્ય થાય છે. પાઠલા જવનું તો જ્ઞાન નથી પણ પાઠલા જવે ટેવ પડી છે, તેમ ધર્મ કરે છે. જેમ કે બાલક જન્મે છે અને તુરત જ તે પોતાની માતાને ઘાવવા લાગે છે. એને ઘાવવાનું કોણે શીખવ્યું છે ? પૂર્વની સંજ્ઞા આ ઘાવે છે કદાપિ કોઈ એમ કહે જે માતા તેને લગાડે છે તો તે વાત સ્વભાવ છે, પણ મુખ હસાવ્યું એ તો બાલકનું જ કામ છે, તે કામ માતાથી થતી શકતું નથી. વાસ્તે પાઠલા જવની વાસનાથી બને છે. ગાય, ઝેંસનાં વઘાં પણ એમ જ કરે છે. તે સર્વ પાઠલા જવની સંજ્ઞા થી જ બને છે. ન્હાનાં વઘાંને પૈસા બતાવીએ તો ઝડપ લઈ લે છે. સ્ત્રીને જોઈ વિષય વિકાર થાય છે. સ્ત્રીનો જોઈ શીખવ્યા નથી પણ પૂર્વના અન્યાસથી વાંઠના થાય છે. વલી પૂર્વજવમાં ધર્મ કર્યો હોય તેવા બાલકની આગલ ધર્મની વાર્તા કરીએ તો સુશી થાય છે અને તે સંજ્ઞા નથી હોતી તો તે રાજી થતો નથી એથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે આત્મા નિત્ય છે.

૫૦ પ્રશ્ન:—કેટલાક ધર્મવાલા ચાર ગતિ માનતા નથી. ફક્ત એટલું જ માને છે કે જીવ, ईश्वर અથવા સુદા અથવા દેવને ત્યાંથી આવે છે અને પાઠે ત્યાં જ જાય છે તેનું કેમ ?

ઉત્તર:—આ જગત્માં જીવ જે ધર્મમાં ઉત્પન્ન થયો હોય તે ધર્મમાં જ કદાં હોય તે પ્રમાણે જ માને છે. કોઈક જીવે નીચજાતિનું કર્મ વાંધ્યું હોય અને તે સર્વજ્ઞના ધર્મથી વિરુદ્ધ ધર્મ પાલતા હોય પરંતુ જો નિકટન વિ હોય છે તો ચિત્તમાં ન્યાયની વૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સર્વ જ્ઞનાં લક્ષણ તપાસે છે. તેમાં જેનાં લક્ષણ ન્યાય યુક્ત લાગે તેને

सर्वज्ञ माने ठे. जेने आ नवमां आत्मानुं कार्य थवानुं नथी ते माणस वीजी वातमां कदापि हुंशीयार होय पण सर्वज्ञना लक्षण तपासवानी बुद्धिवालो होय नही तेथी ते सर्वज्ञने उल्लखतो नथी एटले जे धर्ममां उत्पन्न श्रयो होय ते प्रमाणे ज वर्त्ते ठे. जुन के-पाप पुन्यने ते माने ठे, त्वारे पाप पुन्यनां फल जोगववां ज जोइए. पापना योगे नरके जाय ठे त्यां दुःख जोगवे ठे. वली जेम अहियां गुन्हो करना रने केद करे ठे; पात्रो ते केदमांथी बूटे ठे तेम नरकमांथी पण पा ठो नीकले ठे. सारां कृत्य करनारने म्होटा लक्षा मझे ठे तेम आ संसारमां पुन्य कस्युं होय तो देवनी गति मले ठे. तेथी जुं पुन्य वां ध्युं होय तो मनुष्य गति मले ठे, पाप वां ध्युं होय तो एकेंडि, वेरेंडि, तेरेंडि, चौरेंडि, तिर्यचपंचेंडि प्रमुख थाय ठे. वली वधारे पाप वां ध्युं होय तो नरके जाय ठे. एवी रीते जे गतिमां रदिने जेवां कृत्य कस्यां होय तेवां वीजी गतिमां फल मले ठे. ईश्वर कर्मना संयोग विना एकने माणस थने एकने जनावर केम बनावे ? बघा सरखा घनाववा जो इए. ते तो देखानुं नथी, वास्ते आबुं मानवुं अमारा विचार प्रमाणे तो व्याजबी लागतुं नथी. जे सर्वज्ञ चार गतिनुं रूप घतावे ठे ते ज व्याजबी लागे ठे. सर्वज्ञना कहेवामां कांइ फेरफार होय नही, पण जेने सर्वज्ञपणुं प्राप्त थयुं न होय तेने सर्वज्ञ मानवाथी फारफेर आवे ठे. तेनो कांइ उपाय नथी. परंतु अर्थि जीवे तो सर्वज्ञनी उल्लखाण करवानो उद्यम जरूर करवो जोइए. कारणके वधी वात प्रत्यक्ष नथी. जे जे अरूपी पदार्थ ठे तेनुं तथा गये काले पड गयेली वावतनुं अने आवते काले थवानी वावतनुं अनुमान थोडुं थइ शके. विशेष तो ते मना कहेवा प्रमाणे मानवुं पडे. ते सारु सर्वज्ञनी वर्तणुक, तेमनो उपदेश, ज्ञान तथा तेमनां शास्त्र ए चारे वस्तुनी तपास करवी. पठी जे शास्त्रमां उत्तम ज्ञान होय तेने प्रमाण करवुं. उंचा ज्ञानवालानी होय ज अने ते प्रमाणे चालवाथी आपणुं पण

कार्य सरी शके.

५१ प्रश्न:-जैनशास्त्रमां दुं दुं विशेष ठे ?

उत्तर:-जैनधर्मना सर्वेष्टे स्वर्गेना स्वरूपनुं वर्गेन जेहलुं वनावुं ठे तेहलुं योइ अन्यशास्त्रमां वनावुं नपी. नमकना जेद, रयांनी य र्चनानुं स्वरूप, निर्धचनुं स्वरूप तथा मनुष्यनुं स्वरूप पण जे ते गीते वर्णव्युं ठे तेथी सुद्धमरीने किइ शास्त्रमां वर्णव्युं नपी. ए स्वरूप भा ठे काणे लखतां विस्तार थइ जाय. जीवाज्जिगम, पद्मवणा, जगवति, सम वायांग, सृपगढांग विंगरे मूत्रोमां पणा विस्तार सहित तेनुं स्वरूप भा प्युं ठे. तिर्गोलोक जेमां आपणे रहीण् ठीण् नेमां समुझनी दइ योइ देगे तेहली कोठे ठे. आगज शुं हइ ? ते बिचारी शरता नपी, कंइ पण होवुं तो जोइए ज, पण ते धर्मचहुपी देगी शाश्वतानुं नपी. कारण के समुझमां विशेष आगज कइ शकानुं नपी. कोसंबसे अमेरिका शोषी काइया अगाछ ते देश प्रख्यातिमां नइतो. दज्ज पण केहलीक नवी जग्याछ इंग्रेज सादसीको शोषी कोठे ठे तेम वली आगज पण जेनापी मदेनत धनी शके ते नवी शोष करे. वास्ते नजरे दीवुं तेहलुं ज वम केम कहेवाय ? सर्व जमीननुं ज्ञान तो जेने अंतरंग पी कर्म रूप थइ गयां होय तेने ज होय ठे. ज्यारे मंत्र साधन क रीए ठीए न्यारे ते मंत्रना अधिष्ठायक देवता कांइ आपणा शब्द सांजलता नपी पण तेने आपणा करतां विशेष ज्ञान ठे, ते ज्ञानपी ते जाणी शके ठे के "म्हाहं कोइए स्मरण करुं ठे" तेथी आधीने आपणुं कार्य करे ठे. तेम देवताथी पण अधिक ज्ञान सर्वज्ञने ठे तेथी तेमणे असंख्याता छीप समुझनुं स्वरूप बतावुं ठे, गया कासनुं पण स्वरूप बतावुं ठे. बली कर्मनुं स्वरूप, कर्मनी वर्गणानुं स्वरूप, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकायनुं स्वरूप, काजनुं स्वरूप तथा आत्मानुं स्वरूप पणा विस्तार पूर्वक बतावुं ठे. ते बीजा शास्त्रमां जणानुं नपी. ए अधिकार कर्मग्रंथ, कम्मपवढी, पंचसंग्रह,

તત્વાર્થ, સમ્મતિતર્ક, વિશેષાવશ્યક વિગેરે શાસ્ત્રમાં છે. તે જોશો તો જણાશે કે જૈનશાસ્ત્રમાં કેટલું સૂક્ષ્મ જ્ઞાનવતાવ્યું છે? વર્તણુક વિષે જાણવું જે પૂર્વે અદ્ધાર દૂષણ વતાવ્યાં છે તે જોશો તો જણાશે કે આ વા દૂષણ રહિતની કેવી પ્રવૃત્તિ હોય? વધારે તો સિદ્ધાંતમાં ચરિત્રો છે તે જોશો તો માલમ પડશે કે જેને કોઈ પણ પ્રકારની વાંઘા નથી, માત્ર ઉપકારી બુદ્ધિ જ છે, સ્ત્રી ધન વિગેરેની ઇચ્છા તેમ જ સંગત નથી, વહી પોતાને મ્હોટાઈ પણ નથી. એવા દેવને દેવ કહેવા યોગ્ય છે. વહી જે જીવ પોતાના આત્માનું જ્ઞાન મેલવી રાગ દ્વેષનો ત્યાગ કરે તે કર્મથી મુકાય. અહિયાં એમ નથી કહ્યું કે મને માનશો તો જ કામ થશે; જે આત્માની શુદ્ધ પરિણતી પ્રમાણે વર્તેશે તેનું કામ થશે. આવી રીતનો જેમનો શુદ્ધ ઉપદેશ છે તેમની વતાવેલી વાવતો ઘણી જ વલ્લભ લાગે છે. અમારા કહેવાથી કાંઈ વિશેષ નથી. ન્યાય બુદ્ધિ ધારણ કરી નિર્પક્ષપાતપણે જૈનશાસ્ત્ર તથા અન્યમતનાં શાસ્ત્ર જોશો તો તમને જ જણાશે. માટે અવકાશ મેલવી નિરંતર જ્ઞાનાભ્યાસ કરવો. જ્ઞાનાભ્યાસથી જીવને કર્મનાં આવરણ યથાતાં જાય છે અને બુદ્ધિ નિર્મલ થતી જાય છે.

૫૨ પ્રશ્ન:—જૈનશાસ્ત્રમાં કેટલા પ્રકારનાં કર્મ કહ્યાં છે અને તે કર્મ રૂપી જવાબી શું શું શુદ્ધતા પામ છે?

ઉત્તર:—જૈનશાસ્ત્રમાં આઠ પ્રકારનાં કર્મ કહ્યાં છે. (૧) જ્ઞાનાવરણીય કર્મ. તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. (૨) દર્શનાવરણીય કર્મ. તેની નવ પ્રકૃતિ છે. (૩) મોહનીય કર્મ. તેની અઠાવીશ પ્રકૃતિ છે. (૪) વેદનીય કર્મ. તેની બે પ્રકૃતિ છે. (૫) નામ કર્મ. તેની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ છે. (૬) ગોત્રકર્મ. તેની બે પ્રકૃતિ છે. (૭) આયુકર્મ. તેની ચાર પ્રકૃતિ છે. (૮) અંતરાય કર્મ. તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. એ રીતે ઉત્તર પ્રકૃતિ એકસો અઠાવન કહી છે. વહી પ્રકારની છે.

પ્રથમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—જ્ઞાન પાંચ પ્રકારનાં છે. તેમાં પ્રથમ મતિજ્ઞાન. મતિએ કરી જાણવું તે આત્માનો ઉપયોગ, પાંચ ઈંદ્રિયો અને મન એના સંયોગે જ્ઞાન થાય તે મતિ જ્ઞાન. મતિજ્ઞાનથી પાઠલા જીવનું પણ જ્ઞાન થાય છે, પરંતુ આવરણ લાગવાથી વધા જીવને યતું નથી. મતિજ્ઞાનની જેટલી શક્તિ ઘણાં છે તેટલું જ્ઞાન થઈ શકે છે; કેમ કે કેટલાએક માણસ ઘણાં લાંબા વિચાર કરી શકે છે. કેટલાએક અનુમાનથી પણ વિશેષ વિચાર કરી શકે છે, કેટલાએક તે કરી શકતા નથી. તેનું કારણ એટલું જ છે કે જેને કર્મ પોઢાં છે તેને બુદ્ધિ વિશેષ છે. જેને કર્મ વધારે છે તેની બુદ્ધિ ટૂંકી ચાલે છે. ઘડી વીંઝી રીતનાં પણ આવરણ હોય છે. જેમ કે કેટલાએક અનેક જાતની લીપીત જાણ્યા હોય છે, તર્ક, વિતર્ક પણ ઘણા કરી શકે છે, યાદદાસ્ત પણ ઘણી હોય છે તેથી જે કાંઈ વાંચે છે તે યાદ રહે છે; જણવું હોય તે ઘોડા વચ્ચેમાં જાણી જાય છે. પરંતુ તે બુદ્ધિ ફક્ત સંસારના કામમાં વાપરે છે; ધર્મમાર્ગમાં વાપરવાનાં આવરણ સુધ્ધાં નથી તેથી ધર્મનો સ્વરો અજ્ઞાપ્ત કરતા નથી અને નિર્પક્ષપાત સંવંધથી જોઈ શકતા નથી. કેટલાએકને એવાં આવરણ હોય છે કે ધર્મનું જ્ઞાન મેલવવામાં સારી બુદ્ધિ છે તેથી શાસ્ત્ર જોઈ શાસ્ત્રની સુંદર વાતનો ન્યાયબુદ્ધિથી નિશ્ચય કરે છે, પછી સારૂ રૂપ શાસ્ત્રની વાત ગ્રહણ કરે છે અને તત્ત્વ વિચારણા કરે છે. કેટલાએકને એવાં આવરણ હોય છે કે સંસારમાં બુદ્ધિ નથી ચાલતી તેમ ધર્મમાં પણ નથી ચાલતી. વજ્રે રીતે બુદ્ધિની સ્થાપના હોય છે. કેટલાએકને સર્વ પ્રકારે બુદ્ધિ સુધે છે અને વધા કામમાં ન્યાયની જ બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. સ્વર્ગી વાતને જ સ્વર્ગી જાણે છે, ઘણા પ્રકારે મતિ જ્ઞાનનાં આવરણ નાશ પાયાં હોય ત્યારે જ એવી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. કેટલાએકને બુદ્ધિ ઘોડી હોય પણ સત્યવાદી પુરુષનો સંગ કરવાની બુદ્ધિ જાગી છે તેથી ઘોડી બુદ્ધિથી પણ તેમના કદા પ્રમાણે ચાલી

પોતાના આત્માનું કામ કરી શકે છે. કોઈક જીવ કર્મના આવરણ ના જોગે મૂગા, કોઈક આંધલા અને કોઈક વ્હેરા પણ થાય છે એટલે જ્ઞાન વધારી શકતા નથી. વધી કોઈ મૂગા હોય, કોઈ ધોવડા હોય પણ કાનનાં આવરણ સુલ્લાં છે તેથી ધર્મ સાંજલી પોતાના આત્માનું કામ કરે છે પણ પરને ઉપકાર કરી શકતા નથી. વ્હેરા હોય છે પણ આંધોના જોરથી પોતાનું કેટલુંક કામ કરી શકે છે. આંધલા હોય છે પણ કાનના જોરથી સાંજલી તેનો વિચાર કરી પોતાનું કામ કરી શકે છે. એવી રીતે મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મે કરીને આત્માનું જ્ઞાન આવશ્યું હોય છે તેને મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ.

શ્રુતજ્ઞાન તો શાસ્ત્ર તથા અક્ષરનું નામ છે. આ જ્ઞાન મતિજ્ઞાનની સાથે જ રહે છે. જ્યાં મતિજ્ઞાન ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન ત્યાં મતિજ્ઞાન સમજવું. વધે જ્ઞાન સાથે જ રહે છે. વધે કર્મનાં આવરણ પણ સાથે જ રહે છે; સુલે છે તે પણ સાથે જ સુલે છે. મતિથી અંતરંગમાં વિચાર થાય છે તેમાં જે અક્ષર છે તે શ્રુતજ્ઞાન છે. વર્તમાન કાલમાં વિશેષ રીતે તો મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાન છે. તેમાં જે જીવને સમક્ષિત થયું છે તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે અને જેને સમક્ષિત નથી તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે. હવે કોઈને શંકા થાય કે, સંસારમાં ઘણા બુદ્ધિવાલા હોય છે તેને અજ્ઞાની કેમ કહેવાય? તે વિષે જાણવું જે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાથી પાતાં નવાં કર્મ બાંધ્યાં અને પોતાનો આત્મધર્મ જેવો છે તેવો જાણીને પ્રગટ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો તે ઉદ્યમ તો થયો નહીં અને ઊલટો આત્માને મલીન કયો ત્યારે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જ કહેવાય. હવે જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની અને જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર તેની નિંદા કરે છે, કોઈને જણતાં અંતરાય કરે છે, પુસ્તક ઉપર વેસે છે, પુસ્તક ઉપર મસ્તક મૂકે છે, થૂંક લગાડે છે, પુસ્તક ખાગલ ઊતાં ખાહાર-નિહાર કરે છે, જ્ઞાન જણવાની ઇચ્છા ન હોવાથી ઊલટો દેષ ધરે છે. વિગેરે જ્ઞાનની આજ્ઞાતના કરે છે તે

પુરુષ જ્ઞાનાવરણી કર્મ ધાંચી આત્માને ધાવેરે છે અને જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની તથા જ્ઞાન સે શાસ્ત્ર તેની વહુમાન પૂર્વક ઘણા પ્રકારે શક્તિ કરે છે, જ્ઞાન જાણવાનો રાત્રિ-દિવસ અગ્નિપાસ કરે છે, ધીજાને જાણવામાં જોડે છે, શક્તિ હોય તો પોતે ધનનું સ્વચ્છ કરી વીજાને જાણાવે છે, શાસ્ત્રના જાંઘર કરાવે છે, ચલી જે જે લીપીઠ સંતારી વિદ્યાની છે તે જાણીને પણ કોઈ માણસ હુંશીઆર થયા હોય તો ધર્મ સમજવો સુલભ થાય, મ્હોટા ઇજાનું મેલવે અને સુઘી પાય તો સુલે ધર્મસાધન કરે. ચલી દાસન દીપાવે, વાસ્તે સર્વ પ્રકારે જ્ઞાન જાણાવવામાં મ્હોટો જ્ઞાન છે એમ સમજીને તેમાં રૂપ વાપરે છે. એવી રીતે જ્ઞાન આરાધન કરવાથી કર્મનાં આવરણ ઇંડાં પાડે. વિદ્યોપ પ્રકારે તત્ત્વ વિચારણા કરવાથી ઘણાં આવરણ સ્વે છે અને આત્મા શુદ્ધ થાય છે. એ મતિ શ્રુતજ્ઞાનના આવરણનું તથા તે કર્મ સ્વપ્નાનું સ્વરૂપ જાણવું.

અવધિજ્ઞાનાવરણીની પ્રકૃતિ અવધિજ્ઞાનને ધાવેરે છે. જેને અવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને પોતાની આત્મશક્તિથી રૂપી પદાર્થનું જ્ઞાન પાડે છે. તેને ચક્ર પ્રમુખ ઇન્દ્રિયની જરૂર પડતી નથી. આત્માથી જ જાણાય છે જેને સો કોપનું જ્ઞાન થયું હોય તે સો કોપ ઘરે જે થતું હોય તે પોતાના સ્થાનકે રહ્યા જાણે છે, ગયા કાલનું પણ જાણી શકે છે, જેને લોકાવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને આવાલોકમાં જે જે પુરુષિક પદાર્થ છે તેનું જ્ઞાન થાય છે, ગયા કાલ વિષે પણ અસંખ્યા તા કાલનું જ્ઞાન થાય છે અને જેને એ કર્મે કરી આવરણ જાણ્યાં હોય છે તેને તે જ્ઞાન વિજકૂલ હતું નથી પણ પાઠી જેમ જેમ આત્માની વિશુદ્ધિ પતી જાય છે અને રાગ દ્વેષ રૂપ ઇપાધિ ઇંડી પતી જાય છે તેમ તેમ અવધિજ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. કોઈને થોડાં આવરણ સ્વદાં હોય તો થોડા ક્ષેત્રમાં જે અદૃશ પદાર્થ હોય છે તે આત્માથી જાણી શકે છે. પઠી તે કરતાં વધારે આવરણ સ્વે તો વધારે ક્ષેત્ર

પોતાના આત્માનું કામ કરી શકે તે. કોઈક જીવ કર્મના આવરણ ના જોગે મૂળા, કોઈક આંધલા અને કોઈક બ્દેરા પણ થાય છે એટલે જ્ઞાન નવારી શકતા નથી. વણી કોઈ મૂળા હોય, કોઈ બોવડા હોય પણ કાનનાં આવરણ સુત્રાં છે તેથી ધર્મ સાંજલી પોતાના આત્માનું કામ કરે છે પણ પરને ઉપકાર કરી શકતા નથી. બ્દેરા હોય છે પણ આંધોના જોરથી પોતાનું કેટલુંક કામ કરી શકે છે. આંધલા હોય છે પણ કાનના જોરથી સાંજલી તેનો વિચાર કરી પોતાનું કામ કરી શકે છે. એવી રીતે મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કરીને આત્માનું જ્ઞાન આવશ્યુ હોય છે તેને મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ.

શ્રુતજ્ઞાન તો શાસ્ત્ર તથા અદ્વૈતનું નામ છે. આ જ્ઞાન મતિજ્ઞાન નથી માથે જ રહે છે. જ્યાં મતિજ્ઞાન ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન ન ત્યાં મતિજ્ઞાન સમજવું. બંને જ્ઞાન સાથે જ રહે છે. બંને કર્મનાં આવરણ પણ સાથે જ રહે છે; સુત્રે છે તે પણ સાથે જ મુલે છે. મતિથી અંતરંગમાં વિચાર થાય છે તેમાં જે અક્કર છે તે શ્રુતજ્ઞાન છે. વર્તમાન કાલમાં વિશેષ રાતે તો મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાન છે. તેમાં જે જીવને સમજાતું થયું છે તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે અને જેને સમજાતું નથી તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે. હવે કોઈને શંકા થાય કે સંસારમાં પણ બુદ્ધિવાદ્ય હોય છે તેને અજ્ઞાની કેમ કહેવાય? તે વિંદે જ્ઞાણનું જે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાથી પાતાં નવાં કર્મ બાંધે અને પોતાનો આત્મધર્મ જેવો છે તેવો જાણીને ઘગટ કરવાનો ઉપયોગ કર્યો તે ઉદય તો થયો નહીં અને સત્તટો આત્માને મત્તીન કલ્પે ત્યારે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જ કહેવાય. હવે જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષને અને જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર તેની નિંદા કરે છે, કોઈને જળતાં અંતરાય કહે છે, પુસ્તક સ્પર્શ કેમ છે, પુસ્તક સ્પર્શ મસ્તક મૂકે છે, શૂંક લગાડે છે, પુસ્તક આગળ લેતાં પાઠાર-નિદાર કરે છે, જ્ઞાન નગવાની હાથ ન દોરવાથી સત્તટો વેપ પડે છે. વિગેરે જ્ઞાનની આજ્ઞાતના કરે છે તે

પુરુષ જ્ઞાનાવરણી કર્મ ઝાંધી આત્માને આવરે છે અને જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની તથા જ્ઞાન લે શાસ્ત્ર તેની વહુમાન પૂર્વક ઘણા પ્રકારે નક્કી કરે છે, જ્ઞાન નણવાનો રાત્રિ-દિવસ અગ્ન્યાસ કરે છે, વીજાને નણવામાં જોડે છે, શક્તિ હોય તો પેતે ધનનું સ્વચ્છ કરી વીજાને નણાવે છે, શાસ્ત્રના જંઘાર કરાવે છે, વહી જે જે લીધી સંતારી વિચારી છે તે નણીને પણ કોઈ માણસ હંસીઆર થયા હોય તો ધર્મ સમજવો સુલભ થાય, મોટા ઇંદ્રિય મેલવે અને સુખી થાય તો સુખે ધર્મસાધન કરે. વહી જ્ઞાનના દીવાલે, વાસ્તે સર્વ પ્રકારે જ્ઞાન નણાવવામાં મોટો લાભ છે એમ સમજીને તેમાં કંઈ વાપરે છે. એવી રીતે જ્ઞાન આરાધન કરવાથી કર્મનાં આવરણ ઇંદ્રિય થાય છે. વિદ્યોપ પ્રકારે તત્ત્વ વિચારણા કરવાથી ઘણાં આવરણ રૂપે છે અને આત્મા શુદ્ધ થાય છે. એ મતિ શ્રુતજ્ઞાનના આવરણનું તથા તે કર્મ રૂપ્યાનું સ્વરૂપ જાણવું.

અવધિજ્ઞાનાવરણીની પ્રકૃતિ અવધિજ્ઞાનને આવરે છે. જેને અવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને પોતાની આત્મશક્તિથી રૂપી પદાર્થનું જ્ઞાન થાય છે. તેને ચક્ષુ પ્રમુખ ઇંદ્રિયની જરૂર પડતી નથી. આત્માથી જ જણાય છે જેને તો કોઈનું જ્ઞાન થયું હોય તે તો કોઈ ઉપર જે થયું હોય તે પોતાના સ્થાનકે રહ્યા જાય છે, ગયા કાઝનું પણ જાણી શકે છે, જેને લોકાવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને આલાલોકમાં જે જે પુણ્યક પદાર્થ છે તેનું જ્ઞાન થાય છે, ગયા કાઝ ચિપે પણ અસંખ્યા તા કાલનું જ્ઞાન થાય છે અને જેને એ કર્મે કરી આવરણ લાગ્યાં હોય તે તેને તે જ્ઞાન વિલક્ષ્ય હોતું નથી પણ પાટી જેમ જેમ આત્માની વિશુદ્ધિ પતી જાય છે અને રાગ દ્વેષ રૂપ છાયા ઇંદ્રિય પતી જાય છે તેમ તેમ અવધિજ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. કોઈને થોડાં આવરણ રૂપાં હોય તો થોડાં ક્ષેત્રમાં જે અદ્વિત પદાર્થ હોય છે તે જાણી શકે છે. પછી તે કરતાં વધારે આવરણ રૂપે છે.

પોતાના આત્માનું કામ કરી શકે છે. કોઈક જીવ કર્મના આવરણ ના જોગે મૂળા, કોઈક આંધલા થીને કોઈક ઘેરા પણ થાય છે એટલે જ્ઞાન વધારી શકતા નથી. વડી કોઈ મૂળા હોય, કોઈ ઘોઘડા હોય પણ કાનનાં આવરણ યુક્તિમાં છે તેથી ધર્મ સાંજલી પોતાના આત્માનું કામ કરે છે પણ પરને ઉપકાર કરી શકતા નથી. ઘેરા હોય છે પણ આંધોના જોરથી પોતાનું કેટલુંક કામ કરી શકે છે. આંધલા હોય છે પણ કાનના જોરથી સાંજલી તેનો વિચાર કરી પોતાનું કામ કરી શકે છે. એવી રીતે મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કરીને આત્માનું જ્ઞાન આવશ્યું હોય છે તેને મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ.

શ્રુતજ્ઞાન તો શાસ્ત્ર તથા અક્ષરનું નામ છે. આ જ્ઞાન મતિજ્ઞાનની સાથે જ રહે છે. જ્યાં મતિજ્ઞાન ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન ત્યાં મતિજ્ઞાન સમજવું. વધે જ્ઞાન સાથે જ રહે છે. વધે કર્મનાં આવરણ પણ સાથે જ રહે છે; યુક્તિ છે તે પણ સાથે જ યુક્તિ છે. મતિથી અંતરંગમાં વિચાર થાય છે તેમાં જે અક્ષર છે તે શ્રુતજ્ઞાન છે. વર્તમાન કાલમાં વિશેષ રીતે તો મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાન છે. તેમાં જે જીવને સમક્ષિત થયું છે તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે અને જેને સમક્ષિત નથી તેને મતિ શ્રુત અજ્ઞાન કહેવાય છે. હવે કોઈને શંકા થાય કે, સંસારમાં ઘણા બુદ્ધિવાલા હોય છે તેને અજ્ઞાની કેમ કહેવાય? તે વિષે જાણવું જે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાથી પાઠાં નવાં કર્મ બાંધ્યાં અને પોતાનો આત્મધર્મ જેવો છે તેવો જાણીને પ્રગટ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો તે ઉદ્યમ તો થયો નહીં અને ઝલટો આત્માને મલીન કલ્મો ત્યારે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જ કહેવાય. હવે જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની અને જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર તેની નિંદા કરે છે, કોઈને જણતાં અંતરાય કરે છે, પુસ્તક ઉપર બેસે છે, પુસ્તક ઉપર મસ્તક મૂકે છે, ઘૂંક લગાડે છે, પુસ્તક આગલ ઠતાં આહાર-નિહાર કરે છે, જ્ઞાન જાણવાની ઇચ્છા ન હોવાથી ઝલટો દેષ ધરે છે. વિગેરે જ્ઞાનની આશાતના કરે છે તે

પુરુષ જ્ઞાનાવરણી કર્મ ઘાંધી આત્માને આવરે છે અને જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની તથા જ્ઞાન છે શાસ્ત્ર તેની વહુમાન પૂર્વક ઘણા પ્રકારે નક્તિ કરે છે, જ્ઞાન જ્ઞાનવાનો રાત્રિ-દિવસ અગ્નિપાસ કરે છે, વીજાને જ્ઞાનવામાં જોડે છે, શક્તિ હોય તો પોતે ઘનનું સ્વરૂપ કરી વીજાને જ્ઞાનવાં છે, શાસ્ત્રના જ્ઞાન કરાવે છે, વળી જે જે સીપીનું સંસારી વિદ્યાની છે તે જ્ઞાનીને પણ કોઈ માણસ હુંગીઆર થયા હોય તો ધર્મ સમજવો સુલભ થાય, મોટા મુશ્કેલી મેલવે અને સુખી થાય તો સુખે ધર્મસાધન કરે. વગી ઘાસન રીપાવે, વાસ્તે સર્વ પ્રકારે જ્ઞાન જ્ઞાનવામાં મોટો લાભ છે એમ સમજીને તેમાં રૂચિ વાપરે છે. એવી રીતે જ્ઞાન આરાધન કરવાથી કર્મનાં આવરણ મુગ્ધાં થાય છે. વિશેષ પ્રકારે તત્ત્વ વિચારણા કરવાથી ઘણાં આવરણ રૂપે છે અને આત્મા શુદ્ધ થાય છે. એમતિ શ્રુતજ્ઞાનના આવરણનું તથા તે કર્મ રૂપાનું સ્વરૂપ જાણવું.

અવધિજ્ઞાનાવરણીની પ્રકૃતિ અવધિજ્ઞાનને આવરે છે. જેને અવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને પોતાની આત્મશક્તિથી રૂપી પદાર્થનું જ્ઞાન થાય છે. તેને ચક્ર પ્રમુખ ઈન્દ્રિયની જરૂર પડતી નથી. આત્માથી જ જણાય છે જેને સૌ કોઈનું જ્ઞાન થયું હોય તે સૌ કોઈ ઉપર જે થતું હોય તે પોતાના સ્થાનકે રહ્યા જાણે છે, ગયા કાઝનું પણ જાણી શકે છે, જેને લોકાવધિજ્ઞાન થયું હોય તેને આલાલોકમાં જે જે પુરુષિક પદાર્થ છે તેનું જ્ઞાન થાય છે, ગયા કાઝ વિષે પણ અસંભ્યાતા કાલનું જ્ઞાન થાય છે અને જેને એ કર્મે કરી આવરણ લાગ્યાં હોય છે તેને તે જ્ઞાન વિજકૂલ હતું નથી પણ પાટી જેમ જેમ આત્માની વિશુદ્ધિ પતી જાય છે અને રાગ દ્વેષ રૂપ મ્હાળી મુગી થતી જાય છે તેમ તેમ અવધિજ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. કોઈને પોતાં આવરણ રૂપાં હોય તો પોતા રૂપમાં જે અદૃશ પદાર્થ હોય છે તે આત્માથી જાણી શકે છે. પટ્ટી તે કરતાં વધારે આવરણ રૂપે નો નધારે ફેરવ

પોતાના આત્માનું કામ કરી શકે છે. કોઈક જીવ કર્મના આવરણ ના જોગે મૂળા, કોઈક આંધલા થયે કોઈક દ્વેરા પણ થાય છે એટલે જ્ઞાન વધારી શકતા નથી. વહી કોઈ મૂળા હોય, કોઈ ધોવડા હોય પણ કાનનાં આવરણ યુક્ત છે તેથી ધર્મ સાંજલી પોતાના આત્માનું કામ કરે છે પણ પરને ઉપકાર કરી શકતા નથી. દ્વેરા હોય છે પણ આંખોના જોરથી પોતાનું કેટલુંક કામ કરી શકે છે. આંધલા હોય છે પણ કાનના જોરથી સાંજલી તેનો વિચાર કરી પોતાનું કામ કરી શકે છે. એવી રીતે મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મે કરીને આત્માનું જ્ઞાન આવશ્યું હોય છે તેને મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ.

શ્રુતજ્ઞાન તો શાસ્ત્ર તથા અક્ષરનું નામ છે. આ જ્ઞાન મતિજ્ઞાનની સાથે જ રહે છે. જ્યાં મતિજ્ઞાન ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન ત્યાં મતિજ્ઞાન સમજવું. વસ્ત્રે જ્ઞાન સાથે જ રહે છે. વસ્ત્રે કર્મનાં આવરણ પણ સાથે જ રહે છે; યુક્ત છે તે પણ સાથે જ યુક્ત છે. મતિથી અંતરંગમાં વિચાર થાય છે તેમાં જે અક્ષર છે તે શ્રુતજ્ઞાન છે. વર્તમાન કાલમાં વિશેષ રીતે તો મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાન છે. તેમાં જે જીવને સમક્ષિત થયું છે તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે અને જેને સમક્ષિત નથી તેને મતિ શ્રુત અજ્ઞાન કહેવાય છે. હવે કોઈને શંકા થાય કે, સંસારમાં ધણા બુદ્ધિવાલા હોય છે તેને અજ્ઞાની કેમ કહેવાય? તે વિષે જાણવું જે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાથી પાઠાં નવાં કર્મ ઘાંધ્યાં અને પોતાનો આત્મધર્મ જેવો છે તેવો જાણીને પ્રગટ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો તે ઉદ્યમ તો થયો નહીં અને ઝલટો આત્માને મલીન કલ્મસો ત્યારે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જ કહેવાય. હવે જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની અને જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર તેની નિંદા કરે છે, કોઈને જણતાં અંતરાય કરે છે, પુસ્તક ઉપર બેસે છે, પુસ્તક ઉપર મસ્તક મૂકે છે, ઘૂંક લગાડે છે, પુસ્તક ભાગલ ઘાંતો આહાર-નિહાર કરે છે, જ્ઞાન જણવાની ઇચ્છા ન હોવાથી ઝલટો દેપ ધરે છે. વિગેરે જ્ઞાનની આશાતના કરે છે તે

માની વિચરે છે. દેવતા સંબંધી ખાવા જ્ઞાનને અવધિજ્ઞાન કહે છે. પરંતુ તેમને અવધિજ્ઞાનનાં પૂર્ણ આચરણ સ્વપ્નાં નથી, પૂર્ણ આચરણ તો મનુષ્ય ગતિમાં જ સ્વપ્ને છે. જેમને કેવલજ્ઞાન થાય છે તેમને જ સંપૂર્ણ આચરણ નાશ પામે છે.

મનઃપર્યવ જ્ઞાનાચરણીય કર્મ તે મનપર્યવજ્ઞાનને આચરે છે. મનપર્યવજ્ઞાનનાં આચરણ જેનાં સ્વપ્ને છે, તે મનના જાવ એટલે મનમાં ચિંતવેલી વાત જાણે છે. તે પણ પોતાના આત્માથી જ જાણે છે. તેને ઇન્દ્રિયની જરૂર પડતી નથી. એ જ્ઞાન સંતારના ત્યાગી, સંજમી મુનિ ઘેઘે સાતમે ગુણઠાણે વર્તનારને જ થાય છે. તેમાં પણ થોડાં આચરણ સ્વપ્નાં હોય તો તે કુજમતિ મનપર્યવજ્ઞાની કહેવાય છે. તે પુરુષ મનમાં ચિંતવેલા પદાર્થ જાણે છે, તે કરતાં વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાની ઘણું વિશુદ્ધ જાણે છે. તે જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ પાળી છે. કારણ કે વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાનવાલા તે જ જન્મે કેવલજ્ઞાન પામે છે. તેથી મનના વિચાર વિશુદ્ધિ જાણે છે. અહિંમાં કોઈ કહેશે કે અવધિજ્ઞાની રૂપી પદાર્થને જાણે છે, તેમાં મનના વિચાર પણ રૂપી હોવાથી તેને પણ જાણી શકે છે. વાસ્તે આ જ્ઞાન જૂદું કહેવાનું કારણ શું ? તે વિપે જાણવું કે-અવધિજ્ઞાનવાલો મનપર્યવજ્ઞાનવાલા જેવું સંપૂર્ણ જાણી શકે નહીં. અવધિજ્ઞાનવાલાને તે જ જન્મે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય તેવો પણ નિશ્ચય નથી. વગ્ની મનઃપર્યવજ્ઞાનવાલો મનના જાવ શિવાય વીજા પદાર્થ જાણી શકતો નથી. એવો એક વીજામાં ફેરફાર છે તેનું કારણ જે કર્મનાં આચરણ કોઈને અવધિજ્ઞાનનાં સ્વપ્નાં જાય છે તેને અવધિજ્ઞાન થાય છે; જેને મનઃપર્યવજ્ઞાનનાં આચરણ સ્વપ્નાં હોય તેને તે જ્ઞાન થાય છે. કોઈને પહેલું મનઃપર્યવ જ્ઞાન થાય છે તો કોઈને પહેલું અવધિજ્ઞાન થાય છે એ પ્રમાણે કર્મનાં આચરણ જેવી રીતે સ્વપ્ને છે તે પ્રમાણે જ્ઞાન પ્રગટે છે. જ્ઞાનનાં નામ પણ તે પ્રમાણે જૂદાં જૂદાં છે. કેવલજ્ઞાનાચરણી પાંચમી પ્રકૃતિ તે કેવલ

તથા વધારે કાલનું જ્ઞાન આવે, જેમ આપણે કોઈ ગામના પદાર્થ જોયા હોય તે પછી વીજે ગામ જડે છે, ત્યારે આંગે કરી તો તે ગામ દેખી શકતા નથી પણ અંતરંગમાં વિચારીએ છીએ તો જાણે ન જરે દેખતા હોઈએ તેમ આવે. તેમ અવધિજ્ઞાનથી પણ વગર જોયેલા પદાર્થ અંતરંગમાં દેખાય છે. એના ઉ નેઈ છે. તેનો વિસ્તાર મંદી સૂત્ર તથા આવશ્યક સૂત્ર વિગેરેમાં વિશેષ પ્રકારે છે તે જોઈ લેવો. આ જ્ઞાનને આવે તેને અવધિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ. વસ્તી દેવ તાત્તે આ જ્ઞાન હોય છે તેથી મંત્રનું સ્મરણ કરતાં જ તેને સ્વર પડે છે અને તે આવે છે. તેમાં પણ જેવાં જે દેવતાને આવરણ મુદ્ધપાં હોય છે તે પ્રમાણે તેને જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. એ ગતિમાં વિશુદ્ધ પ્રણામયાલા જાય છે. તેથી થોડું વધતું પણ દરેકને એ જ્ઞાન હોય છે. સમૂજગું ન હોય તેમ હોતું નથી. ત્યાં પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ દેવતા છે તેને વિનંગજ્ઞાન હોય છે. તેનું કારણ જે તેને આત્મતત્વનું જ્ઞાન હોતું નથી, પણ પરીક્ષા પદાર્થને જાણવાની શક્તિ હોય છે. સમ્યકદૃષ્ટિ છે તેને તો અવધિ જ્ઞાન કહેવાય છે. તેને તત્વજ્ઞાન છે. તે પુરુષો તો દેવતાના સુખને પણ તૃણ સમાન ગણે છે અને મનમાં જાવના જાવે છે કે "પૂર્વે દટલે પાઠ લે નેવે કર્મથી મૂકાવા સારૂ તપ સંજમ વિગેરે સાધન કર્યાં પણ તે સાધન પૂર્ણ રીતે કર્યાં નહીં તેથી આ દેવ ગતિમાં સંસાર વર્તના કરવાનું થયું અને જન્મ મરણનાં હઃસ્ય દૃષ્ટ્યાં નહીં. આ દેવતાનાં સુખ અસ્થિર છે અને કર્મબંધનનાં કારણ છે. વાસ્તે આ દેવતાનું આયુષ્ય પૂરું થયેથી મનુષ્ય જન્મ પામું તો હવે પૂર્ણ રીતે પ્રજુની આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મ આરાધન કરું કે જેથી ફરીને જવચક્રમાં ભ્રમણ કરવું પડે નહીં." એવી જાવના જાવે છે. વસ્તી રત્નમય પુસ્તક વાંચે છે શાશ્વતા ચૈત્ય મધ્યે જિનવિંદ છે તેની વિસ્તારે જાવ સહિત દ્રવ્ય તથા જાવ પૂજા કરે છે. સીર્ષકર જગવાન વિચરતા હોય ત્યાં જડ તેમની જ્ઞાતિ કરે છે. ધર્મ વપદેશ સાંજે છે અને આત્મસ્વજાવમાં રહેવામાં સુખ

માની વિચરે છે. દેવતા સંવંત્રી બાવા જ્ઞાનને અવધિજ્ઞાન કહે છે. પરંતુ તેમને અવધિજ્ઞાનનાં પૂર્ણ આચરણ સ્વપ્નાં નથી, પૂર્ણ આચરણ તો મનુષ્ય ગતિમાં જ સ્વપ્ને છે. જેમને કેવલજ્ઞાન પાય છે તેમને જ સંપૂર્ણ આચરણ નાશ પામે છે.

મનઃપર્યવ જ્ઞાનાચરણીય કર્મ તે મનપર્યવજ્ઞાનને આચરે છે. મનપર્યવજ્ઞાનનાં આચરણ જેનાં સ્વપ્ને છે, તે મનના બાવ એટલે મનમાં ચિંતવેલી વાત જાણે છે. તે પણ પોતાના આત્માથી જ જાણે છે. તેને ઇન્દ્રિયની જરૂર પડતી નથી. એ જ્ઞાન સંતારના ત્યાગી, સંજમી મુનિ ઠેકે સાતમે ગુણગણે વર્તનારને જ પાય છે. તેમાં પણ થોડાં આચરણ સ્વપ્નાં હોય તો તે જ્ઞમતિ મનપર્યવજ્ઞાની કહેવાય છે. તે પુરુષ મનમાં ચિંતવેલા પદાર્થ જાણે છે, તે કરતાં વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાની પણ વિશુદ્ધ જાણે છે. તે જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ ધણી છે. કારણ કે વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાનવાળા તે જ જન્મે કેવલજ્ઞાન પામે છે. તેથી મનના વિચાર વિશુદ્ધિપણે જાણે છે. અહિંમાં કોઈ કહેશે કે અવધિજ્ઞાની રૂપી પદાર્થને જાણે છે, તેમાં મનના વિચાર પણ રૂપી હોવાથી તેને પણ જાણી શકે છે. વાસ્તે આ જ્ઞાન જૂવું કહેવાનું કારણ શું ? તે વિપે જાણવું કે-અવધિજ્ઞાનવાળો મનપર્યવજ્ઞાનવાળા જેવું સંપૂર્ણ જાણી શકે નહીં. અવધિજ્ઞાનવાળાને તે જ જન્મે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત પાય તેવો પણ નિશ્ચય નથી. વગી મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળો મનના બાવ શિવાય બીજા પદાર્થ જાણી શકતો નથી. એવો એક બીજામાં ફેરફાર છે તેનું કારણ કે કર્મનાં આચરણ કોઈને અવધિજ્ઞાનનાં સ્વપ્ની જાય છે તેને અવધિજ્ઞાન પાય છે; જેને મનઃપર્યવજ્ઞાનનાં આચરણ સ્વપ્નાં હોય તેને તે જ્ઞાન પાય છે. કોઈને પહેલું મનઃપર્યવ જ્ઞાન પાય છે તો કોઈને પહેલું અવધિજ્ઞાન પાય છે એ પ્રમાણે કર્મનાં આચરણ જેવી રીતે સ્વપ્ને છે તે પ્રમાણે જ્ઞાન પ્રગટે છે. જ્ઞાનનાં નામ પણ તે પ્રમાણે જૂદાં જૂદાં છે. કેવલજ્ઞાનાચરણી પાંચમી પ્રકૃતિ તે કેવલ

ज्ञानने आवरे ठे. केवलज्ञाननां आवरण जेने नाश पामे ठे, तेने इंद्रि ने मननी जरूर पडती नथी. पोतानी आत्मशक्तिथी जरूपी अरूपी सर्व पदार्थनुं अतीत, अनागत, तथा वर्तमानकाजनुं ज्ञान थाय ठे. ते ज्ञान केवुं ठे के-जेम आरीसामां सर्व पदार्थनो ज्ञात पडे ठे तेम आत्मामां सर्व पदार्थ जणाय ठे. जाणवामां कोइ पण प्रकारे खामी रहेती नथी. एक एक पदार्थे अतीत काखमां अनंतां स्वरूप धारण कर्यां ठे तेमां अनंता पदार्थ ठे ते सर्वेनां स्वरूप एकी बखते जाणवामां थाये ठे. एवी अमृत ते ज्ञाननी शक्ति ठे. एवुं ज्ञान प्रगट थया पढी संसारमां तेमने फरवुं पडनुं नथी, तेमने मुक्ति मले ठे. एवा ज्ञानवाला पुरुष संपूर्ण रीते धर्म दर्शावी शके ठे. तेमने जन्म मरण करवुं पडनुं नथी.

ए पांच प्रकारना ज्ञानने आवरे तेनुं नाम ज्ञानावरणी कर्म कहीए.

धीजुं दर्शनावरणीय कर्म एटजे आरमानो दर्शन गुण जे वे खवुं तेने रोकनाहं जे कर्म ते. ते विषे समजनुं जे-ज्ञान अने दर्शन साथे बत्तं ठे. प्रथम सामान्य उपयोग ते दर्शन अने विशेष उपयोग ते ज्ञान, जेम के एक माणसने दीगो ते बखते मनमां आवुं जे आ कोइक माणस ठे त्यांमुधी सामान्य उपयोग अने ग्यारे एम सम जायुं के था तो जिनदास ठे, जिनवर्मा ठे, शाहूकार ठे, सारा माण स ठे, एवुं विशेष प्रकारे समजायुं ग्यारे विशेष उपयोग जाणवो. विशेष उपयोग ते ज्ञाननो ठे. एवी रीते दरेक पदार्थमां प्रथम सामान्य उपयोग अने पढी विशेष उपयोग थाय ठे. हवे सामान्य उपयोग चार प्रकारना ठे. (१) चक्षुदर्शन. चक्षुए करी देखवुं तेमां आवरण होय तो अंध होय वली पोढां आवरण होय तो रात्रे देखे नहीं, दिवसे देखे. कोइ दिवसे अने रात्रे जांखुं देखे, कोइ नजीकना पदार्थ देखे, दूरना न देखे पण आवरणे साथे संपूर्ण देखी शके नहीं ते चक्षुदर्शनावरणी कर्म

કહીએ. (૧) અચ્છુદર્શન. આંખો શિવાયની ઇંદ્રિય સામાન્ય ઘોષ થાય તે અચ્છુદર્શન. શરીરે કાંઈ સ્પર્શ થાય અને સ્પર્શ થયો એમ સમજાય પણ જોનો સ્પર્શ થયો? તે નક્કી કહી શકાય નહીં ત્યાં સુધી સામાન્ય ઉપયોગ. નાકને યુગ્મો આવી પણ જ્ઞાની યુગ્મો આવી? તે કહી શકાય નહીં ત્યાં સુધી સામાન્ય ઉપયોગ. મોમાં મૂકેલા પદાર્થના સ્વાદનો નિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધી સામાન્ય ઉપયોગ. કાનમાં શબ્દ પડ્યો પણ શું શબ્દ છે? તે નક્કી ન થાય ત્યાં સુધી સામાન્ય ઉપયોગ. આ ઉપયોગ અચ્છુદર્શનના છે. તેનાં આવરણ આ પ્રમાણે કોઈ માણસને સ્પર્શ થાય પણ તેને જાણી શકતા નથી, કેટલાક નાકથી યુગ્મો જાણી શકતા નથી, મોઢેથી સ્વાદ સમજતા નથી, કાને સાં જાણી શકતા નથી, એ દર્શનાવરણી કર્મનો પ્રજાવ છે. વલી જેટલી ઇંદ્રિયની શક્તિ છે તેટલી પરિપૂર્ણ ચાલતી નથી તે પણ આવરણથી જ ચાલતી નથી. અચ્છુ-ચ્છુદર્શનનું સંપૂર્ણ આવરણ કેવલદર્શન પામતી વચ્ચે નાશ પામે છે. (૨) અવધિદર્શન. રૂપી પદાર્થનું આ તમાથી સામાન્યપણે જાણવું તે અવધિદર્શન. તેનું આવરણ જ્યાં સુધી છે ત્યાં સુધી અવધિદર્શન થતું નથી. (૩) કેવલદર્શન. કેવલદર્શનનું આવરણ જ્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધી કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થતું નથી, પણ એટલો ફેર છે કે કેવલદર્શનનો ઉપયોગ પઠી થાય છે અને કેવલજ્ઞાનનો ઉપયોગ પહેલો થાય છે. તેનું કારણ જે જેને કેવલજ્ઞાન થાય છે તેને એકદમ ઘોષ થાય છે; તેને કાંઈ અનુક્રમે ઘોષ પતો નથી. પહેલું વિશેષ જ્ઞાન થાય છે પઠી સામાન્ય થાય છે. તે એવી રીતે કે જે મ કોઈ માણસનાં સર્વ પ્રકારે લક્ષણ જાણ્યા પછી તેની વધી હકીકત પૂર્વથી પડતી નથી કારણ કે તે સામાન્ય થઈ જાય છે, તેમ એક વચ્ચે પૂરો ઘોષ થયા પછી સામાન્ય થાય છે. એ અધિકાર મંદીસુત્રમાં વિસ્તારે છે.

પાંચ નિષ્ઠા છે તે પણ દર્શનનું આવરણ છે. જ્યાં સુધી માણસ

નિજાવશ હોય ત્યાં સુધી કાંઈ જાણી દેલી શકતો નથી. તેમાં પણ આવરણનો તારતમ્યતાએ ફારફેર છે તે નિજાનું જૂઠું જૂઠું સ્વરૂપ જાણવાથી જણાશે. જીવને ઇંધમાં કાંઈ સહજ સ્પર્શ થાય અથવા શબ્દ સંનિવાય કે તુરત જાગે અને જાગવાથી જરા પણ દિલગીરી થાય નહીં તે “નિજા”. કોઈ માણસને ઇગાડે તો ઘણી ઘૂમો પાડે, અતિશે સોરબકોર થાય ત્યારે જાગે. તે મનમાં હ્રઃસ્વ ધરે, ઇગાડનાર ઉપર ગુસ્સો કરે. એવી સત્વત નિજા તે “નિજા નિજા.” બેઠાં બેઠાં ઇંધી જાય તે “પ્રચલા.” ચાલતાં ચાલતાં ઇંધે તે “પ્રચલા પ્રચલા.” પાંચમી “સ્થિર્ણર્ધિ” નિજા ઇ માસે આવે છે. એ નિજા એવી સત્વત આવે છે કે તે માણસ ઇંધમાં જઈને હાથીના ધંતૂશાલ કાઢી નાંખે તેટલું એ ઇંધમાં ઘસી હોય છે. એ નિજાનું આવરણ વધુ જ સત્વત છે. તેને ઇંધમાં અર્ધવાસુદેવ જેટલું ઘસી દોય છે પણ ઇંધ ઇટી જાય ત્યાર પછી ઘસી હોતું નથી. આ કાલમાં તો એ નિજાવાસાને પોતાના ઘસી ઘસીને તમણું ઘસી હોય એમ કર્મપ્રંથના ચાલાવવોધમાં કહ્યું છે. એવી નિજા નરકગામી જીવને હોય છે. આ પાંચ નિજામાં સામાન્ય ઉપયોગ અવરાઈ જાય છે તેથી દર્શનાવરણીની આ પાંચ પ્રકૃતિ તથા ચાર આગલ કહી તે સર્વે મલી નવ પ્રકારે દર્શનાવરણી કર્મ કહીએ. એ કર્મનો ફળ પત્રાથી સામાન્ય ઉપયોગને આવરણ હોય તે નાશ પામે છે તેથી કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થાય છે અને સંપૂર્ણ આવરણ કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થતી ઘસત નાશ પામે છે; ત્યારે કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન સાથે જ પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રીજી મોહમીકર્મ. આ કર્મ આત્માને મૂકાવે છે. જેમ કારુ પી ઘો હોય તેને કરવા યોગ્ય, નહીં કરવા યોગ્યનો વિચાર રહેતો નથી, તેમ મોહનીકર્મના જોરથી જીવને પોતાના આત્માનો શું મુળ છે? ને શું પ્રવૃત્તિ કરવાની છે? તેનો ઉપયોગ નષ્ટ થઈ જાય છે અને શરીર, ધન, કુટુંબ, પુત્ર, પરિવાર, સ્ત્રી ચિગેરે પદાર્થમાં અગ્ર પડે એ સંબંધી અ

નેક કામમાં આસક્ત થઈ જાય છે, પોતાના પ્રાણથી પણ એ વસ્તુને
 ચ્છેદન માને છે, જે જે અસ્થિર પદાર્થ છે તેને સ્થિર રૂપ માની વર્તે છે
 કોઈ આત્મતત્ત્વની વાત કરે છે તો તે સાંજલવાની પણ ફજા કરતો
 નથી, વલી કદાપિ કોઈની સોવતે સાંજલવા જાય તો પણ સાંજલ
 વાનું લક્ષ્ય નહીં; તે ઠતાં કાનમાં શબ્દ પડે તો તેનો પણ વિચાર
 કરે નહીં; કદાપી કરે તો એવો કરે જે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે
 કોણ ચાલે છે? શાસ્ત્ર સાંજલી છલટા ઇંચા ચાલે છે, એવાં પારકાં
 દૂષણ કાઢે છે કોઈ ગુણવંત શ્રાવક હોય, સમ્યક્દૃષ્ટિ હોય અને સંસાર
 માં રહેલો હોય તો તેને કહે જે શાસ્ત્રમાં સંસાર થસાર કહ્યો છે અને આ
 વા જાણકાર થઈ સંસારમાં કેમ રહો છો? વલી મુનિ મદારાજ કોઈ
 કારણે કરી અપવાદ સેવતા હોય તો તેની નિંદા કરે. એનું કારણ
 જે શાસ્ત્ર સાંજલીને જો મોહનીકર્મ પોડું પણ ચ્છેદનું હોત તો આ
 આત્મા સાથે વિચાર કરત અને પોતાનાં દૂષણ જોત, પણ મોહનીકર્મનું
 જોર થયું છે તેથી શાસ્ત્ર સાંજલીને પણ છલટા વિચાર કરી મોહ
 નીકર્મ વધારે વાંધે છે અને આત્માને વધારે મલીન કરતા જાય છે.
 વલી અન્યાય, લુચ્છાઈ, ઠગાઈ ને ચોરી કરવી, પારકાને કલંક વેવું,
 પારકી નિંદા કરવી, પરને સંકટમાં નાંખવા, જીવહિંસા કરવી,
 અહંકાર મમકાર કરવા, મદે કરી મદોન્મત્ત રહેવું, જૂઠું બોલવા
 બોલાવવામાં સાવધાન થવું, સ્વદારા પરદારાનો વિચાર નહીં ધરાવવો
 એ મોહનીકર્મનાં લક્ષણ છે. વલી કેટલાક તો વિષયમાં એવા લુચ્છ
 થઈ જાય છે કે પોતાની માતા, બહેન, કે પુત્રીની સાથે પણ જોગ કર
 તાં શંકાતા નથી. એ સર્વે જોર મોહનીકર્મનું છે. તે અનાદિકાલનું
 જીવને લાગેલું છે. તેના પ્રજ્ઞાવધી આત્માના ગુણ જે ચારિત્ર તથા
 સમક્તિ તે ઠંકાઈ જાય છે. તે મોહનીકર્મને પ્રકારનું છે. (૧) ચારિત્ર
 મોહની, (૨) દર્શનમોહની. એ બે પ્રકારના મોહનીકર્મની અઘાવીશ
 પ્રકૃતિ છે. તેમાં પ્રથમ ચારિત્રમોહનીની પચીશ પ્રકૃતિ નીચે પ્રમાણે

ઠે. અનંતાનુવંધી-ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. સંજલનો ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. હાસ્ય, રતિ, અરતિ, જ્ઞય, શોક, હંગા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ એ પચીસ કપાયઠે. તેની વિસ્તારે ઇંજલાણ નીચે મુજબ.

અનંતાનુવંધી ક્રોધ, જેને હોય તેના મનમાં અતિશે દ્વેષ હોય, જે વચ્ચે એ ક્રોધનું જોર હોય તે વચ્ચે શરીર પણ લાલ લાલ થઈ જાય, જેના ઘર દ્વેષ હોય તેનું મરતાં સુધી પણ વૈર મૂકે નહીં, મરતી વચ્ચે પણ કહે જે આ જન્મમાં વૈર લેવાયું નથી તો આવતા જન્મમાં પણ લડશ, વચ્ચી પોતાના પુત્ર પ્રમુખને પણ કહે જે મેં તેની સાથે વૈર રાખેલું છે માટે તમે પણ વૈર ઠોડતા નહીં, વચ્ચે આવે ત્યારે તેનું બગાડવામાં જૂન ધાતા નહીં, સામો માણસ જ્ઞાંત હોય અને જો માવવા આવે તો તેની સાથે ઇલાટો બંધે, વચ્ચી તેનું સદાકામ પોતાના હાથમાં આવ્યું હોય તો તેને મ્હોટું નુકશાન કરે. નુકશાન કરવાની તુરત શક્તિ ચાલે નહીં તો લાગ આવે ત્યારે નુકશાન કરવામાં જરા પણ કસર રાખે નહીં. એવી જે કપાયની પરિણતી છે તેનું નામ જ્ઞાત્રમાં અનંતાનુવંધી ક્રોધ કહ્યો છે. જેમ પશ્ચરની અંદર ફાટ પડી હોય તે ફાટ પાઠી મલે નહીં, તેમ અનંતાનુવંધી ક્રોધવાલાનો ક્રોધ મરતાં સુધી શમે નહીં. એ ક્રોધના પ્રજાવે જીવ નરકે જાય છે અને મહા તિવ્ર દુઃખ જોગવે છે. વચ્ચી એ ક્રોધના પ્રજાવથી જીવ સમકિત પામતો નથી. એ ક્રોધ જાય ત્યારે જ જીવ સમકિત પામે છે.

અનંતાનુવંધી માન પશ્ચરના પાંજલા સમાન હોય છે. જેમ પશ્ચરનો પાંજલો નમાવતાં નમે નહીં તેમ અનંતાનુવંધી માનવાલો પોતાની મ્હોટાઈમાં ઇલાટો મચ્ચો રહે છે કે, મહા ગુણવંત મુનિ મહા રાજ હોય તેમને પણ નમસ્કાર કરતો નથી અને કરવાના જાણ પણ થતા નથી. વચ્ચી પોતે ધર્મગુરુ થઈને ધન, સ્ત્રી વિગેરે જોગવે; ધીજા

गुणवन्त पुरुषोए धन, स्त्रीनो त्याग कखो होय, समतानाव आदरी संतारपी विमुख धया होय तेवा पुरुषोने पोते नमवा योग्य ठे तेम ठतां पोते नमे नही अने वलटो तेमनी पासे नमस्कार करावे, ते न करे तो कराववानी इच्छा धरावे. बली पोते धनवान होय पण धन नाश पामवापी पोतानी भाजीविका पूरी पती नपी तेम ठतां कोई नी नोकरी करे नही. पोताना मनमां अहंकार लावे जे अमे म्होटा पडने कोइनी नोकरी करीए ? बली बखते कोइए खोटो शब्द कछो होय तो ते अमने कदेनार कोण ? एम मद करी सामाना प्राण ले तां पण मरे नही. बली बखते मान मूकतां पोताना प्राण बचता होय तो पण मान मूके नही. एवा अहंकारीनो आकरो अहंकार ते अनंतानुबंधी मान कहोए. एवं मान जीवित पर्यंत रहे ठे.

अनंतानुबंधी मायावालो पुरुष अतिशे कपटी होय ठे. म्होडे घी अतिशे व्हाणपण बतावे ठे परंतु विश्वास करनारना प्राण लेतां पण व्हीतो नथी; पोताने अल्प फायदो होय तो पण आकरुं कपट करे ठे. जेम बांसनी गांठ बांकी होय ते कोइ पण रीते मटाडी श काय नही, तेम अनंतानुबंधी मायावाजानुं कपट मूकाबी शकाय नही. ए कपटी जीवनो जगत्मां कोइ विश्वास करतुं नथी.

अनंतानुबंधी लोभ अतिशे तीव्र होय ठे. गमे तेदसी दोजत मले, यावत् चक्रवर्तिनी रुद्धि मले तो पण तृप्णा शांत न थाय, खा वा सारु गमे तेदजा पदार्थ मले तो पण मन धराय नही, खावाना अति लोभने लीधे अरु अजहानो पण विचार करे नही, पोतानो धर्म पण विचारे नही. पोतानी कुल मर्यादामां न खावानी चीज होय ते खावानी इच्छा धाय, याचना करतां पण बीदे नही, कारण ज पै सानो लोभ तेपी पैसा खरची शके नही अने खावानी इच्छा धया करे, तेपी नही मागवा योग्य स्थानके पण याचना करे, चोरी कर तां पण मरे नही, अन्याय करतां पण मरे नही, एवी रीते पांचे इं

ચિંતના વિષયમાં લુબ્ધ હોય છે. દરેક વિષયને સારુ નહીં કરવા યોગ્ય કામ કરે છે, લોની માણસને ફક્ત એક પૈસો મળતો હોય અને તેથી સામા માણસના પ્રાણ જતા હોય તો તેની પણ તેને ચિંતા રહેતી નથી, હરેક પ્રકારે પોતાની મતઝૂલ સાથે છે, રાજાના ગુન્હામાં આવતાં પણ વ્હોળે નહીં, શ્વાનો લોજ મરવાનો વલત થાય તો પણ ટોંડે નહીં, કેટલાએક એકી વરસના વૃદ્ધ પાય તો પણ કૂંચીઝં ગો કરાને આપતા નથી, ખાજૂળ પ્રમુખ હોય તે મરવાનો વલત આવે ત્યાં સુધી ઇંગ ઉપરથી ઉતારતા નથી, મરણાંત રોગ આવે તો પણ ઔષધના પૈસા ચારે નહીં, અનેક પ્રકારનાં હઃલ સહન કરે, કોઈ દશ ગાલ દે, માર મારે તો પણ કાંઈ લાજવ હોય તો તે સહન કરે છે, કેટલાક ખનાજના વેપારી ખતિશે લોનીઆ હોય છે તેટ ચોમાસા સારુ માલ સંચરી રાહુયો હોય છે તો એવી જ જાવના જાવે છે કે છકાજ પહે તો સારું, છકાજ પહવાથી હડયની વધારે પ્રાપ્તિ થાય, છકાજથી હુનીખાને કેટલું હઃલ થશે? તેની જરા પણ ફિકર કરે નહીં, એમ કરતાં સારી વૃદ્ધિ પાય તો મનમાં ખતિશે હઃલની પાય અને વિભગી રીમા રહે. એ અનંતાનુવંધી લોનનો સ્વનાય કિરમજના રંગ જેવો છે. કિરમજનો રંગ ગમે તેટલો ઘુલે તો પણ જાય નહીં. ચાલે તો રાલ પણ કિરમજના રંગ જેવી જ રહે. તેમ અનંતાનુવંધી લોજ મરતાં સુધી વૃદ્ધે નહીં. એ અનંતાનુવંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ ચારે નરક મતિના આપનાર છે. એ ચારે હોય ત્યાં સુધી સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ પાય નહીં.

૧ અપ્રત્યાક્ષ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ એ ચાર અનંતાનુવંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોજના કરતાં નરમ હોય છે. એ તત્ત્વાવમાં ફાટો પડી હોય તે તત્કૃષ્ટિ વરસ દિવસ સુધી રહે છે, વાગે કાસાદ આવે દટલે ફાટો મલી જાય છે. તેમ કોઈ જીવ ઠાક ક્રોધ પ્યો હોય, સામો માનસે ગમે તેટલું બગાડ્યું હોય પણ

સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરતી વખત સર્વ જીવને સ્વમાત્રી સર્વને મિત્ર તુલ્ય ગણે પણ કોઈનાં ઉપર ગુસ્સા રાખે નહીં. તેણે કાંઈ કામ કરવાને આપ્યું હોય તો તેના ઉપર હેયત્રુષ્ટિ ન લાવતાં સુશોધી કરી આપે તેનું નામ અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ સમજાશે. અપ્રત્યાઘ્યાની માન દાંતના ધાંતલા જેવું હોય છે. પથ્થરનો ધાંતલો તો નમે જ નહીં પણ દાંતનો ધાંતલો પાણી પ્રમુખ ઇપચાર કરવાથી નમે છે. તેમ અપ્રત્યાઘ્યાની માનવાલો પુરુષ સજ્જુના ઇપદેશથી અથવા માહ્યા પુરુષના સમજાવવાથી પોતાનો અહંકાર ઓઢે છે. ગમે તેવું માન રાખતો હોય પણ તે માન એક વરસથી વધારે કાલ રહેતું નથી. અપ્રત્યાઘ્યાની માયાવાલો ખનંતાનુવંધી માયાવાજ્ઞાથી ટુંઢી માયાવાલો હોય છે. પોતાની સહજ મતલબ સારુ સામાને ન્હોટું નુકશાન થાય એવું કપટ કરે નહીં. અપ્રત્યાઘ્યાની માયાને મેંદાના ઈર્ષિગઢા જેવો કદી છે તે વાંકાશ જેમ ઇપચાર કરવાથી મટી જાય છે, તેમ આ માયાવાલો પુરુષ કપટ ઇવું કરે છે. કેટલાંક કામ નિષ્કપટપણે પણ કરે છે. અપ્રત્યાઘ્યાની લોજ નગરની સ્વાત્તના કાવલના રંગ સરલો હોય છે. એ રંગ એકદમ તો ન જાય, પણ સ્વાર આદિવડે અતિશ મહેનત કરતાં જાય છે. તેમ આ લોજ પણ ખનંતાનુવંધી લોજ કરતાં થોડો હોય છે. લોજને અર્થે કોઈને ન્હોટું નુકશાન કરે નહીં. એ અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજથી જીવ તિર્યંચની ગતિમાં જાય છે; શ્રાવકપણું પામી શકતો નથી. એ ચારે કપાય જાય ત્યારે જીવ શ્રાવકપણું ઇટલે પાંચમું ગુણસ્થાન પામે છે.

અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધથી પ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ નરમ હોય છે. એને કોઈ જીવ ઉપર હેય થયો હોય તો પણ ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરતી વખત સર્વ જીવને સ્વમાત્રી છે; ઇટલે પઠી કોઈ જીવ ઉપર હેય રહે તો નથી. રેતીમાં લીટી કરી હોય તે જેમ થોડા કાલમાં મલી જાય, તેમ એ ક્રોધ થોડા કાલમાં શાંત થાય છે. પ્રત્યાઘ્યાની માન લાક

ઢાના પાંનજા જેવું હોય છે. લાકડાનો સ્તંભ ઢાંતના સ્તંભ કરતાં ઘોડી મહેનતે નમી જાય છે, તેમ એ માન પણ ઘોડા વચ્ચેનાં જ્ઞાંત પડ જાય છે. પ્રત્યાખ્યાની માયા ગાયના મૂવના વાંક જેવી હોય છે. ચાલતાં ચાલતાં મૂતરતી ગાયથી જે વાંક પડ્યો હોય તે ઘોડા વચ્ચેનાં મટી જાય છે; તેમ આ માયાવાલો પુરુષ ઘોડા વચ્ચેનાં સરસ તા પકડે છે. પારુનું કપટ તેનાથી ઘટું નથી. અપ્રત્યાખ્યાની કરતાં સરસ હોય છે. પ્રત્યાખ્યાની ભોજન ગાઢાના કીડના માથે સરસો છે. નગરની સાલના કાઢવ કરતાં આ કીડનો માથે ઘોડી મહેનતે નાશ પામે છે. કારણ કે સાલનો કાઢવ ઘણાં દિવસ કોહી જાય છે. ઘણે જગ્યાએ વાજો હોય છે, ગાઢાના કીડના માથેની માફક આ ભોજન સહજમાં જ્ઞાંત પાય છે. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને ભોજન વ્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધી સાધુપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. આ કષાપના પ્રણામથી જીવ મનુષ્ય ગતિમાં જાય છે. કેમ કે એ કષા પાતલો છે.

સંજનનો ક્રોધ, માન, માયા અને ભોજન એ ચારે પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને ભોજન કરતાં ઘણાં હલકા હોય છે. સંજનનો ક્રોધ પાણીની લીટી સમાન કહ્યો છે. પાણીમાં લીટી કરતાં જ જેમ તુરત મટી જાય છે, તેમ કોઈક કારણે ક્રોધ પાય પરંતુ તુરત જ જ્ઞાંત પડ જાય. કોઈ આકરું કારણ મળ્યું હોય તો પણ પક્ષી પ્રતિ ક્રમણ કહ્યા પછી તો જરા પણ દેર રહે જ નહીં. એ ક્રોધની ચઠ્ઠ સ્થિતિ પંદર દિવસની છે. તેથી વચારે કાલ એ ક્રોધ રહે જ નહીં. એ ક્રોધવાળાને અંતરંગમાં વચારે કૂરતા હોય નહીં. સંજનનું માન નેતરના સ્તંભ મળ્યું હોય છે. નેતરના સ્તંભને નમાયતાં ચાર લાગે નહીં, તેમ એ માનદગ્ધા વચારે વચાર રહે નહીં. સંજનની માયા પણ ઘણી જ ઘોડી હોય. સદ્ગતમાં નિષ્કવટી પડ જાય; ગાંસની ગોલ જેમ જગ વાગમાં મીચી પડ જાય, તેમ એ કપટ પણ નહીં જેવું જ હોય,

जरा बारमां नाश पामे. संजजनो लोन हलदरना रंग समान होय
वे. हलदरनो रंग उड़ी जनां बार लागे नही, तेम ए लोन मटी जतां
बार लागे नही. संजजना क्रोध, मान, माया अने लोन होय त्यां सुवी
मुक्ति मजे नही. ए संजजना कषाय जाय त्पारे मुक्तिनी प्राप्ति पाय.

पूर्वोक्त चार प्रकारना क्रोध, मान, माया अने लोन नाश पामे
त्पारे मुक्ति मजे वे. मोटे जव्य जीवे ए टालवानो उद्यम करवो. ए
जेम जेम जुझ पता जाय तेम तेम आत्मा शुद्ध पतो जाय वे. अहिं
आं कोइ प्रभ करे जे संजजनो कषाय तो पंदर दिवस रहे वे, त्पारे
बाहुबज्जजी महाराजने संजजनं मान बरस दिवस केम रह्युं? ए
विषे श्रीदेमचंदाचार्ये योगशास्त्रमां तथा यशसोमसूरीए कर्ममपना
बालाबबोधमां खुलासो कस्यो वे के, बालजीवने पोतानो कषाय केवो
वे? ते समजवुं सुगम पडे, बास्ते ए स्थिति कही वे. वस्तुतः तो एम
समजवुं जे अति तीव्र कषाय ते अनंतानुबंधी, तेथी मंद ते अप्रत्या
ख्यानी; तेथी मंद ते प्रत्याख्यानी अने तेथी मंद ते संजजनो कषा
य समजवो. प्रसन्नचंद्राजर्षि काठसंग ध्यानमां हता ते बखते प्र
णाम एवा बगदा हता के जगवाने कह्युं के जो ते आ बखत भृत्य
पामे तो नरके जाय. कारण के ते बखते तेने अनंतानुबंधी कषाय हतो.
पाठा पोठा बखतमां ज केवलज्ञान पाम्या एटजे अनंतानुबंधी क्रोध
ठतां अंतर्मुहूर्त ज रह्यो. जो काळ ठपर एकांत लक्ष दइए तो ए अनं
तानुबंधी कहेवाय नही. बली कोइक पुरुष समकित बर्मा जाय वे,
ते बखत अनंतानुबंधीनो उदय पाय वे, पात्रो अंतर्मुहूर्तमां समकि
त पामे वे त्पारे ते उदय टली जाय वे. एटजे अनंतानुबंधी अंतर्मुहूर्त
न ज रह्यो. आ कषायने बीजो कषाय कहेवाय नही. तात्पर्य के आ
करो कषाय होय अने थोडो बखत रहे तो पण ते अनंतानुबंधी ज
समजवो. तेथी मंद ते अप्रत्याख्यानी, तेथी मंद प्रत्याख्यानी अने
तेथी मंद संजजनो समजवो. केटलीक बखत स्थितिपी पण सम

जाय ठे, एकांत नियम नथी, बाहुबलजीने वरस दिवस कपाय रह्यो पण ते मंद कपाय इतो तेथी संजलनो जाणवो. त्या सोल कपाय थया.

इये नव नोकपाय केहे ठे. नोकपाय शब्द, देशनिषेध वाची ठे नोकपाय एटले नही कपाय देशाची नही. कारण के कपाय नथी पण कपाय उत्पन्न थवानां कारण ठे. ए सेववाची कपाय उत्पन्न थाय ठे. कोड माणसनी हांसी करवाची सामा माणसने द्वेष उत्पन्न थाय अने ते माणस आपणा उपर द्वेष उत्पन्न करे एटले आपणने कपाय उत्पन्न थाय. वास्ते ते कपायनुं कारण केहेवाय ठे. वली हांसी करी खुशी अशे अने राग उत्पन्न थाय तो ते पण कर्मबंधनुं ज कारण थाय. जीवने ज्यां सुधी हास्य माहनीकर्म ठे त्यां सुधी आत्मानुं शुद्ध स्वरूप प्रगट थाय नही; छुनियामां पण मदकरीखोर केहेवाय. माटे जेम बने तेम हास्य करवानो त्याग करवो. सर्वथा त्याग तो प्यारे जीव केवलज्ञान पामवा कृपकश्रेणि मांडे त्यारे ज थाय. रति मोहनी ते पुत्रजिह पदार्थची जे जे अनुकूलता मजे तेनाची राजी अबुं. अरति ते प्रतिकूल पदार्थची विलगीर अबुं. जयमोहनी ते जयची धारंवार बीना कावुं. म्हाराची उपवास थरो के नदी थाय ? वली म्हाराची आयकपणुं, मुनिपणुं केम बने ? एम बीहे अने धर्मना कायमां वीर्य फोरवे नही; जे जे चीज नही करेली होय ते अन्यासची बने ठे पण बीहे अने जयची अन्यास करे नही तो कोड दिवस बने नही. तेम ज संतारी कार्यमां पण जेने मोहनीनो जय उदय ठे ते दरेक काममां बीना करे. आहिंथां कोड प्रयत्न करे के पापची बीहे तेनुं केम ? ते विषे समजनुं के पापची अवश्य व्हीवुं जोश. धर्मची व्हीवुं नही. हिम्मत राखी उद्यम करवो. दारी रादिके रोग प्रमुख होय तो विचारीने काम करनुं. वती शक्ति व्ही वे बेसी रहे, तेनाची कोड फात्रे धर्म सहाय नही. वास्ते जयमोह

નીનો જેમ વને તેમ ત્યાગ કરવો. શોકમોહની તે કોઈ પોતાના કુટુંબી
 અથવા મિત્ર માંદા થાય અથવા મૃત્યુ પામે ત્યારે શોકાતુર થાય,
 રડે, કૂટે, અનેક પ્રકારના વિકલ્પ કરે તેથી ઘણાં કર્મ વંચાય છે.
 વલી વેપારમાં નુકસાન થાય, અથવા કોઈ દેવાલું કાઢે અને પોતાનું
 હવ્વ જાય ત્યારે શોક કરે છે. પોતાને અનુકૂળ ઘર, મકાન, નોકર,
 વાહન નહીં મલવાથી અથવા પ્રતિકૂળ મલવાથી પણ શોક થાય છે.
 ગ્રામાં જેને મોહનીકર્મનું જેવું જોર તે પ્રમાણે શોક થાય છે. કેટ
 લાક વત્તમ પુરુષોને શોકમોહની ઝડી થાય તો વિચારે છે કે “ આ
 કુટુંબ, દેહ, ઘર, પ્રમુખ જે જે સંસારી પદાર્થ છે, તે સર્વે અસ્થિર છે;
 અસ્થિર પદાર્થનો વિનાશ તો થયોનો છે તો મ્હારે શા સારું વિકલ્પ
 કરવા જોઈએ? જ્યાં સુધી પુન્યોદય હતો ત્યાં સુધી સર્વ પદાર્થ સ્થિર
 રહ્યા, પાપનો ઉદય થયો ત્યારે નાશ થયા, માટે શા સારું શોક ક
 રીને કર્મ વાંચવાં? આત્મધર્મ જ મ્હારો છે. બીજી કોઈ વસ્તુ મ્હારી
 નથી, માત્ર સંસાર મ્હારાથી ઘોઢાતો નથી તેથી હું મ્હારું મ્હારું કહું છું
 અને વ્યવહારોચિત વર્તના કરું છું. વસ્તુધર્મે વસ્તુમાત્ર જડ છે અને હું
 ચેતન છું” આવી રીતનો વિચાર કરી પોતે શોકથી મુક્ત રહે છે, તેને
 કર્મવંચ પણ થતો નથી ને સંપૂર્ણ શોકનો નાશ તો દ્વપરુશ્રેણિમાં થા
 ય છે. હાંડા તે હાંધ વસ્તુ દેખી મુલ્લ ઘગાડવું. તથા જે જે વસ્તુ પોતા
 ને ન ગમે તેથી મુલ્લ ઘગાડવું એ હાંડા છે. હવે જે પુરુષોએ પોતાનો આરમ
 ધર્મ જાણ્યો છે તે પુરુષ તો હાંધ જોઈને કહે છે કે એ પુત્રજ એવા ધર્મના
 છે. એમાં હું શા વાસ્તે મુલ્લ ઘગાડું? વા જડ પદાર્થ ઉપર શા વાસ્તે
 દ્વેષ કરું? હાં કોઈ કહેશે જે ત્યારે શું ગંદકીમાં જ બેસી રહેવું?
 તેનો જવાબ કે ગંદકીના પુત્રજ શરીરમાં પ્રવેશ કરવાથી રોગની ઝ
 ત્પત્તિ થાય છે. વાસ્તે પ્રથમ તો પોતાના ઘરમાં ચાલકૂવા સંમાસ વિ
 ગેરે ગંદકીવાલી ચીજો રાખે જ નહીં. વલી મોરીઝ પણ સાફ રાખે.
 પાણી વિગેરે વાપરે તે પાણી સૂકી નિર્જીવ જગ્યાએ વૂટું વૂટું નાંચે

કે તુરત સુકાઈ જાય અને ગંદકીમાં જીવની उत्पत्ति થાય છે ને તેના
 ઉપર પાણી વિગેરે પડવાથી તે જીવનો વિનાશ થાય છે, તો આત્મા
 થીં પુરુષે તો કોઈ જીવને છઃસ્વ થાય એવું કામ કરવું જ નહિ. માટે
 એવી ગંદકી ઘરમાં રાખે જ નહિ. ને જ્યાં એવી જગ્યા હોય ત્યાં રહે
 નહિ પણ હનિયામાં વધી જગ્યા કંઈ સ્વચ્છ હોતી નથી, ત્યારે તેવી
 દીઠામાં આવે તો હેષ કરે નહિ, તેમને તો અનુક્રમે સર્વથા હાંગા
 મોદનીનો નાશ પાડે છે ને જીવો અનેક પ્રકારે એવી હાંગા કસ્યા
 કરે છે તેથી કર્મ વાંધીને આગલ એવાં જ કર્મ ઝોગવવાં પડશે. માટે
 જેમ વને તેમ હાંગાનો ત્યાગ કરવો. સ્ત્રીવેદ તે સ્ત્રીએ પુરુષનો અજિલાપ
 કરવો, પુરુષવેદ તે પુરુષે સ્ત્રીનો અજિલાપ કરવો, નપુંસક વેદ તે સ્ત્રી
 તથા પુરુષ વન્નેનો અજિલાપ કરવો એ ત્રણ વેદ છે, તે જ સંતારનું
 બીજ છે. તેમાં સર્વથા આકરા વેદનો તદય નપુંસક વેદવાલાને છે એ
 રાત્રિ દિવસ વિકારમાં જ ચિત્ત રાખે છે અને જ્ઞાંત પયાનું કારણ જ
 નથી તેથી ઇચ્છાનું થયા જ કરે છે. તે કરતાં સ્ત્રીને ઝુગો વિકાર છે,
 તે કરતાં પુરુષને ઝુગો વિકાર છે. હવે કોઈને જ્ઞાંત થાય જે પુરુષો પ્રા
 ર્થના કરતા જોઈએ છીએ પણ તેટલી સ્ત્રી પ્રાર્થના કરતી જોતા નથી. તે
 વિષે જાણવું જે સ્ત્રી લેખીતી પ્રાર્થના નથી કરતી, પણ આંસોના
 કટાક્ષ વિગેરે અનેક ચાલા કરે છે ને તે કરવાથી પુરુષનું ચિત્ત ન
 હોય તો પણ થઈ જાય છે. પઠી પાઠી મનમાં સુશી હોય તો પણ
 પુરુષ પાસે કાલાવાલા કરાવે છે પણ ચિત્તમાં બહુ જ મલીનતા રહે
 છે માટે એનો વિકાર સર્વજ્ઞે વધારે કહ્યો છે. તેમાં પણ જે સતી
 સ્ત્રી છે, જેને સ્વપ્નમાં પણ પર પુરુષની ઇચ્છા થતી નથી તે સ્ત્રી
 તો નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. કારણ કે જગત્ એ વિષયમાં પડ્યું
 છે ને ગુણી પુરુષો પણ પઠી જાય છે વાસ્તે યુક્તમ સ્ત્રી જ આવું દૃઢ
 શીલ પાલે અને એવા ગુણવંત પુરુષ પોતાની સ્ત્રી સાથે તથા સ્ત્રી
 પોતાના પતિ સાથે પણ નિત્ય ઝોગની કીડા કૂતરાની માફક કર

તા નથી. ફક્ત કૃતુને અવસરે જ પોતાની ઇચ્છા ટાલવા સારું ના
 ચુકીથી કામ કરે છે. એ કામસેવા કરતાં વિચારે છે કે, સ્ત્રીની
 યોનિમાં ઘણા જીવની उत्पत्ति જ્ઞાનીએ કહી છે. જેમ એક જૂંગલીમાં
 રૂ ધાલ્યું હોય અને તેમાં લોઢાની ફીક ઘની કરીને મૂકે તો જેમ
 સર્વ રૂ વલી જાય, તેમ જોગથી સ્ત્રીની યોનિમાં જે જીવ રહ્યા છે
 તેનો વિનાશ થાય છે. તો એ મ્હોટી હિંસાનું કારણ છે. વલી એ સ્થા
 નમાં મૂત્રાદિ ડુર્ગંધ છે તેનો એક ઘાંટો લાગ્યો હોય તો માણસ ઘોર
 નાંચે છે એવું સ્વરાવ ડુર્ગંધી છે તે સ્થાનકે ક્રીડા કરવી એ અજ્ઞાન
 તાનું જ જોર છે. વલો જોગથી શરોરની સ્થિતિ કેટલી નરમ પડે
 છે ? તે જાણે છે તે ઘતાં તેમાં સુખ માનવું એ પણ અજ્ઞાનતાનું જ
 જોર છે. અહિં કોઈ કહેશે કે એ સર્વ કારણો પોતાની સ્ત્રીમાં અને
 પારકી સ્ત્રીમાં સરખાં છે, તો પોતાની અને પારકીમાં પાપનો શું ફે
 રફાર છે કે પરસ્ત્રી ત્યાગ કરવા વધા ધર્મવાસા કહે છે ? તે વિષે જાણવું
 કે પારકી સ્ત્રીનો ધણી છે, તેની પરવાનગી તેનો ધણી ખાપતો નથી
 તેમ ઘતાં જોરીથી કામ કરે તો તેનો ધણી જાણે અને સ્ત્રી ઉપર
 જોર ચાલે તો સ્ત્રીનો વિનાશ કરે. પુરુષ પડકાય તો પુરુષનો નાશ
 કરે. એમ કરતાં એ છે ઉપર જોર ન ચાલે તો પોતાના પ્રાણ કાઢે. વ
 લેતે નરમ સ્વજાવનો હોય તો પ્રાણ ન કાઢે. પણ તેનું મનમાં અ
 સ્વંત હુઃખ ધારણ કરે. રાત્રી દિવસ એ જ હુઃખમાં કાલ કાઢે. એવી
 મ્હોટી હિંસાનું કારણ પરસ્ત્રી છે. વલી તેવી સ્ત્રીને પોતાનો ધણી પર
 સાથે રમવા ન દે તો તે સ્ત્રી પોતાના પતિનો વિનાશ કરે. આવી
 મ્હોટી હિંસાનું પણ કારણ થાય છે તે ધણી સાંજલીએ ઢીંચે. વલી પરસ્ત્રીને
 સેવીને 'હું સેવું છું' એવું પણ કહેવાય નહિ અને જૂવું ચોલવું જ પડે તો
 તેથી મૃપાવાદ લાગે. વલી પરસ્ત્રી ઉપર ઇચ્છા થાય તે અત્યંત વિષયની
 ઇચ્છા થાય ત્યારે તો તેથી પણ કર્મબંધ વધારે થાય. વલી પોતાની સ્ત્રી
 નો સદાકાલ છે વાસ્તે જોગનું ચિંતવન સર્વદા થતું નથી અને પર

સ્ત્રીને સારુ રાત્રી દિવસ ચિંતવન થયાં કરે છે, કામ ધંધો પણ પોતાને સૂઝતો નથી, તેથી તે વિકલ્પજ કસ્યા કરે છે અને વિકલ્પ છે તે કર્મચંચના હેતુ છે. વિકલ્પનું પાપ માણસ સામાન્ય સમજે છે પણ વિકલ્પ જેવું વીજું પાપ નથી. એ પાપ કેટલું વંધાય છે? તે જ્ઞાની મહારાજ જાણે છે તેથી જ તેમણે એ સમાન વીજું પાપ કહ્યું નથી. એને જ શ્રાકરું પાપ કહ્યું છે અને જેટલા ધર્મવાલા છે તે વધા પરસ્ત્રીનું પાપ દર્શાવે છે. સંસારમાં રોલાવવાનું વીજ સ્ત્રીનોગ છે. જોગની ઇંછાને વાસ્તે સ્ત્રીનું પુરુષની દાસી થઈને જન્મ કાઢે છે. ઇંપ્રેજ લોકમાં પુરુષ સ્ત્રીના દાસ થાય છે. વલી અતિ કામી તથા પરસ્ત્રી લંપટ પુરુષ પણ સ્ત્રીના દાસ થાય છે. કામને વાસ્તે આત્મપણ ધારણ કર્યાં, વલી તે સારુ ધન પેદા કરવાની ઝપાલિ કરચી. એવાં અનેક રીતનાં કામ સારુ સંસારમાં જીવ વિટંવના જોગવે છે. વાસ્તે જેમ વને તેમ કામનો અજિલાપ ત્યાગ કરવો. સંપૂર્ણ તો દુષ્કથેશિમાં અજિલાપ ટલશે ત્યારે જ પૂર્ણ તત્ત્વ પામશે. એ નવ નોકપાયને સો લ કપાય વધા મલી પચીશ થયા, તે માત્ર મોહનીકર્મ છે. એટલે એ કપાય હોય ત્યાં મુઘી પૂર્ણ ચારિત્ર કેવલજ્ઞાનીનું યથાભ્યાસ તે આવે નહીં વાસ્તે એને ત્યાગ કરવાનો અતિશય પ્રયત્ન કરવો. એ પ્રકૃતિ જેટલી જેટલી ઝુઝી થશે, તેટલો તેટલો આત્મા વિદ્યુદ્ધ થશે તે જ ધર્મ છે અને જેમ જેમ એ કપાયની વૃદ્ધિ થતી જશે, તેમ તેમ કર્મચંચ વધતો જશે અને હર્ગતિનાં હુઃસ્વ તથા જન્મ મરણનાં હુઃસ્વ જોગવાં પડશે. કોઈ કહેશે કે તે હુઃસ્વ જોયાં નથી, પણ મનુષ્યનાં હુઃસ્વ તો જુનું બો કે ઘેડાનું રાત્રી દિવસ નરક ઝપાડવું પડે છે ને તેને એનું સ્વાવાનું મને છે, વલી કેટલાએકને પહેરવા વસ્ત્ર પણ મલતી નથી. ટાઢ-તાપનાં હુઃસ્વ જોગવાં પડે છે. કેટલાએકને કોઢરોગ, જલોદર, વિસ્કોટક, દમ ટિંગેરોગ થાય છે. કેટલાએકનું શરીર વાળ ફૂટી જાય છે હરાતું ફરાતું નથી. એવી અનેક રોગની વેદનાત્તું હુઃસ્વ રાત્રી દિ

વસ સહન થતું નથી તેની વૂમો માઝ્યા કરે છે રહે છે. તો યાવા સ
 રૂત હુઃસ પાપના યોગથી પામ્યા છે. તેમ જ વધારે પાપથી નરકનાં
 હુઃસ નાસ્તિક ડિવાયના સર્વે ધર્મવાલા માને છે. માટે એ ઠંકા ક
 રવા જેવું નથી. પાપનાં ફળ તો અવશ્ય જોગવાં જ પડશે. માટે
 જેમ વને તેમ રાગ હેપની પરિણતિ ઝૂંઝી કરવી કે જેથી પાપ ઝૂંઝું
 વંધાય અને અનુક્રમે સર્વ પ્રકારે રાગ હેપથી મુક્ત થવાય.

હાં કોઈ પ્રશ્ન કરે જે દેવની ગતિ સંજલના કપાયથી વંધાય
 તો સમ્યક્દષ્ટિને અપત્યાખ્યાનાદિકનો ઉદય તથા આવકને પ્રત્યા
 રૂપાનાદિકનો ઉદય કહ્યો છે, તો શી રીતે દેવગતિ વાંધે ? તે વિષે
 સમજવું જે, જે વચ્ચે દેવગતિનું આયુષ્ય વાંધે ત્યારે સંજલના કપા
 યનો ઉદય હોય, બીજા કપાયોનું ગૌણપણું હોય. એમ જ મિથ્યાદ
 ણિને પણ સમજવું. દર્શનમોહની ત્રણ પ્રકારે. સમ્યક્તમોહની, મિ
 થમોહની, મિથ્યાત્વમોહની, પહેલાં મિથ્યાત્વમોહનીનું સ્વરૂપ લ
 લીએ ઢીપે. જે જીવે મિથ્યાત્વમોહની કર્મ વાંધેલું છે, તેના પ્રજાવે
 અદાર દોષ રહિત એવા જે ચીતરાગ દેવ તેના ઉપર હેપ વર્તે છે અને
 એ અદાર દૂષણ સાતમા પ્રશ્નમાં લખ્યાં છે તેવા દૂષણવાલા દેવને દેવ
 માને છે. વલી ગુરુ જે હિંસામાં તત્પર, મૃપાવાદ વાંધે, ચોરીનો પણ
 નિયમ નથી, મૈથુનમાં અત્યાસક્ત, પરિગ્રહ જે ધન અને સ્ત્રી રાખે છે.
 વલી જેને તૃણા પણ રાત્રો દિવસ વની રહી છે, સેવકને ઉપદેશ દે
 છે તે પણ ધનાદિકના લાલ્લને અર્પે; એવા નિર્ગુણીને ગુરુ તરીકે સ્થાપે
 તેને તરણ તારણ માને છે, ને જે પુરુષોએ એ પાંચે અવતરનો ત્યાગ ક
 ર્યો છે અને પંચ મહાવ્રત અંગીકાર કર્યાં છે, પાંચ ઇંદ્રિયોના તેવીજા
 વિષય ઠાંઢ્યા છે, માત્ર વાપરવા જેટલાં વસ્ત્ર રાખે છે, આહાર પણ
 પોતાને અર્પે કરતા કરાવતા નથી ને સાગ આહારની અનુમોદના
 પણ કરતા નથી. ફક્ત ગૃહસ્થને ઘેર ગૃહસ્થે પોતાને અર્પે જે વસ્તુ
 કરી છે, તેમાંથી યોઢી વસ્તુ લે છે અને સ્વાદની પણ વાંઝા કરતા

નથી. આત્માને જાણતાં વિચરે છે, રાત્રી દિવસ શાસ્ત્રાન્યાસ કરી
 રહ્યા છે. વિકલા તો જેને કરવી જ નથી. એવા મહાનુભાવ મહાત્મા
 પુરુષને ગુરુ માનતો નથી અને આકરા મિથ્યાત્વના જોરથી આવા
 પુરુષમાં નહિ દૂષણ ઠતાં દૂષણ આરોપે છે, રાત્રી દિવસ એવા ગુણવંતની
 નિંદા કરે છે. વલી એવા પુરુષોએ પ્રરૂપેલો જે ધર્મ, તેને અધર્મ માને
 છે, જેમાં હિંસાન, અવિનય, અજ્ઞાનતા, વિષય તથા પુજ્જનું પોષણ છે તેને
 ધર્મ માને છે, ને જે દયામૂલ, વિનયમૂલ, હિંસાનો ત્યાગ, અસત્યનો ત્યાગ,
 ચોરીનો ત્યાગ, સ્ત્રીસેવાનો ત્યાગ, પૈસાનો ત્યાગ એ રૂપ વ્યવહાર ધર્મ
 તથા પોતાના આત્મસ્વરૂપમાં રહી રાગ દ્વેષની પરિણતીથી મુક્ત થઈ
 સર્વ પ્રકારે મોહનો નાશ કરવાને નિઃશ્ચય ધર્મ જે નિઃશ્ચયધર્મ, તેને
 અધર્મ માને છે. એ મિથ્યાત્વમોહની કર્મના જોરથી બને છે. વલી એ
 મોહનીના જોરથી ધન, સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવાર, ઘર, હાટ, વસ્ત્ર, પાત્ર એ
 પદાર્થને જીવ મ્હારા માને છે ને તે સંબંધી જીવ અહંકાર મમકાર
 વિચિત્ર પ્રકારના કરે છે ને પાઠાં નવાં કર્મ નિર્માણ કરે છે. એ મિ
 થ્યાત્વમોહની જેને જાય છે, તેને સંસાર તો લાગે છે સરખો લાગે
 છે, જેમ કોઈ માણસ વનમાં ગયો હોય ને ત્યાં ચારે પાસે ખાગ લા
 ગી હોય તો તેમાંથી નીકળવાના અનેક નિઃશ્ચય કરે, તેમ આ જીવ
 સંસારમાં રહ્યો વિચારે છે જે, 'આ ધન કુટુંબ સર્વે પદાર્થ વિનાશી છે,
 સંયોગે મળ્યા છે ને વિયોગે જશે. પૂર્વકૃત કર્મ સંયોગે જાય છે પૂર્વકૃત
 કર્મ સંયોગે પ્રાપ્ત થાય છે. એમાં હું જે રાગ ધરું છું તેથી સમય સમય
 નવાં કર્મ બંધાય છે ને મ્હારો આત્મા મલીન થતો જાય છે. અનાદિ
 કાલનો સંસારમાં રોલાઈ છે. તે એ જડ પદાર્થમાં રાગ ધર્યો તેથી,
 પણ આ જીવમાં તો જીવિતવ્યંતાના યોગે એ સર્વે પર વસ્તુ
 ઠંડાં સ્ત્રી એ સર્વ પદાર્થમાં નિરિચ્છકતા કરીને એ વસ્તુનો સંયોગ
 ત્યાગ કરવાં યોગ્ય છે. ક્યારે એ સર્વે વસ્તુનો ત્યાગ કરી હું મ્હારા
 આત્મધર્મમાં વર્તું ને કંઈક પોતાના આત્માનું સાક્ષાત્ જ્ઞાન

પ્રગટ કરું. એવી ઘણા મિથ્યાત્વમોહની જવાબી થાય છે. હવે મિથ્ય મોહની તે કંઈક શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપરથી ઘેપે રાખેલો અને શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપરથી રાગ ઘટેલો. વલી પુજાનાવને ઘિપે સંપૂર્ણ આસક્ત હતો, તેમાંથી મિથ્યાત્વના પુજા જવાબી આસક્તનાવ ટંગે થાય, તેથી પોતાનો આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાની કાંઈક ઇચ્છા થાય. મિથ્યાત્વપણે તો કુલધર્મ કરતો હતો, પણ તે મિથ્યાત્વમોહની ગઈ ને મિથ્યમોહની પડી, તેના પ્રજાવે પોતાનો ધર્મ પ્રગટ કરવા સારું ઇચ્છા કરે. વળી એ મિથ્યમોહનીનો કાલ અંતર્મુહૂર્તનો છે. તે અંતર્મુહૂર્ત પણ બે શ્વાસોશ્વાસથી તે નવ શ્વાસોશ્વાસ સુધીનું છે. એટલે એવા સુંદર જ્ઞાવ આત્મ હિતકારો થાય પણ તે જાવ આવેલો પોતાને જાણ થો હુકાર પડે છે, એ મિથ્યમોહનીના પુજા પણ મલીન છે. તેથી જાણ તત્ત્વ ઇતિહાસ નહિ તેથી એ પણ ટાળવાનો ઇચ્છા કરવાનો છે. એટલે ત્યારે સમ્યક્મોહની થાય. તે સમ્યક્મોહનીનું સ્વરૂપ કહીએ ટીપે. શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપર રાગ પ્રગટ થાય, જોડા દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપર રાગ રહે નહીં. આત્મતત્ત્વ પ્રગટ કરવાનો કામી થાય. ગુરુ મહારાજની તથા ઇતિહાસ શ્રાવકોની સંગત સારી પેઠે કરે, તેમની પાસે ધર્મોપદેશ સાંભળે, દેવ ગુરુની સારી પેઠે જાણ કરવાને તત્ત્વર થાય. જીવાદિક નવતત્ત્વ જે જીવતત્ત્વ, અજીવતત્ત્વ, પુણ્યતત્ત્વ, પાપ તત્ત્વ, આશ્રયતત્ત્વ, સંવરતત્ત્વ, નિર્જરાતત્ત્વ, ધંધતત્ત્વ અને મોક્ષતત્ત્વ, એ નવતત્ત્વ જાણે, તેની શ્રદ્ધા જેમ આગમમાં કહી છે તેમ જાણી યથાર્થ કરે. એનું જ્ઞાન મેળવવાની વૃત્તિ સારી પેઠે રાખે. કેવલ ધર્મમય ચિત્ત થતી જાય, સંસારમાં પડ્યો છે તો પણ સંસારી સુખ તે હઃસુખ રૂપ જાણે. જ્યાં કોઈ કહેશે જે સમ્યક્મોહની તો મોહનીકર્મનો પ્રજાવ કહ્યો છે, ને ઘોઘવા યોગ્ય કહી છે, ને જ્યાં તો તમે ગુણવંતપણું વળે છો તે કેમ ? તે ઘિપે જાણવું જે-એ સમ્યક્મોહનીના પ્રજાવે જીવાદિક પદાર્થની યથાર્થ શ્રદ્ધા થાય, પણ એ નવતત્ત્વનું વિસ્તારે સૂદ્ધ

જ્ઞાન તેમાં બુદ્ધિ મૂઝાઈ જાય, યથાર્થ અનુચવગમ્ય આત્મતત્ત્વ કરી શકે નહિ. એ કારણથી આત્મસ્વરૂપ મૂઝવે છે. તેથી એ ત્યાગ કરવા યોગ્ય કહી છે. પણ મિથ્યાત્વમોહની ને મિશ્રમોહની કરતાં એમાં ધર્મની રુચિ વધે છે, તેથી આ ગુણનો દર્શાવ કહ્યો છે. આંખોએ જાંખ વલે છે, ત્યારે ચસ્મા પહેરવાથી પદાર્થ ઠંઠાઈ શકાય છે તેથી ચસ્મા સારાં કહીએ ઠીએ, પણ જેને જાંખ નથી ને પોતાની આંખે જોઈ શકે છે તેવું ચસ્માવાળો જોઈ શકે નહિ તેથી વસ્તુપણે તો એવી જ રહે છે જે આંખેથી જાંખ મટી જાય ને ચસ્માનો ત્યાગ થાય તો સારું; તેમ જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વમોહની છે તેની અપેક્ષાએ સમ્યક્ત મોહની સારી છે, પરંતુ સમ્યક્ત મોહની તે પણ મિથ્યાત્વમોહનીના પુજ્જલ છે વાસ્તે એ સમ્યક્ત મોહનીના પુજ્જલ ત્યાગ થાય ત્યારે જીવને ક્ષાયક સમ્યક્ત થાય છે અને ત્યારે યથાર્થ પૂર્ણ સ્વરૂપ સમજાય છે. કંઈ પણ શંકા રહેતી નથી અને સર્વજ્ઞ સૂક્ષ્મ જ્ઞાન શાસ્ત્રમાં દર્શાવ્યું છે તે સર્વે જ્ઞાની મહારાજના કહ્યા પ્રમાણે જોહેલાઈથી સમજી જાય છે, ને જેને સમ્યક્ત મોહનીનું જોર છે, તેનાથી ઘણું ઘરાવર સમજી શકાય નહિ. કાંઈક શંકા પડે, સમ્યક્ત મોહનીવાળા કરતાં મિશ્રમોહનીવાળાને વધારે શંકાનું પડે. તે કરતાં મિથ્યાત્વમોહનીવાળાને તો ઘણી જ શંકા પડે. ઘણી વસ્તુ થવડી જ સમજાય. જે શુદ્ધમાર્ગ તે અવડો જ જાસન થાય. કંઈક કંઈક મિથ્યા પુજ્જલ થાય, તેટલું તેટલું સહજ કંઈ સ્વરૂપ જાણે. માટે હરેક પ્રકારે મિથ્યાત્વમોહની, મિશ્રમોહની, સમ્યક્ત મોહની નાશ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો. એ ત્રણે મોહની સત્તા, વંધ ને ઉદયથી સંપૂર્ણ રીતે નાશ થાય છે ત્યારે ક્ષાયક સમક્તિ થાય છે. વડી એ ત્રણ મોહની નાશ થાય છે, તેની સાથે અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ પણ નાશ થાય છે. એટલે ક્ષાયક સમક્તિ પ્રગટ થાય છે, તે માણસ તર્રવે મુક્તિ જાય છે; પણ કદાપિ સમ્યક્ત પામતાં પહેલાં જો બીજી ગતિનું—નારકી, દેવતાનું આયુષ્ય વાંચ્યું હોય તો બીજી ગતિ

માં જાય, ત્યાંથી મનુષ્યમાં આવીને મુક્તિ જાય, કદાપિ યુગલિયામાં જાય તો યુગલિયામાંથી દેવતામાં જઈ ત્યાંથી મનુષ્યમાં આવી મુક્તિ જાય, એથી વધારે જવ થાય નહીં. એ ક્ષાયકસમ્યક્તની સુધી છે. વલી જેને સમ્યક્તમોહની ગઈ નથી, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત થાય છે. તેના ઇદયથી અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ જાય છે. સત્તામાં મિથ્યાતા રહે છે. ઇદયમાં રહેતું નથી. એ સમક્તિવાલાને પણ મુક્તિનો નિશ્ચય થાય છે. પણ ક્ષાયકવાલાની પેઠે તદ્દવે મુક્તિ જવાનો નિર્ધાર નહિ, જ્યારે વધારે વિશુદ્ધતા થાય અને ક્ષાયકસમ્યક્ત પામે ત્યારે મુક્તિ જાય; પણ ક્ષાયકસમ્યક્ત પામ્યા વિના મુક્તિ પામે નહિ. ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત રહેતો ઠાસઠ સાગરોપમ સુધી રહે, વલી સમ્યક્ત સહિત આયુષ્ય પણ દેવલોકનું બાંધે અને દેવતા નારકી હોય તો મનુષ્યનું જ બાંધે, એવો એ સમ્યક્તનો પ્રજ્ઞાવ છે. દર્શનમોહની ટાલવાનાં ફળ જાણીને જેમ બને તેમ એનો ત્યાગ કરવો અને એ ત્રણ દર્શનમોહનીને પંચીશ ચારિત્રમોહની એ સર્વે મલીને અઠાવીશ મોહની કર્મની પ્રકૃતિ જાણવી. એનો સર્વથા ત્યાગ થવાથી કેવલજ્ઞાન પામે. જ્યાં સુધી એ મોહનીકર્મ છે ત્યાં સુધી પૂર્ણ ગુણ પ્રગટે નહીં અને એ પ્રકૃતિનું વર્તવાથી જ પાતાં આકરાં કર્મ બંધાઈને સંસારમાં જીવ રોજાય છે. વાસ્તે એનો ત્યાગ કરવો, એને આધારે જ જીવને સંસારમાં ભ્રમણ છે. જીવને રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિથી આલોકને વિષે અપવેશ પાડે છે. જે જે વસ્તુ ધર્મપદમાં નિષેધ કરી છે, તે તે વસ્તુ આદરવાથી આજવમાં પણ દુઃખ છે ને આવતે જવે પણ તેથી દુઃખ છે માટે સમજાવે મોહનીકર્મ ક્ષય કરવાનો ઇચ્છમ કરવાને તત્પર થવું.

વેદનીકર્મમાં સુખનું વેદનું તે જ્ઞાતાવેદની કર્મ, દુઃખનું વેદનું તે અજ્ઞાતાવેદની કર્મ. જે જીવ પૂર્વે નીતિમાર્ગે વ્યાધ્યા છે, સત્ય વચન બોલ્યા છે, અને જેમણે દયાપાત્રી છે, ચોરીનો ત્યાગ કહ્યો છે, પરસ્ત્રીનો ત્યાગ વા સ્વસ્ત્રીનો પણ ત્યાગ કહ્યો છે. કોઈ જીવને દુઃખ ન પાડે એવી

वर्त्तणुक करी ठे, घननी तृष्णानो त्याग करी परोपकारमां तथास्त
 चादेव गुरुनी जक्तिमां इव्य वापखुं ठे एवी पुण्य करणी करवाथी
 शातावेदनी कर्म बांधुं ठे तेना प्रज्ञावे पोताने अनुकूल सुखना प
 दार्थ मले ठे, एथी विपरीत करणीउ करी ठे. जेम के जीवहिंसा क
 रवी, जूयुं बोलवुं, पारकी वस्तु ग्रहण करवानो मरज जेने नथी, का
 मनोगमां अति आसक्तिपणुं वनी रहुं ठे, तेना प्रज्ञावे परस्त्री या पो
 तानी स्त्रीनो पण विचार नथी, वजी तेथी अति कामांध पाय ठे.
 पोतानी बहेन ठोकरीनो पण विचार करता नथी, जे स्त्रीना उपर
 नजर पडो तेनी साथे जोगनी इच्छा करी रहा ठे. वजी वथी स्त्रीयो
 नो योग तो घनतो नथी, पण मनथी इच्छाउ करीने कर्म बांधे ठे. वजी
 केटलीएकनो योग बने ठे तेमां पण अतिशय लुब्धपणे काम सेवे ठे.
 नहि सेववा योग्य स्थानके चुंवन प्रमुख करे ठे. वजी पारकाने ठेतरवा,
 विश्वासघात करवो, जेथी परने दुःख थाय एवां कृत्य करवामां त
 त्पर, शुद्ध वेव गुरु धर्मनी हेलना निंदा, खोटा माणसनी प्रशंसा,
 बुरां काम करवाने तत्पर, अहंकारी, कषायवान, अति क्रोधी, महा
 छारंज करी रदेला एवां डराचरण सेववाथी अशातावेदनीकर्म बां
 धे ठे. इवे तेमां पण एक बीजानी प्रकृतिमां फेरफार रहे ठे. बुरुं
 काम वे माणस सरखुं करे ठे. जेम के एक माणसने मारी नांखवो,
 तेमां एक तो फक्त प्राण ज ले ठे ने एक तेना प्राण लश्ने पण पाठ
 तेना शरीरना ककडा करी नांखे ठे तेने पाठा तेलमां तली नांखे ठे,
 एवी रीते बघारे माठी प्रकृतिथी थाय ठे. तेना कर्म बांधवामां पण
 फेर पडे ठे. माटे जे आकरी प्रकृतिथी माठां कृत्य करे ठे तेने आक
 रं अशातावेदनीकर्म बांधाय ठे ने तेथी मंद प्रकृति ए जो बुरुं काम
 करे ठे तो मंद वेदनीकर्म बांधाय ठे तेम जोगवती वखत आकरां वे
 दनीकर्म कोइ जोगवे ठे, कोइ मंद जोगवे ठे. ए कर्मनो नाश जोग
 व्याधी थाय ठे पण जोगवती वखते भझानी जीवो दुःख जोगवतां

केटलाएक तो जगवानने कहे जे हे जगवान् ! में त्हां गुं वगादयुं
 हतुं के आवुं दुःख मने देठे ? वली कोइ कहे वे के अरे ! भा दुःख म्हा
 राधी वेठातुं नथी क्यारे मटझे ? वली माकटरोना चपर छेप करेठे.
 वली घरना माणस चपर गुस्तो धायठे. रोगना चिंतवनना मावां
 ध्यान धायठे. एवा अनेक प्रकारना जीव गेरव्याजवी विकल्पो करे
 ठे तेथी जीव पाठा एथी वधारे आकगं कर्म बांधेठे अने जे धर्मिए
 जीवठे ते तो दुःख आवेठे त्यारे पोताना कर्मनो दोष कांठे वे के,
 पाठले जेवे में अज्ञानपणे छट आचरण कख्यां दशे तेथी ते कर्म
 म्हारो जोगववुं ज जोइये. जेम सरकारनो गुन्हो कखो होय अने ने
 नी शिक्षा करी होय तो ते सरकारना हुकम प्रमाणे जो ते शिक्षा
 न जोगवीये, तो सरकार वधारे शिक्षा करे; तेम जो हुं विवदर क
 रीश ने समजाये एवुं दुःख नहि जोगवुं तो पाठा नवां कर्म बंधाओ
 तो म्हारो आत्मा वधारे मलीन थो. माटे म्हारो तो जे जे दुःख
 आव्यां ठे ते ते समताजावे जोगववां के जेथी हवे एवां कर्म बंधाय नहि.
 एवी वर्तना करवी. वली जावना जावे जे हुं तो चेतन नुं, अनंतज्ञा
 न दर्शन चारित्रवंत म्हारो आत्मा ठे ते जडनी संगते में नहि करवा
 योग्य काम कख्यां पण ते दिवसे मने म्हाग आत्मानुं ज्ञान हतुं न
 हि, हवे तो हुं जाणुंहुं के म्हारो जाणवानो धर्म ठे ते सुख दुःख जे
 आवे ते जाणवुं पण मने दुःख धायठे, पीडा धायठे, एवा विकल्प कर
 वा ए म्हारो धर्म नथी. एवा विचारो करी समजावमां रहे ठे तेने तो पूर्व
 नां बांधेलां कर्म पण नष्ट थइ जाय ठे ने नवां कर्म तेने बंधातां
 नथी. वली जे महा मुनिराज ठे, ते तो पोताना ज्ञान ध्यानमां
 तत्पर रहेठे तेथी पोतानो स्वभाव ओड़ी दुःख तरफ तेमनुं ध्यान
 जतुं ज नथी एटले सहजे तेमने विचार करवो पड़तो ज नथी. जेम के
 कोइ माणस जवाइ, नाटक जोवा जायठे त्यां ठना ठना पोताना
 पण दुःखे ठे पण तमासो जोवामां ध्यानठे त्यां सुधी पोताना पण

હઃખતા ઉપર લક્ષ્ય જતું નથી, તેમ જ મુનિ મહારાજ પણ પોતાના આત્મતત્ત્વના ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયા છે તેથી હઃખ વેદનામાં પણ યોગ જતો જ નથી, એવા પુરુષો તો ધ્યાન પ્રજાવથી પોતાનાં વાંધેલાં નિકાચિત્ત કર્મને શિથિલ કરી નાંખે છે ને પછી જલદી તે કર્મનો નાશ કરી મુક્તિ પામે છે. તેમ આત્માર્થિએ તો જેમ વધે તેમ સમજાવ વધારવો. તેથી કર્મ નાશ થઈને આત્માની મુક્તિ થશે, ત્યારે અવ્યા વાધ સુખની પ્રાપ્તિ થશે. એ રીતે વેદનીકર્મનું સ્વરૂપ જાણવું.

હવે નામકર્મ તે નામકર્મની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ છે, તેના જેદ નીચે મુજબ—ગતિ નામકર્મ. જે પૂર્વે વાંધ્યું હોય તે. મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી અને દેવતા એ ચાર ગતિમાં જે ગતિમાં જવાનું કર્મ વાંધ્યું હોય તે ગતિમાં જાય. જાતિ નામકર્મ એકેન્દ્રિ, વેરેન્દ્રિ, તેરેન્દ્રિ, ચૌરેન્દ્રિ, પંચેન્દ્રિ આ પાંચ જાતિનાં ઇન્દ્રિય નામકર્મ તેમાંથી જેટલી ઇન્દ્રિય પામવાની વાંધી હોય તેટલી તે ગતિમાં વાંધે. તનુ કહેતાં શરીર તે પાંચ પ્રકારનાં છે. ઉદારિક શરીર જે આપણું છે તે તથા તિર્યંચ પણ ઉદારિક શરીરવાળા છે. તથા વૈક્રિય શરીર તે દેવતા નારકીનું, એ શરીર પારા જેવું છે. જેમ પારો ઘિંચરાઈ જાય ને પાટો મલી જાય તેમ એ શરીરના નરકમાં ઉપજતી વચ્ચે કકડે કકડા કરે છે ને પાટા સર્વે કકડા એકઠા થઈ આણું શરીર થાય છે ત્યાર પછી પણ પરમાધામી હઃખવેતી વચ્ચે કાપે છે, બેહેરે છે, તો પણ પાટું શરીર તૈયાર થાય છે વિનાશ પામતું નથી. વલી દેવતાનું સુશીથી ન્દાનું શરીર કરે છે, મ્હોટું શરીર કરે છે, નવાં નવાં રૂપ બનાવે છે એવો વૈક્રિય શરીરનો સ્વભાવ છે. ત્રીજું આહારક શરીર તે અતિશય જ્ઞાની જે ચૌદ પૂર્વધર તેમને એ શરીર કરવાની લલ્લિ હોય છે. તે કોડક વચ્ચે કંઈ ઇંકા પડે છે તો મુઠીવાલેજા હાથ જેટલું શરીર બનાવી તેને જ ગવાન પાસે પ્રશ્ન પૂછવા મોકલે છે, તે ઘણા જ અલ્પકાલમાં જઈને પાટું આવે છે, તે એવા મુનિ મહારાજ શિવાય બીજાને થતું નથી.

ચોથું તૈજસ શરીર તે શરીરમાં આહારને પચાવે છે. કાર્મણ શરીર તે અતિ સૂક્ષ્મ શરીરની માંદિ રહે છે, જ્યારે જીવ આ ગતિમાંથી મરણ પામી વીજે સ્થાનકે જાય છે ત્યારે એ તૈજસ ને કાર્મણ શરીર સાથે જાય છે. કર્મ પણ કાર્મણ શરીરમાં જ રહે છે. ઉદારિક વૈક્રિય શરીરની સાથે એ તૈજસ, કાર્મણ શરીર હમ્મેશાં રહે છે. એ શરીર ના મકર્મ જેવી રીતે વાંધ્યું હોય તેવું પામે છે.

અપાંગ નામકર્મ, તે ઉદારિક અંગોપાંગ, વૈક્રિય અંગોપાંગ, આહારક અંગોપાંગ એ ત્રણ શરીરને અંગોપાંગ છે તે જેવું વાંધ્યું હોય તેવાં અંગોપાંગ પાય.

પંદર વંધન છે. તે—ઉદારિક ઉદારિક વંધન, ઉદારિક તૈજસ વંધન, ઉદારિક કાર્મણ વંધન, ઉદારિકતૈજસ કાર્મણ વંધન, વૈક્રિય વૈક્રિય વંધન, વૈક્રિય તૈજસ વંધન, વૈક્રિય કાર્મણ વંધન, વૈક્રિય તૈજસ કાર્મણ વંધન, આહારક આહારક વંધન, આહારક તૈજસ વંધન, આહારક કાર્મણ વંધન, આહારક તૈજસ કાર્મણ વંધન, તૈજસ તૈજસ વંધન, કાર્મણ કાર્મણ વંધન અને તૈજસ કાર્મણ વંધન એ રીતે પંદર વંધન છે, તે પૂર્વના વાંધેલાં કર્મ સાથે નવાં કર્મનું એકમેકપણું કરી આપે છે. જેમ માટીનું વાસણ જાગ્યું હોય તો લાલ ચોઢ્યાથી સંધાય છે, તેમ પૂર્વના કર્મ સાથે નવાં કર્મ જોડી આપે છે.

પાંચ સંધાતન તે પાંચે શરીરને નામે છે તે પ્રકૃતિ કર્મનાં વલી યાને રેંચીને કર્મની નજીક કરે છે. પછી વંધન નામકર્મની પ્રકૃતિ લક્ષી છે તે એકમેક કરી આપે છે.

દ્વે ષ સંધયણ તે—વજ્રરૂપજનનારાચ સંધયણ. તે શરીરના દાઢકાંના સાંધા એવા હોયકે એક બીજા હાથ સાથે ઘને કાંઠાં પકડ્યાં હોય તેમ હાઢકાંના વંચાગણના સાંધા આગલ હોય, તેને મર્કટવંધ કહે છે. વલી ઘે સાંધા તેના ડપર પાટો હોય, વચમાં વજ્રમય સ્ત્રીલી હોય એવા મજબૂત સાંધા હોય તેને વજ્રરૂપજનનારાચ સંધયણ કહી

ये. ए संघयणवालों शरीर अतिशय बलवान् होय. तत्रैव मुक्तिगामी जीवने ए संघयण अवश्य होय; केम के ए संघयण विना कृपकश्रेणि करी शके नही ने कृपकश्रेणि विना केवलज्ञान पामे नहि. इहां कोइ प्रश्न करइ जे ए संघयणवालो अवश्य मुक्ति जाय? ते बिषे त मजनुं के, ए संघयणवालो मुक्ति जाय ज एवो नियम नथी. ए संघयण पामीने प्रजुनी आज्ञा प्रमाणे सारां कामे करे तो मुक्ति जाय ने प्रजुनी आज्ञा विरुद्ध छुट कृत्य करे तो यावत् सातमी नरके जाय. सातमी नरके पण ए संघयण विना जता नथी. केम के संघयण बलवान् होय ते ज अतिशय बुरां काम करी शके ठे, तेम सारां काम पण ते ज करी शके ठे. हवे बीजुं रुयन्ननाराच संघयण, वज्रमय खीली न होय. बीजुं उपर मुजब होय हवे त्रीजुं नाराच संघयण. तेने पाटो न होय, वे पासे मर्कटबंध होय. चोथुं अर्थनाराच संघयण. तेमां एरु पासे मर्कटबंध होय. पांचमुं कीलिका संघयण. ते बे सांधानी वधमां खीली होय. छठुं ठेवटुं संघयण. ते हाडकाना ठेडा एक ए कने अडकीने रहे, हालमां ए ज संघयण ठे, ने प्यारे तीर्थकर महा राज विचरता हता ते बखतमां ए ठे संघयणवाला माणसो हता. जेणे जेवुं पुण्य बाध्युं होय, तेवुं संघयण पामे ठे. हासमां पण महाबिदेह क्षेत्रमां ए ठे संघयणवाला मनुष्य ठे.

हवे ठ संस्थान. तेमां प्रथम समचौरस संस्थान ते शरीरमां नाजीएथी धत्रे खत्ता सुधी दोरी जरवी अने ते ज दोरी पद्यासने बे ठेजा घूटणनी घूटी सुधी जरवी. ते सरखी थाय तेने समचौरस संस्थान कहेयुं. ए शरीर साहं शोन्नीतुं होय. बीजुं न्यग्रोव संस्थान ते उपरनो ज्ञाग सारो होय ने नीचेनो ज्ञाग नबलो होय, तेथी उत्तरतुं त्रीजुं सादि संस्थान होय. तेथी उत्तरतुं चोथुं वामन संस्थान. तेथी उत्तरतुं पांचमुं कुब्ज संस्थान. ते थणुं घेभोल होय. बडुं हुंमक संस्थान. ते सर्व प्रकारे विपरीत लक्षणवाळुं होय. ए शरीर

આથી સંપાન છે. પૂર્વે જેનું કર્મ યાંધ્યું હોય તેનાં તેનાં શરીરનાં સંસ્થાન થાય છે.

તે પાંચ વર્ણ તે ત્રીનો, મનો, પીત્તો, ક્ષયમ અને તમ્બલ એ વર્ણનામકર્મ જેનું યાંધ્યું હોય તેનો દાગોમનો વર્ણ હોય. મંધવે, તે મુરગિગંધ તથા હરનિગંધ. જેણે જેનું દુનાદુન કર્મ યાંધ્યું હોય તેનો દારીરનો મંધ હોય. દવે રમ પાંચ તે—ત્રીનો, કદનો, માટો, કપાલો એટલે ત્રીને અને મધુમે, એ પાંચ રમમાંથી જેણે જેનું રમ નામક મંધ યાંધ્યું હોય તેના રમવાનું દારીર હોય. શરદાં આઠ તે—હજીનો, નારે, લૂચો, ઘોષદો, ટાટો, ઠનો, મુચાલો, ઘમટ એ આઠ શરદાં છે. તે માંથી જે જે નામકર્મ યાંધ્યું હોય તે પ્રમાણે દારીરના શરદાં હોય. શ્યાનુપૂર્વો પાર તે મનુષ્યાનુપૂર્વો, દેવાનુપૂર્વો, તિર્થંચાનુપૂર્વો, નરકાનુપૂર્વો, જે ગતિમાં જીવેને જયું છે તે ગતિમાં તે ગતિના શ્યાનુપૂર્વોના પુજ્જલ જીવેને લઈ જાય છે. એ શ્યાનુપૂર્વોનો તદપ ચ્યારે મરણ થાય છે ચ્યારે થાય છે.

દવે ચાલવાની ગતિ કે શ્રવારની. તે—ચાલવાની રીત હાથી, ઘુપજ જેવી હોય તેને શુન વિહાપોગતિ કહીયે. ને જેની ચાલવાની રીત કંટ, મધેઢા જેવી હોય તેને શ્રશુન વિહાપોગતિ કહીયે. જેણે જેનું કર્મ યાંધ્યું હોય તેવી ચાલવાની રીત હોય છે.

હવે શ્રમ નામકર્મ યાંધ્યું છે તેથી હાલવા ચાલવાની શક્તિ થાય છે. વાદર નામકર્મથી શરીરને માણસો દેહી શકે એવું વાદર દારીર પામે છે. પર્યાપ્ત નામકર્મથી જીવ પૂરી પર્યાપ્તિ યાંધી શકે છે. શ્રષેક નામકર્મથી એક શરીરે એક જીવ હોય. સ્થિર નામકર્મથી શરીરનાં હાડકાં સ્થિર હોય. શુન નામકર્મથી નાજી તપરનું થંગ જગત્માં પૂજનીક કહેવાય છે. સૌજાગ્ય નામકર્મથી સર્વ જીવેને ચલ્લન લાગે. મુસ્વર નામકર્મથી કંઠનો સ્વર સારો હોય. આલેય નામકર્મથી જેને વચન કહે તે માનનીક હોય, એના વચનનું કોઈ અપમાન કરે નહીં.

जड़ नामकर्मथी जगत्मां जड़वाद पामे, कोइ अपजड़ बोले नही.

स्थावर नामकर्मथी जीव-स्थावरपणुं बांधे, तेथी स्थावर जेष्ट छिब, अप, तेत्त, वात्त, वनस्पतिपणुं पामे. सूक्ष्म नामकर्मथी जीव एवुं शरीर बांधे के कोइ देखी शके नही. अपर्याप्त नामकर्मथी जीव पर्याप्ति पूरी कख्या शिवाय मरण पामे. साधारण नामकर्मथी एक शरीरमां अनंत जीवोने रहेवानुं होय, अस्थिर नामकर्मथी केश, कान, रुधिर अस्थिर होय. अशुन नामकर्मथी नाज्जी नीचेनुं अंग अपू जनीक होय. दुर्जरिग्य नामकर्मथी सर्व जीवने अनिष्ट लागे. दुस्वर नामकर्मथी कंठनो स्वर सारो न होय, गायते कोइने पसंद न आवे. अनादेय नामकर्मना प्रजावथी कोइने साची बात कहे, तो पण सा माना मानवामां आवे नही. कंइ पण बोले ते लोकने पसंद पडे न ही. अपजड़ नामकर्मथी जीव कोइ पण काम करी जड़ पामे नही. ज्यां जाय त्यां जे करे तेमां अपजड़ पामे.

पराधात नामकर्म बांध्युं होय तेथी पर जीव बलवान् होय तो पण आ जीवनुं मुख जुए के बीहे.

उद्धास नामकर्मथी श्वासोद्धास बराबर लइ शके ने तेमां कसर होय तेदली भडचण थाय. आताप नामकर्म ते सूर्यना विमानमां ठे. जेनुं तेज खमी शकाय नहि तेवुं ठे. उद्योत नामकर्म चंद्रमा तारा प्रमुखना विमानने होय. तेथी शीतलता तथा अजवालुं होय.

अगुरुलघु नामकर्मथी जेवुं शरीर जोइए एवुं होय. बहु जारे पण न होय तेम बहु दलकुं पण न होय. जेवुं जोइए तेवुं होय. निर्माण नामकर्मथी शरीरना अवयव ज्यां जोइए त्यां स्यपाय.

उपधात नामकर्मथी शरीरमां रसोली, पडजोनी, चोरदांत, खीली प्रमुख उपद्रव थाय ने शरीरने पीडा थाय.

तीर्थकर नामकर्मथी तीर्थकरनी पदवी पामे. असंख्याता देव तां जेनी हाजरीमां रहे. समवसरण प्रमुखनी रचना थाय. एनुं मु

હવે જોઈ શ્રાવણ પામે, ને પ્રજ્ઞા ધર્મોપદેશ આપે તે ગ્રહણ કરે. વાલ જીવને ધર્મ પામવાનું મુખ્ય કારણ છે. કારણ જે માણસો ચમત્કારના રસીયા છે, તે રત્નમય સમવસરણમાં પ્રજ્ઞાને ઘેરા જોઈ પદેલાં તો જોવાની ઇચ્છા થાય પછી દેવતા પ્રમુખ દેશના સાંજલતા હોય તે જોઈને જગવાન્ની વિશેષ પ્રતીતિ આવે. તેથી જ જગવાન્ની અમૃતમય દેશના સાંજલે કે નજીક જીવ જલદી પ્રતિબોધ પામી જાય.

૧ રીતે નામકર્મની ૧૦૩ પ્રકૃતિ છે. તે કેટલીએક પુણ્ય ઠ ઇચ્છી ને કેટલીએક પાપ ઇચ્છી, જેવી જેવી વાંધી હોય તે પ્રમાણે જીવ પામે છે. એમાં પણ અગુણ નામકર્મની પ્રકૃતિ ઇચ્છા થાય છે, ત્યારે અજ્ઞાની જીવ દિલગીર થાય છે. ગુણની ઇચ્છા થાય છે ત્યારે સુખી થાય છે. એ સુખીને દિલગીરી વધે અગુણ કર્મ વાંધવાનું સ્થાન છે. ને જ્ઞાનવાન્ પુરુષ અગુણ ગુણ ગમે તે ઇચ્છા થાય છે, ત્યારે તેમાં રાજી દિલગીર થતા નથી. તેજ એમ જાણે છે કે જેવાં પૂર્વે વાંધ્યાં છે, તેવાં ઇચ્છા આવ્યાં છે. એમાં મ્હારે રાજી થવાનું કે દિલગીરી કરવાનું કાંઈ કારણ નથી. એમ વિચારી પોતે સમજાવમાં રહે છે. તેથી અનુક્રમે વિગ્રહ પડેને કર્મથી મુક્ત થાય છે ને અરુપી ગુણ પ્રગટ કરે છે એટલે સિદ્ધિ પામે છે.

ગોત્રકર્મ તે બે પ્રકારનું—ઉચ્ચગોત્ર તથા નીચગોત્ર. ઉચ્ચગોત્ર પણ આઠ પ્રકારે શ્રી પત્રવણા સૂત્રમાં કહ્યું છે. તે પ્રમાણે લખું છું.

૧ ઠંચી જાતિ પામે, ૨ ઠંચું કુલ પામે, ૩ સુંદર રૂપ પામે, ૪ સારું વલ પામે, ૫ ધનવાનપણું, ૬ ઠકુરાણપણું તે રાજ ઇચ્છા શેઠાણ પણું પ્રમુખ, ૭ વિદ્યાનપણું, ૮ તપશ્ચર્યા કરી શકે. આ આઠ વસ્તુ જ ઉચ્ચગોત્રના પ્રજાવધી મળે છે. ને એજ આઠ વસ્તુ જીવ નીચગોત્રથી વિપરીતપણે પામે છે. અર્થાત્ નીચ જાતિ પ્રમુખ પામે છે. એ કર્મ પણ સમજાવે જ્ઞાની પુરુષ જોગવે છે ને એને સ્વપાત્રી અગુણગુણ ગુણ

उत्पन्न करी सिद्धमा रहे ठे.

अंतरायकर्म तेनी पांच प्रकृति ठे. तेमां दानांतराय कर्मधी वती वस्तु ठे, लेनार पात्र ठे, तो पण दान देइ शके नहि.

लाज्जांतरायथी लाज मली शके नहि. जोगांतराय ते जोगववा योग्य वस्तु होय पण जोगांतराय कर्मना प्रज्ञावधी जोग जोगवी शके नहि. उपजोगांतराय ते उपजोग वस्तु जे वारंवार जोगववामां आवे ते. मढ्या वतां पण शोक प्रमुख आवी पडे तेथी उपजोग करी शके नहि. वीर्यांतराय ते वज्र वीर्य पामे नहि. कदापि पामे तो धर्मना काममां वीर्य फोरवी शके नहि. ए पांचे प्रकृतिनो अंत के वलज्ञान पामती वखत धायठे ने थोडो थोडो नाश तो आगल पण धायठे. तेथी तेदलुं काम थइ शके ठे.

आठमुं आयुर्कर्म ते—चार प्रकारे मुख्यपणे मनुष्य, देवता, तिर्यंचने नारकी ए चार प्रकारना आठखामांथी जे गतिनुं आयुष बांधुं होय, ते गतिमां जीव जायठे. ए रीतनां आठे कर्म करे ठे. तेषे करी जीव संसारमां रोलायठे. ए आठे कर्मनो नाश धायठे, त्यारे तिर्यं जगवान् धायठे. तेने फरी संसारमां आवबुं पडतुं नपी, ने जन्म मरण पण करवा पडतां नपी.

५३ प्रश्नः—ए आठे कर्म जीव गुं करवाथी बांधे ठे ?

उत्तरः—ए आठे कर्म बांधवानां घणां कारण ठे, पण मुख्यपणे सत्तावन हेतु ठे. ते आ प्रमाणेः—मिथ्यात्व पांच ते—अनिग्रह मिथ्यात्व. तेथी कुगुरु, कुदेव, कुधर्मनो खोटो हठ पकडेलो ठे ते मूके नहि. म्हारा वाप दादा करता आव्या ते करवुं, बीजो रीते जे पुत्रलिक वस्तुने म्हारापणे अति आग्रहधी मानी रह्यो ठे, ते पण मिथ्यात्व ठे. अननिग्रह मिथ्यात्व ते सुदेव ने कुदेव ए वदने सरखापणे माने; पण गुणीने गुणीपणे मानवा, भगुणीने ठोडवा ते करी शके नहि. ओजुं अननिवेशीक मिथ्यात्व ते—ताचा देव गुरु धर्मने ज्ञाने, प

એ મમત્વને વડો ખાવરે નહિ ને તેની હીલના કરે. સંશયીક મિથ્યા
 ત્વ તે સર્વજ્ઞના વચનમાં સંશય કરવો. ઘનાજોગ મિથ્યાત્વ તે ધર્મ
 કર્મની કંઈ પણ સ્વર નહિ. જડ જેવો માણસ હોય, ધર્મની ટિલકુ
 જ રુચિ હોય નહિ. એ પાંચ મિથ્યાત્વ અને ચાર અવ્રત, તે પાંચે ઇંદિ
 ને ઠહું મન તેના વિષયમાં લુલ્લપણે વર્તે, તે ઠ તથા ઠકાય જેમાં પૃ
 થ્વિકાય તે માટી, મીઠું, ધાતુ વિગેરે, અપૂકાય તે પાણી, તેઠકાય
 તે અગ્નિ વાઘકાય તે પયન, વનસ્પતિકાય તે લીલોત્રી, ને વ્રસકાય
 તે ચેરંદિ, તેરંદિ, ચૌરંદિ, પંચેંદિ એમાં પાંચ ઇંદિવાલા મનુષ્ય અને
 તિર્થંચ તે પંચી, દોર તે—ગાય, જૈંસ, ધોડા, ઘકરા, શિયાલ, દરણ
 વિગેરે તથા સમુદ્રનાં ન્હાનાં મ્દોટાં માઠલાં, મગરમઘ પ્રમુખ એ આ
 દિ ઘણી જાતના સર્પ પ્રમુખ છે તે, તથા દેવતા ને નારકી એ ચાર
 જાતનાં પંચેંદિ જીવો છે. એ ઠકાયના જીવની હિંસા કરવી. તે ઠ,
 એમ ચાર અવ્રતથી જીવ કર્મ વાંધે છે.

પચ્ચીશ કપાય તે પચાસમા પ્રશ્નના વ્રત્તરમાં મોહનીકર્મના
 સ્વરૂપમાં ચારિત્રમોહનીની પચ્ચીસ પ્રકૃતિ કહી છે, તે જાણવી.
 તે સેવ્યાથી જેવી જેવી કપાયની પ્રકૃતિ થાય છે, તેવું તેવું કર્મ
 વાંધે છે. કર્મ વાંધવાનું વીજજ એ છે. તીવ્ર મંદ કપાયને જ સંવંધે
 કર્મ વંધાય છે.

યોગ તે મન વચન કાયાના યોગ. તેમાં મનયોગ ચાર પ્રકારે.
 સત્ય મનયોગ તે સાચા વિચાર કરવા, અસત્ય મનયોગ તે સોટા
 વિચાર કરવા. સત્યાસત્ય મનયોગ તે સાચું છે પણ અસત્ય છે, તે કો
 ઇ માંહે કાણો છે તેને કાણો કહેવાથી તે માણસને વહુ હઃસ્વ થાય
 છે. વીજું પણ જે જે ઠિડ હોય તે પ્રગટ કરવાથી તે જીવને હઃસ્વ થા
 ય છે માટે એ સાચું છે પણ તેથી અસત્યનું કર્મ વંધાય છે. ચોથો અસ
 ત્ય સત્ય મનયોગ. તે કોઈ સ્ત્રી કંઈ કારણદાર પુરુષનો વેશ પહે
 રીને આવે છે, તે જોડને ઠંલસી પણ મનમાં વિચાર આવ્યો જે એને

સ્ત્રી કહીશ તો એનું ગોપવેલું સુલું થશે ને એને નુકશાન થશે. એ વાતના રક્ષણાર્થે તેને પુરુષનો વેપ જોઈ પુરુષ કહી બોલાવે છે તે પોતાના જાણવામાં ઠતાં બોલાવવું તે અસત્ય છે; પણ તેનું માન જાલવવા કહેવું છે, વાસ્તે અસત્ય નથી. એમ દરકોણે નુકશાનનો વચાવ કરવા કહેવું ધાય તે અસત્ય છે પણ મૃપા નથી, આ પ્રમાણે મનમાં ચિંતવવું તે મનયોગ, ને બોલવું તે એ જ પ્રમાણે વચનના પણ ચાર યોગ જાણવા. રૂચે સાત કાયાના યોગ તે ઇદારિક કાયયોગ, વૈક્રિય કાયયોગ, આહારક કાયયોગ, ઇદારિક મિશ્ર કાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ, આહારકમિશ્ર કાયયોગ, એ મિશ્ર કાયયોગ જે વચ્ચે ઇદારિકાદિ શરીર તૈયાર નથી થયાં, તેની ખગાઠ હોય છે, ઘેલ્લો કાર્મણ કાયયોગ એક જીવમાંથી વીજા જીવમાં જતાં રસ્તામાં ઇદય પાય છે. ત્યાર બાદ જીવ ખાલીને પોતાના પિતાનું વીર્ય ને માતાના રુધિરનો પહેલો આહાર ગ્રહણ કરે છે. ત્યાર પછી જ્યાં સુધી શરીરની શક્તિ બાંધી નથી, ત્યાં સુધી ઇદારિક મિશ્રયોગ છે. ત્યાર બાદ ઇદારક કાયયોગ પાય છે. એ સાતે યોગમાંથી જે જે યોગ પ્રવર્તે, તે પ્રમાણે કર્મ બંધાય છે. એ પ્રમાણે પાંચ મિથ્યાત્વ, બાર અવ્રત, પચ્ચીશ ક્રપાય ને પંદર યોગ, કુલ ૫૪ કર્મ બાંધવાનાં કારણ છે. તેમાં જેટલાં જેટલાં પ્રવર્તે, તે માફક જીવ કર્મ બાંધે છે. વાસ્તે એ સત્તાવન હેતુમાંથી જેટલાં ટલે તેટલાં ટાલવાનો સ્વપ્ન કરવો ને વધાં સ્વપ્ની જશે ત્યારે તો સિદ્ધિ પામશે.

૫૪ પ્રશ્ન:—જૈનદર્શનમાં કર્મ બાંધતાં રોકવાનો તથા જૂનાં પૂર્વનાં બાંધેલાં કર્મ નાશ કરવાનો શું ઉપાય વતાવ્યો છે?

ઉત્તર:—ચૌદ ગુણસ્થાન કહ્યાં છે. તેમાં અનુક્રમે ગુણ વૃદ્ધિ કરીને ચૌદમું ગુણસ્થાન પામીને જીવ સિદ્ધિને પામે છે. તે ગુણસ્થાનની વે મુજબ.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમાં જીવો રહેલા છે, તેના પ્રજાવે વિપરીત

बुद्धि धरू ठे. परवस्तु जे पुञ्जलिक पदार्थने शरीर, धन, कुटुंबादिकने म्हाहं मानी तेमां लुब्ध धरू रह्यो ठे त्यां सुखी तो संसार ठे.

बीजुं सास्वादन गुणस्थानक ते जीव उपशम समकित पामीने पडे ठे ने मिथ्यात्वे पहोच्या नथी, त्यां सुखी वचमानो कात्र ठ आवलिका उत्कृष्टो तेटली बार रदे ठे. जेम कोइ माणसे खीर खांदनुं नोजन कखुं होय ने पढी वमन करे ठे ते वखत पण मु खमां मीगश लागे ठे; तेम समकितधी पडे ठे तो पण समकित संबंधिना कंश्क सारा अध्यवसाय रहे ठे, तेनुं नाम सास्वादन गुण स्थान ठे. इहां कोइने शंका पाय जे पहेले बीजे विशुद्ध अध्यवसाये चडे तेनुं स्वरूप जोइए तेने चढले इहां पढता जावनुं बीजुं स्थान कहुं, ते हुं ? ते विषे जाणवुं जे ज्ञानी मदाराजे ज्ञानमां चढता पढताना अध्यवसायनां स्थानक जोयां, तेमां एक एक धकी चढता अध्यवसाय जोया, तेमां बीजी पायरीना अध्यवसाय कोइना चढ ता जोया नहि, पढताना ज बीजी पायरीना अध्यवसाय पतां जो या, तेथी पढताना अध्यवसायनुं स्वरूप कहुं. चढता तो पहेला गुण स्थानकना जावधी विशुद्ध नावे श्रीजा गुणस्थानना जाव पता जो या, तेथी पहेलेची बीजे गुणस्थानके जाय.

श्रीजा गुणस्थाननुं नाम मिश्रगुणस्थानक ठे. ए गुणस्थाने मिथ्यात्वजावनो नाश पाय ठे. पण समकित योग्य पता नथी. व चमानां अध्यवसाय पाय ठे ते मिश्रनाव कहीए. ए गुणस्थाने दुष्ट देव गुरु धर्म उपर द्वेष हतो तेनो नाश धरू जाय ठे. वधारे स्वरूप मिश्रमोदनीनो दर्शाव आगस करी गया ठीए तेथी जाणवुं, ए मिश्रमो दनीनो नाश पाय ठे त्यारे जीव समकित पामे ठे अने चोथुं गुण स्थान पामे ठे. इहां कोइने शंका पशे के, जेने धर्मने विरे राग पण नथी ने द्वेष पण नथी. एवी प्रकृतिवाजा बीजुं गुणस्थान पामे ठे तेम वतां ए गुणस्थानवाजाने तो मुक्तिनी नियमा कही ठे; त्यारे जे

ટલા જૈની છે તેની તો વધારી મુક્તિની નિયમા થઈ ? એ વિષે જાણવું
 જે મુક્તિની નિયમા તો મિથ્યાત્વજાવ જે શરીર, ધન પુત્ર તે ઉપર
 મહારાપણુંવત્તે છે તે જાવ જ્યારે ટલે, ને અંતરંગમાં શુદ્ધ જાવ ધાય છે
 ત્યારે ધાય છે. ચલી આગલ પ્રશ્ન ૧૭ મામાં વિશુદ્ધ માર્ગાનુસારીના
 ગુણ કહ્યા છે, તે ગુણો પ્રગટ ધાય છે ત્યારે જવની નિયમા ધાય છે.
 તે માર્ગાનુસારીના ગુણ પ્રગટ થયા નથી ને તેથી અન્યાય પ્રવૃત્તિમાં
 તો કુદાલ રહ્યા છે ને નામ જૈની ધરાવે, તેથી જવની નિયમા તો ન
 થાય; પણ શ્રાવક નામ ધરાવી અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે, તેથી જૈનધર્મની
 સ્પૃહા ધાય. તો જેનાથી લઘુતા ધાય તેને મુક્તિની નિયમા કે
 મ ધાય ? હાં કોઈને ફાંકા પડે કે, જૈનકુલમાં ઉત્પન્ન થવું તો પુણ્ય
 પ્રજાવે કહ્યું છે, તેમ ઇત્યાં મુક્તિની નિયમા ન થઈ તે શું ? તે વિષે જા
 ણવું જે જૈનકુલમાં ઉત્પન્ન થવાથી તો મ્હોટો ફાયદો છે. કારણ જે
 ઉદ્યમ કરે તો યથાર્થ આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાનું સાધન છે ને ઉદ્યમ
 કરીને મેલવે તો આત્માની અજ્ઞાનતા ટલી જાય અને મુક્તિ
 જાય અથવા મુક્તિની નિયમા પણ થાય પરંતુ તે જૈનકુલમાં
 જે રીતે પ્રજુજીએ ધર્મપ્રવર્તના કરવાની કહી છે, તે પ્રકારે કરે
 નહિ. જે અન્યાયાદિક નિષેધ કરવાના કહ્યા છે તે ઓડે નહિ ને નામ
 માત્ર શ્રાવકપણું ધારણ કરે; તો તેથી મુક્તિની નિયમા કેમ થાય ?
 એ તો પૂર્વે પુણ્ય ઘાંધ્યું હતું તે નકામું ગુમાવ્યું. વાસ્તે પ્રજુની આજ્ઞા
 એ વર્તવાથી ગુણ પડે ને જેનામાં માર્ગાનુસારીના ગુણો આવ્યા છે તે
 તો શ્રીજી ગુણસ્થાન સ્પર્શ કરીને ચોથું ગુણસ્થાનક પામશે તે કહી
 ટીક. કેટલાએક જીવ આજ્ઞા પાલી શક્તા નથી પણ મનમાં ધર્મ
 સાચો છે એમ જાણે છે, જૈનધર્મ ઉપર રાગ વત્તે છે. એ પણ પરંપરા
 એ મુક્તિ પામવાનું કારણ છે.

ચોથું અવિરતિસમક્ષિત ગુણસ્થાન. તે દ્વાયક જાણે પામે તો અ
 મૈનાનુકંપી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સમક્ષિતમોહની, મિશ્રમોહની

અને મિથ્યાત્વમોહની એ સાત પ્રકૃતિ, સત્તા, વંધ, ઝડપ એ ત્રણે પ્રકારે નાશ થઈ જાય છે. તેને દ્વાયક સમક્તિ થાય છે. ને જેને દ્વાયકે પદમ સમક્તિ થાય તેને તો એ સાતે પ્રકૃતિ સત્તા એ તો રહે છે પણ વંધમાંથી દટી જાય છે. તે વિષે જાણવું છે ત્રણ મોહની છે તેમાં વંધ તો મિથ્યાત્વમોહનીનો છે. મિથ્ય, સમક્તિમોહનીનો વંધ નથી, કારણ જે એ ત્રણ નામ મિથ્યાત્વમોહનીના વિનાશ પદવાથી થાય છે. જેમ કે ચોરના ઘરે ઠોઢાં છે તે ચોરનાં ઢાંકણ છે પણ ઠોઢાં નિ કલી જાય છે તો પણ ઠોઢાંનો અંશ રહે છે. તે નીકળે છે ત્યારે તેનું નામ કુશકી કહેવાય છે. વલી કુશકી નિકલી ગયા પછી પણ ચોરના પાણીથી ઘુલે છે ત્યારે તેનું નામ ચોરનાં ધોવણ કહેવાય છે, એમ નામાંતર જૂઠાં જૂઠાં થાય છે ને તેના સ્વભાવમાં પણ ફરક રહે છે, તેમ મિથ્યાત્વના પુણ્ય રહે છે ત્યાર પછી કુશકી રૂપ પુણ્ય રહે છે તેનું નામ મિથ્યમોહની કહેવાય છે, વલી તે જાય છે ત્યારે સદૃશ અંશ રહે છે તેનું નામ સમક્તિમોહની છે. એ ત્રણે પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વ ની છે. તેથી મિથ્યાત્વનો વંધ છે. તે દ્વાયકે પદમ સમક્તિવાલાને દટી જાય છે. હવે ઝડપથી અનંતાનુવંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ તથા મિથ્યાત્વમોહની, મિથ્યમોહનીનો નાશ થાય છે ને સમક્તિમોહની નો ઝડપ રહે છે તો પણ એ સમક્તિવાલાને મુક્તિની નિપમા છે. એક વખત સમક્તિ ફરશીને કદાપિ ચમી ગયો તો પણ ફરી પામશે ને અંતે મુક્તિ જશે. વલી ઇપદમ જાવનું ઇપદમ સમક્તિ થાય છે, તે ઇપદમ જાવનું ધોયું ગુણસ્થાન પામે છે. તે ઇપદમ સમક્તિવા લાને સાતે પ્રકૃતિ સત્તામાં રહી છે પણ ઝડપ તથા વંધમાં નથી, એ ચો ધા ગુણસ્થાનવાલાને સદસત્ત્વ વૈજ્ઞાન્ય પ્રાપ્ત થાય છે. ત્રણાધ્યાય શ્રી જ્ઞાનવિજયજી મદ્વારાજે સમક્તિની સદ્ગતિ કરી છે, તેમાં તેનો વિસ્તાર છે, ત્યાંથી જાણવું. પણ તેના પાંચ લક્ષણ હમાં કહીએ છીએ.

પહેલું ઇપદમ લક્ષણ તે—અપરાધી સામે પણ રોપનાવ રાહે

નહિ. કોઈ માણસે ગમે તેવો અપરાધ કર્યો હોય ને તેનું કંઈ કામ પોતાના હાથમાં આવ્યું હોય તો પણ તેનું કામ વગાડે નહિ.

વીજું સંવેગ લક્ષણ તે—દેવતા મનુષ્યના સુખને સુખ જાણે નહીં. સંસારને ઇપાધિ જાણે, આત્મા જેટલો કપાય પ્રકૃતિયી મુક્ત પાય ને આત્માનો ગૂણ પ્રગટ પાય તેટલું સુખ માને અને કેવલ મુક્તિની અનિજાપા રહે તે સંવેગ લક્ષણ.

નિર્વેદ તે—સંસારમાં રહ્યો છે, પણ સંસારમાંથી નિકળવાને અતિશય ચિત્ત થયું છે, સંસાર બંધીખાના સરસો છાગે છે ક્યારે આ સંસાર ઇપાધિ જઢનાવની તે ઘોડું ને મ્હારા સદજ સ્વનાવમાં રહું? એવી જાવના રાત્રી દિવસ બની રહી છે. કોઈ કહેશે જે એવા જાવ છે તે જ તાં સંસારમાં કેમ પડી રહ્યો છે? તે વિષે જાણવું જે પૂર્વનાં જોગકર્મ તોત્ર ઘાંધેલાં હોય તે ઘંબને લીધે જીવ મૂકી શકતો નથી. મૂકે તો પણ નિકાચિત્ત કર્મ પાઠાં ઇદય આવે છે, કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે પણ તે વિચિત્ર કર્મ મટાડવાનો ઇપાય તત્વરમણ છે. તે જેમ જેમ વિશુદ્ધિ પાય તેમ તેમ જઢતા નાશ પામે છે.

ચોથું અનુકંપા લક્ષણ તે હઃસ્વીયા જીવને હઃસ્વ ટાલવા શક્તિ માફક ઇદયમ કરે. ઇતી શક્તિ દયા કરવાને ગોપવે નહિ. એ હ્ય અનુકંપા અને જાવ અનુકંપા તે ધર્મ રહિત જીવને પોતાની જ્ઞાન શક્તિથી ધર્મોપદેશ કરીને ધર્મ પમાડવો. ઇહાં કોઈને શંકા થશે જે પ્રશ્ન ૧૩મા માં તો ગુરુ પાસે ધર્મ સાંજલવો કહ્યો છે ત્યારે શું શ્રાવક પાસે ધર્મોપદેશ સાંજલવો? તે વિષે જાણવું જે શ્રાવકને જાવદયા લક્ષણ એ જ છે જે ધર્મ પમાડવો. વાસ્તે મુનિ મહારાજનો યોગ હોય ત્યાં સુધી મુનિ મહારાજ પાસે સાંજલવો ને મુનિ મહારાજનો યોગ ન હોય તો વહીસ શ્રાવક ધર્મ સંજલાવે ને શ્રાવક શ્રાવિકા સાંજલે. શ્રાવકને ધર્મ સંજલાવવાનો અધિકાર શ્રી જગવતીજીમાં તથા ધર્મરત્ન પ્રકરણમાં છે તથા ઉપદેશમાલામાં છે તથા આવશ્યકની ચૂર્ણીમાં

હે તથા વંદિત્તાની ગાથા "પઠિત્તિશ્રણં કરણે, કિંઘાણ મકરણે પ
ઠિક્કમણં॥ અસદ્દહણે ચ તહા, વિવરીય પરૂવણાં ય." મા ગાથાના અર્થમાં અર્થદીપિકાના કર્તાએ વિસ્તારે વર્ણન કર્યું છે. વલી શાંતિ
નાથજી મહારાજના આગલા જીવોમાં યોસઠ લઈ શાસ્ત્ર સંજ્ઞલાવે
હે એમ અધિકાર છે. વલી એવી રીતે ઘણે ઠેકાણે ધર્મોપદેશ દેવાનો
અધિકાર છે, વાસ્તે શક્તિ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ કરે ને જીવને દરેક પ્ર
કારે ધર્મમાં જોડે તે જાવદયા લક્ષણ.

પાંચમું આસ્તિક્યતા લક્ષણ તે—જિનરાજે પ્રરૂપેલા આગમ ઉ
પર, પંચાંગી ઉપર આસ્તા હોય, પણ માંહિ શંકા ન હોય. કારણ જે
જિનેશ્વર છે તે રાગ દ્વેષ રહિત છે તેથી તેમને વધતું ઇંદુ કહેવાની જરૂર
નથી એવો નિર્ધાર કસ્યો છે. વલી જે આગમ છે તે ન્યાય યુક્ત છે. આગમના
વચનમાં કોઈ જગ્યા ઉપર શંકા થાય. એવું નથી. જે જે વાતો છે તે
ન્યાયથી સિદ્ધ થાય છે. વલી જે જે વસ્તુ આગમમાં કહી છે તે કરતાં
અધિક દર્શાવેલી બીજા શાસ્ત્રોમાં દેખાતી નથી. આત્માને રાગ દ્વે
ષથી મુક્ત કરવો તે જૈનશાસનમાં કહ્યું છે. તે જ વેદાંત, ન્યાય, સાં
ખ્ય, વૌદ્ધ એ સર્વે દર્શનવાલા કહે છે, પણ જૈન કરતાં અધિક મોક્ષ
નાં સાધન બીજા દર્શનોમાં દેખાતાં નથી. વલી સૂદ્ધ આત્મ સ્વરૂપ
પની વાતો જોડેલી જૈનદર્શનમાં વતાવેલી છે, એટલી બીજા કોઈ પ
ણ દર્શનમાં દેખાતી નથી. વલી નિજ સ્વરૂપમાં જોડનારાં વ્યવહાર
િક સાધન જૈનમાં વતાવ્યાં છે, તેથી અધિક સાધન બીજા દર્શનો
માં દેખાતાં નથી અને જૈનનાં સાધનોથી જલદી રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિ
શાંત થાય છે. વલી પુણ્ય પાપના માનનારા નાસ્તિક શિવાયના ય
વન લોક પ્રમુખ છે પણ જૈનથી અધિક માનનારા કોઈ નથી. જૈનમાં
પુણ્ય પાપનાં સ્વરૂપ સારી રીતે દર્શાવ્યાં છે અને મોક્ષ સાધનના જ
પાયો જે જે વતાવ્યા છે તે તે સર્વ દર્શન કરતાં અધિક દેખાવ્યા છે.
તેથી ચિત્તમાં જૈનદર્શન ઉપર અતિશય આસ્તા થઈ છે. વલી નાસ્તિક

કતાનો મત ન્યારો પડે છે, તે મત કંઈ બ્યાજવી નથી. તેનું સ્વરૂપ યોદું લયું તું. રાયપસેલી સૂત્રમાં કેશી ગણધર મહારાજે પરદેશી રા જાને સમજાવ્યો છે, તેમાં નીચે મુજબ સારાંશ છે.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કયું જે ત્યાપ કહો તો કે જીવને શરીર જૂડાં છે થને જેનું કયું હોય એવું જોગવે; તો મ્હારો વાપ નાસ્તિક મ તિ હતો, ઘણી હિંસા પ્રમુલ્હ કરતો, તે મરણ પામ્યો છે. તે નરકે મ યો જોડે ને તેમ થયું હોય તો નરકનાં હઃલ્હ લોડને તે મને પાઠા આવીને કહેત જે મેં પાપ કયાં છે તેથી નરકનાં હું હઃલ્હ જોગવું હું યા સ્તે તું પાપ ન કર ને ધર્મ કર કે હઃલ્હ ન જોગવવાં પડે. એવી રીતે આ વીને કહે તો હું જીવને શરીર જૂડાં માનું. ઉત્તર—કેશી મહારાજ કહે છે જે, હે પરદેશી ! ત્હારી સૂર્યકાંતા નામે સ્ત્રી છે તે સર્વ પ્રકારે આજૂ પણ શૂંગાર પહેરીને વેઠી છે એવામાં કોઈ ઝલ્લંઠ પુરુષ તેની સાથે લો ટી વર્તણુક કરે ને તેને તું દેખે તો તેને, તેને ઘેર જવા દે ? પરદેશી કહે છે—તેને તો શૂઝીએ ચઢાવું. અનેક વિટંબના કરું. તેને ઘેર જવા દેઠ નહીં. ત્યારે કેશી મહારાજ કહે ઢ. જેમ તું તેનો વિનાશ કરે ને જવા દે નહિ, તેમ નરકમાંથી પરમાધામી પણ આવવા દે નહિ. એટ લે તે જી રીતે આહિં આવે ! ત્યાં હઃલ્હ જ જોગવ્યા કરે.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કયું જે મ્હારા વાપની માતા ઘણી ધ મિંદ્ર હતી તે નિત્ય પૌષ્ઠ પ્રતિક્રમણ કરતી હતી. વાન વેતી હતી. તે તમારા કહેવા પ્રમાણે દેવલોકે જવી જોડે, તો તે દેવાતાનું સુલ્હ જોગવે છે તે આવીને મને કહે જે તું ધર્મ કર, જેથી દેવલોકમાં હું ધણું સુલ્હ જોગવું હું. તે તું જોગવે. એવું આવીને કહેતો હું જીવ જૂદો માનું.

કેશી ગણધર મહારાજ કહે છે જે તું નાહી ધોડ સુંદર ધોયેલાં લલ્હ આજૂપણ પહેરી સુંદર પૂજાનાં તપકરણ લડ દેવ પૂજવા જતો હોલ, એટલામાં કોઈ માણસ કહે જે આ વિષ્ટાના ઝરદામાં આવો, વિશ્રામ ઇયો, ઝના રહો, બેસો, મુજ. એમ કહે તો તું ત્યાં જાય ? ત્યારે

परदेशी राजा कहे ठेके, ते वचन मात्र पण सांजलुं नही ने जठं प
 ना नहि. एवं परदेशी राजाए कहुं. त्पारे केशीस्वामी कहे जे ए ह
 छांते देवलोकने बिसे देवता उत्पन्न थायछे, त्यां विष्णुसुख विष्णुजोग
 प्रतिशय सुंदर महा सुगंधमय ठे, तेमां लीन थाय ठे तेनी साथे स्नेह
 बंधाय ठे. वली अत्रेना सगानो स्नेह बूटे ठे तेउतां आशवानो विचार
 करे जे बे घडी पढी जठं हुं, तो त्यांना म्होटां आयुष्य तेथी बे ह
 जार वर्ष घही जाय ठे एटले तो इहाना सगानुं आयुष्य टूंकुं ठे माटे
 जव बदलाइ जाय ठे तेथी तथा मनुष्यक्षेत्रमां उदारिक शरीरने
 लीधे निहारादिनी दुर्गंध चारसे पांचसे योजन सुधी उन्ने ठे, ते ड
 र्गंधने लीधे तेउ आवी शकता नपी. तेथी तने आवीने त्हारा बाप
 नी माता कपांधी कहे ? अदिं आववुं ज छर्ष ठे.

परदेशी राजाए प्रश्न कहुं जे में एक दिवस एक चोरने लोह
 मय कोठीमां घाढ्यो, तेनां सर्व ठिड बंध कख्यां कइ पण तेमांधी
 नीकजवानी जगो राखी नही, तेम उतां केटलाएक दिवसे ते
 कोठी छपाडी तो तेमां जीव हतो नहि. तेम जो शरीरपी जीव
 जूदो होय तो कये रस्ते ते कोठीमांधी नीकल्यो ? माटे जीव
 जूदो नही.

केशी गणवर महाराजे उत्तर कख्यो जे एक म्होटा मकानमां
 नौपहं ठे, ते नौपरामां जइ तेमां रहीने दोल घगाडे. वली ते नौपरा
 मां सूर्ये धारणां बंध कख्यां होय, कइ पण ठिड राखुं न होय, ते उ
 तां ते अवाज बहार आवे के नहि ? परदेशी राजा कहे के भाये, व
 ली केशी महाराज कहे ठेके जेम ठिड बिना दोलनो अवाज ब
 हार निकले ठे, तेम जीव पण बहार नीकती गयो.

फरी परदेशी राजाए प्रश्न कहुं जे में एक कोठीमां चोरने घा
 ढ्यो हतो, तेनां ठिड बंध कख्यां हतां ते उतां ते कजेवरमां कीडा उ
 पन्न श्रया हता ते कपांधी आन्ना ?

કેશી મહારાજ ઉત્તર કરે છે કે લોઢાને અગ્નિથી તપાવીએ ઠી
 એ, તે લોઢાને કંઈ ઊંડુ નથી તેમ ઊતાં તેમાં અગ્નિ જેમ પ્રવેશ કરે છે
 તેમ જીવ પ્રવેશ કરે છે. જીવનું રૂપ દેખવામાં આવતું નથી.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું જે કોઈ જવાન, બુદ્ધિવાન તેમ જ નિ
 રોગી માણસ વાળ નાંખે, તેવું જ વાળ કોઈ રોગી પુરુષ વાલ અથ
 વાવાલો નાંખી શકશે ? અર્થાત્ નહિ નાંખી શકે. તમારા કહેવા
 પ્રમાણે જીવ તો તેમાં પણ છે પણ શરીરના બલની સ્વામીથી નાંખી
 શકતો નથી. વાસ્તે શરીર છે તે જ છે. વીજું કંઈ નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે કોઈ જવાન પુરુષ છે, વલી વ
 લવાનું છે પણ તેની પાસે જૂની કાવડ છે તો તે કાવડમાં જાર ઝગા
 વી શકશે ? અર્થાત્ નહિ ઝગાવી શકે. કારણ જે કાવડ નાગી જાય
 તેમ જીવની સાથે શરીરનો સંબંધ છે તે શરીર નિર્વલ છે, વાલ અથ
 વા છે, તેથી વાળ મારી શકતો નથી.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું જે એક ચોરને મેં જીવતાં તોડ્યો,
 ને તે જ માણસને શસ્ત્ર વિના મારી નાંખ્યો, ને મેં ફરી તોડ્યો તો
 તેનું વજન ઘટ્યું થયતું થયું નહિ. તેથી જીવ જૂદો હોત તો તોડ્યું
 ધાન તે થયું નહિ. તેથી જીવ જૂદો સંજવતો નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે ધામડાની ધમણ સ્વાલી હોય
 તેને તોડીએ ને તેની માંહિ પવન જરીને તોડીએ તો તેમાં કંઈ ફેર
 પડતો નથી, તેમ જીવ છે તેનું વજન નથી. કારણ જે ધરુપો છે માટે
 ઘટ થયે જણાઈ નહિ.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું કે મેં એક પુરુષના શરીરમાં ઘે
 જીવ જોયો તે ન જણાયો. પઠી કઠકડા કરીને જોયો. પઠી ઘણા
 જ ન્હાના કઠકડા કરીને જોયો, પણ જીવ જણાયો નહિ. વાસ્તે
 જીવ જૂદો નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે કોઈ પુરુષો બનમાં ગયા, ત્યાં ર

सोइ करवाने अग्रि जोइए ठीए, ते सारु काएना घणा ककडा करी ने जोया, पण अग्रि दीवो नहि. त्यारे बिलखा यइने वेठा ठे एटला मां तेमांभी एक बुद्धिवंत पुरुष हतो ते बोली उठयो जे तमे नाहि घोइ देवनी पूजा करो एटले हुं अग्रि उत्पन्न करी रसोइ तैयार करुं. पठी ते पुरुषे वनमां जइ अरणीनुं काए लीधुं. तेना वे ककडा करी एक बीजा साथे घस्या के तुरत अग्रि प्रगट थयो ने रसोइ करीने ज म्या. तेम शरीरना ककडा करवाधी जीव जणाय नदि. जेम बुद्धिधी अग्रि उत्पन्न करखो पण ककडा करवाधी अग्रि देखायो नहि, तेम जीव ककडा करवाधी देखाय नदि. ज्ञानवान् पुरुषना ज्ञानधी जीव जणाय.

परदेशी राजाए भ्रम कछुं जे भा दृष्टांत बताव्यां पण प्रत्यक्ष हाथमां जाखीने जीव बतावो तो हुं मानुं.

केशी महाराजे उत्तर भाप्यो जे भा जाडना पानढां शापी हाजे ठे? कोइ देवता प्रमुख हलावे ठे? परदेशी राजाए कछुं जे वा युपी हाजे ठे. त्यारे केशी महाराजे कछुं जे पवनने तुं देखे ठे? ग जाए कछुं जे हुं नपी देखतो. त्यारे गुरुए कछुं जे जेम पवन नपी देखतो पण माने ठे, तेम जीव देखातो नपी पण लक्षणाधी जणाय ठे ने केवलज्ञानी महाराज प्रत्यक्ष देखी शके ठे बीजा देखी शक्ता नपी. एबी युक्तिपी केशी महाराजना धर्मोपदेशपी परदेशी राजाए नास्तिक मत ठोडी दीयो ने जीव अजीवादि नव तत्त्वनी श्रद्धा करी श्रावकनां मत लीधां.

आ भुजवना धरणी एक रीते नास्तिकवाद शास्त्रमां निराकरण करेला जोया ठे, सांनख्या ठे, तेपी प्रजुना मार्ग तथा भागम उपर पूर्ण आस्ता घइ ठे. स्वप्नमां पण संशय नपी, ते आस्तिक्यता लक्षण जाणयुं.

ए पांचे लक्षण सम्यक्दृष्टिने होय. ते विचारयां अने न होय ते

प्रगट करवानो उद्यम करवो. मुख्य उद्यम ए ठे के हरेक धर्मनी वा तो सांजलीने आत्मामां विचार करवो के म्हारामां आ गुण नपी माटे प्रगट करवानो उद्यम करूं. पण सम्यक्दृष्टिनी धर्म सांजली पर उपर नजर न जाय के अमुक निर्गुणी, ए तो जे जे पुरुषमां गुण ठे ते ग्रहण करे. अन्यदर्शननी पण सारी रीत होय ते निंदे नहि. ते उपर उपाध्यायजीए कह्युं ठे जे 'दर्शन सकलना नय ग्रहे' एटले जे जे दर्शनवाला जे जे नये धर्म करता होय, ते नय विचारधी ते जाण्ही ले ने पांते पोताना साते नयना विचारमां रहे. वली जैनदर्शनमां पण पंचमकालना प्रज्ञावे कदापि क्रिया फेरफार देखाय; तो पण मध्यस्थदृष्टि राखधी पण एकांत खेंचाताणमां न पडवुं. योग्य जीव होय ने कदापि क्रिया तेना गछना आचार प्रमाणे करता होय, पण धीजा आप आपणा गछनी रीते प्रमाण करता होय, तेनी निंदा करता न होय तो आपणे पण तेनी साथे मध्यस्थ रहेवुं, पण खेंचाताण करवी नहि. खेंचाताणधी घणा विकल्पमां पडी जवुं धाय ठे ने धर्म ठे ते निर्विकल्पदशां ठे. बास्ते जे जे काम करवुं तेमां वि विकल्प दशा धाय एही क्रिया करवी. सोवत करवी तेमां पण स्व गछो होय ने तेनी सोवत करवाधी विकल्प धनो होय ने परगछी होय ने तेनी सोवतधी निर्विकल्पदशा धती होय तो तेनी सोवत करवी. हरेक प्रकारे राग द्वेषनी प्रकृति छुडी थाय तेम करवुं. नाश विवाद करवाधी सामाने गुण थाय अथवा जैनशासननो जय थाय एवं होय तो करवो पण फोगट कंठगोष थाय एवो वाद करवो नहि. दरिजत्सूरि महाराजे अष्टकजीमां एवो वाद निषेध्यो ठे. बास्ते जेमां सामा जीवने अथवा आपणा आत्माने गुण थाय एवं होय ते वाद, चर्चा के धर्मकथा करवी ने आ गुणस्यानवाज्ञा एम ज करे. आत्मधर्मनो खान थाय तेमां ज काय काठे. संसारमां खो जे, पण संसारी दुखने बेठ कर जाण्हे-वेपरंतु तेमां प्रसन्न थतो न

ધી. જે જે સંતારી કામ કરે છે તેમાં જાવે છે જે શ્યા કૃત્ય મ્હારે ક
 લવા યોગ્ય નથી. પણ પૂર્વે કર્મ વાંધ્યાં છે તેથી એમાં હું વંધાઈ રહ્યો
 છું. એ ઇપાંધિથી નિકલી શકાતું નથી પણ જ્યારે રાગ દેવની પ્રકૃતિ
 ધી મૂકાઈ શ્યા સંસાર જાલથી નિકલીશ ને મ્હારા જાણવા દેલવા
 ના સ્વજ્ઞાવમાં વર્તીશ તે જ મ્હારું કામ છે. હાલ પણ જે જે શુદ્ધ અ
 શુદ્ધ કર્મના ઉદય થાય તેમાં મ્હારે લીન થવું એ મ્હારો સ્વભાવ નથી. હું
 જ્યાં સુધી સંસારમાં રહ્યો છું. ત્યાં સુધી મ્હારે મ્હારા સ્વભાવમાં રહી ઉદ
 ય આવેલી ક્રિયા કરવી છે. એમાં કંઈ મ્હારે મ્હારું માનવાનું નથી. આવો
 વિચાર પણ કરવો પડતો નથી. તદ્દજે સમકિતના પ્રભાવથી જ પોતે લીન
 પતા નથી. પુરૂષનો તમાસો જુએ છે ને પોતે પોતાના જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર
 માં જ મગ્ન થઈ રહ્યા છે. એ ગુણમાં જ આનંદ માને છે સંતારી આનંદ તો
 અસ્થિર છે. વાસ્તે તે આનંદની તો સ્વપ્નમાં પણ ઇચ્છા કરતા નથી.
 એવો સમકિતનો પ્રભાવ છે. હાં કોઈને સંદેહ થશે જે શ્રેણિક રા
 જાએ દ્વાયક સમકિતી ઠતાં કેમ કંઈ પણ વ્રત કહ્યાં નથી ? તેમ
 જ સંતારથી આવેલી ઉદાસીનતા ઠતાં કેમ વ્રત ગ્રહણ કહ્યાં નહીં ?
 તે વિષે જાણવું જે શ્રેણિક રાજાએ સમકિત પામતાં પહેલાં નરકનું
 આપુણ્ય વાંધ્યું છે તેથી નરકે જવાના છે તેથી ત્યાગજ્ઞાવ થયો નહિ.
 પણ તેમના હૃદયમાં તો ત્યાગજ્ઞાવ બની રહ્યો છે ને વિરતી તો પાંચમે
 ગુણઠાણે થાય છે. વાસ્તે કંઈ વ્રત નહિ કરવાથી સમકિતમાં દૂષણ
 નથી; પણ એમ વધા જીવને હોય નહિ. કારણ જે માર્ગાનુસારી પણ
 આવે છે, ત્યાંથી વિરતીના જ્ઞાવ થાય છે. યોગદૃષ્ટિનું સ્વરૂપ કહ્યું છે,
 ત્યાં પાંચમી દૃષ્ટિ પામે છે, ત્યારે સમકિત પામે છે ને પહેલીથી તે ચો
 થી દૃષ્ટિ સુધી માર્ગાનુસારી પણ કહ્યું છે. તેમાં પહેલી દૃષ્ટિમાં જ વ્રત
 પ્રાપ્ત થાય એમ કહેલું છે. વાસ્તે ઘણા જીવને તો યથાશક્તિ વિરતીના
 જ્ઞાવ થાય જ. કોઈ જીવને અંતરાયનો ઉદય હોય તો વ્રતને વિષે થી
 ર્ય ફોરવી શકે નહિ ને જેને વીર્યાંતરાયનો ક્ષયોપશમ થયો છે તે તો

વીર્ય ફોરવી જે જે પર વસ્તુનો ત્યાગ વને તે કરે ને શ્રાવકના ગુણ સ્થાન રૂપ વ્રત તો પાંચમે ગુણસ્થાને કરે.

પાંચમું દેશવિરતી ગુણસ્થાન જ્યારે પ્રગટ થાય ત્યારે અપ્રત્ય રૂપાની ક્રોધ, માન, માયા, લોજનો નાશ થાય છે. તેની સાથે વીર્ય પણ પ્રકૃતિ ઉદય વંધથી નાશ થાય છે. તે કર્મગ્રંથ જોવાથી જણાશે. એ ગુણસ્થાને દેશથી અવ્રતનો નાશ થાય છે. તેથી સમક્તિ ગુણસ્થાન કરતાં પરજાવની ઇચ્છા વિશેષે ટલે છે. સંસારથી પણ વધારે ઉદાસ થાય છે. સ્વાવા પીવા પહેરવા ઝૂંઢવા ઘન ધાન્યની ઇચ્છા ઘટી જાય છે. મનમાં તો સંયમના જાવ વર્તે છે પણ પૂર્વકર્મના જોથી પ્રત્યારૂપાની ક્રોધ માન માયા લોજનો ઉદય રહ્યો છે તેથી સંયમ લઈ શકતા નથી, પણ હૃદયમાંથી સંયમની જાવના ગઈ નથી સંસારી કામ કરે છે ને ચેત્તરૂપ કરે છે. તેમ વિરતીમાં પણ આનંદાદિક શ્રાવકે ઘડી જ સહતાઈ કરી છે. તે વાત ઉપાસકદશા સૂચ જોશે તો જણાશે.

હવે શ્રાવક કેવી વિરતી પામે? તે નીચે મુજબ.

પહેલું સ્થૂળ પ્રાણાતિપાત વ્રત લે. કારણ જે ગૃહસ્થાવાસમાં આરંજાદિ કાર્ય કસ્યા વિના નિર્વાહ થતો નથી. તેથી સર્વ પ્રકારે દય પાસવી એ વની શકતું નથી. ત્યાં શ્રાવકને સવા વસાની દયા મુનિની અપેક્ષાએ કહી છે. સંપૂર્ણ દયા પાલવી તે વીશ વસાની દયા છે તે-ત્રસ જે હાલતા ચાલતા જીવ, સ્થાવર જે પૃથ્વીકાય, અપૃકાય તેવકાય, વાયકાય, વનસ્પતિકાય; એ ત્રસ અને સ્થાવર બે પ્રકારના જ વહે તે વધાની દયા પામે, ત્યારે વીશ વસાની દયા પમે. પણ સ્થાવર તો સ્વાવા પીવાદિ કામમાં આવે છે તેથી તેની દયા પલતી નથી. માટે દશ વસા મયા, ત્યારે દશ વસા ત્રસની દયાના રહ્યા. તેમાં પણ અગ્નિ પ્રમુખના આરંજાદિ કરતાં ત્રસ જીવ હણાય છે તેથી તે ન પમે. તેથી તે પાંચ વસા મયા. પછી પણ આરંજના કામ શિવાય કોઈ

राजा प्रमुख ठे तेनो अपराध कखो ठे तो अपराधीनी दया पण संसारमां रक्षां पले नहि, त्यारे भढी वसा ते गया, तेमां पण सापेक्ष हिंसानो त्याग थतो नथी. जेम के शरीरमां जीव पछ्या ठे वा पोता ना स्वजनादिकना शरीरमां जीव पछ्या ठे, हवे ते टाजवानो उद्यम करतां ते जीवनो विनाश थर जाय, तेथी ते दया पण पसती नथी त्यारे सवा वसो रह्यो. एटले अनारंज बनापराधी निरपेक्ष ब्रत जीव हणवानो त्याग करे ठे. तेवी रीते पहेलुं ब्रत धारण करे ठे.

बीजुं मृषावाद ब्रत ते कोइक उत्तम पुरुषपी सर्वथा मृषावाद नो त्याग थाय तो तेम करे ने तेम नधने तो पांच मोटका जूठनो त्याग करे. कन्यालीक ते कन्याना विवाह जोडवामां जूठुं न बोलवुं. कारण जे ठंथुं चतुं करी संपोग जोडे ते तेने जन्म पर्यंत छःख थाय. वास्ते ए काममां जूठुं बोलवानो त्याग करे. गोवालीक ते गाय, जैस, बलदना काममां जूठुं बोले, कोइ बलदनी पांच गाठ जवानी शक्ति होय ने दश गाठनी कहिने बेचे, तो खेनार माणस दश गाठनी म दैनत करावे ज. ते जनावरने म्होटुं छःख थाय. वास्ते ए संबंधमां जूठुं बोले नहि. जोमालीक ते जमीनना काममां जूठुं बोलवानो त्याग. तेनुं कारण जे बे तसु जमीननी लडाइ थाय तो तेमां हजारो रुपीया लोक खरच करी नांखे ठे ने ते संबंधी नित्य म्होटा विकल्प थाय ठे. वास्ते मृषा बोलवुं नहि. धापणमोसो ते कोइनी धापण ठजववी नहि. कारण जे धापण मूकनार माणस विश्वासे मूकी जाय ने तेनुं नहि आपवापी ते माणसने ते बखत ते ज इष्यपी भाजी विका करवानी होय तेथी तेने धणुं छःख थाय. वास्ते धापण ठजववी नहि. कूडीसाख ते राजा दंमे, लोक जंमे एवी खोटी सादही पूरवी नहि. एवी आ लोकमां धर्मिष्ठ माणसनी धणी लघुता थाय ठे ने आवते जवे म्होटां छःख जोगववां पडे. ए रीते बीजुं ब्रत ले. हवे बीजुं श्रद्धादान ते पारकी वस्तु कंइ पण लेवी नहि. ते पण सर्व

धा पालवुं जोइए, पण ते न पले तो रस्तामां माणसने लूटी लेवा,
 कोइने त्यां खातर पाडवुं, बाबीजी कुंची लगाडी माळ लइ लेवो, वा
 कोइना गजवामांथी कांड काढी लेवुं एवी चोरी तथा सरकारनी दा
 एचोरीनो त्याग करे. चोथुं मैथुनव्रत ते बने तो सर्वथा स्वस्त्री पर
 स्त्रीनो त्याग करे ने ते न बने तो पोतानी स्त्रीथी संतोष राखी, वा
 कीनी बीजी स्त्रीउं साथे मैथुन सेववानो त्याग करवो. पांचमुं परिग्रह
 व्रत ते जेटलुं धन, धान्य, घर, हाट, भ्राजूपण, स्त्री प्रमुख होय तेदले
 थी संतोष राखे ने एथी अधिक मेलववानो त्याग करे. अथवा पो
 ताने इच्छा होय एटली नूट राखी ते उपरांत परिग्रह राखवो नहि
 एवो नियम करे. ए करवाथी तृष्णा शान्त थाय ठे. तृष्णा शान्त थाय
 तो खोटां काम करवां सद्देजे टली जाय. वजी धर्मसाधन करवानो,
 पण वधारे वखत मले. तेथी भानंदजी प्रमुख श्रावके पोतानी पाते
 जेटलुं इय हतुं तेदलेथी संतोष कखो हतो. उहुं विशिव्रत ते चोरे
 दिशाए तथा ऊर्ध्व अथो ते नीचे उपर जवानी भर्यादा करे के भ
 मुक योजन सुधी जवुं. ए पण वधारे पाय ठे के अतिशय धन मेल
 ववानी, नाना प्रकारना पदार्थ जोवानी, जोगववानी तृष्णा ठंडी थाय
 ठे तयारे बने ठे. वली जेटला जोजननो नियम कखो ठे तेनी बहार
 जइ दिता करवी, जूतुं बोझवुं, चोरी करवी, मैथुन सेववुं, वेपार क
 रवो ए सर्व काम करवां सर्वथा बंध भइ जाय ठे. तेथी ए व्रत बहु
 लाजकारी ठे. सातमुं जोगोपजोग व्रत ते एकवार जोगवीए ते जोग
 कहीए ते खावानी वस्तु, ने वारंवार जोगवीए ते उपजोग. ते अज्ञान
 ण स्त्री प्रमुख. ए वस्तुउं जगत्मांठे एटला वधानी जरूर नथी. को
 रण जे जेटली वस्तुथी निर्वाइ करे एटलाथी थाय ठे. केम जे एतुं
 चित्त तो आत्मजावी अयुं ठे. मात्र संसारमां कारणांथी रह्यो ठे पण
 तेमां लीनता नथी. माटे पोतानी खावानी पीवानी पहरेवांनी ठंड
 वानी वस्तुउं जेटली जरूरनी होय, तेदली राखी बीजी वस्तुनो

(૬૫)

ત્યાગ કરે છે. તે-ચૌદ-નિયમમાં આવે છે, તેની મર્યાદા કરે, વલી-વે-
પાર કરવામાં પણ વધુ સાવચેત વેપાર જે પંદર કર્મદાન-દેવે ધણું-
પાપ કરવું પડે તેથી કર્મનું આવું થાય-તે કર્મદાન કહીએ. તેનો વ-
ને તો સર્વથા ત્યાગ કરે ને તેમ-પોતાનો નિર્વાહ ન થાય-અવું હોય તો
નિર્વાહ કરવા જેવા રોજગાર શિવાયના રોજગારનો ત્યાગ કરે, તે-
પંદર કર્મદાન કહીએ છીએ.

ફાળીકર્મ તે-અગ્નિના અરંજથી જે વેપાર થાય તે. કુંજારના
નીમાહ, ચૂનાની જાળો, કંદોળનો, લુહારનો, રંગારનો, વા સાંચા
જુ અગ્નિથી ચાલે છે તે તથા કોયલા કરીને વેચવા, વિગેરે વેપારનો
ત્યાગ કરે.

વનકર્મ, જાડ કપાવવાનો ધંધો, એમાં સ્ત્રીનો, વગીચાનો-
પણ વેપાર આવી જાય છે.

સાઢીકર્મ તે-ગાઢાં વહેલ વનાવીને વેચવાનો વેપાર.

જાડીકર્મ તે-ગાઢાં ઝંટ ધર પ્રમુખ રાક્ષાને જાડે ફેરવવાં, એમાં
પણ જીવહિંસા વિશેષે થાય છે.

ફોડીકર્મ તે-જમીન ફોડાવવી તેમાં ઘસ જીવનો વિનાશ પામ્યો
દાંતનો વેપાર કરે નહિ. કારણ જે હસ્તીના દાંત કાઢવાથી
હસ્તીના જીવને વધુ પીડા થાય છે. વલી એ દાંતને વહેરવા સારુ પા-
ણીમાં નાંચવા પડે છે. તેમાં પણ જીવની ઘણી હિંસા થાય છે તેથી
ત્યાગ કરે છે.

લાલનો વેપાર, તેમાં પણ ઘણા જીવનો હત્યા થાય છે તેથી
ત્યાગ કરે છે.

રંસ તે-ધી, તેલ, ગોલ, સ્વાંડ, સાકર, મીઠા વિગેરે નરમ પદા-
ર્થના વેપારમાં પણ જીવહિંસા થાય છે.

કેશ તે-ઠનનો તથા માણસ વેચવા લેવાનો વેપાર કરે નહિ.

વિપ તે-અપીણ, વઘનાગ, સોમલ વિગેરે ઝેરી ચીજનો તથા

શસ્ત્ર તે તરવાર, ખાલા વિગેરે. જેથી સામા માણસના પ્રાણ જાય તે વેપાર કરે નહિ.

લંઝ તે-ધંટી પ્રમુખ ચંત્રો રાખી તે વહે કામ કરી આપવાં.

પીલનકર્મ, તે-ધાળી. તેલ દિવેલની, શેરડોના કોલ તથા રૂ પી લવાના, ગાંસડી વાંધવાના સકંજા વિગેરે. જેથી સાંચામાં ઘણા જીવની હિંસા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

નિર્હૃવનકર્મ તે-ઝોકરાના નાક કાન વિંધવા તથા બલ્લદનાં ઘૂપણ ઢેઢવાં તથા જાનવરને મામવા. તે વેપારથી પણ જીવને બહુ પીડા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

અગ્નિવહે દય દેવા, તે સ્વેતરો, જંગલો વાલી મૂકવાં. તેમાં પણ પશા જીવની હિંસા થાય છે.

સર કહેતાં સરોવર, તલાવ, કૂવા, ટાંકાનાં પાણી છાલી કરવાનો ધંધો કરે નહિ. કારણ જે પાણીના જીવોને બહુ પીડા થાય છે.

૯ પંદર કર્માદાનનો ત્યાગ કરે છે.

૯ વ્રતવાણો વાવીશ અનન્દનો ત્યાગ કરે છે તે વાવીશ અનન્દ નીચે લખીએ છીએ.

૧ પીપલીના ટેટા, ૨ પીપલાના ટેટા, ૩ ઇંબરજાના ટેટા, ૪ વઢના ટેટા, ૫ કચુંબરાના ટેટા, ૬ માંસ, ૭ મદિરા, ૮ માલખ, ૯ મધ, ૧૦ રાત્રિનો જન, ૧૧ વિદલતે-કાચું દહિં તથા દૂધ સાથે કઠોલ તે, મગ પ્રમુખ જેની બે ફાડ કરીએ તે વિદલ કઠોલ કહેવાય છે. તેની સાથે ઠાશ, દૂધ, દહિં છાવું. ઇનું કરવું તો ઇજરા થાવે એવું કરવું. તેની સાથે છાવાયી અનન્દ થતું નથી. વગર ઇના કરેલા દહિં પ્રમુખ સાથે કઠોળનો સંયોગ થાય છે તેથી ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી તેનો ત્યાગ કરવો. સરવે જાતની માટી. ૧૨ મીઠું સચિત્ત હોય તે, ૧૩ દ્રોમ તે હિમાલય પ્રમુખમાં પાણી જમી જાય છે તે, ૧૪ કરા તે વરસાદમાં પહે છે. ૧૫ વિષ તે અફીણ સોમલ પ્રમુખ,

૧૬ વેંગળા જેમાં પળાં બીજ જેણી ટોળીમાં પળા ગ્રન જીવ રહે છે. તેનો વિનાશ થાય છે. ૧૭ વહુવીજ જે ફળમાં વહુ બીજ હોય એટલે એક એક બીજ ગ્રે પાંતરો હોય, દાદમ પ્રમુખમાં તે વહુવીજ નથી. જેમાં પાંતરો નથી. સ્વશશ્વ પ્રમુખમાં તે વહુવીજ છે. ૧૮ તુછફલ તે ચોર પ્રમુખ. જેમાં શસ્ત્ર સ્વાયું ને વહુ કાઢવું તે. ૧૯ ઘોલશ્વ પાંતરો વગર સૂકવેલું તે કેરી પ્રમુખનું. ૨૦ ચલિતરસ તે વાણી રાંધેલી વસ્તુ રોટલા રોટલી દાલ ઠાક શીરો દૂધપાક વાસુડી વિગેરે વાણી વસ્તુ શસ્ત્ર થાય. ૨૧ શજાણમાં ફલ તે જે ફલનું નામ તથા સ્વાદ વિગેરે ન જાણીએ તે વાપરવું નહિ. ૨૨ અનંતકાષ તે જે વસ્તુ જાંગીએ નેવે જાગ સરસા થાય, વા કંદમૂલ પ્રમુખ. એ ધાવીશ શસ્ત્રનો શ્વાક ત્યાગ કરે, શા મુજબ જોગોપજોગ વ્રતની મર્યાદા કરે. કારણ જે પૂજાજાવની કંડ પળ વાંઠા નથી. આત્મજાવની જ વાંઠા છે. તેથી જે નની શકે તે શિવાયની વસ્તુનો ત્યાગ કરે છે. નિર્વાદ કરવાની વસ્તુ માત્ર મોકલી રાખે.

શ્વાસનું અનર્થદંત્ર વ્રત તે-જે પોતાને અર્થે અથવા સ્વજન કુટુંબને અર્થે જે કરવું તે અર્થ. તે શિવાય વગર કારણે જે સેવવું તે અનર્થદંત્ર.

અપધ્યાન તે આર્ત. રૌદ્રધ્યાન કરવું. આર્ત તે શ્વ વસ્તુના સંયોગનું ચિંતવન કરવું. તથા અનિદ્ર વસ્તુના વિયોગનું ચિંતવવું. અપ્રજ્ઞા તે આવતા કાલનું ચિંતવન કરવું. રોગના વિયોગનું ચિંતવવું, 'આવા રોગ અ આવજો' એવી રીતે ચિંતવવું, જાવવું તે આર્તધ્યાન. બીજું રૌદ્રધ્યાન તે ચાર પ્રકારે. હિંસાનુબંધી તે-હિંસા કરવાનું ચિંતવવું. મૃપાનુબંધી તે મૃપાવાદ ઘોલવાનું ચિંતવવું. ચૌર્યાનુબંધી તે ચોરી કરવાનું ચિંતવવું. પરિગ્રહ રક્ષણનુબંધી તે પરિગ્રહના રક્ષણનું ચિંતવવું. એ ચાર પ્રકારનું ધ્યાન કરવું તે રૌદ્રધ્યાન કહીએ. એ વસ્ત્રે ધ્યાન વર્જે.

શસ્ત્ર તે તરવાર, ખાલા વિગેરે. જેથી સામા માણસના પ્રાણ નાશ તે વેપાર કરે નહિ.

તંત્ર તે—ધંટી પ્રમુખ યંત્રો રાખી તે વહે કામ કરી આપવાં.

પીણનકર્મ, તે—થાળી. તેલ ઢિંચણી, ઝોરડીના કોણ તથા ૪ પીણવાના, ગાંસડી વાંચવાના સકંજા વિગેરે. જેથી માંચામાં ઘણા નીચની હિંસા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

નિર્લૂપનકર્મ તે—ઝોકરાના નાક કાન વિંધવા તથા કાનનાં વૃષણ ઘેદવાં તથા જાનવરને મામવા. તે વેપારથી પણ જીવને વધુ પીડા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

અગ્નિવહે વધે દેવા, તે સ્વેતરંગ, જંગજો વાણી મૂકવા. તેમાં પણ ઘણા જીવની હિંસા થાય છે.

સર કહેતાં સરોવર, તલાવ, કૂવા, ટાંકાનાં પાણી ગ્વાણી કરવાનો ધંધો કરે નહિ. કારણ કે પાણીના જીવોને વધુ પીડા થાય છે.

૧ પંચર કર્મદાનનો ત્યાગ કરે છે.

૨ વ્રતવાણો વાવીશ અજઞ્ઞનો ત્યાગ કરે છે તે વાવીશ અજઞ્ઞ નીચે લખીએ છીએ.

૧ પીપલીના ટેટા, ૨ પીપલાના ટેટા, ૩ તુંવરડાના ટેટા, ૪ વઢના ટેટા, ૫ કચુંધરાના ટેટા, ૬ માંમ, ૭ મદિરા, ૮ માંચણ, ૯ મધ, ૧૦ રાત્રિજોજન, ૧૧ વિદલતે-કાચું દહિં તથા દૂધ માંધે કઢોલ તે, મગ પ્રમુખ જેની વે પાક કરીએ તે ઢિંચણ કઢોલ કહેવાય છે. તેની સાથે ઠાણ, દૂધ, દહિં કાચું. છતું કરવું તે ઠંજરા આવે એવું કરવું. તેની સાથે કાચાથી અજઞ્ઞ થતું નથી. વગર ઠંજરા કરેલા દહિં પ્રમુખ સાથે કઢોલનો સંયોગ થાય છે તેથી ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી તેનો ત્યાગ કરવો. સરવે જાતની માટી. ૧૨ મીઠું સવિત્ત હોય તે, ૧૩ હોમ તે હિમાલય પ્રમુખમાં પાણી જમી જાય છે તે, ૧૪ કરા તે વરસાદમાં પડે છે. ૧૫ વિપ તે અફીણ સોમલ પ્રમુખ,

(૬૫)

૧૬ વેંગળા જેમાં ઘણાં બીજ છે એની ટોરીમાં ઘણાં ઝાડો જીવ રહે છે. તેનો વિનાશ થાય છે. ૧૭ વહુવીજ જે ફલમાં વહુ વીજ હોય એટલે એક એક વીજ વચ્ચે ખાંતરો હોય, ઘાઘમ પ્રમુખમાં તે વહુવીજ નથી. જેમાં ખાંતરો નથી, યશસ્વિ પ્રમુખમાં તે વહુવીજ છે. ૧૮ તુષ્ઠફલ તે ઘોર પ્રમુખ. જેમાં અરૂપ સ્વાદું તે વહુ કાઢવું તે. ૧૯ વોલખયા છું વગર સૂકવેલું તે કેરી પ્રમુખનું. ૨૦ ચલિતરસ તે વાણી રાંધેલી વસ્તુ રોટલા રોટલી વાલ શાક શીરો દૂધપાક વાસુદી વિગેરે વાલી વસ્તુ અન્નરૂપ થાય. ૨૧ અજાણ્યાં ફલ તે જે ફલનું નામ તથા સ્વાદ વિગેરે ન જાણીએ તે વાપરવું નહિ. ૨૨ અનંતકાય તે જે વસ્તુ જાંગીએ નેવે જાગ સરસા થાય, વા કંદમૂલ પ્રમુખ. ૨૩ વાલીશ અન્નરૂપનો આવક ત્યાગ કરે, આ મુજબ જોગોપજોગ વ્રતની મર્યાદા કરે, કારણ જે પૂજાજાવની કંઈ પણ વાંઠા નથી. આત્મજાવની જ વાંઠા છે. તેથી જે નથી શકે તે શિવાયની વસ્તુનો ત્યાગ કરે છે. નિર્વાદ કરવાની વસ્તુ માત્ર મોકલી રાખે.

ધ્યાનનું અનર્થદંત્ર વ્રત તે-જે પોતાને અર્પે અથવા સ્વજન કુટુંબને અર્પે જે કરવું તે અર્થ. તે શિવાય વગર કારણે જે સેવવું તે અનર્થદંત્ર.

અપધ્યાન તે આર્ત. રૌદ્રધ્યાન કરવું. આર્ત તે શ્વે વસ્તુના સંયોગનું ચિંતવન કરવું. તથા અનિષ્ટ વસ્તુના વિયોગનું ચિંતવવું. અગ્રજોષ તે આવતા કાલનું ચિંતવન કરવું. રોગના વિયોગનું ચિંતવવું, 'આવા રોગ મ આવજો' એવી રીતે ચિંતવવું, જાવવું તે આર્તધ્યાન. બીજું રૌદ્રધ્યાન તે ચાર પ્રકારે. હિંસાનુબંધી તે-હિંસા કરવાનું ચિંતવવું. મૃધાનુબંધી તે મૃધાવાદ ઘોષવાનું ચિંતવવું. ચૌર્યાનુબંધી તે ચોરી કરવાનું ચિંતવવું. પરિગ્રહ રક્ષણનુબંધી તે પરિગ્રહના રક્ષણનું ચિંતવવું. એ ચાર પ્રકારનું ધ્યાન કરવું તે રૌદ્રધ્યાન કહીએ, એ બન્ને ધ્યાન વર્જે.

દિસપ્રદાન તે-દિસાનાં સર્વકરણ તૈયાર કરી રાણાં ને માગે તેને આપ્યાં.

પાપોપવેદા તે-પાપના સર્વવેદા ચગર કારણે બેવા, કેમ કે કો ફને કહેવું એ ધર્મ કેમ યાચતા નથી ? ધર્મને કેમ રંગાયતા નથી ? ધૂલો કેમ સજ્જગાયતા નથી ? તુલતાં કેમ ધોવરાયતા નથી ? આવી રીતે પોતાના સ્વજન કુટુંબના માણસ શિવાયનાને કહેવું તે, એ કહેવાથી જીવદિસા, જૂઠ, ધારી-વિંગેરે કામ કરે. તેવું કહેવાનું વર્જવું.

પ્રમાદાચરિત-દડાટે સૂઝ રહેવું, વડા દોર પાળીએ ન્હવાય એવું હોય ને ચર્ચાર પાળી ઢોલગું, ઠતી નચરાશે જ્ઞાનાન્યાસમાં ખાલસ કરવી, રાજકથા તે-રાજાની કથા કરવી, વેઠા કથા-વેદાચરોની વા તો કરવી, જનકકથા તે-જોજનના પદાર્પની વાતો કરવી, સ્ત્રીકથા તે-સ્ત્રીતની વાતો કરવી. મા'સ્ત્રી સારી, આ'સ્ત્રી નચલી આદિ, આ'કથાઓ કરવાથી કોઈ ચમત મ્હોટું નુકદાન થાય છે. રાજા પ્રમુલ્લની વાત કરતા હોય ને તે ધાત રાજાને કાને જાય તો રાજા વંદન પ્રમુલ્લ કરે. વાસ્તે આવક એવી વિકલા કરે નહિ. કારણ જે પોતે આરમજ્ઞાથી છે. પોતાના આરમજ્ઞામાં રહેવું છે. માત્ર ન ચાલે સંસારમાં રહ્યો છે. તેથી પુરસદ મલે તો પોતાનું આરમધ્યાન કરે છે. વા દાસ્યાન્યાસ કરે છે પટજો વિકલાવિક કાંઈ કરતા જ નથી.

મયમું સામાયિક વ્રત, તે સામાયિક બે ઘટિનું કરે. તેમાં સમ તા પ્રમાણે રહે. દાસ્યાન્યાસ કરે. વા બે ટંક પટિકમણું કરે. તેમાં જે જે પાપ વ્રતમાં છાગ્યું છે તે ખાલોને.

વદામું વિદ્યાવગાશિક વ્રત તે-ચારે વિદ્યાની મર્યાદા ઠઠા વ્રત માં કરી છે, તેમાંથી સંકોચ કરે. પારે વ્રતનો પણ સંકોચ કરે. ચૌદ નિયમનો સંકોચ કરે. એ સંકોચ કરવાથી વિદ્યાવગાશિક વ્રત જૂઠું કરે છે તે બે ઘટિથી માંડી ચાર ઘટી, પંદર, દિવસ, માસ સુધીનું કરે તેથી વાઘના આરંનાવિકનો ત્યાગ થઈ જાય છે.

अगियारमुं पौषध उपवास व्रत ते—हम्मेश बनी न शके तो प
 र्वने दिवसे पौषध करवो. जेयी आखो दिवस रात्री संयम जेवी प्र
 वृत्ति पाय. आत्मा समजावमां रहे, रात्रे जोंय संधारे सूइ रहेवुं थाय
 तो अवसरे संयम लेवानो जाव थाय. त्यारे एढाल सुगम पडे. बली
 पोतानी परीक्षा पण थाय के म्हारायी पडी शकशे के नहि? वास्ते
 मासमां वे षष्टमी, वे चौदश तथा पूनम अमावास्या अपवा पांच
 परब के वे षाठम, वे चौदश तथा पांचम ए तिथिनुंमां अवश्य चार प
 होरनो अपवा आठ पहरनो पौषध करे ते. आहारनो पौषध ते स
 र्वथा करे तो षसणं ते रांवेसी वस्तु, पाणं ते पाणी, खाइमं ते मि
 ठाई मेवा, साइमं ते तंबोल, तथा षौषध गोलीं चूर्णादिक ए चारे
 आहारनो त्याग करे. अथवा देशयी पौषध करे तो पाणी फामुक
 शिवाय व्रण आदारनो त्याग करे अपवा आंविज करे अपवा निवी
 अथवा एकासणुं करे. ए रीते देशयी आदारपौषध करे, खरतर
 गह्वाला आहारनो पौषध सर्वथा ज करवो जोइए एम कहे ठे, पण त
 त्वार्थनी टीकामां तथा आवकपन्नती सूत्रमां सामायिक संपुक्त दे
 शयी आहारपौषध करवो कह्यो ठे. तथा पंचाशकजीमां पाना १ ए
 ३०मामां आदारपौषध देशयी कह्यो ठे, बीजो शरीरसत्कार पौषध तो
 सर्वथा ज करवो. एटले आज्ञूपण धरेणां प्रमुखनी शोजा कंइ पण
 शरीरे करवी नहि. मुनि सदृश थवुं. आवकपन्नतिमां तथा तत्त्वार्थ
 विगेरे घणा शास्त्रोमां आज्ञूपण उतारीने पौषध करवो कह्यो ठे. इहां
 शंका पड़े जे खोउ चूडो पण उतारे के केम? ते विपे जाणवुं जे
 खीउने जे सौजाग्यनी चीज ठे, ते तो विषया थाय त्यां सुधी उत
 रती नथी. वास्ते ते चीज कंइ उतारवानो जरूर संजवती नथी. ते
 घी अधिक पहेरी पौषध लेवाय एम पण संजवतुं नथी ने पुरुषने तो
 कंइ पण आज्ञूपण सामायिक पौषधमां पहेरवुं निषेध ठे. केटलाएक
 रुक्मिणान् गृहस्थ सामायिक लेवाने गुरु पासे जाय, त्यारे बडा आ

मंदरथी जाय, पण गुरु पासे जाय ने सामायिक ले, ते वखते थानू पण उतारी पोताना स्त्रीजमतदारने आपे. पाठां सामायिक करीर ह्या पठी धारण करे. एवी रीते शरीरसत्कार पौपध करे. ब्रह्मवर्षी पध ते पण सर्वथा मैथुननो त्याग. यावत् स्त्री ते मनुष्य, देवता, ति र्यंच कोइ पण जातनी स्त्रीनो स्पर्श मात्र करवो नहि. एवी री ते त्रीजो पौपध करे. चोथो अव्यवहारपौपध ते सर्वथा प्रकारे सा वध प्रवृत्तिनो त्याग करे ते हिंसा, जुठ, चोरी, मैथुन, परिग्रह ए पां चे संबंधीनी प्रवृत्ति सर्वथा प्रकारे त्याग करे. हास्यादिकनो पण त्या ग करे, कंइ पण पाप न लागे एवी रीते चारे प्रकारनो त्याग करी पौ पध करे. ते करीने वे वखत वस्त्रनुं पडिलेइण करे तथा त्रिकाल आ त शुइए देववंदन करे, बाकीनो काल सझाय ध्यानमां वा, कान्तस्तग, वा, धर्मध्यानादिकमां कोढे. जरा पण प्रमाद विकथामां काल जवा वे नहि. हरेक प्रकारे राग द्वेषनी प्रकृति धटे एवी जावना जावे. सं सारी जावनानो त्याग करे. इहां कोइ कोहेइ जे जावना केवी रीते जाववी? तेनो उत्तर नीचे प्रमाणे जाणवो.

आवक चार जावनाए वासित सदाकाल रहे. तेनां नाम मैत्रि जावना, प्रमोद जावना, मध्यस्थ जावना ने करुणा जावना. मैत्रि जावना ते—एकेंडिही ते पंचेंडि सुधीना सर्वे जीव उपर मैत्रिजावना राखे, कारण जे सर्वे जीव सत्ताए सरखा ठे, पण कर्मना योग्यी जूदी जूदी जातिना पया ठे. माटे कोइ जीव उपर द्वेषजाव नथी. सर्वे जीव सुखना अजिलापी ठे, तेथी सर्वने सुखी करवानी जाव ना रात्री दिवस बनी रही ठे. पोतानी शक्ति प्रमाणे सुख आपे, कोइ पण साथे वैर विरोध राखे नहि. एक पद्धी वैरथी पण जीवने घणा नव सुधी दुःख जोगववां पडे ठे. माटे कोइनी साथे वैर राखे नहि. चित्तमां एवी ज जावना जाव्या करे. प्रमोदजावना ते—मुनि मंदाराज, साधवी तथा आवक आविकाने देखे के हर्षित चित्त थइ

जाय, एवा पुरुषना संयोगनी सदा इच्छा करे, कोइ पण बखत वि
योग न पाय एवी जावना जाव्या करे, करुणा जावना ते—सर्व जी
व उपर दयाजाव राखे, कोइ पण दुःखी जुए के तेने सुखी कर
वानी जावना राखे ने सुखी करे, पण वृत्ति शक्तिए निध्वंस प्रणाम
न राखे, दया करवी तेमां पोताना धर्मवाज्ञानो ने पर धर्मवाज्ञानो
विचार राखे नहि, कोइ पण दुःखी होय तेने सुखी करवानी
धुझि राखे, चोथी मध्यस्थ जावना ते—पापिष्ट जीव उपर पण राग
द्वेष करे नहि, राग करवापी भावता जेवे पापिष्टनो संयोग मजे ने
धर्ममां विघ्न करे, द्वेष करे तो बैरजावधी संयोग मजे ने दुःख पाय;
वास्ते पापिष्ट जीवने समजावी शकाय एवी शक्ति होय तो समजा
वे ने न समजे तो पण तेना उपर द्वेषजाव सावबो नहि, राग द्वेष
कंइ पण करवो नहि, एवी जावना ते मध्यस्थ जावना.

बली वार जावना जावे, तेमां पहेली अनित्यजावना ते शरी
र, धन, कुटुंब ए सर्वे पदार्थ अनित्य ठे, ज्यां सुधी ए वस्तुनो संयोग
रहेवानो बांधेलो ठे, त्यां सुधी ते रदे, ए वस्तु स्थित रहेवानी नथी तो
एवा अस्तिपर पदार्थ उपर राग करवो ते कर्मबंधननुं कारण ठे, पूर्व
काले ए अनित्य पदार्थ उपर राग धर्या तेथी अनेक जन्म मरण
कर्यां, वास्ते हे चेतन! तुं सदानित्य ठे, त्वारा स्वभाविक गुण पण
नित्य ठे, आत्मानुं सुख पण नित्य ठे, ते नित्य सुख ठोडीने आ अ
नित्य पुञ्जलिकपी ज तेमां शुं मग्न पाय ठे? जेटलां संसारी सुख ठे ते
मां तेनी साधे ज दुःख रहां ठे, बली कालांतरे नरकादिक दुःख र
हां ठे वास्ते पुञ्जलिक जड पदार्थना संयोग वियोगमां तुं त्वारो स्व
भाव ठोडी राग द्वेष करे ने, ते योग्य नथी, ज्यां सुधी अनित्य पदा
र्थने विषे राग द्वेष गया नथी, त्यां सुधी नित्य सुख प्राप्त थवानुं न
थी, वास्ते हे चेतन! नित्य सुख प्राप्त पाय तेवो उद्यम कर, एवी
रीते अनित्य जावना जावे, बीजी अशरण जावना जावे ते—संसा

रमां कोइ शरणज्जुत नथी. जे जे कुटुंबने सारु हुं पाप करुं तुं, ते म्हारे एकलाने जोगवुं पडशे. दुःख जोगवती वखत कोइ पण दुःखयी ठोडावनार नथी. आ जवमां रोगादिक छत्पन्न थाय ठे तेहुं ए कलोज जोगवुं तुं. ते वखत कोइ दुःख लेवा समर्थ नथी. तेम ज प रजवने विपे पण दुःख पडशे ते वखत कोइ शरणज्जुत नथी. माटे हे चेतन ! तुं भझानपणे कुटुंबने सारु अनंक पापारंज करे ठे ते योग्य नथी. तुं त्हारा आत्मजावनो विचार कर. जेम वने तेम जडनावनो त्याग कर. म्होटा राजा सरखाने पण कोइ दुःखयी ठोडावनार नथी. नरकने विपे विचित्र दुःख जोगवुं पडशे. एम विचारीने सर्व पदार्थ अनित्य ठे, पण कोइ शरणज्जुत नथी. एम धारी मोहमां भूजावुं नहि.

प्रीती संसार जावना ते—संसारमां सगां बहाजां जे मझ्यां ठे, ते स्वार्थि मझ्यां ठे. जेने तुं म्हारां कहे ठे, ते तेनो स्वार्थ पूरो पडो त्यां सुधी राग घरशे ने तेनो स्वार्थ नहि सरे त्यारे कोइ पण स्हारुं पयानुं नथी. तुं म्हारां म्हारां करी फोकट कर्मबंध करे ठे, पण ते दुःख त्हारेज जोगववां पडशे. संसारी सुख ठे ते ब्रमावेजां सुख ठे. वस्तुपणे कंइ पण सुख नथी. सुख तो समजावमां ज ठे. वास्ते हे आत्मा ! मोह करवो ते पुक्त नथी.

एकत्व जावना ते—आत्मा एकजो थाव्यो ठे. वली जशे त्यां पण एकजो ज. पण कुटुंबादिक कोइ साथे जाववाना नथी. जड पदार्थ ठपर मोह करे ठे ते सर्वे दुःखनां मायन ठे. जे जे दुःख पडे ठे ते ए पर पदार्थने विपे तें म्हारापणुं मान्युं तेनां फल ठे. माटे हे चेतन ! एक आत्मस्वरूपना समजावमां रहेवुं ते ज म्हारुं काम ठे. एवी जावना जावी परवस्तु ठपरयी म्हारापणानो राग टाल.

अन्यत्व जावना ते—उए इय ते धर्मास्तिकाय, अचमास्तिकाय, भावादास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय, काज, जीवास्तिकाय, ए उए

જ્યમાં જીવજ્ય જે મ્હારો આત્મા તેનો સ્વજાવ ચેતન લક્ષણ છે. તે લક્ષણ આ વીજા પાંચે જ્યમાં નથી. માટે મ્હારાથી એ ન્યારા છે. એ આકાશસ્તિકાપ જ્ય છે તે સર્વ જ્યનું જાલન છે. તેમાં હું વ સુઠું. પણ એનો સ્વજાવ અવકાશ આપવાનો છે. તે આપે છે, પણ હું એનાથી ન્યારો હું. વલી ધર્માસ્તિકાપ છે, તેનો જીવ પુજ્જલ પદાર્થ સામે તેને સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે કરે છે. જેમ માઠજાને તરવાની શક્તિ છે પણ પાણી વિના તરી શકે નહિ. તેમ જીવ પુજ્જલને ચાલવાની શક્તિ છે પણ એની સહાય્ય વિના ચાલી શકે નહિ. માટે એનો સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે કરે છે, પણ હું એ ધર્માસ્તિકાપથી ન્યારો હું. અધર્માસ્તિકાપનો સ્થિર રહેનારને સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે કરે છે. તેમાં પણ મ્હારો સ્વજાવ નથી. કાગળનો નવી વસ્તુ જૂની કરવાનો સ્વજાવ છે, તેમાં પણ મ્હારો સ્વજાવ નથી. પુજ્જલનો જડ સ્વજાવ છે. સમણ, પમણ, વિધ્વંસન સ્વજાવ છે માટે એ પણ મ્હારાથી ન્યારો છે. માટે હું એ પાંચે જ્યથી ન્યારો સ્વજાવ ઠતાં ધનાદિકાલ મેં અજ્ઞાનપણે મ્હારાપણું માન્યું તેણે કરી અનેક જન્મ મરણનાં છુઃ રા લહ્યાં, ને મ્હારો સ્વજાવ જૂઝી ગયો. આ નવમાં જાગ્યોદયે જૈન ધર્મ મહ્યો તેથી મેં વસ્તુધર્મ જાણ્યો, માટે હે ચેતન! હવે ત્હારે એ જ્ય અન્ય જાણીને તેમાં લીન થવું નહિ એ રીતે જાવે.

અશુચિ જાવના તે-આ શરીર મજમૂત્રે જરેલું છે. જો ઘપરથી સામડું મટેલું ન હોત તો મહા વીહામણું લાગત, વલી શરીરમાંથી મ લમૂત્ર નિકલે છે તે તો તું હમ્મેશાં નજરે જુએ છે. વલી આ શરીરના નવ ઘાર खुझા છે, તેમાંથી ડાંઘ નીકળ્યા કરે છે. વલી સ્ત્રીના શરીરના વાર ઘાર खुझા છે. તેમાંથી પણ રાત્રી દિવસ અશુચિ નીકલી રહી છે. એવા અશુચિમય શરીરમાં રાગ કરવો તે કેવલ કર્મવંધનું કારણ છે, ને તે કર્મવંધથી એવા અશુચિમય સ્થાનમાં ઘપજવું પાપ છે એવી અશુચિ જે પિતાનું વીર્ય ને માતાનું રુધિર તે પ્રથમ શ

રીર થવાનું બીજ છે. પછી પણ માતાના શરીરમાં હર્ષમય પુત્ર ર
છા છે, તેમાંથી ગ્રહણ કરી શરીર વૃદ્ધિ પાવ. માટે હે ચેતન! એ
અશુચિ શરીરને સારુ શું મોહ કરે છે! તું ત્હારા આત્મિક સુખમાં
આનંદ કર કે જેથી ફરી એવું અશુચિ શરીર પામવું પડે નહિ. એવ
રીતે અશુચિજ્ઞાવના જાવે.

આશ્રવ જાવના જાવે જે—મ્હારો આત્મા, ચિદાનંદમય છે, પણ મિ
ધ્યાત્વ અગ્રત કપાયના યોગે કરી પ્રવર્તે છે, તેથી સમયે સમયે નવ
કર્મ આવે છે. તેથી મ્હારો આત્મા મલીન થતો જાય છે. જેટલા કે
ટલા સંસારી સંબંધ છે, તે આશ્રવ આવવાનાં કારણ છે. સમયે સમયે
પુત્રલિક પદાર્થ ત્તર રાગ કરે છે તેથી કર્મ વાંધ્યા કરે છે. કર્મ વ
ધવાનાં બીજજૂત રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિ છે તે પ્રકૃતિ થવાના કારણજૂ
શરીર, પુત્ર, સ્ત્રી, ધન, મકાન, અહંકાર મમકાર એ પદાર્થ છે. માટે
હે ચેતન! એ ત્હારે કરવા યોગ્ય નથી. ફરી ફરીને આ મનુષ્ય જન્મ
મલ્લવાનો નથી. જાગ્યોદયે આ મનુષ્ય જન્મ મલ્લ્યો છે, માટે જેમ
વને તેમ આશ્રવની પ્રવૃત્તિ વંચ કર. જેથી કર્મવંચ થાય નહિ.
એ મિષ્ટપાત્વાદિકનો વિચાર પ્રશ્ન ૫૧ ના જવાબમાં છે ત્યાંથી
જોડને જાવું.

સંવરજાવના જાવે જે સમયે સમયે કર્મ આવે છે તે સમજાવે
રોકાય માટે હે ચેતન! તું સમજાવમાં રહે. સમજાવના આવવાનાં
કારણ સત્તાવન છે. તે સત્તાવન સેવ્યાથી સંવરજાવ થશે. પાંચ
સમિતિ, ત્રણ ગુતિ, વાવીશ પરીસહ, દશવિધ યતિધર્મ, વાર જાવના,
પાંચ ચારિત્ર એ સત્તાવન સેવ્યાથી આવતાં કર્મ રોકાય છે. માટે હે
ચેતન! તું સંવરનાં કારણ અંગીકાર કર કે, જેથી આવતાં કર્મ રો
કાય, જ્યાં મુવી સંવરજાવના નહિ કરે ત્યાં સુવી આત્માનું કાર્ય
થવાનું નથી, ને જીવ ફેરો પણ મલ્લવાનો નથી. માટે દરેક પ્રકારે
સંવર જાવ કર. એવી રીતે સંવરજાવના જાવે.

નિર્જરાજાવના તે-પૂર્વના કર્મોની નિર્જરા કરવા જાવે, શ્રકા મનિર્જરા તો સમયે સમયે જે જે કર્મ જોગવાય છે, તે તે સમયે વને છે, પણ તેમાં આત્મા નિરાવરણ થતો નથી. કારણ જે નિરાવણ આત્મા કરવાની ઇચ્છા નથી. સ્વપર ઉપયોગ નથી. પરજાવમાં આસક્તતા છે તેથી પાઠાં નવાં કર્મ વંધાય છે. માટે હે ચેતન ! તું કર્મક્ષય કરવા ઝલમાલ થઈ, જે જે કર્મ ઝડપ થાય તે સમજાવે જોગવે તો, સકામ નિર્જરા થાય. વલો ઝડપ નથી થયાં તેને ક્ષય કરવાને સારુ વાર પ્રકારે ઇચ્છારોધ રૂપ સમજાવે તપ કર કે, તેથી કર્મક્ષય થાય. અનજ્ઞાન તે નવકારશી, પોરસી, સાદ્યપોરસી, પુરીમદ્દ, અવદ્દ, એકાસણું, બે સણું, નીવી, ખાંચિણ, ઘપવાસ, ઠઠ, અઠમાદિ તપશ્વર્યા કહું કે તેથી મ્હારાં કર્મ નિર્જરે ને આત્મા નિર્મલ થાય. ઠનોદરી તપ તે-જાવાને જોરાક જોડાઈ તે કરતાં કંઈક ઠંડું જાવું. વસ્ત્ર આજૂવણ ઠંડાં વાપરવાં તે વૃત્તિસંક્ષેપ તે મુનિ અન્નિગ્રહ ધારણ કરે છે તેવા શ્રાવક ચૌદ નિયમ ધારે છે તે કરવું. રસત્યાગ તે ઠાં વિગયનો ત્યાગ કરવો. કાયક્લેશ તે શરીરને કષ્ટ થાપવું. મુનિ લોચાદિક કરે, સૂર્યની આતાપના પ્રમુખ લેવાનું જાવે. સંજીનતા તે ધંગોપાંગ સંકોચીને સુષ. ઇંડિયો કપાયને વશ રાખવા. એ ઠ પ્રકારે બાહ્યતપ કહે છે, ને ઠ પ્રકારે આચ્ચંતર તપ તે પ્રાયશ્ચિત્ત તે-જે જે દૂષણ લાગ્યાં છે તેનું ગુરુ પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું. વિનય તે-દેવ ગુરુ જ્ઞાનનો વિનય કરવો. વલો એમની વૈયાવજ્ઞ કરવી. સદ્ગુણ તે-વાચના પૃથ્થના પરાવર્તના અનુપેક્ષા ધર્મકથા એ પાંચ પ્રકારે સદ્ગુણ ધ્યાન કરવાનું જાવે, કાઠસ્સગ તે-કાયાને એક ઠેકાણે રાખી હાથ પગ ફેરવવાદિ વનું વંધ કરી સ્થિર ઉપયોગ કરી જિન ગુણગ્રામ અંતરંગમાં કરવા તે, ને ધ્યાન તે ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાન ધ્યાવાનું જાવું. એ ઠ પ્રકારનો આચ્ચંતર તપ તે એ તપ કરતાને જોઈ કોઈના દેખવામાં 'તપસ્વી છે,' એમ જાવે નહિ. તેથી એનું નામ આચ્ચંતર તપ કહ્યો છે. એ વારે

પ્રકારે તપ સમજાવે કરીશ તો મ્હારાં પૂર્વે કરેલાં કર્મ નિર્જરે, એવી રીતે જાવના જાવે. એ નવમી નિર્જરાજાવના. વંશમી લોકસ્વરૂપ જાવના તે ચૌદરાજ લોક છે. તેમાં ઇર્ધ્વ તે ઇંચું, અધો તે નીચું, તિર્થુતે આપણે રહીએ ઠીએ તે. એ ત્રણ લોક રહ્યા છે. તેમાં નીચે સાત રાજ છે. તેમાં નારકીના જીવને રહેવાનાં સ્થાનક છે. તથા કેટલીએક જ ગ્યાએ જીવનપતિ, વ્યંતરના દેવ રહ્યા છે. તિર્થાલોકમાં મનુષ્ય છે, તથા તિર્યંચ તથા વ્યંતરનાં સ્થાનક છે. ઉપરના સાત રાજમાં જ્યોતિષી તથા વૈમાનીક દેવતા રહે છે. તેના ઉપર સિદ્ધ મહારાજ છે. તેના ઉપર અલોક છે. એ ચૌદરાજ લોક જેમ કોઈ માણસ જામો પહેરીને બે હાથ બે પાસે કમ્મરે રાખી ઝુજો હોય, તેવી રીતનો પહોલાઈ લંબાઈપી રહ્યો છે. ને તેમાં મ્હારો જીવ અજ્ઞાનપણે ધ્રમણ કર્યા કરે છે. તે અજ્ઞાનતાનાં ફલ છે. માટે હે ચેતન! હવે કંઈ જ્ઞાનદશા પ્રગટ કરી પરવસ્તુ ઉપરથી મોદ ઠોડ, કે ત્હારો સ્વજ્ઞાતિક ગુણ પ્રગટ થાય, ને સિદ્ધિમાં વાસ થાય. એ આદિ ઘણું સ્વરૂપ શાસ્ત્રમાં છે તે જાવે.

અગીયારમી બોધિવીજ સમકિત જાવના. તે—જીવ સમકિત નહિ પામ્યો તેથી અનેક જન્મ મરણ કર્યાં, વસ્તુને અવસ્તુપણે માની, હવે હાલમાં મનુષ્ય જન્મ પામ્યો છે. વીતરાગ જાપિત શાસ્ત્રનો યોગ પળ મઢ્યો છે. માટે તે ગુરુ મહારાજ પાસે શ્રવણ કરી યથાર્થ વસ્તુધર્મ સમજી તત્વાતત્વનો વિચાર કરી જેમ જે પદાર્થ છે તેની શ્રદ્ધા કર કે સદ્જે જડ પદાર્થ ઉપર ત્હારો રાગ બંધાઈ રહ્યો છે, તે ઇતરી જાય ને સહજે ત્હારા આત્મસ્વજાવમાં પ્રીતી થાય. આત્માને આત્મા રીતે જાણ્યા વિના એકલી વ્યવહાર ક્રિયા જીવે ઘણી વાર કરી, તેથી પુઝ્જિક સુખ મઢ્યાં, પળ આત્મિકસુખ મઢ્યું નહિ. વાસ્તે હે ચેતન! હવે અવસર મઢ્યો છે, માટે બોધિવીજ—સમકિત પ્રાપ્ત કર કે જેથી સર્વ કરણી લેખે થાય અને જવચક્રનું ધ્રમણ મટી જાય. ગટ થાય, એવો યત્ન કર. પ્રથમ જેમ બને તેમ ઉપાધિ ઠોડ, ધનની,

एवी रीते बोधिवीज जावना जावे.

वारमी धर्मजावना ते-वीतराग कथित धर्म मलबो डुर्जन ठे. रागो द्वेषीना केहेजा धर्मधी आत्मकार्य थयुं नधी ने थवानुं पण न थी ने तोर्थकर देव ठे ते राग द्वेष रहित ठे. तेमना जापेलो धर्मधी पण वीतरागता नामन थाय ठे. माटे एवा वीतरागना धर्मनी जो गवाइ मज्जवी मुदकेल ठे, ते नाग्योदयणी मखी ठे तो हवे प्रमाद छोडी जेम जेम राग द्वेषनी प्रकृति घटे, ने आत्मानुं शुद्ध स्वरूप प्रगट थाय एवो यत्न कर. प्रथम जेम बने तेम उपाधि छोड. घननी विषयनी बांठना छोडीने निर्वाह जेटली प्रवृत्ति कर के, तने अवकाशमो बखत मले. अवकाश मजे ते बखते एकांते बेसीने सर्व उपाधिमांथी चित्त खशेडी त्हारो आत्मानो विचार कर के हे चेतन! त्हारो शुं स्वभाव ठे? ने रात्री दिवस शुं प्रवृत्ति करी रह्यो ठे? तुं जड प्रवृत्ति करे ठे, वास्ते समये समये नवां कर्म आवे ठे, ने जे जे जड प्रवृत्ति ते म्हारी नहि. म्हारो तो जाणवानो स्वभाव ठे, तो जे जे कि या पुज्ज संगे थाय ठे, तेमां मने दुःख थयुं, सुख थयुं, एवा विचारो शुं करवा करे ठे? त्हारुं सुख तो सहज स्वभाविक ठे. कृत्रिम सुख ठे ते जतुं रहे ठे ने स्वभाविक सुख प्रगट थयुं तेतो जवानुं नधी. इत्यादि आत्माना तथा जड स्वरूपना विचार करीश ने तेमां स्थिर पइश तो आत्मामां अपूर्वज्ञान प्रगट थशे, ने ते ज्ञानना प्रभावे आत्माना सुखनो अनुभव थशे. तो पठी जड प्रवृत्ति उपर हे चेतन! त्हारो राग ठे ते रहेवानो नधी. वास्ते दरेक प्रकारे निरुपाधि थवाय एवो यत्न कर. फरीश्री आ जोगवाइ मज्जवानी नधी. एवी रीते जीव धर्मजावना जावे.

आ धार जावनानुं स्वरूप नाम मात्र में म्हारी बालबुद्धि प्रमाणे लखणुं ठे. विस्तारे पूर्वाचार्योयें बहु प्रकारे लखणुं ठे तथा वर्तमान का लमां पण आत्मारामजी महाराज-विजयानंदसूरी महाराज तेमणे

घणा प्रंपो तथा जावनाउ रची ठे, ते शास्त्रमां जोइ थपवा तांन
लीने जाववानुं मन थाय ते सारु में लखी ठे.

आवक पौषधमां एवी जावना जावे. एवी जावना जावतां प
र्मध्यान पण भाव। जाय. माटे पौषध करीने बने तो धर्मध्यान करे.
ते दक्षि आवकने आववा मुद्रकल ठे. कारण जे हरिश्चंद्र महां
राजे आवकने धर्मध्याननी नजना कही ठे. तेना परमार्थ एम जना
य ठे के, धार जावना विंगरे जावतां तेमां ध्यान श्रवसर भावी जा
य, पण घणो काज तो जावनामां ज जाय. वास्ते पौषधमां जावना
जाववी, ते न बने तो सझाय ध्यान करवुं. ते पोते ननुं जणे वा
बनुं जणेनुं संजारे, वा ज्ञाननो बांध बधारवा प्रभोत्तर करे. वा
द्विष्ट आवक शास्त्र वांचे ने बीजा सांजने. एवी रीते पौषधमां काज
काठे, पण पौषध लइने सझाय ध्यानाविक्रमां तो कंड पण वयम
करे नहि, त्यां निज्ञा करे, वा विक्रमा करे तो पौषधमां म्होदुं दुप
ण लागे. माटे गूणाध्याननी प्रवृत्तिवाजा जीव तो प्रमाद विक्रमा
स्याग करी पोताना आत्मतत्त्व प्रगट करवानो प्रयत्न करे. एवी रीते
पौषध व्रत ते आत्माने आत्मस्वभावना पुष्टि करवी. माटे आत्माना
पुष्टि पाय तेम पौषध व्रतमां वर्त्ते.

वारमुं अतिथी संविज्ञाग व्रत ते—पौषधने पारणे एकासणुं
रे. पढी पोताने त्यां जे रसवती निपजी होय, ते मुनिने प्रतिज्ञा
वाने साठ आवक मुनि महाराजनी खोजना करे. जाग्योदपयी
निनी जागवाइ मजे तो मुनि महाराजने तेडी लावी जे जे वस्तुने
मुनिने रख होय, ते ते मुनिने थापे. पढी जे वस्तु मुनि लइ जाय
तेमांथी जे दोष रद्दुं होय ते पोते एक आसने बेसी वापरे. थपवा
एवो अनिग्रह होय के जे थंड वस्तु मुनि से, ते ज वस्तुनो म्हारे
हार करवा. तो मुनि लइ जाय ते वस्तु पोतानो निर्वाह करवा
परे. एवी रीते पौषधने पारणे अतिथीसंविज्ञाग करे थपवा अति

पि जे मुनि महाराज तेमने नित्य प्रतिलानवानी सदा जावना राखे ने ज्यारे योग बने ते चखत जे जे वस्तु मुनि महाराज मागे, ने ते वस्तु परमां होय तो अति जावे करीने आपे. मुनि महाराजने प्रति लानवापी पण जीवो संसारनो ठेडा लावेजा ठे. सुबाहु कुमार प्रमुखनो अधिकार विराक सूत्रमां ठे ते सांजलशो तो मुनिने प्रतिलानवानो लान जाणवामां आवशे. एवी रीते अतिथी संविना ग व्रत पालवुं.

आ मुजब आवकनां वारे व्रत व्यवहार निश्चयपी ठे घने पो ताना स्वजावमां रहेवानी जावना बनें ठे, पण पूर्व कर्मना जोरपी संयम सइ शकतुं नथी तेपी संसारमा रद्धा ठे. पण सर्व जीवनेमि प्र समान जाणे ठे. पोतानो निर्वाह करवामां कंडक हिंसा थाप ठे ते संबंधी पण रात्री दिवस बहु ज दितगिरी बनी रही ठे, पण एम न थी विचारता के आपणे कंड साधु नथी. आपणे आवक ठीए तेपी प पा दरवाजा मोकला ठे वास्ते आपणे तो हिंसा थाप ज. आवो विचार करवापी निध्वंस प्रणाम थाप ठे ते करे नहि. जे जे काम करे ते लानारीपी करे. जेम मालसने कंड रोग थयो होय, तो ते औषध खाय ठे, ते साहं लागतुं नथी पण रोग ठे त्यां सुपी खुशीपी औषध खाय ठे पण जावना गुं ठे के क्यारे म्हारो रोग जाय, ने औषध खायुं पडे नहि. तेम आ जावे ठे के क्यारे हुं संसार ठोडुं के आ संतारी जोगादिक बटी जाय ! एवी जावनाए आवक बनें ठ. ए वारे व्रतमां शोइ अतिचार एटले दुष्ण लाग्युं होय ते पाप निंदवां. नित्य बे टंक एटले सवारे तथा संध्याये प्रतिक्रमण करे, तेनो अधिकार सर्वे आ पश्यरुना अर्पपी अतिचार तथा विधि जाली ते मुजब करवुं.

ठहुं सर्वविरति. वा प्रमाद गुणस्थानक. ए गुणस्थाने मुनि महाराज बनें ठे, तेमने प्रमादस्थानी जोय, मान. माया, लोभ आ वारे प्रकृति ठरवपी नाश घामे ठे. तेपी एमना गम हेरनी पत्ति

તી ઝઘી થાયઢે, ને આત્મા શુદ્ધ થાયઢે તેથી સંસાર ઝપરથી રાગ વૂટી જાય ઢે. શરીરની મમતા પણ વૂટે ઢે. તેથી વ્યવહારથી પાંચ મહા વ્રત આદરે ઢે તે નીચે મુજબ.

પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત એટલે ત્રસ તથા સ્થાવર જીવની હિંસાનો ત્યાગ કરે ઢે. સર્વ જીવને મિત્ર જેવા જાણી કોઈ પણ જીવને હુઃખ થાય તેમ કરતા નથી.

મૃષાવાદ વિરમણ વ્રત તે સર્વથી જૂઠું બોલવાનો ત્યાગ કરે ઢે તે પોતે જૂઠું બોલતા નથી, બીજાની પાસે બોલાવતા નથી, તેમ જૂઠું બોલનારની અનુમોદના પણ કરતા નથી.

અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત તે કોઈની કંઈ પણ चीज આપ્યા વિના લેતા નથી. રસ્તામાં પડેલી ધૂણ પણ લેતા નથી. એ અદત્તાદાન ચાર પ્રકારે ઢે.

જીવઅદત્ત તે કોઈ જીવે કહ્યું નથી જે મને મારો, તેથી કોઈ પણ જીવને મારતા નથી, ને જે મારે ઢે, તેને જીવઅદત્તનું પાપ લાગે ઢે.

દ્વે સ્વામિઅદત્ત તે જે વસ્તુનો જે માલીક ઢે. તે માલીકે આપ્યા શિવાયની વસ્તુ કંઈ પણ લેતા નથી. એ તે સ્વામિઅદત્ત કહીએ.

ગુરુઅદત્ત તે ગુરુ મહારાજે આદાર વિગેરે જે જે વસ્તુ કરવાની આજ્ઞા આપી નથી, તે વસ્તુ સ્વાય વા વાપરે. વા વર્તના કરે તે ગુરુઅદત્ત કહીયે. તેથી ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા શિવાયની કંઈ પણ વર્તના કરતા નથી.

તીર્થંકરઅદત્ત તે પ્રજ્ઞીએ જે જે આજ્ઞા આપી ઢે, તે આજ્ઞાથી વિરુદ્ધ આચરણ કરવી તે તીર્થંકરઅદત્ત ઢે. માટે ધર્મને સહાયકારી આહાર વસ્ત્ર પાત્ર રહેવાનું મકાન જે જે વસ્તુ નિર્દોષ એટલે પોતે કરી કરાવી તથા ગૃહમ્થે પણ મુનિને સારુ બનાવી નથી, પોતાને જ સારુ બનાવી ઢે ને તે વસ્તુ વર્તમાનમાં અજ્ઞ નથી તેથી પ્રજ્ઞુએ લે

વાની આજ્ઞા કરી છે તે વસ્તુ લે.

આ મુજબ ચારે રીતે અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત મુનિ પાલે.

ચોથું મૈથુન વિરમણ વ્રત તે દેવતાની સ્ત્રી, મનુષ્યની સ્ત્રી, તિ થેંચની સ્ત્રી કોઈ પણ સાથે મૈથુન સેવવાનો ત્યાગ. તથા સ્ત્રીને થડ કવાનો પણ ત્યાગ કરે.

પાંચમું પરિગ્રહ વિરમણ વ્રત તે ઘન, ધાન્ય, જમીન, ઘરવાલરો, રૂપું, સોનું, કુપ્પધાતુ, માણસ, જનાવર એ નવે પ્રકારના પરિગ્રહનો જેણે ત્યાગ કસ્યો છે, કોડી માત્ર પણ જેને રાખવી નથી. એવી રીતે સર્વ પ્રકારે પરિગ્રહનો ત્યાગ કરે. માત્ર શરીર ઢાંકવા સારુ વસ્ત્ર પાત્ર શિવાય કંઈ પણ ખાહાર આવતી કાલે સ્વાધા રાક્ષી મૂકવો નથી. એવી રીતે કોઈ પણ વસ્તુની ઇચ્છા નથી તેથી પરિગ્રહનો ત્યાગ કરે. પાપનું ધીજ જ પરિગ્રહ જાણે છે.

એ મુજબ પાંચે અવ્રત, મન વચન કાયાએ કરી સેવે નહિ, સેવ રાવે નહિ, સેવતાને અનુમોદે નહિ. એવી રીતે પાંચ અવ્રતનો ત્યાગ કરી પાંચ મહાવ્રત આદરે છે, ને સદાકાલ જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે. જરા પણ વિકથા અજાણ નિષ્ણામાં કાલ કાઢતા નથી. જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરે છે, ને પણ માન મહત્વતાને સારુ નહિ પણ કેવળ પોતાનું આત્મસ્વરૂપ પ્રકટ કરવા સારુ જ ઉદ્યમ કરે છે. સદાય જાવના તો સંજાવની જ બની રહી છે. કોઈ પણ પુણ્યનિક જાવમાં મગ્નતા નથી. તદા આત્મજાવના જાણી રહ્યા છે; પણ પાંચ પ્રમાદ ગયા નથી. તેથી પ્રમાદ ગુણગણું કહેવાય છે.

સાતમું અપ્રમાદ ગુણગણું. એ ગુણગણે પાંચ પ્રમાદનો નાશ થયો છે. તે પ્રમાદનાં નામ—મદ તે મદિરા, તથા આઠ મદ જે જાતિમદ, કુલમદ, વજ્રમદ, રૂપમદ, ક્રિમિમદ, ચકુરાડમદ, તપમદ, જ્ઞાનમદ એ આઠ મદ. વિષય તે—પાંચ ઇન્દ્રિયના તેવીજ વિષય. સ્પર્શજિ જે શરીર તેના આઠ વિષય તે હૃલ્લકો તે હસનું ચમ્પ્રમુખ મલે ને તે

પસંદ હોય તો મુઠી થવું વા હલકું ના પસંદ હોય તો દિલગીર થવું
તે, ૧ નારે તે નારે વસ્તુ મલવાથી રાજી દિલગીર થવું તે, ૩ લૂચી
વસ્તુ મલવાથી પસંદ હોય તો રાજી થવું. ના પસંદ હોય તો દિલગીર
થવું. ૪ ચોરડા પદાર્થમા પણ એમ જ રાજી દિલગીર થવું. ૫ સુંબાલું ને, ૬
ઘરમટ, ૭ ટાટો, ૮ ટંનો એ પદાર્થ અનુકૂલ મલેથી રાજી થવું. ને પ્રતિકૂલ
મલેથી દિલગીર થવું. રસ ઈંદિના પાંચ તે—તીલો, કઢવો, કાપણો,
લાટો. મધુરો એ પાંચે રસ ઢે ને સ્વાદો રસ તે સર્વે વસ્તુમાં જતે ઢે, તેથી
જૂઠો ગણો નથી. એ પાંચે રસમાં જે જે રસ મળ્યો, તેમાં મુનિરાજ દિલગી
૧ ઘના નથી. જે વ્યત્ત જે રસ મળ્યો, તે સમજાવે સ્વાદ ૭ ને એ પાંચે
રસના સાદમાં અનુકૂળને વિષે રાગ ને પ્રતિકૂલમાં દેવ તે વિષય કહ્યા
ઢે. એમ પ્રાણંદિ જે નારુ તેને સુરજિગંધ—સારો ગંધ, હરજિગંધ તે મા
ઠો ગંધ તે મતવાથી રાગ દેવ કરવો તે વિષય. ચક્રુઈંદિના પાંચ વિ
ષય તે પાંચે વર્ણ રાતો, ઘોલો, પીઝો, લીલો અને કાઝો એ પાંચે
રંગમાં અનુકૂળ મળવાથી રાગ કરવો, પ્રતિકૂલ મળવાથી દેવ કરવો
તે વિષય. શ્રોત્રઈંદિના ત્રણ વિષય તે સચિત્ત શબ્દ સ્ત્રી પુરુષનો, અ
ચિત્ત શબ્દ તે નગારા વિગેરેનો, મિશ્ર શબ્દ તે નરખાં વિગેરેનો એ ત્રણે
જાતના શબ્દમાં રાગ દેવ કરવો તે. એ ગ્રેવીશ જાતના વિષયના પ
દાર્થ ઢે તેનાંથી અનુકૂળ મળ્યું વા પ્રતિકૂળ મળ્યું તેમાં મુનિ તે જ
સ્ત્રનો વસ્તુવર્મ જાણે ઢે ને જે વ્યત્ત જે મળ્યું તેથી પોતાના શરીરને
આશર આપે ઢે; પણ તેમાં આ માર્ગ, આ નવયું એમ માની રાજી મુ
ઠી ઘના નથી. મુનિ મહારાજ તો પોતે કર્મ ચલાવવા છતમાલ ઘણા
ઢે પોતાની પામે પેમા તો રામના નથી તેથી ચરીદ કરવું નથી, તે
મ પોતાને હાથે આહારાદિક બનાવવા પણ નથી. ગૃહસ્થને ત્યાંથી
જે વ્યત્ત જે જોત મત્તી, તેથી મંતોષ કરી રાજી દિલગીર ઘના
નથી. એવી રીતે ગ્રેવીશ વિષય ત્યાગ થયા ઢે. કાપણ તે ચાર તો જ
'યા ઢે અને ચાર જે મંગલના ગ્યા ઢે ને પાનગા થયા ઢે. વિકાપા તે

રાજકથા તે રાજા સંવંધી વાત કરવી. દેશકથા તે દેશોની વાતો કરવી. નક્તકથા તે નોજનની કથા કરવી. સ્ત્રીકથા તે સ્ત્રી સંવંધી વાતો કરવી. એ ચાર વિકથાનો ત્યાગ થઈ જાય છે. નિઝ-જેતું રૂપ મોહનીકર્મમાં કહ્યું છે તે નિઝ ત્રણ-નિઝ નિઝ, પ્રવજા પ્રવજા, ધીણ ફિ એ ત્રણે જાય છે. એ રીતે પાંચે પ્રમાદનો નાશ થવાથી અપ્રમાદ ગુણઠાણું કહેવાય છે. એ ગુણસ્થાનમાં આત્મવિદ્યુદ્ધિ વધારે ધાય છે. પણ ઠઠા તથા સાતમા ગુણસ્થાનનો કાલ અંતરમુદૂર્તનો છે તે વલી પઢીને ઘટે જાય છે. વલી સાતમે આવે છે અધ્યવસાયનો ફેરફાર થવા કરે છે તેમ ગુણસ્થાન ફરે છે. તેમાં પણ સાતમા ગુણસ્થાનનું અંતર્મુદૂર્ત જણુ છે ને ઠઠા ગુણસ્થાનનું અંતર્મુદૂર્ત મ્હોટું તેમાં એટલો અંતર પડે છે કે, આઠા આઠઠા સુધીમાં સાતમે રહ્યાનો કાલ એકઠો કરીએ તો ઠણ થે ઘડી કરતાં વધે નહિ. ને ઠઠા ગુણસ્થાનનો બાકી સર્વ કાલ ધાય. એ અધિકાર જગવતી સૂત્રની ટીકામાં ઠાપેલી પ્રતમાં પાને ૧૭૨ મેં છે. અપ્રમાદ ગુણસ્થાનનો વિશેષ અધિકાર કર્મ પ્રપંથી જાણવો. એ વિદ્યુદ્ધનાવનું સ્થાનક છે. એ ગુણસ્થાનમાં ધર્મ ધ્યાનમાં વધારે કાલ જાય છે. તે ધર્મધ્યાન ચાર પ્રકારે છે.

પહેલો પાયો આજ્ઞાવિચય તે-પરમાત્માની આજ્ઞાનું ધ્યાન કરે. પરમાત્માની આજ્ઞા કેવી છે? અવિચિત્ર છે. વલી પરમાત્માનાં વચન છે તે નિરાવાધ છે; કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી. આત્માની સત્તા અનંત જ્ઞાનમય, અનંત દર્શનમય, અનંત ચારિત્રમય, અનંત તપમય, અનંત ઉપયોગમય છે. એ આત્માની સત્તા છે તે સ્વરૂપમાં રહેલું, એ આજ્ઞા છે. એવી રીતે પહેલા પાયમાં ધ્યાન કરે.

બીજો પાયો અપાયવિચય તેમાં ધ્યાન કરે જે અનંત જ્ઞાનમય આત્મા તે મિપ્યાસ્ત્વ, અવ્રત, કપાય, યોગ. એ ચાર કારણે કરી આવ રહ્યો છે, તે આ જઠમાં જઠ જેવી પ્રવૃત્તિ કરી રહ્યો છે, પણ ચેતન ત્હારો સ્વજ્ઞાવ નથી. ધન સ્ત્રી પુત્ર પરિવારને જોડેને મ્હારા મ્હારા કરે

ઠે. એના સંયોગે રાત્રી થાય છે. વિયોગે દિલ્લગીર થાય છે. બુદ્ધિ
 શ્રનાદિનો પુજ્જલનો સંયોગ વન્યો છે તેના પ્રજાવે થયા કરે છે; પણ
 ચેતન એ ત્હારે કરવા યોગ્ય નથી. આજ સુધી તો અજ્ઞાનતા હતી
 તેથી મ્હારું શું છે? ને પારકું શું છે? તે જ્ઞાન નહોતું. હવે હે ચેતન!
 જ્ઞાન્યોદયે જૈનશાસન મહ્યું, જેમાં આત્માનું સ્વરૂપ અનંતજ્ઞાન, અ
 નંતદર્શન. અનંતચારિત્ર, અનંતવીર્ય, અજર, અમર, અલક્ષ્ય, અવિ
 નાશી અશરીરી, અગમ, અક્રોધી, અપાની, અલોચી, અમાયી, અવે
 ધી, અજેદી, અટેદી, અફંડી, અનાહારી, અકામી, અવિપયી, અગંધી,
 અવર્ણી, અરસી, અસ્પર્શી, અગોચર, અનુપમ, ન સંહી, ન અસંહી,
 ન અપર્યાપ્તો, ન પર્યાપ્તો, ન રાગી, ન દ્વેષી, ન લાલ, ન યુવાન, ન વૃદ્ધ,
 ન ત્ત્વી, ન પુરુષ, ન નપુંસક, સદ્ધિદાનંદમય, સદ્જ સુખમય એવું આ
 ત્માનું સ્વરૂપ છે. પણ પર સંગે કુબુદ્ધિ પ્રાપ્ત થવાથી જડ વસ્તુનો રા
 ગી થઈ હે ચેતન! તેં અનેક હુઃખ સહ્યાં. વર્તમાન કાલમાં પણ ચેતન
 જે જે સુખ માને છે, તે માત્ર કહેવા રૂપ છે. ચેતન, તું જે જે વસ્તુના
 સંતારી સુખને સુખ માને છે, પણ તે કામ તપાશી જોઈશ તો હુઃખ
 શું શું છે? તે જાણવામાં આવશે. યલી જવાંતરે નરકાદિકનાં હુઃખ
 જોગવાં એવાં હુઃખ આ શરીરની સંગતે ઘણાં વેચ્યાં. માટે હવે હે
 ચેતન! તું ત્હારું સ્વરૂપ વિચારી ત્હારા આત્મિકસુખમાં મગ્ન રહે. ય
 લી એ પર સંગે કર્મ વંધાય છે તે વિચાર.

ત્રીજો વિપાક વિચય ધર્મધ્યાન. તેમાં વિચાર કરે જે જીવે પ
 ર સંગે આઠ કર્મ વાંધ્યાં તેની ૧૫૭ પ્રકૃતિ છે. તેનું સ્વરૂપ આઠ કર્મ
 નાં સ્વરૂપ લક્ષ્યાં છે, ત્યાંથી જોઈ લેવું. તેનો વંધ જે સમયે જેવા
 જેવા અવ્યવસાય પાપ, તેવા કર્મનું વાંધવું. તેનો ઉદય થયો નથી
 ત્યાં સુધી રહેવું તે સત્તા. ૫૩ી ઉદય થાય ત્યારે સુખ હુઃખ જોગવાય
 તે નિદ્રા કઠીર. એ વંધ ચાર પ્રકારનાં છે. પ્રકૃતિ વંધ તે—કર્મનો શુ
 જ્ઞાન સ્વનાવ, સ્થિતિવંધ તે—કર્મ કેટલા કાલ સુધી જોગવાયું પ

હશે ? તેનું માન ને સ્થિતિ ઘંચ, સ્મયંચ તે કર્મ તાવ મંદ જેનું જોગ
 યવાનું દોય એવો રસ દોય તે રસવંચ. પ્રવેશવંચ તે—કર્મના દત્તીયાનું
 મજનું, એ જ્યારે જીવ કર્મ ઘાંધે છે, તે જે વચ્ચત જે અધ્યવસાય વર્તે
 છે તેનું કર્મ ઘાંધે છે. તેનો ઉદય કાલ પ્રાતઃ ધ્યાય છે, ત્યારે હુઃમ્ જો
 ગયવાં પડે છે. આત્માની જ્ઞાન શક્તિ ધનંતી છે, પણ એ કર્મ યોગે
 અવરાઈ ગઈ છે. માટે દે છેતન ! જે જે સુખ હુઃમ્ શ્યાયે છે તેમાં તું
 રાગ હેય મા કર, રાગ હેય કરવાં છે તેથી આ કર્મ ઘાંધ્યાં છે ને આ
 જન્મ મરણ મેળાદિકનાં વિચિત્ર હુઃમ્ જોગયવાં પડે છે. માટે છેત
 ન, જે જે કર્મવિષયક ઉદય શ્યાયા છે, તે તે કર્મના સ્વજ્ઞાય છે તે
 શું ધને છે, ત્દારો સ્વજ્ઞાય તો જાણવા દેશવાનો છે તે જાણી લે, પણ
 અજ્ઞાનતાથી અનાદિકાલનો અજ્ઞાસ પડ્યો છે તેથી મને હુઃમ્ પાય
 છે, પીડા ધાય છે, એમ કરે છે તે હવે ન કર. દયે તો તું ત્દારા સ્વરૂ
 પનો વિચાર કર ને સમજાવે રહે. એ જ ત્દારો ધર્મ છે. તું સમજાવે
 રહીશ એટલે રાગ દ્વેષમય પ્રકૃતિ ધનશે નહિ. એટલે સદ્દે એ કર્મ
 દ્વેષ ધશે. આજ સુધી તું ત્દારા સ્વજ્ઞાયને જાણતો નહોતો. દયે
 ત્દારો સ્વજ્ઞાય તેં જાણ્યો તે વતાં આ જહ પ્રવૃત્તિમાં શા સારુ લેવાય
 છે ? એવી રીતે ધ્રીજા પાયામાં ધ્યાન કરે.

ચોથો સંસ્થાનવિષય ધર્મધ્યાન. તેમાં ચૌદરાજ લોકનું સ્વરૂપ
 વિચારે. ચૌદરાજ લોકમાં જે જે પદાર્થ જેવી રીતે રહ્યા છે, તે વિચારે.
 ત્દે દ્રવ્ય રહ્યા છે તે વિચારે. ત્દે દ્રવ્યનું સ્વરૂપ વિચારે. પછી તેમાં
 આત્માના દ્રવ્ય સાથે ધ્રીજા દ્રવ્યનું સ્વરૂપ વિચારે કે, જે જે ગુણ આ
 ત્મમાં છે, ને ધ્રીજા દ્રવ્યમાં નથી. તે દે છેતન ! શા કારણશર એ દ્ર
 વ્યમાં ત્દારાપણું માને છે ? એમ વિચારી પોતાના સ્વરૂપમાં લીન થા
 ય છે. મન વચન કાયા પણ તે જ સ્વરૂપમાં સ્થિર થઈ જાય છે. અનુ
 જ્ઞાન જ્ઞાન સ્વજ્ઞાનિક પ્રગટ થાય છે. એ જ્ઞાન પ્રગટ થાય તે અનુજ્ઞા
 જ્ઞાનનું સુખ જાણે. એ સુખ કોઈથી કહ્યું જતું નથી. પોતાના આત્મ

તત્ત્વમાં એકાગ્રતા થવાથી આનંદ થાય છે, તે આનંદનું સુખ ધ્યાન થી ચંચાલમાન થાય છે, તો પણ કેટલોએક વચ્ચે રહે છે. માટે હે ચેતન ! તું તારા સ્વજ્ઞાતિક સુખમાં મગ્ન રહે તો તારું રહેવાનું સ્થાન લોકાગ્રે સિદ્ધિસ્થાન છે ત્યાં થશે, એ આદિ ચોથા પાયામાં ધ્યાન કરે.

એ ચારે પાયામાં સ્વરૂપ વિચાર લખ્યો છે, તે ચિંતવન રૂપ છે ને ધ્યાન તો મન વચનની એકાગ્રતાએ અપૂર્વજ્ઞાન સ્વજ્ઞાતિક પાયે તે કહેવાય. એમ કહે તેનું સમજવું જે ધ્યાનમાં શ્રુતજ્ઞાનને બંધે પ્રથમ તો ચિંતવન કરે, પછી સ્વજ્ઞાતિક પાયે. વાસ્તે ચિંતવન કરતાં જ ધ્યાન થાય, એ રીતે સાતમા ગુણસ્થાનમાં ધ્યાનાદિકમાં વર્તે.

આઠમું અપૂર્વ ગુણસ્થાન. એ ગુણસ્થાનમાં પૂર્વે નહિ આવેલા નાવ પ્રાપ્ત થાય છે. એ ગુણસ્થાન ઇષ્ટમજાવથી થાય છે. તેની પ્રકૃતિ ઇષ્ટમ પામે છે, ને ક્ષાયકજાવે એ ગુણસ્થાન થાય છે. તે સત્તા વંધ ઇષ્ટમજાવથી ક્ષાય કરતા જાય છે. ક્ષાયકજાવવાલા તો ચઢીને કેવલજ્ઞાન જ પામે છે. ને ઇષ્ટમજાવવાલા તો અગીયારમા ગુણસ્થાન સુધી ચઢીને પાઠા પઢી જાય છે. પછી પાઠા ક્ષાયકજાવ પ્રગટે ને ચઢે તે પડે નહિ. એ આઠમે ગુણસ્થાને સમકિતમોહનીનો ઉદય ન હોય. કારણ જે સાતમા ગુણસ્થાનના અંત સુધીમાં એનો નાશ થાય છે, ત્યારે એ ગુણસ્થાન પ્રગટે છે. એ ગુણસ્થાનમાં શુદ્ધધ્યાન પ્રગટ થાય છે. પ્રથમ તો શ્રુતજ્ઞાનને બંધે વિચાર કરે છે, પણ પછી સ્વજ્ઞાતિક જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. તેણે કરી ધ્યાન કરે. જ્ઞેદજ્ઞાન પ્રગટ કરે છે. એ ગુણસ્થાનમાં અનુજ્ઞાન જ્ઞાન થાય છે તેને સૂર્ય ઉદય થતા અગાડી જેમ ચરુણોદય થાય છે, ને ઇષ્ટોત થાય છે તેમ કેવલજ્ઞાન રૂપ ઇષ્ટોત થવાનો છે. તેનો પહેલો પ્રકાશ થાય છે. આ ગુણસ્થાનમાં કેવલ સદૃશ ધ્યાન છે. કૃત્રિમ હેતુત્તરિક ધ્યાન નથી. એ ગુણસ્થાનનું સુખ તથા જ્ઞાન જે ને થાય તે જાણે. મહા અજૂત વિશુદ્ધિ છે. જ્ઞાનાવર્ણી, દર્શનાવર્ણી, મોહની, અંતરાય એ કર્મ ઉદય રહ્યાં છે, પણ તેના રસ નાશ પતા

जाय ठे. मोहनीकर्मनी १२ प्रकृति रही ठे, पण ते बहु ज रत रहित भइ गइ ठे. अति विगुह अध्वसाय धया ठे. जइ चेतननो केवल विज्ञाग करता जाय ठे. शुद्धध्याननो पहेलो पायो पृथक्त्ववितर्क सप्र विचार नामे ध्यानमां ध्याय ठे.

नवमुं अनुवृत्तिवादर गुणस्थान. ए गुणस्थानमां अतिशय विगुह अध्वसाय धाय ठे. आवमाना अंतमां हास्य, रति, अरति, जय, शोक, झगंठा ए ठ प्रकृतिनो अंत धाय ठे. आ गुणस्थानमां ए ठ प्रकृतिनो उदय नथी. इहां शंका थरो के आवमुं गुणस्थान पाया त्यां एनी प्रवृत्ति हती ? ते बिषे समजवुं के लोकनी रीतना तो ठठा गुणस्थानधी नीकली गया ठे, पण आवमाना गुण स्वज्ञाविक प्रगट धाय ठे ते जोइने हरख धाय ठे. ते रूप हास्य तथा रति ठे, तथा अरति परज्ञाव उपर ठे. जय पण पोताना ज्ञाव चलायमान धाय तेनो ठे, शोक पण कर्मधी आत्मा मलीन थयो तेनो ठे. झगंठा पण स्वज्ञाविक पर परिणतीनी ठे. आ ठ प्रकृतिनो ठे. एनुं विस्तारे स्वरूप विचारसारनी टीकामां करेलुं ठे. ए नवमा गुणस्थान ना अंतमां संज्वलना क्रोध, मान, माया, तथा स्त्री वेद, पुरुष वेद, नपुंसक वेद, एनो अंत धाय ठे त्वारे दशमुं गुणस्थान पामे ठे.

दशमुं सूक्ष्मतंतपराय गुणस्थान. ए गुणस्थानमां सूक्ष्म लोचनो उदय रह्यो ठे. ते अति विगुह ज्ञावे दशमाना अंतमां ए लोचनो क्षय धाय ठे. हवे जे उपशमज्ञावे श्रेणि मांडी होय, ते अगीयारमे गुणस्थाने जाय. कारण जे गुणस्थान उपशमज्ञावनुं ठे. क्षायकज्ञावनुं गुणस्थान नथी. तेथी क्षायकज्ञाववाला धारमे गुणस्थाने जाय ठे.

अगीयारमुं उपशान्तमोह गुणस्थान. ए गुणस्थानमां मोहनी कर्मनो उदय तो नथी होतो, पण सत्ताए रहे ठे. तेना जोरधी प्रणाम पाठा पढी जाय ठे. तेथी ए गुणस्थानकधी चढता नथी पण पढे ठे. कदापि आयुष्य आवी रह्यो होय ने मरण करे ठे, तो सर्वार्थ

सिद्धि विमानमां जायते. त्यांधी मनुष्यमां आचीने मुक्ति जायते.

धारमुं क्षीणमोह गुणस्थान. ए गुणस्थानमां चीतराग पद था यते. ए गुणस्थानमां अज्ञेद ज्ञान ठे. एकत्ववितर्क अप्रविचार ना मा ध्यान अज्ञेद ज्ञान ठे, तेनो बीजो पायो वर्त्ते ठे. तेथी अति विशुद्ध जाव थायते. तेथी ए गुणस्थानना अंतमां ज्ञानावर्णि कर्मनी पांचे प्रकृति, दर्शनावर्णि कर्मनी ठ प्रकृति रही इती ते, तथा अंत रायकर्मनी पांचे प्रकृतिनो उदय बंध सत्ता सर्व प्रकारे नाश थइ जाय ने तेरमुं गुणस्थान पामे ठे.

तेरमुं सयोगी गुणस्थान. ए गुणस्थानमां, केवलज्ञान केवलदर्शन प्रगट थायते. लोकालोकना जाण थायते. गयो अनंतकाल, ने आवतो अनंतकाल ठे, तेमां जे जे पदार्थ थइ गया, तथा ध्वाना ठे ते सर्वेनुं ज्ञान ठे. कंइ पण वस्तु जाणवाने अजाण नथी. एवुं संपूर्ण ज्ञान प्रगट थायते; त्यारे तीर्थंकर महाराजने वैमानिक ज्योतिषी, ज्ञवनपति, व्यंतर ए चारे जातना देवताना इंडो भक्ति करवा आवे ठे, ने समवसरणनी रचना करे ठे. तेमां पहेलो कोट रुपानो, बीजो कोट सोनानो, त्रीजो कोट रत्ननो. रत्नना कोटनी मांहि प्रभु ने धेसवाने रत्नमय सिंहासन ठे, ते उपर प्रभु धेसे ठे. ते प्रभुनो प्रज्ञाव एवो ठेके, चारे दिशाए लोक प्रभुने जुए ठे. तेनुं कारण के प्रभुनुं प्रतिर्विव त्रणो दिशाए होय. प्रभुना मस्तक उपर त्रण ठत्र अक्षर रहे, वली देवता चामर बीजे. प्रभुनी पूंठे तेजना पुंज रूप नामं मूल शोने. जेनुं तेज सूर्य करतां धारणां होय. वली उपर अशोकवृक्ष होय, तेनी एवी शीतलता होय के सर्व जीवना शोक संताप नाश पामे. वली आकाशो छंडनी वागे. तेमां एवो शब्द थाय जे ए देवने जजो, ए देवने जजो. वली देवता फूलनी वृष्टि करे ते चारे पासे ठींचणा प्रमाण फूल होय. एवी रीते देवता रचना करे. त्यां प्रभु बेसीने धर्मदेशना आपे, तेथी घणा जीवप्रतिबोध पामे ठे. कारण के

કેવલજ્ઞાને કરી સર્વ વસ્તુ જાણે છે, તેથી કોઈના મનમાં શંકા પાપ તો પણ પોતે જાણે. તેથી તેને પૂછવાની પણ જરૂર ન પડે. જગવાન જાણીને સર્વે ઉત્તર આપે. તેથી કોઈને શંકા રહે નહીં. એવી રીતે જ્યાં સુધી આયુષ્ય પહોંચે, ત્યાં સુધી પૃથ્વી ઉપર ફરી જન્મ જીવોને પ્રતિવેષ કરે. એ રીતે તેરમે ગુણસ્થાને વર્તે. એ ગુણસ્થાનમાં ચાર અપાતિ કર્મ રહ્યાં છે. અપાતિ કહેવાની મતલબ એ છે જે આત્માના ગુણને એ કર્મ ધાત કરતાં નથી, તેમ ગુણ પ્રગટ કરવામાં અટકાવતાં નથી તેથી અપાતિ કર્મ કદીએ.

ચૌદમું અયોગી ગુણસ્થાન. એ ગુણસ્થાન આયુષ્યનો અ-૬-૩૬-૪૫ એ પાંચ અક્ષર વોળો એટલો કાલ ધાકો હોય ત્યારે પામે છે. એ ગુણસ્થાનમાં યોગ જે મન વચન કાયાના તેનો રોષ પાપ છે, ને ચારે કર્મ નાશ પડે જાય છે, ને સર્વ કર્મથી રહિત થાય છે. આ શરીરનો ત્યાગ થાય છે. એક સમયે સિદ્ધમાં વિરામાન થાય છે. ત્યાં સદાકાલ અવસ્થિત રહે છે. ફરી સંસારમાં આવવું નથી. કારણ જે સંસારમાં રોજાવાનાં કારણ કર્મ છે, તે નાશ પામે છે. એટલે શાથી સંસારમાં રોજાય? સંપૂર્ણ આત્મિકસુખ પ્રગટ પડ્યું છે. એવા પૂર્ણ સુખને પામે છે. હહાં કોઈ કહેશે જે લોકને ધંતે જાય છે, તે અલોકમાં કેમ જતા નથી? તેનું કારણ જે ધર્માસ્તિકાય અલોકમાં નથી. લોકના અંત સુધી ધર્માસ્તિકાય છે. જીવ અને પુરુષ ધર્માસ્તિકાયની સહાય વિના ધાતી શક્તિ નથી, તેથી આગલ જતા નથી. આત્માને હહાંથી ત્યાં સુધી જવાનું શું કારણ? તેનું જાણવું જે ઠંચો જવાનો જ સ્વ નાવ છે તેથી જાય છે.

આ મુજબનો ચૌદ ગુણસ્થાન રૂપ ધર્મ છે. તેમાંથી જેટલો જેટલો જીવ ધર્મ કરે તે પ્રમાણે મુક્ત થાય.

૫૫ પ્રશ્ન:-આ મુજબનો ધર્મ જૈનવાલા જ કરી શકે કે બીજા કોઈ કરી શકે ?

उत्तर:-विशेषे करीने जैनवाला ज करी शके. कारण जे जेने वस्तु धर्मनुं ज्ञान नथी, त्यां सुधी वस्तुने वस्तुपणे मानवुं वने नहि. तेथी स्वभाव विभाव जाणे नहि, ने विपरीत जाणवाथी शी रीते मुक्ति पाय? ने कोइ जीवने स्वभाविक सहजे वस्तुधर्मनुं ज्ञान पाय, ते थी पोताना स्वभावमां रही परभावनो त्याग करे तो गुणस्थानमय धर्म पामे. जेम कोइ माणसने रस्तामां जतां जमीनमां पग गरकी जायवे, ने इय मले ठे ने घनाढ्य थायवे तेम स्वभाविक घोष धर जाय. पण ए थोडा जीवने एम बने. घणा माणसने एम बनवुं मु श्केल पडे वे. ने घरावर उद्यमथी तो घणा माणस धन पेदा करे वे; तेम जैनमार्गथी निकट मुक्ति वे. अन्य पण जायथी जैनधर्मनी म र्यादाए आत्मिकधर्म आवे तो ज मुक्ति पामे.

५६ प्रश्न:-आयुं जाणीने जैनधर्म उपर राग राखे ने अन्यधर्म ठ पर द्वेष राखे ते मुक्तवे के केम?

उत्तर:-जे जैनधर्म पाम्यो होय तेणे कोइ धर्म उपर अथवा कोइ माणस उपर द्वेष राखयो नहि. कारण के जैनना आचार्य तो कही गया वे जे दर्शन सक्रमना नय ग्रहे, आप रहे निज जाये रे-एनो परमार्थ एठे जे. जे धर्मवालाये मार्ग दर्शाव्यो वे तेमां सारजूत हुं ठे? ते सारजूत जे पक्षथी होय ते पक्ष जाणी ले. ने सारा पक्षनी व्याख्या करे. विरुद्ध पक्ष उपर लक्ष न दे. आप रहे निज जाये के हेतां जैनशासनमां सात नये मार्गनो निर्णय ठे ते जाये रहे; पण कोइ जीव उपर द्वेष करे नहि. तथा निंदा करे नहि. निंदा करथी ए संसारमां ज उचीत नथी. वजी वाद विवादमां पण सामा जीवने अथवा पोताने लान पाय एयुं होय तो वाद करे, पण पोताना अहं कार ममकार सारु न करे. शृष्टकृतीमां पाने ५१, वारमा अष्टकमां हरिनदमूरि महाराजे धर्मवाद करवो कछो वे, पण शुष्कवाद एटले गवुं शोषाय, कंड फायदो थाय नहि, ते वाद निषेध्यां वे. वजी जेने

આત્મધર્મ પ્રગટ કરવો છે, તે જેમ વને તેમ પુજાજાવની પ્રવૃત્તિથી
 ટૂટવાનો ઇચ્છામ કરી રહ્યા છે. તે માણસ પારકી પંચાતમાં કેમ પ
 છે? જેને વ્યવહાર કરાણી કરવી છે તે એવી કરે કે જેમાં આત્મવિ
 શુદ્ધિ થાય. રાગ દ્વેષની પરિણતી ઝઘી થાય એ ઇચ્છામ કરે. તે ઘણી
 કોઈ ઉપર દ્વેષ રાખે નહિ. તે તો સદા જાવદયા કરી રહ્યા છે. માટે
 પોતાને ફુરસદ પડે ધર્મોપદેશ દે. તેમાં પણ કોઈનું ઝિદ્દા ખુલે એવું
 ન કરતાં સાંત્વિતનારને જેમ સમતા વધે તેમ કરે.

૫૭ પ્રશ્ન:—અધર્મી જીવ ઉપર દ્વેષ કરે કે નહિ ?

ઉત્તર:—અધર્મી જીવ ઉપર મન્યસ્થ રહે. એટલે રાગ પણ ન કરે
 ને દ્વેષ પણ ન કરે. રાગ કરવાથી અધર્મની પ્રશંસા થાય તો તેથી પો
 તાને કર્મબંધ થાય, ને પોતાની પ્રશંસા જોઈ વીજો જીવ અધર્મ સેવે તો
 તેનો કારણીક થાય. ને દ્વેષથી તે જીવ સાથે વૈર બંધાય તો તે કર્મ
 જોગવું પડે. માટે જ સમજાવે રહે. અધર્મની પ્રશંસા કરવાથી શ્રા
 વકને જવદ્વમણ જમવું પડ્યું છે, તે કપા અર્પણીપિકામાં ડાપેલી
 ચોપડીમાં પાને ૭૭ મેં છે. માટે અધર્મિનું વહુમાનપણું ન કરવું.

૫૮ પ્રશ્ન:—અન્યધર્મવાળા ધર્મકરણી કરે છે તે પોગટ જાય
 છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—અન્યદર્શનીમાં પણ કેટલાએક જીવો ફેવલ પોતાના આ
 ત્માને કર્મથી મુક્ત કરવા સારું જીવદયા પાલે છે, જૂવું બોલતા નથી,
 ચોરી કરતા નથી, મૈથુન સેવતા નથી, પરિગ્રહ રાખતા નથી, ક્રોધ,
 માન, માયા, લોભ પાતલા પાડ્યા છે. ને તે પાતજા પાઠવાનો ઇચ્છામ
 કરી રહ્યા છે. કોઈ ધર્મ ઉપર દ્વેષ નથી તે પણ અનુક્રમે ચઢવાનું કા
 રણ છે. જેથી હરિજન્મૂરિ મહારાજે યોગદૃષ્ટિ સમુચ્ચયમાં પાતંજલીને
 માર્ગાનુસારીમાં ગવેવ્યા છે ને કેટલાએક જીવો સ્વરા જૈનધર્મના ઉપ
 ર દ્વેષ કરી રહ્યા છે ને અહંકાર મમકાર કરી રહ્યા છે. હિંસા કરીને ધ
 મ માને છે. એવા જે અન્યધર્મવાળા તેનું કામ શી રીતે પાય ? રાગ

ધેપ છે તે જ સંસારનું વીજ છે. તે તો રાત્રી દિવસ કરી રહ્યા છે ત્યારે તેનો લાજ તો સર્વે ધર્મવાલા સંસાર ફલ જ કહી ગયા છે. તેનું વીજું ફલ ક્યાંથી થાય ?

૫૯ પ્રશ્ન:—જૈનમાં ઘણા ગઢ છે, તે સર્વે શુદ્ધ છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—જૈનમાં શુદ્ધ આચાર્ય મહારાજનો ગઢ તો એક આચાર્યનો પરિવાર તે ગઢ કહી ગયા છે. તેમ જૂદા જૂદા આચાર્યનો પરિવાર જૂદો જૂદો ગઢ કહીએ તેમાં કંઈ એક વીજાને હઠવાદ નથી. એવો જે જે ગઢ છે તેમાં ધર્મસાધન સરખું છે. સર્વ મુક્તિના કામી છે. કદાપિ કંઈ સમજ ફેરથી કોઈ કોઈ વાતમાં એક વીજા આચાર્યના વિચાર ફેરફાર આવે છે, તો પણ એક વીજા ઉપર ધેપ નથી. વત્તે મુક્તિના કામી છે, તેથી તેના પઠીના પણ આચાર્યો એમ કહે છે કે જિનનન્દ ક્ષમાશ્રમણજી આમ કહે છે ને સિદ્ધસેનદિવાકરજી આમ કહે છે. એમ મધ્યસ્થ રહે છે, પણ કોઈને વધતા નંઠા કહેતા નથી. તેમ આપણે પણ મધ્યસ્થ રહેવું. જેમ કે સ્વરતર ગઢવાલા સામાયિક લેતાં કરેમિ નંતે પહેલી કહે છે, ને પઠી શરિયાવહી પઢિકમે છે. એ રીતે આવશ્યકની ટીકામાં હરિજન્સૂરિ મહારાજ કહી ગયા છે. વલી તપગઢમાં પહેલી શરિયાવહી પઢિકમી પઠી કરેમિનંતે કહીએઠીએ. એવિધેશ્રી મહાનિશીઠ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે શરિયાવહી પઢિકમ્યા વિના કંઈ કામ કરવું નહિ. એ આધારે તપગઢવાલા કરે છે તો બે શાસ્ત્ર વત્તે ગઢવાલા કવૂત્ત કરે છે તો વત્તે ગઢવાલાને મધ્યસ્થ રહેવું જોઈએ. જેમ પૂર્વાચાર્ય બે આચાર્યના બે મત દર્શાવે છે, પણ કોઈને ઝબેલતા તથી તેમ આપણે પણ વર્તવું જે આ ગઢવાલા આ ગ્રંથને આધારે આ ક્રિયા કરે છે, આ ગઢવાલા આ ગ્રંથને આધારે કરે છે. એમ કરી મધ્યસ્થ રહેવું; પણ એક શાસ્ત્રને સ્વરું કરવું, એકને સ્વોટું કરવું, ને રાગ ધેપમાં પડવું તે આત્માને હઃસદાયક છે. ને જે પ્રવૃત્તિ પૂર્વાચાર્યની નથી ને પોતાની મતિકલ્પનાથી જ છે, વલી શાસ્ત્રથી પણ વિરુદ્ધ છે, તેમાં

પણ તે શાંતપણે સમજે તો સમજાવવો, પણ રાગ દ્વેષ કરવો નહિ. આપણા આત્માને ગુણ થાય તેમ પ્રવૃત્તિ કરવી. કારણ જે ઠાણાંગ જીમાં ચૌનંગી ઠે કે, પરગઢીઠે ને યોગ્ય જીવઠે તેને પોતાના ગઢ ના હઠથી જ્ઞાન નથી થાપતા તે પ્રજ્ઞની આજ્ઞા લોપે ઠે. એથી સમ જવું જે ગુણવંત હોય ને પરગઢી હોય તો પણ તેને ઠેવેલવો નહિ. કારણ જે ગુણવંત હોય તે સમપરિણતીવાલો હોય, તેની સાથે પરિચય કરતાં ગઢની તકરાર આવે નહિ. એક વીજાની જૂલ હોય તો સુધરે. માટે ગઢનો હઠ કરી તકરારમાં પડવું નહી. શાસ્ત્ર ઉપર દૃષ્ટિ દઈ વિચારવું. જે શાસ્ત્રમાં જે વાત હોય તે જે કંઈ પ્રદર્શન થતી ન પી. વલી જેમાં એકે વાત ઓટી તો હોય જ નહિ. પણ વલ્લેના જૂદા જૂદા હેતુ હોય, તે ગીતાર્થ જાણે. હાલમાં એવા ગીતાર્થનો વિરહ રહ્યો. જગવતિજીની ટીકામાં અન્યદેવસૂરિમહારાજજી પણ ગીતાર્થ નો વિરહ કહે ઠે. વાસ્તે આપણી થડપવુક્ષિપી નક્કી પણ શકે નહિ, માટે મધ્યસ્થ રહિ પ્રવૃત્તિ કરવી ને જેમ હઠ કદાપ્રહ ન થાય, એમ વર્તવું, કે આત્માની પરિણતી વગઢે નહિ. ઠાણાંગ સૂત્રના ચોપા ઠાણામાં ઠાપેલી પ્રતમાં પાના ૨૦૨ ની વીજી પુંઠીમાં નીચે મુજબ અધિકાર ઠે.

ચાર પ્રકારના પુરુષ કહ્યા ઠે.

૧. એક સાધુધર્મ તે જિનાજ્ઞા તે પ્રતે ઠાંડે ઠે, ને ગણ ગઢની સ્થિતિ તે ગઢની મર્યાદા નથી મૂકતો, કોઈ આચાર્યે એવી મર્યાદા કીધી ઠે જે વીજા ગઢના યતિને સિદ્ધાંત ન દેવું. હવે તે વીજા ગઢના યતિને શ્રુત ન આપે, ન જણાવે, તે ધર્મ જિનાજ્ઞા ઠાંડે ઠે, પણ ગઢની સ્થિતિ નથી મૂકતા. જિનાજ્ઞા એવી ઠે કે યોગ્ય હોય તે સર્વે ને શ્રુત દેવું તે માટે.

૨. વીજો પુરુષ આજ્ઞા ગઢની મૂકી જે અન્યગઢના યતિને યોગ્યને શ્રુત આપે ઠે, તે જિનાજ્ઞા રૂપ ધર્મ નથી મૂકતો. ગઢની

स्थिति मूके थे.

३ जे अयोग्य अन्यगठनने श्रुत श्रौषे थे ते धर्म ने गठे ए वेने मूके थे.

४ जे श्रुत राखवाने कोईक योग्य परना शिष्यने पीतानी करी श्रुत श्रौषे थे, ते धर्म अने स्थिति बे नथी मूकतो.

आ मुजबे गणोंगे सूत्रमों अधिकार ने, ते उपर लेक दश कदा ग्रहमां न पढतो सामाने तथा आपणा आत्मने जान थाय ते प्रवृत्ति करवी! ए चौजेगीमा एवी शका अशे जे आचार्य गछनी स्थिति केवी बोधी? ते सारु एज टीकामां कह्युं जे प्रजुना तपदेश रहित आज्ञा बोधी. कारण जे प्रजुनो उपदेश मर्ष योग्यने ज्ञान आपवुं एवोठि, आ मुजबे टीकामों थे. वली चोथा जांगावालाने सारु गार्था मूकीं जे ए पूजनीक ठि तेथी जणाय ठे जे ए गछनी खोटी रीत उपरथी चित्त उतरेलुं जणाय ठि. तत्त्व केवलीगम्य.

६० प्रश्नः—आ कलिमा देवता आवे के नहि? नहि आववाना कारण परदेशी राजीना विवादिमां आगल कहां ठे वास्ते नहि ज आवे के केम?

उत्तरः—चार कारणे देवता आवे. ए अधिकार गणोंगे सूत्रमों चो थे गणे गपेली प्रतमां पाना शठे मे पहेली पुंढी संवध वा छयों थे. चार स्थानके हमणोंनो उपन्यो देवतां देवलोकमां रह्यो वां थे; ते मनुष्य लोकमां आववाने समर्थ थाय ते कहे थे.

तुरतनो उपन्यो देवतां दिवलोकमां दिव्य काम जोगवाने विप्रे मूर्धित न थयो. अनित्य जणी यावत् अत्यंत आसक्त मन नयो तेने एवुं मनमों आवे जे म्हारे मनुष्यजव सवेधी आचार्य प्रतिवो धक, अथवा उपाध्याय सूत्रदाता, प्रवक्तक जे साधु जनेने आचारिमा प्रयत्नावे, अथवा स्थविर अथवा गणी गछनी स्वामी, गणधर गछना घरनार अथवा गणाविद्देक गछनी सार करे ते जेना प्रजावधी आ

પ્રત્યક્ષ દેવસંપત્તિ દેવતાનું શરીર તથા કાંતિ પામી. જન્માતરમાં ઠ પાર્લિ તે જોગ સન્મુખ બાવી. તે માટે હું જાઉં. તે જગવાનને વાંડે પાવત્ તેની સેવા કરું. એ પ્રથમ કારણ.

૧ હમણાં તુરત ઇપન્યો દેવલોકને વિષે દેવતા. યાવત્ મૂર્તિ તે વિષયમાં અત્યંત આસક્ત નથી તેને મનમાં એવું આવે જે મનુષ્યના જન્મમાં જ્ઞાની શ્રુતજ્ઞાનાદિક સહિત છે અથવા મ્હોટા તપસ્વી છે અથવા બનિ હુપ્કર કરણીના કરનાર છે, પરિસહાદિ સહનાર છે. તે માટે હું જાઉં. તે જગવંત જ્ઞાની અથવા તપસ્વી અથવા હુપ્કર કરણી ના કરનાર છે. તેને વાંડુ યાવત્ તેની સેવાજનકિ કરું. એ આવ યાનું યીજું કારણ.

૧ હમણાં તુરત દેવલોકમાં ઇપન્યો દેવતા વિષય તુલને વિષે અત્યંત આસક્ત નથી. તે દેવતાને મનમાં એવું આવે જે મ્હારે મનુષ્ય નવ સંબંધી માતા પિતા યાવત્ જાર્યા જાઈ ઘેને પુત્ર પુત્રી છે. તે માટે હું જાઉં, તેની પામે જઈને પ્રગટ પઠું. તે સર્વ દેવે. મ્હારી દિવ્ય દેવતાની વિમાનાદિકની સંપત્તિ રત્ન પ્રમુખની દિવ્ય દેવતાની કાંતિ શરીરની જે પામી છે, જોગાવસ્થાએ સન્મુખ પડે છે, એ આવવાનું ધીજું કારણ.

૪ વત્તી નવો ઇપન્યો દેવતા તેના મનમાં એવું આવે જે મ્હારે મનુષ્યનવ સંબંધિ મિત્ર સ્નેહી અથવા સહચારી અથવા સંગતિક જે નાથી પણો પરિચય છે, તે સંવાધે મનુષ્યના જન્મમાં હતાં તેવારે માંદો માંદે એવો સંકેત કીધો હતો, યા દેવતામાં સંકેત કીધો હતો જે દેવતા માંદેથી પ્રથમ ધ્યેવી મનુષ્યમાં જાય ત્યારે તેને પ્રતિચોષવો. એ કારણથી આવે.

આ મુજબ તાલાંગજીમાં અધિકાર છે, વાસ્તે દેવતા ન આવે એ ન એ એકાંત સમજાઉં નહિ. વત્તી વીરસ્થાનોના નિર્વાણ થયા પછી પણ આચાર્ય મહારાજની સેવામાં દેવતા ધ્યાન્યા છે. દેવતાની મજા

स्थिति मूके ठे.

३ जे श्रियोग्य अन्यगर्जनाने श्रुत श्रौषे ठे ते धर्म ने गह्र ए
वेने मूके ठे.

४ जे श्रुत राखवाने कोइके योग्य परना शिष्यने पोतानी
करे श्रुत श्रौषे ठे, ते धर्म अने स्थिति वे नधी मूकेतो.

आ मुजब गणंग सूत्रमा अधिकार ठे. ते उपर लक्ष्मि कदा
ग्रहमा न पडतो सोमने तथा श्रौषणा आत्मने लाने थाय ते प्रवृ
त्ति करवी. ए चौजेगीमा एवी शंका यशे जे आचार्य गह्रनी स्थिति
केवी बांधी? ते सारु एज टीकांमा कहु ठे जे प्रजुना उपदेश रहित
अज्ञा बांधी. कारण जे प्रजुना उपदेश सर्व योग्यने ज्ञान आपु
एवो ठे. आ मुजब टीकांमा ठे. वली चोथा जोगावालोने सारु गाथा
मूकी ठे जे ए पूजनो कठे तिथी जलाय ठे जे ए गह्रनी खोटी रीत
उपरची चित्त उतरेलु जलाय ठे. तत्व केवलीगम्य.

६० प्रश्न:-आ कालमा देवता आवे के नहि? नहि आवेवाता
कारण परदेशी राजांनी विवादमा आंगल कहा ठे वास्ते नहि ज
आवे के केम?

उत्तर:-चार कारणे देवता आवे. ए अधिकार गणंग सूत्रमा चो
थे गणे गपेली प्रतमा पाना शठे मे पहेली पुंठीची संवंध चा
छयो ठे. चार स्थानके हमणानो उपन्यो देवता देवलोकमा रहो वा
ठे; ते मनुष्य लोकमा आवेवाने समर्थ थाय ते कहे ठे.

तुरतना उपन्यो देवता देवलोकमा दिव्य काम जोगेवाने वि
पे मूर्छित न थयो. अनित्य जाली यावत् अत्यंत आर्त्तक मन नयो
तेने एवु मनमा आवे जे म्हारे मनुष्यजब सविधी आचार्य प्रतिवो
धक, अथवा उपाध्याय सूत्रदाता, प्रवर्तक जे साधु जनने आचारमा
प्रवर्तवे, अथवा स्थविर अथवा गणी गह्रनी स्वामी, गणेश गह्रना
धरनार अथवा गणांवेदके गह्रनी सार करे ते जेना प्रभावधी आ

ઢે જે કલ્પની જાણથી સમવસરણનો અધિકાર જાણવો. તથા ઝા
 પેલી જગવતીજીમાં પાને ૯૧૮ માં કહ્યું છે, સિદ્ધગંધિઆથી જાણ
 વું. હાં એવી શંકા પણે જે સમવાયાંગજી તો મળાયર મહારાજે મું
 ધ્યું, ને જાણ્ય તો પત્રી રચ્યું. તથા સિદ્ધગંધિયા પત્રી રચાઈ તો એમાં
 અધિકાર ક્યાંથી આવ્યો ? તે વિષે સમજવું જે જે વચ્ચત દેવદર્શિણી
 ક્ષમાશ્રમણજી ૯ શાસ્ત્ર લખ્યાં, તે વચ્ચતે વધારે લખાણ ન થયી જા
 ય તે સારુ એક વીજા શાસ્ત્રની જાણામણ કરી. જેમકે જગવતી
 જીમાં પત્રવણાજીની તથા જીવાન્નિગમજી વિગેરેની જાણામણ છે.
 હવે પત્રવણાજી શામાચાર્ય મહારાજે રચ્યું છે તો એ જાણામણ જગવ
 તીજીમાં ક્યાંથી આવે ? પણ લખતી વચ્ચત એક વાત ગ્રહી ઢેકાણે
 લખવી ન પડે તેથી અપાંગ પયજા જાણ્યનો એ જાણામણો કરી સં
 કોચ કહ્યો. એ અપરથી વિચારવાનું છે, જે દેવદર્શિણી ક્ષમાશ્રમણજી
 મહારાજને જે જ્ઞાન હતું તેમાં સૂત્ર નિર્ણય જાણ્ય વિગેરે યાદિમાં હતું
 તે લખ્યું. ત્યારે જો સૂત્રમાં ને નિર્ણય જાણ્યમાં શંકા હોત તો કેમ
 લખત ? તેમણે તો આપણા અપર પરમ અપકારકુદ્ધિ લાવી સૂત્ર વિ
 ગેરે લખાવ્યાં, માટે એમાં કંઈ પણ ફેરફાર માનવો યોગ્ય નથી. વ
 લી આર્યરક્તિસૂરી મહારાજે સૂત્રનો સંક્ષેપ કહ્યો. તે અધિકાર હ
 રિન્દ્રસૂરિ મહારાજની રચેલી આવશ્યકની ટીકામાં છે. તે પણ મા
 ણસને શંકા પણે કે ફેરફાર કહ્યું, પણ આર્યરક્તિસૂરીના પાટે ૩
 વર્ણીપુષ્પ થયા. તેમના વચ્ચતે ગોષ્ઠામાહિલ થયા. તે વચ્ચતે દેવતા પા
 સે પૂઠાવ્યું જે આર્ય ડર્વણીપુષ્પ કહે છે તે ચરું કે ગોષ્ઠામાહિલ કહે છે
 તે ચરું ? સીમંધરસ્વામી મહારાજે દેવતાને કહ્યું જે આર્ય ડર્વણીપુષ્પ
 કહે છે તે ચરું છે, ને ગોષ્ઠામાહિલ નિન્દવ છે. એ અધિકાર અત્તરાધ્યય
 નની ટીકામાં છે. ઇથી સિદ્ધ થાય છે કે આર્યરક્તિસૂરિની પાટે
 આર્ય ડર્વણીપુષ્પ થયા છે તો એનું આર્યરક્તિસૂરી મહારાજનાં વચ્ચન
 માનતા હતા. તે વચ્ચનની યાત્રી સીમંધરસ્વામી મહારાજે આપી.

तो ए वात पण सिद्ध थइ. त्यार वाद जिनजङ्गणी क्षमाश्रमणजी महाराज थया. तेमणे जाण्य रच्युं. तथा चूर्णी आद्याचार्ये रची. ते मांथी केटलीएक टीका हरिजङ्गसूरि महाराजे रची. तथा बीजा आचार्यनी रचेली पण पोते प्रमाणा करता हता, ते हरिजङ्गसूरि महाराजने शासनदेवताए १४४४ अंग करवाने कहा. हवे विचारो ते पांच अंगमां विरुद्ध होत तो हरिजङ्गसूरि महाराजनी श्रद्धा पण विरुद्ध ठरे. तो शासनदेवता केम कहें ? पण शासनदेवे शुद्ध पुरुष जाणी, हरिजङ्गसूरि महाराजनु मान्य करेलुं साचुं जायुं तो १४४४ अंग करवाने कह्युं. तो ए पांचे अंग शासनदेवताए योग्य जायों. माटे एमां कंइ पण विपमवाद गणवो नहि, ने गणे ते जगवातनी आझानो लोपनार ठरे. वली अजयदेवसूरि महाराजे टीकात करी तो तेमने पण शासनदेवताए आवीने टीका करवानुं कह्युं ठे. एवी रीते घणा प्रकारनी ए पांचे अंगने ठापठे. वली बीजी रीते विचारो के सूत्र तो सूचकमात्र ठे ने सर्वे खुलासो तो पांचे अंगथी पाय ठे. जे लोक नथी मानता ते पण खानगी तो टीकात विगेरे जुए ठे त्यारेज अर्थ मले ठे. माटे पांच अंग प्रमाणा करवाथी यथार्थ बोध पाय ठे.

६१ प्रश्नः—उगणसाठमा प्रश्नमां कह्युं जे दश पूर्वधरनां वचन प्रमाण करवां शास्त्रमां कह्युं ठे, ने देवर्धिगणी क्षमाश्रमण महाराजने तो दश पूर्व नथी त्यारे ते शी रीते प्रमाण करवुं ?

उत्तरः—देवर्धिगणी क्षमाश्रमणजीए कंइ नवी रचना करी नथी, पोताने गणधर महाराजनी पाट परंपरामां जे पुरुष चाह्या आन्या तेमनी पासे पोते धारणा करी हता ते मुजब लख्यां, एटले एमा कंइ पूर्व उगानी शंका करवानुं कारण नथी.

६२ प्रश्नः—वाह्य अथवा आन्तर तपश्चर्या करवाथी निर्जरा पाय के पुण्य बंदाय ?

उत्तर:-जैसे पुरुष स्वसत्ता परसत्तानु ज्ञान पाण्या ठे ते पुरुष शरीरने जड करी जाणें ठे. वली जाणें ठे जे जे कर्म उदीरणा करी पण उदय पायें ठे ते समजावया नोंगवता नवा कर्म वधाता नयी. पूर्वना वधिला ठे ते पण एक कर्मना साथ बीजा शिथील कर्म रह्या ठे, त्याने समजाव आवावया शिथील कर्म तो प्रदेशी नोंगव जायें ठे, त्याने जे पुरुष कर्म खपाववा उदीरणा करे तेने तो अवश्य समजाव ज होय. माटे ते प्रदेश उदयना कर्मना निर्जरा पायें ठे. बीजा कर्म जे निकोविते होय तो ते पण शिथील पायें. मात्र एक उक्त स्थानवति निकोविते कर्म ठे ते नोंगव्या बिना वुटता नयी ते मध्यम स्थानवति तो ज्ञान सहित तपयी नाश पायें ठे. ए अधिका र विशेषावश्यकतां ठे. तप करतां भजातां पण पायें तो तेनी पण निर्जरा पायें ठे. वली गुणयोग रह्या ठे. तेथी पुण्य पण वधाय, परंतु पुज्जिके सुखेनी इच्छां नयी तेथी ते पुण्य पण मुक्तिने सहाय्यकारी पायें, पण मुक्तिने रोकनार नयी. माटे तपश्रया करवाथी मुख्य पण निर्जरा पायें ठे. तेथी निर्जरांना वार जेई तपश्रया जे कही ठे. वली तीर्थकर महाराज तथा बीजा मुनि महाराजो पण पणो तपश्रया करी कर्म खपावी तबब मुक्ति गया ठे. वास्ते जो तपश्रया पायी पुण्यबंध धई रोकत तो ए पुरुषोने पण रोकत ते रोक्या नयी, तेथी पण समजायें ठे के निर्जरा ज मुख्यपण पायें ठे.

६४ प्रश्न:-आत्मतत्त्वेन ज्ञाने न होय तेने तपश्रया करतां गुं ला न पायें? तथा चारित्र्या गुं लाज?

उत्तर:-आत्मज्ञान नयी होतु पण आत्मज्ञानी पुरुषनी निश्चाय रही वत्ते ठे, ते पुरुष पण कर्म खपावी शके ठे. जेमे के मासतुस मुनिने एक पद पण मोठे चढतु नहोतु, पण गुरुनी आझोमा रही एक पदनी श्रियास जारी राख्या तो केवलज्ञान पाण्या. कारण जे गुरु महाराज निश्चय व्यवहार, उत्तम अपवाद, इत्य जाव ए सर्वे

तो ए वात पण सिद्ध थइ. त्यार वाद जिनजङ्गणी कृमाश्रमणजी महाराज थया. तेमणे जाण्य रच्युं. तथा चूर्णी आद्याचार्ये रची. ते माथी केटलीएक टीका हरिनइसूरि महाराजे रची. तथा बीजा आचार्यनी रचेली पण पोते प्रमाणा करता हता, ते हरिनइसूरि महाराजने शासनदेवताए १४४४ ग्रंथ करवाने कहा. हवे विचारो ते पांच अंगमां विरुद्ध होत तो हरिनइसूरि महाराजनी श्रद्धा पण विरुद्ध ठरे. तो शासनदेवता केम कहें? पण शासनदेवे गुह्य पुरुष जाणी, हरिनइसूरि महाराजनुं मान्य करेलुं साचुं जाण्युं तो १४४४ ग्रंथ करवाने कह्युं. तो ए पांचे अंग शासनदेवताए योग्य जाण्या. माटे एमां कंस पण विपमवाद गणवो नहि, ने गणे ते जगवातनी आज्ञानो लोपनार ठरे. वली अन्नयदेवसूरि महाराजे टीकाव करी तो तेमने पण शासनदेवताए आवीन टीका करवानुं कह्युं वे. एही रीते घणा प्रकारनी ए पांचे अंगने ठापवे. वली बीजी रीते विचारो के सूत्र तो सूचकमात्र ठे ने सर्वे खुलासो तो पांचे अंगयी प्राप्त ठे. जे लोक नथी मानता ते पण खानगी तो टीकाव विगरे जुए ठे त्यारे ज अर्थ मले वे. माटे पांच अंग प्रमाणा करवाथी यथार्थ बोध थाय वे.

६१ प्रश्नः—उगणसाठमा प्रश्नमां कह्युं जे दश पूर्वपरनां वृत्त प्रमाण करवां शास्त्रमां कह्युं वे, ने देवर्धिगणी कृमाश्रमण महाराजने तो दश पूर्व नथी त्यारे ते ही रीते प्रमाण करवुं?

उत्तरः—देवर्धिगणी कृमाश्रमणजीए कंस नवी रचना करी नथी, पोताने गणधर महाराजनी पाट परंपरामां जे पुरुष चाड्या आख्या तेमनी पासे पोते धारणा करी हती ते मुजब लख्यां, एटले एमा कंस पूर्व उगानी शंका करवानुं कारण नथी.

६२ प्रश्नः—वाह्य अथवा आन्तर तपश्चर्या करवाथी निर्जरा थाय के पुण्य वंघाय?

उत्तर:-जैसे पुरुष स्वसत्ता परसत्तानु ज्ञान पाभ्या वे ते पुरुष शरीरने जड़ करी जाणें ठे. वली जाणें ठे जे जे कर्म उदीरणा करी पण उदय थाय वे ते समजावयी जोगवता नवा कर्म बधाता नयी. पूर्वना बोधिला वे ते पण एक कर्मनी साथ बीजा शिथील कर्म रखा वे, त्यारे समजाव आविवायी शिथील कर्म तो प्रदेशयी जोगवई जाय वे, त्यारे जे पुरुष कर्म खपाववी उदीरणा करे तेने तो अवश्य समजाव ज होय. माटे ते प्रदेश उदयना कर्मनी निर्जरा पाय वे. बीजा कर्म जे निकोचित होय तो ते पण शिथील पाय. मात्र एक ठ कष्ट स्थानवांचे निकोचित कर्म ठे ते जोगवयी बिना वृद्धता नयी ने मध्यम स्थानवांचे तो ज्ञान सहित तपयी नाश पाय वे. ए अधिकार विशेषावश्यकता ठे. तप करता भेडाता पण थाय तो तेनी पण निर्जरा पाय वे. वली गुनयोग रखा वे. तेयी पुण्य पण बंधाय, परंतु पुज्जिके सुखनी इच्छा नयी तेयी ते पुण्य पण मुक्तिने सहाय्यकारी पाय, पण मुक्तिने रोकनार नयी. माटे तपश्चर्या करवायी मुख्य पण निर्जरा पाय वे. तेयी निर्जरांना बार जेद तपश्चर्या जे कही ठे. वली तीर्थकर महाराज तथा बीजा मुनि महाराजो पण धर्मा तपश्चर्या करी कर्म खपावी तबवे मुक्ति गया वे. वास्ते जो तपश्चर्यायी पुण्यबंध धई रोकत तो ए पुरुषाने पण रोकत ते रोक्या नयी, तेयी पण समजाय ठे के निर्जरा ज मुख्यपण थाय वे.

६४ प्रश्न:-आत्मतत्त्वेने ज्ञान न होय तेने तपश्चर्या करता गुंला न थाय? तथा चारित्रयी गुंलाज?

उत्तर:-आत्मज्ञान नयी होतु पण आत्मज्ञानी पुरुषनी निश्चाय रही वत ठे, ते पुरुष पण कर्म खपावी शके ठे. जेम के मासतुस मुनिने एक पद पण मोडे चढते नहोनु, पण गुरुनी आज्ञांमां रही एक पदनी अज्ञास जारी राख्यो तो केवळज्ञान पाभ्या. कारण जे गुरु महाराज निश्चय व्यवहार, उत्सर्ग अपवाद, इत्य जाव ए सर्व

ના જાણ છે માટે શિષ્યને થોડો વોવ હોય તો પણ મુખ્ય મુખ્ય વા
વન ગુરુ સમજાવી દે. એટલે તેના આત્માનું કામ સદજ થઈ જાય
છે. વીજા માણસ સાથે વાદવિવાદ કરી ન શકે, પણ પોતાના આ
ત્માનું કામ કરી શકે છે. માટે એવા પુરુષનો તપ સંયમ સફળ છે.
ગીતાર્થ અને ગીતાર્થની નિશ્રાણે વે પ્રકારનો માર્ગ જ કહ્યો છે.

૬૫ પ્રશ્ન:—ગીતાર્થની નિશ્રા નથી, ને સ્વચ્છંદણે કરે તેને કંઈ લા
જ થાય કે નહિ ?

જ્ઞાન:—જગવતીજીની ઠાપેલી પ્રતમાં પાના ૬૯૭ મે ચૌજંગી છે.
તેમાં કહ્યું છે જે, જે શ્રુતે કરી રહિત અજ્ઞાની વાલતપસ્વી ગીતાર્થ
અનિશ્રિત દેશ આરાધક કહ્યો છે. વલી જ્ઞાતાજીમાં ઠાપેલી પ્રતમાં
પાના ૩૪૬ મે મેઘકુમારનો અધિકાર છે. મેઘકુમારે પાઠલા હાથીના
જવમાં સતજ્ઞાની દયા કરી તેથી તે ઠેકાણે કહ્યું છે જે સંસારનો છે
હો આણ્યો. વિપાકસૂત્રમાં સુખ વિપાકમાં પાના ૨૬૨ થી ઘાહુ તથા
સુવાહુ કુમારનો પાઠલા જવનો અધિકાર છે. તેમણે મુનિને પ્રતિલા
પ્રપા તે વચ્ચે કંઈ સમક્ષિત હતું નહિ. તેમ બતાવે ત્યાં કહ્યું છે કે સં
સાર પરિત કહ્યો એટલે ઘેડો આણ્યો. માટે ગીતાર્થની અનિશ્રાણે
મોક્ષની કામનાએ ધર્મકરણી કરે છે તે પણ સફળ થાય છે. પરંપરાએ
જ્ઞાન મલે છે, પણ પોતાના અહંકારને લીધે ગીતાર્થની નિશ્રા ઘેડે
છે ને મનનાં ઇન્દ્રિય કરે છે જે ગુરુ શું કરવાના છે ? ગુરુ જે કરવાનું
કહેશે તે તો કરું છું. એવા અનિશ્રાણે કરનારને તો જ્ઞાન થાય
એમ સંજવતું નથી. ગુરુની જોગવડ નથી મલતી તો પણ ચિત્તની
જાવના વર્તે છે કે, ક્યારે મને ગુરુનો યોગ મલશે ? વલી મલેથી તે
મની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તેશ. એવા જીવને જ્ઞાન થાય છે. તે શિવાય
ના અહંકારી પ્રમુખને જ્ઞાન તો ન થાય પણ નુકશાન થાય.

૬૬ પ્રશ્ન:—આલોક ઇપર લોકની વાંઘા રહી છે ને તપ પ્રમુખ કરે
તેને જ્ઞાન શી રીતે થાય ? વલી ઇપદેશમાલામાં ગાથા ૩૨૫ મીમાં

कह्युं ठे जे अज्ञानी तप करे ते निष्फल थाय. वास्ते केम ?

उत्तर:-मुख्य वृत्ति ए तो आलोक परलोकनी बांठा ए तपश्चर्या वि
गेरे करवाधी संसार बधारे, पण प्रथम तो आ लोकनी बांठा ए करे
पण संगत उत्तम पुरुषनी होय तो तेथी कोइने लाभ पण थायवे.
जेम के संप्रति राजाना जीवे पाठले नवे आजीविकाने सारु संपम
लीधुं हतुं तो पण ते कास करीने राजा थयो, त्यां पण आर्यसुहस्ति
सूरी महाराजने जोइने जातिस्मरण ज्ञान थयुं ने समकित पाव्या.
ए आदि घणा गुण घया. ए अधिकार परिशिष्ट पर्वशिमां पाने १७४
मे ठापेली चोपडीमां ठे. भाटे एकांत ए पण नियम नथी पण पोताने
तो जेम घने तेम आ लोकनी बांठा, परलोकनी बांठा पटे ए ज उ
द्यम करवो, पण केटजा एक जीव लावचे करता होय तेनो तपश्चर्या
दिकनो उद्यम ठोडाववो नहि. तेने उपदेश दइ आलोक परलोकनी
बांठा ठोडाववी. जेम के उपाशरे पतासां श्रीकृष्णनी प्रजायना पाय
वे. हवे ते लेवा आव्यो पण वहेंचवानी वार ठे ने धर्म श्रवण कस्यो,
ते सारो लाग्यो ने रुचि थइ. तो पठी आत्मानुं हित पण थाय. वा
स्ते धर्मकरणी करतां कोइने ज्येखवा नहि, ने घनी शके तो जे पर
जावनी बांठना ठे ते ठोडाववी ए सारु. हरिजडसूरि महाराज अष्ट
कजीमा ७ भां अष्टकमां म्हारा पासे प्रत ठे तेने पाने ४१ मे ला
व्या ठे जे आलोक परलोकनी बांठना ए तप करे ठे, पण अरिहंतना ज
क्तिफलपी भने मज्झो एवी जावना ठे. तेमां अरिहंत उपर राग ठे,
ते परंपरा ए जोडनार ठे. एवी रीते लाव्या ठे. बली पंचाशकजी
मां पण ए ज रीते पाने १९४ मे तपनो अधिकार ठे तेमां पण ए
वात परंपरा ए लाजकारी दर्शावी ठे. बली नंदीजीनी टीकामां ठा
पेली प्रतमां पाने १४१ मे सजथी थोडा गृहस्थलिंगे सिद्ध. तथा
अन्यलिंगे असंख्यातगुणा सिद्ध थाय. तेथी साधुलिंगे जैनना ते अ
संख्यातगुणा सिद्ध थाय. बली सिद्धपंचाशिकामां एक समये गृह

સ્થલિંગે ચાર સિદ્ધિ વરવાના કહ્યા છે. ને અન્ય તાપસ લિંગ દશ સિદ્ધિ વરવાના કહ્યા છે. હવે વિચારો જે ગૃહસ્થલિંગમાં શ્રાવક સમ્યક્દૃષ્ટિ સર્વે શ્રાવ્યા તે ઠતાં ચાર સિદ્ધિ વરે, ને તાપસાદિકને કેંડ સમક્ષિત મૂલયી નથી તે ઠતાં દશ વરે તેનું કારણ એટલું જ છે જે સમ્યક્દૃષ્ટિ શ્રાવકે આત્માનું સ્વરૂપ તથા પર સ્વરૂપ જાણ્યું છે તથા સંસાર અસ્થિર જાણ્યો છે પણ પૂર્વકર્મના યોગે સંસારમાંથી નીકળી શકતો નથી. તેથી વધારે વિગુરુ થતો નથી તેથી ધોડા સિદ્ધિ પામે છે. તાપસ પ્રમુખે અજ્ઞાનપણે પણ વૈરાગ્ય શ્રાવ્યાથી સંસાર ઘોડ્યો છે, પણ યથાર્થ બોધ થયો નથી તેથી અન્યદર્શનમાં પડી રહ્યા છે, પણ નવિતવ્યતાને બલે સદાજે ઓટા દર્શનનો માર્ગ જોવાથી તે ઓટો માલમ પડ્યો. ને જે વસ્તુ સર્વજ્ઞે જેમ વતાવી છે તેવી મનમાં સાચી લાગી તેથી ઓટી વસ્તુ ઇપરથી ચિત્ત યજી ગયું. સાચા પદાર્થ જે નવતત્ત્વ તે જેમ છે તેમ ઇપયોગમાં શ્રાવ્યા. દેવનું સ્વરૂપ ઇપયોગમાં શ્રાવ્યું તે પ્રમાણે ધ્યાનાદિકમાં કુશલ થયા. ઇવ્યથી સંસાર ઓટો જાણી ઘોડ્યો હતો તે હવે જાવથી ઓટો સમજાયો. પોતાના આત્મિક સદાજ જાવમાં રહેવું તે જ પ્રિય થયું. એવી રીતે ધ્યાન કરવું સુગમ પડ્યું તેથી ગૃહસ્થ કરતાં અન્યલિંગે સિદ્ધિ વધારે પાય. તાપસોએ અજ્ઞાનપણે જો સંસાર ઘોડ્યો ન હોય તો ગૃહસ્થની પેઠે તેને પણ મુશ્કેલ પડત. એ ઇપરથી વિચારવાનું છે જે અન્યલિંગે પણ ત્યાગથી ગુણ પાય છે, તો જૈનમી તપશ્ચર્યાનો અજ્ઞાસ છે તે અનુક્રમે કેમ ગુણને ન જોડે ? માટે ધર્મનો અજ્ઞાસ છે, તે ગુણદાયક છે; પણ કેટલાએક એવી ક્રિયા કરી અહંકાર કરે જે આપણે તો ન રાવરજ કરીએ ઠીએ, વહુ જણીને શું કામ છે ? આપણે ઓટા જ્ઞાનથી વસ છે. વહી કોઈ સમજાવે છે જે જ્ઞાનાજ્ઞાસનો વદમ કરવા કહે છે ઠતાં પણ જ્ઞાનાજ્ઞાસ કરતા નથી. પ્રજ્ઞની આજ્ઞા આરાધવાની વુદ્ધિ નથી. જે જે વસ્તુનો બોધ નથી તે મેલવવાની જ્ઞા નથી

કેવલ લોકરંજનને અર્થે જ કરે છે તેને તો અપદેશમાલામાં કહ્યું છે, તેમ જ તપ નિષ્ફલ થાય. આ લોકની વાંઠાવાલા પ્રાયે દેવલોકાદિક મહ્યાધી દેવતાના સુખનો અજિલાપ છે તેમાં લુબ્ધ પડે જાય એટલે ધર્મ કરવો હર્ષન પડે. વાસ્તે જેમ વને તેમ વાંઠા તો ઘટાડવી પણ ત્યાગજાવથી વિમુક્ત કરવા નહિ. નિકટ સાધન તો પ્રજ્ઞુ આજ્ઞા વર્તવું તે જ્ઞાન સહિત કરવું. કદાપિ નથી વનતું તો જ્ઞાન સહિત, આજ્ઞા સહિત કરવાનો અજિલાપ રાખવો. એ જ ઉત્તમ પુરુષનું કામ છે. જૈનની જે જે ક્રિયા છે તેનો અભ્યાસ કરવાથી શુદ્ધ થાય છે તે સારુ પંચાશકમાં પાને ૬ મે સામાયિક વિષે તેના અતિ ચારમાં પણ એમ જ કહ્યું છે જે મન અસ્થિર છે, તે અભ્યાસ કરવાથી સ્થિર થાય છે. માટે રૂઢો અભ્યાસ કરવો, ને આજ્ઞા આરાધવા લક્ષ રાખવો, જે જે પ્રજ્ઞુ આજ્ઞાથી બહાર થાય છે, તે સારુ જાવના રાખવી, જે પ્રજ્ઞુની આજ્ઞા પ્રમાણે ક્યારે કરીશ ? એવા જાવવાલાને સુધારો થવો નિકટ છે.

૬૪ પ્રશ્ન:—યાત્રા કરવા તીર્થોંએ જવું તેમાં શું લાજ છે ? પ્રજ્ઞુ તો રહેતા હોય ત્યાં પણ હોય અને ત્યાં જઈએ ત્યાં તો શું વિશેષ ?

તત્તર:—યાત્રા જવાનો લાજ સમક્તિ નિર્મલ થાય છે એમ થાવ શ્યકનિર્પૂક્તિમાં જહ્વાહુસ્વામી ચૌદ પૂર્વધરે કહ્યું છે. તે પ્રત દાજર નથી તેથી પાનું લખ્યું નથી. બલી અપદેશમાલામાં ધર્મદાસગણિ મહારાજે ગાથા ૨૨૬ માં કહ્યું છે જે આવક જગવાનના પાંચે કલ્યાણકે યાત્રા કરવા જાય. હવે જવાથી ફાયદો થાય તે સમજો કે ઘર ભાગજ વેપારની, સંતારની, કુટુંબની અનેક પીડા ટપાધિ હોય તેના વિકલ્પથી ધર્મસાધન ધરાવર પાપ નહિ. ને તે વિકલ્પો ઘર માંથી બહાર નિકલ્યા કે ટલી જાય છે ? સોવતમાં ધર્મિષ્ઠનાશ્વ હોય તો તેની સોવતે પણ પોતાની વુદ્ધિ શુદ્ધ થાય તથા દાસ્યનું જ્ઞાન પાપ. બલી રસ્તામાં ગામો આવે ત્યાં પણ કેટલાએક ઉત્તમ મુનિ

મહારાજ તથા શ્રાવકનો યોગ મળે. તેમની પાસેથી નવું જ્ઞાન મળે. વલી તીર્થે જઈએ ત્યાં પણ એવા ઉત્તમ પુરુષનો યોગ વને. તેમની પાસે રહેવાથી જ્ઞાનનો ઘોષ થાય તથા ચૈરાગ્ય થાય એ લાજ થાય. इहां कोई कदेशे जे एवा पुरुष पासे जइए ? ते बिपे जाणवुं जे त्या तो एक જ ગુણી પુરુષ મળે ને તીર્થે તો ઘણા ગુણી પુરુષો મળે. વાસ્તે વધારે લાજ થાય. તથા તીર્થે તીર્થકર મહારાજો તથા ગણધર મહારાજો તથા મુનિ મહારાજો જ્યાં જ્યાં નિર્વાણ પદ પામ્યા છે, તે જ ગ્યા જોઈએ કે તે પુરુષો યાદ આવે, ને તેમના ગુણનું વર્ણન થાય; તેથી બુદ્ધિ શુદ્ધ થાય. વલી તે પુરુષો જેવી રીતે ગુણ પામ્યા, તે રસ્તો પકડવાની બુદ્ધિ થાય, ને સંસારથી ઉદાસીનતા થાય. ને આત્મતત્ત્વ ઓળખવાની બુદ્ધિ થાય. પરજ્ઞાવ રમણ દૂર થાય. પોતાના આત્માનો ગુણ પ્રગટ કરવાનો ઇચ્છમ થાય. જેવી જેવી વિશુદ્ધિ થાય તેવો તેવો ઇચ્છમ કરે, અતિશય વિશુદ્ધિવાળા મુંગરમાં ગુફાનું છે ત્યાં એકાંતે બે સી પોતાના આત્માની જડની વહેંચણ કરે. જ્ઞેદજ્ઞાન કરે. ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાનાદિક ધ્યાય, ને મ્હોટો લાજ ડપાજે. વીજું પણ બુદ્ધિ શુદ્ધ થવાનું કારણ છે જે ઉત્તમ પુરુષના શરીરમાં જે પુજ્જન મળ્યા છે તે ઘણા ઉત્તમ મળ્યા છે. જેમકે કૃપકશ્રેણિ માંડવી હોય તો વજ્ર કૃપનનારાચ સંઘયણ જોઈએ. એ સંઘયણ વિના ઉત્તમ ધ્યાન કરી શકે નહિ. ત્યારે પુજ્જનની પણ સહાય્ય જોઈએ છે. તથા ઉત્તમ પુરુષ જેની મુક્તિ થવાની છે, એવા પુરુષના શરીરમાં જે જ્ઞાન ધ્યાનમાં બુદ્ધિ પાય, એવા પુજ્જન મળ્યા છે તે પુરુષ તીર્થસ્થાનમાં નિર્વાણ પામ્યા છે તેથી ત્યાં તે પુજ્જન ચિલચા છે તેથી ત્યાં સારા પુજ્જનનો જાગ ઘણો છે. ત્યાર પછી વલી ઘણો કાલ થઈ ગયો છે, તો પણ વધા પુજ્જન કંઈ જતા રહેતા નથી. તેથી તીર્થસ્થાન ઉપર જાગ્યશાલી જી વને સાર પુજ્જનનો સ્પર્શ થાય છે, તો તેની બુદ્ધિ શુદ્ધ થાય છે તેમાં જે પુરુષને વધારે સારા પુજ્જનની સ્પર્શના થાય છે, તો વધારે બુદ્ધિ

શુદ્ધ થાય છે. કોઈક નામ્યહીનને સારાની સ્પર્શના જ નથી પતી, ને નવલા સ્પર્શો છે તો તેના કર્મની ગતિ છે પણ મુખ્યપણું સારા પુણ્યનું છે. તેથી અનુક્રમે વધારે લાજ પધાનું કારણ જ યાત્રા છે. પોતાના ગામમાં જિનર્થિય હોય પણ આ કારણો વધાં નહિ મળે, માટે શાસ્ત્રકારે યાત્રા જવાનો લાજ દર્શાવ્યો છે. માટે યાત્રા જઈ આવાં સાધનો કરવાં તેથી મ્હોટો લાજ પાય.

૬૮ પ્રશ્ન:—સામાયિક, પૌષ્ઠ, પઢિકમણામાં આજ્ઞૂપણ રાખે કે નહિ ?

ઉત્તર:—પંચાશકલીમાં સામાયિક વ્રતનો અધિકાર પાને ૧૦ મે છે. ત્યાં આજ્ઞૂપણ ઉતારવાં કહ્યાં તેમ પૌષ્ઠનો અધિકાર પાને ૧૯-૨૦ મે છે ત્યાં પણ આજ્ઞૂપણ ઉતારવાં કહ્યાં છે. વડી જગવતી જીમાં પાના ઠાપેલ પ્રતમાં ૯૭૭ મે શંખજીનો અધિકાર છે, ત્યાં પણ આજ્ઞૂપણ ઉતારી પૌષ્ઠ લીધા છે. વડી વીજી રીતે પણ સમજવાનું છે કે, સામાયિક સંયુક્ત જે પૌષ્ઠ કરે છે, તેમાં આહારનો પૌષ્ઠ દેશથી તથા સર્વથી છે. ને શરીરસત્કારાદિક પૌષ્ઠ સર્વથા કરવાનો કહ્યો છે. એટલે આજ્ઞૂપણ કેમ કરીને રાખે ? વડી તત્વાર્થમાં પણ પાને ૨૪૩ મે આજ્ઞૂપણ પહેરી સામાયિક પૌષ્ઠ કરવો યોગ્ય નથી. સ્ત્રીઠ જે સ્વામીનો ઝૂંગાર પહેરે છે, જે કોઈ પણ વસ્ત્ર ઉતારતી નથી, તે શિવાયના રાખે નહિ એમ સંજ્ઞવ થાય છે.

૬૯ પ્રશ્ન:—કોઈક મુનિ સંયમથી ધૂક્યા છે તે પ્રવૃત્તિ કરી શકતા નથી, પણ શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરે છે; તો તેમની પાસે ધર્મ ક્ષાંતિલવો કે નહિ ?

ઉત્તર:—શુદ્ધ પ્રરૂપક ગુણ ઉપવેશમાસામાં વહુ વચાવ્યો છે. તેવા પુરુષને શાસ્ત્રમાં સંવેગપદ્ધતી કહ્યા છે. શુદ્ધ પ્રરૂપકપણું આજ્ઞૂપણ લેન છે. ને જેને તે ગુણ હોય તો તેમની પાસે સાંતિલવું. તેનો અર્થ પણ કરવો. કેટલાએક કહે છે જે જેવા તેવા પાસે જઈને પાસે રહે

दना करीये नहि. ए कहेवुं योग्य नथी. कारण जे जेनी पासे साज लेवुं ठे ने ज्ञान लेवुं ठे, तो अवश्य तेने वंदन करवुं जोशए. ने वंदन करवा योग्य नहि तो सांजलवुं पण योग्य नथी. पण संवेगपद्दीनी मुख्य परीक्षा एटली जे ठे के बीजा त्यागी पुरुष ठे, रुडी रीते संयम पासे ठे ते पुरुषनी निंदा नहि करे, ने उलटा तेमनुं बहुमान करशे. तेमनी सेवा नक्ति करशे. तेमनी सेवा नक्तिनी प्रेरणा करशे, कारण जे पोताथी संयम पलतुं नथी, पण पोतानामां समक्ति गुण रह्यो ठे, तेथी ते पोताना दूषणनी निंदा करशे. ने पोताथी अधिक संयम पासे ठे तेनुं अवश्य बहुमान करशे. एवा गुणवंतनो गनानिक धर्म ठे. ने एवा पुरुष ठे ते श्रावकने सेववा योग्य ठे. हा ए कावमा बकुदाकुशल संयम पण ठे माटे भद्रप दूषण जोश मु निवर्गुं निवेद्यथी म्होदुं दूषण प्राप्त थाय. माटे शुद्ध प्ररूपक उपर बटु लह रामयो, गुणीनी निंदा थाय तो फरी गुणीनो योग मन्त्रयो छर्जन थाय. निर्गुणीनी साथे राग थाय तो गुणी उपर द्वेष थाय, तो फरी धर्म मन्त्रयो छर्जन थाय. वास्ते पोताना आत्मानो संजाज राखी शुद्ध प्ररूपक जे ते तो ते जरूर सेववा योग्य ठे.

४० प्रश्नः—साधुजी महाराज पासे दीक्षा सेवा आवे तो तेना माता पितानी आज्ञा लइ दीक्षा आपे के केम ?

उत्तरः—माता पितानी आज्ञाथी दीक्षा सेवानी मर्यादा ठे, पण ते मर्यादा अष्टकजीमां हरिजन्मुरि महाराजे दर्शावी ठे. तेनो नार नांचे मुन्त्र ठे—दीक्षा सेनार पोताना माता पिताने समजावीने आज्ञा मागे, ने माता पिता आज्ञा आपे तो ते उत्तम ठे; पण मातादिक आज्ञा न आपे तो पोते साधुनो वेव पदेरी घरमां रहे ने आज्ञा मागे. एम केटलाएक दिवस घरमां रहे. तो पण आज्ञा न आपे त्यार पढी घरमांथी चाली नीकसे. गुरु पासे जइ संयम ले. ए शिरे त्यां एवा पण तर्क कस्यो ठे जे एवी रीते आश्रयो जाय

ત્યારે પાઠજી માતા પિતા હઃસ્વી પાપ તેનો દોષ દીક્ષા લેનારને આ
 ગે. એ તર્કનો જવાબ એવો આપ્યો છે જે કોઈના માતા પિતા રોગી છે
 ને સાથે પુત્ર પણ છે ને કંઈ ગામ જતા હોય એવામાં ઘણી માંદગી
 થઈ જવાથી પુત્ર ઔપચ લેવા જાય ને કશાપિ માતા પિતાદિકમાંથી
 કોઈનું મરણ થાય તો તેનો દોષ પુત્રને લાગતો નથી. તેમ માતા પિ
 તાને સમજાવ્યા બતાં આજ્ઞા આપતા નથી, તો તે દીક્ષા લેનારને
 દોષ નથી. પુત્ર જેમ ઔપચ લેવા ગયો ને પિતા મરણ પામ્યા તો
 દોષ નથી, તેમ એ પુત્ર જાણે છે કે દીક્ષા લઈ જ્ઞાન નણીને આવી
 ને માતા પિતાને સમજાવીશ. એવી જાવનાથી જાય છે તેને દોષ ન
 થી. એવી રીતનો અધિકાર અષ્ટકર્મીમાં પાને ૯૨ મેં પચીસમા અ
 ષ્ટકર્મીમાં છે. તથા પંચવસ્તુમાં પણ દીક્ષાનો અધિકાર ઘણો ચાલ્યો
 છે ત્યાં ઘણા તર્કકથ્યા છે, ત્યાં પણ એમ જ કહેવું છે. એક પ્રશ્ન એવું છે
 જે માતા પિતા વૃદ્ધ છે ને પુત્ર દીક્ષા લે તો એના દયાના પ્રણામ શી રીતે
 રહ્યા ? તે વિષે ત્યાં જવાબ આપ્યો છે કે દીક્ષા લેનારને જગત્માં જેટલા
 જીવે તે બધા સાથે અનંતોકાલ ગયો. તેથી માતા પિતાનો સંબંધ બન્યા
 છે. ત્યારે એક માતા પિતાની દયા પાલે કે જવો નવના માતા પિતા
 ની દયા પાલે ? એના ચિત્તમાં તો ચૌદરાજલોકના જીવની દયા છે.
 તેમાં માતા પિતાની પણ દયા કરવા તૈયાર છે, પણ એના કહ્યા પ્ર
 માણે માતા પિતા કરતા નથી એટલે દયા શી રીતે પાલે ? બાકી
 એના જાવ તો દયાના જ છે. એ રીતે કેટલાંક પ્રશ્નો ચાલ્યાં છે તે
 પહેલા જાગમાં જ પંચવસ્તુમાં છે. હાલ પ્રતિ હાજર નથી તેથી પાનું
 જાણ્યું નથી. આ અધિકાર જોતાં ગુરુને માતા પિતા વિગેર દીક્ષા લે
 નારને રજા આપે ત્યારે જ દીક્ષા આપે એમ સંજવતું નથી. પણ દી
 ક્ષા લેનારની પરીક્ષા તો કરે. તે સારુ પંચાશકર્મીમાં પાને ૩૩ મે
 દીક્ષા લેનાર સમવસરણની રચના કરે. ત્યાં પહેલી જગ્યા શુદ્ધ ક
 રવા કાજો લે. પઠી ગંધોદકથી ઘંટકાવ કરે. પઠી સમવસરણમા

પ્રજ્ઞ પથરાવે. તથા પર્યાવાની પણ સમવસરણમાં રચના કરે. પઠી દીક્ષા લેનારની આંખે પાટો વાંધી હાથમાં ફૂલ આપે તે ત્રણ વખતે સમવસરણમાં નાંખે. તેમાંથી એક ફેરો પણ પડે તો દીક્ષા આપે, ને ત્રણે વખત વહાર પડે તો દીક્ષા ન આપે. એ અધિકાર પંચાશ કજીમાં પાને ૩૪ મે છે. તથા પાને ૧૧૪ મે વીજો અધિકાર છે. તેમાં દીક્ષા લેનાર શ્રાવકની પડિમા વહન કરે. કારણ કે પડિમા વહન કરી હોય તેને દીક્ષા પાલવી કંઈ મુશ્કેલ પડે નહિ. વલી તેમાં કાસ વલંબ થાય તે સારુ ગુરુની નજરમાં આવે તો ઠ મહિના સાથે ફેરવે. પઠી યોગ્ય લાગે તો દીક્ષા આપે. વલી જીવ વિદ્યોપ યોગ્ય હોય તો તુરત શિષ્યને દીક્ષા આપે એવી પણ રીત છે. વાસ્તે દીક્ષા આપવાનું કામ ગુરુની આધીનતામાં છે. ગુરુ મહારાજ જેમ યોગ્ય લાગે એમ કરી લે. પણ શ્રાવક વગર વિચારથી દીક્ષા આપનારની નિંદા કરે તો તે તેથી મહા દૂષણ ઇપાર્જન કરે. ગુરુની નિંદાનું મહા દૂષણ છે. ગુરુની જ્ઞાતિ કરતાં સહજ ગુરુના શરીરની મલીનતા સા ગવાધી અંગ રહિત જીવ થયા છે. એ અધિકાર વાસુપૂજ્યસ્વામીના હ રિત્રમાં છે, માટે જેમ વને તેમ ગુરુ મહારાજનો અવર્ણવાદ બોલવો નહિ. ગુરુ લાજાલાજ જોઈ કામ કરી લે, તે આપણા સમજવામાં આવે નહિ.

૪૧ પ્રશ્ન:—શ્રાવક પ્રતિક્રમણ કરે છે, તે દરેક વસ્તુના હેતુ શું છે ?

જ્ઞાતર:—પ્રતિક્રમણ હેતુગર્જિત ગ્રંથ જયચંદ્રસૂરિજી રુત છે, તે ના આધારે તથા ક્રમાકલ્યાણ મુનિએ હેતુ વર્ણવ્યા છે તેને આધારે લેવું હું.

ગુરુ મહારાજ હોય તો ગુરુ સમીપે પ્રતિક્રમણ કરવું, ને તે ન હોય તો સ્થાપનાચાર્ય પાસે કરવું. તે સ્થાપના વડા પ્રકારે કહી છે તેમાંથી જેનો યોગ વને તે સ્થાપવી. તે સ્થાપવાને પ્રથમ નવકાર મંત્ર જણવો. કારણ જે નવકાર છે તે મંગલિક છે. સર્વ મંગલમાં મુ

રૂપ મંગલ કહ્યું છે. વાસ્તે નવકાર મંત્ર જાણવો. પઠી પંચિંદિય જાણવી. તેનું કારણ જે પંચિંદિયમાં આચાર્ય મહારાજના ગુણનું વર્ણન છે તેવા આચાર્યને સ્થાપ્યા છે, એ હેતુએ જાણવી. પઠી શ્રિયાવહિ પઢિ ક્રમવી તેનું કારણ જે હરેક ધર્મકરણી ગુરુ ઘડીને કરવી. તે શ્રિયા વહીમાં પાપનું ખાલોવવું થાય તેથી ગુરુ થાય. વસી જે પાપ ખાલો વતાં ન ગુરુ થાય તે કાનસ્તગ્ને ગુરુ થાય તે સારુ કાનસ્તગ્ન કરવો છે, પણ તે કાનસ્તગ્નના આગાર રાખવા જોઈએ. તે સારુ તસ્તગ્નતરી બ્રહ્મ ટસતીઆં જાણવું. પઠી એક લોગસનો કાનસ્તગ્ન કરવો. તેનું કારણ જે એક લોગસમાં ચંદેસુનિમ્મલપરા સુધી પહોંચી શ્વાસોશ્વાસ થાય છે તે ગણી શકાય નહિ. તેથી લોગસ ગણવાથી પ્રજ્ઞનું ધ્યાન થાય ને કાલ પણ પૂરો થાય. કાનસ્તગ્ન પારી પૂરો લોગસ કહેવો. તે નું કારણ જે સામાયિક લેવું તેમાં પહેલી દેવની વંદના કરવી જોઈ એ, તે લોગસમાં થઈ જાય. પઠી મુહપતિ પઢિલેહવાનો આદેશ ગુરુ પાસે માગે. પઠી મુહપતિ પઢિલેહવે. તેનું કારણ જે ગુરુને વંદન કરતાં પાંચે અંગ એકઠાં થાય, તેમાં કોઈ જીવ હોય તેની વિરાધના થાય માટે મુહપતિ પઢિલેહવાથી તે જીવ હોય તો દૂર થાય. તે સારુ મુહપતિ પઢિ લેદવે. પઠી સામાયિક સંદિસાડુ? એટલે સામાયિકનો આદેશ આપો. પઠી ગુરુ આદેશ આપે. પઠી વીજી વચ્ચે ગુરુ મહારાજને કહે જે સામાયિક ઘાંઠ? ગુરુ આદેશ આપે. પઠી મંગલ ચર્ચે નવકાર જાણીને શ્વકારી નગવાન પસાય કરી સામાયિક ઘંઠક ઝચારવોજી. પઠી ગુરુ ઝચારા વે. ગુરુ પાસે વતનો ઝચાર કરવો તેથી ગુરુનો વિનય થાય છે. પઠી ગુરુ ન હોય તો શ્રાવકમાં વહેરા હોય તે કરેમિજંતેનો પાઠ ઝચારાવે. હવે સામાયિક લેવાની તથા પ્રતિક્રમણ કરવાની રીત ઝનાં ઝનાં છે. વેઠા વેઠા પ્રતિક્રમણ કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત એક આંવીસનું શ્રાદ્ધજિતકરુપ માં કહ્યું છે. વાસ્તે ઘંટી શક્તિવાલાને વેઠાં વેઠાં કરવું એ યોગ્ય નથી. ત્ત વારનું પણ પ્રતિક્રમણ કરવાની રીત ઝના ઝના છે. પઢિક્રમણ હેતુગ

જિંત જોશો તો જણાશે. સામાયિક લીધા પઠી સ્વમાસમણ દેશ વેસણે
 સંદિસાહુ? એટલે વેસું? ત્યારે ગુરુ આદેશ આપે છે. પાઠો ફરી સ્વમાસમ
 ણ દેશ, વેસણે ઠાઠં? કહે છે એટલે વેસું તું. એથી પણ જણાય છે કે વે
 ઠાં વેઠાં સામાયિક લેવાની આજ્ઞા હોય ત્યારે આ આદેશ લેવાની
 જરૂર નથી, પણ ઇજો છે તેથી વેસવાની આજ્ઞા માગે છે. હવે વેસીને
 સંજ્ઞાય ધ્યાન કરવું. તે સારુ સંજ્ઞાય સંદિસાહુ એટલે સંજ્ઞાય કરું? ગુ
 રુ કહે છે જે કર. ત્યારે પાઠો વિશેષ વિનય જણાવવા કહે છે જે કરું
 તું. ત્યારે ગુરુ કહે જે કર. ત્યાર વાદ ત્રણ નવકાર ગણવા. તેનું કાર
 ણ એટલું જ છે જે દરેક કામ મંગલિક કરીને કરવું, તે મંગલ ક
 રવાને ત્રણ નવકાર ગણે. પઠી સંજ્ઞાય ધ્યાન કરે. હવે જેને પડિક્ક
 મણું કરવું હોય તો તે પડિક્કમણમાં ઠઠો પચ્ચસ્કાણનો આવશ્યક
 છેલ્લો આવે તે વચ્ચે પચ્ચસ્કાણનો કાલ હોય નહિ તે સારુ મુહપત્તિનો
 આદેશ માગી મુહપત્તિ પડિલેદે એટલે શરીરની શુદ્ધિ થાય. એ મુહપ
 ત્તિ પલેવતી વચ્ચે સ્વમાસમણું દેશ, આદેશ માગી મુહપત્તિ પડિલેહ
 વી. એવી રીતે સેનપ્રશ્નમાં કહ્યું છે. પઠી દ્વાદશ વંદન કરે. કેમ કે
 પચ્ચસ્કાણ ગુરુ પાસે કરવું છે. ત્યારે તેમનો વિનય કરવો જોઈએ. તે
 વિનય કરી ગુરુ પાસે પચ્ચસ્કાણ કરે. પઠે ચાર યુદ્ધ દેવવંદન કરે,
 કારણ જે હરકોઈ કાર્યમાં પ્રથમ દેવવંદન કરવું જોઈએ. દેવવંદનમાં પહે
 લી યુદ્ધ અરિહંતની જાતિની કહે, બીજી યુદ્ધમાં સર્વ અરિહંતની જ
 ક્તિ પાપ છે, ત્રીજી યુદ્ધમાં જ્ઞાનની સ્તુતિ થાય, ચોથી યુદ્ધ સમક્ષિત
 દૃષ્ટિ દેવ શાસનનું રહ્યોપું કરે છે તેમને સંજારવા સારુ કહેવી છે. ૧
 વી રીતે દેવ છે. નમુદુણં કહી ચાર સ્વમાસમણ દેશ ચાર પુરુષને વં
 દન કરે છે. પદેલાં જગવાન્ હું એ જગવંત તથા કોઈ ઠેકાણે ધર્માચાર્ય
 જેનાથી ધર્મ પામ્યા છે, તેને પણ જગવાન્ વંદનમાં વંદન કરવું.
 માટે જગવાનને વાંદતી વચ્ચે જગવાન્ તથા ધર્માચાર્યને ઉપયોગમાં
 લેવા. આચાર્ય તથા ઇપાધ્યાય સાધુ એ ચારેને વંદન કરવું. પઠી ૬

છુકારી જગવાન્ પસાય કરી સમસ્ત શ્રાવકને વાંહે? શ્રાવકને વાંદ
 વા સારુ પઢિક્રમણા હેતુગર્જિતમાં તથા ધર્મસંગ્રહમાં તથા જ્ઞાનવિમ
 લસૂરિની કરેલી પઢિક્રમણાની વિધિની સંશયમાં પણ છે. તે
 સંશયમાલ્લાની ચોપડીમાં પાને ૧૦૪ મે છે. વલી પ્રવૃત્તિ પણ
 કેટલેએક ઠેકાણે છે. એ રીતે વંદન કરી રહ્યા પઠી દેવસિ પઢિક્રમ
 ણે ઠાઠું? એટલે હવે દેવસિ પ્રતિક્રમણ શરુ કરું. વિવસના પાપનું
 સામાન્યપણે મિઠામિહ્રકંદ દેવા દેવસિમહાજ્ઞિતિશ્ચ કહ્યા પઠી ક
 રેમિનંતે કહી એટલે પહેલો આવશ્યક શરુ થયો. તે પહેલો સામા
 યિક આવશ્યક છે તે વારંવાર કહેવાની મતલબ એટલી છે જે પઢિ
 ક્રમણું કરવું છે તે સમતા પરિણામે રહીને કરવું છે. વારંવાર કરેમિ
 નંતે કહેવાથી સમતાની વૃદ્ધિ થાય છે. પઠી દેવસિ અશ્વરોકઠ ક
 હી તસ્તત્તરી કહી ઘાઠ ગાથાનો કાઠસગ કરવો. તેનું કારણ જે
 ખાગલ પાપ આલોવવું છે. તે કાઠસ્તગમાં રહી સંજારી કાઢવું. તે
 સારુ કાઠસગ કરવો છે. પઠી લોગલ કહેવો. એ બીજો આવશ્યક
 છે, ચોવીસઠા નામે એટલે ચોવીસ પ્રજ્ઞના ગુણગ્રામ કરવા છે. પઠી
 મુહપતિ પઢિલેહવી. પઠી ગુરુ ખાગલ પાપ આલોવવું છે તે ગુરુને વં
 દન કરવું જોઈએ. તે સારુ હાદશાવ્રત વંદન કરવું એ ત્રીજો આવશ્યક.
 પઠી દેવસી આલોવવું કહિ, સામાન્ય રીતે આલોવવા રૂપ દેવસિ અ
 શ્વરોકઠ કહેવું. તે પઠી ગમણાગમણ ખઢાર પાપસ્થાનક આલો
 વે. પઠી વંદિતુ કહેવામાં મંગલ અર્પે પહેલો નવકાર જાણવો. સમ
 જાવ વધારવાને કરેમિનંતે કહેવી. સામાન્ય આલોવવા રૂપ દેવસિ
 અશ્વરોકઠ કહેવો. પઠી વિસ્તારે પાપ આલોવવા વંદિતુ કહે, તે
 ચોથો આવશ્યક. સમતા પ્રણામથી સ્થિરતાએકદેવું જે જે અતિચાર
 આવે તેમાં દૂપણ લાગ્યું હોય તો તેની નિંદા કરવી. મહા વૈરાગ્યજા
 વ લાવીને પાપનું આલોવવું. તે વંદિતુ કહી રહ્યા પઠી જેમ રાજાને
 અરજ કરી જાય, ત્યારે સલામ કરી જાય. તેમ ગુરુ ખાગલ પાપ

आलोच्युं माटे वंदन करवुं जोइए तेथी वंदन करी अजुहीत अन्य
 तर खमावयो. तेमां गुरुने खमाव्या पठी जे पाप आलोचवाथी
 शुद्ध न थाय ते काउस्तगगथी शुद्ध थाय. ते काउस्तगग करवो. ते गुरुने
 वांदीने करवो जोइए. ते सारु गुरुने वंदन करवुं. पठी सर्वने
 खमाववा. आयरिय उवशाय कही समजावनी वृद्धि करवा, कोमिने
 ते कहि, जो मेदेवसी अइयारोकन कहवो. पाप निंदा पठी काउस्तगग
 ना आगारादिक सारु तस्तउत्तरी कहिने चारित्राचारनी विगुद्धि
 सारु वे लोगस्तनो काउस्तगग करवो, ए पांचमो आवश्यक. ते काउ
 स्तगग पारी प्रजु स्तवना करवा सारु एक लोगस्त प्रगट कहवो. स
 व्वजोए कही समकितनी शुद्धिने अर्थे एक लोगस्तनो काउस्तगग क
 रवो. तथा पुस्करवरदी कही एक लोगस्तनो काउस्तगग ज्ञाननी वि
 शुद्धि सारु करवो. इहां शंका पडो जे चारित्रनी शुद्धिनो वे लोगस्तनो
 केम? ते सारु त्या कहवुं ठे जे चारित्राचारमां वधारे दूषण लागे ते
 थी वे लोगस्तनो काउस्तगग ज्ञानीए कह्यो ठे. पठी सिद्धाणं बुद्धाणं
 कहि, श्रुतदेवता आराधवा एक नवकारनो काउस्तगग करवो. तेनुं का
 रण जे श्रुतज्ञानथी सर्व धर्म जणाय ठे तथा वर्त्ताय ठे; तो श्रुतदेव
 तानी सहाय्यताथी श्रुतधर्मनी वृद्धि थाय. मत्तवादिजीने कोइ गुरुनो
 योग नहि हतो पण श्रुतदेवतानुं आराधन कखुं तेथी श्रुतदेवता प्र
 सन्न थया तो बोधनी साथे जय मेलव्यो. बोधलोकाने वेश बहार
 काढ्या. वास्ते श्रुतदेवतानो काउस्तगग करी पोय केहेवी. पठी पाठो
 क्षेत्रदेवता आराधवा एक नवकारनो काउस्तगग करवो. तेनुं कारण
 जे जेना क्षेत्रमां रहेवुं ते क्षेत्रदेवता प्रतिकूल होय तो धर्म आराधन
 मां विघ्न पाय. वास्ते निर्विघ्नपणे धर्म आराधन करवा सारु एक का
 उस्तगग तथा पोय केहेवी. ए अधिकार आवश्यक सूत्रमां काउस्तगग
 निर्युक्तिमा कह्यो ठे. वली ज्ञतपञ्चस्काण पयत्रामां कह्युं ठे जे मुनि
 संपारो करे ते वखते आखो संघ क्षेत्रदेवतानो काउस्तगग करे. कार

એ જે ધ્યનશન કરનાર મુનિને કોઈ દેવતા ઉપસર્ગ કરે નહિ. તેમ જ
 જ્યાં પણ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રે કરી મોક્ષમાર્ગના સાધક પુરુષનાં હ
 રિત હરવાને કહેવું છે. તે આવા મુનિની પ્રતિષ્ઠા, વાસ્તે કરવા યોગ્ય
 છે. પઠી મંગલાર્થે નવકાર પ્રણી મુહપતિ પઢિલેહવી. ને ઘઠા આવશ્ય
 કમાં પચ્ચસ્કાણ કરવું છે તે સારુ ગુરુને વંદન કરવું. હવે થવસર
 ઘડ જવા સારુ પચ્ચસ્કાણ પહેલું કર્યું છે, એટલે પરી કરવું નથી. એ ઠ
 આવશ્યક ધડ રહ્યા તેની પ્રસન્નતા ધડ તેથી દેવની સ્તુતિ રૂપ નમો
 સ્તુવર્ધમાનાય, નમુઝુણં સ્તવન કહેવું. પઠી ૧૭૦ જિનને વાં
 દવા રૂપ વરકનક કહેવા. સ્ત્રીયોને પૂર્વનું જાણવાની મના છે.
 તેથી સ્ત્રીનું સંસારદાવા કહે. પઠી જગવાન પ્રમુખ વાદે. પઠી શ્ર
 ઢીધીપના સર્વ મુનિને નમસ્કાર કરવા થ્રહ્મજ્ઞેસુ કહેવા.
 પઠી કંઈ દિવસ સંવંધી પાપ રહ્યું હોય તે સારુ દેવસિ પ્રાય
 શ્ચિત્તનો ચાર લોગસનો કાઠસગ્ગ કરવો. કાઠસગ્ગ કરી લોગસ ક
 હી સજ્ઞાપનો આદેશ સજ્ઞા ધ્યાન કરવું. જ્યાં સુધીના હેતુ ત્યાં
 દશાવર્ષા છે તે લખ્યા છે. રાષ્ટ્રપઠિકમણામાં પહેલો કુસુમિણ હસુ
 મિણ ઝડાવણિયં રાષ્ટ્ર પાથજિત્તવિસોહણંત્રનો ચાર લોગસનો કા
 ઠસગ્ગ કરવો પાય છે. તેનો હેતુ એવો છે જે સ્વપ્નના દોષ નિવારણ
 કરવાને વલી જો નિદ્રામાં, સ્વપ્નમાં ચોથાવ્રતાદિકમાં દૂપણ લાગ્યું
 હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોશ્વાસનો કાઠસગ્ગ કરવો કહ્યો છે. માટે સાગ
 રવરગંતીરા સુધી લોગસ ગણવો. પઠી જરહેસરની સજ્ઞા કહેવા
 માં આવે છે, તે ઇત્તમ પુરુષનાં નામ સ્મરણ કરવા માટે છે. તથા
 કાઠસગ્ગ એક લોગસનો ચારિત્ર વિશુદ્ધિ અર્થે, રાત્રિએ દૂપણ પો
 ઢાં લાગ્યાં હોય તેથી. પઠી દર્શનની વિશુદ્ધિ સારુ એક લોગસનો
 કાઠસગ્ગ તથા જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ સારુ આઠ ગાથાનો કાઠસગ્ગ
 તેમાં જે વ્રતમાં દૂપણ લાગ્યાં હોય, તે સંનારી કાઢવાં. આ કાઠ
 સગ્ગો વંદિત કહેતા પહેલાં કરવાના આવે છે તેનું કારણ એટલું જ છે

जे पहेली ए क्रिया थाय तो निझ वधोरे मुक्त थाय, तो पाप वरात्र
 र भालोववामां भावे. माटे राइ पडिकमणामां पहेलो भावे ठे. वंदि
 पढी कानुसग करवोठे. तेमां तपनी जावना जाववी ठे. ते जा
 वे जे हे चेतन ! तुं तपश्चर्या कर. जगवंते ठमासी तप करी यणां क
 र्म नाश कख्यां ठे, तेम तुं पण चेतन, ठमासी तप कर. ते न बनी शके
 तो एक उपवास उंगो कर, तेम नहि बने तो बे उपवास उंग क
 र. तेम न बने तो त्रण उपवास उंग कर. एम उंगणत्रीश उप
 वास उंग करता सुधी अनुक्रमे जाववुं. पढी पांच मास कर. ते
 न बने तो पावुं एक उपवासथी उंगणत्रीस उपवास सुधी. उंग
 करता जवा पढी चार मास कर. ते न बने तो एक उपवासथी
 उंगणत्रीस उपवास सुधी उंग करवा. पढी त्रण मास कर कहेवुं
 पावुं एकथी उंगणत्रीस सुधी उंग करवा. पढी बे मास पढी पा
 वा एकथी उंगणत्रीस उपवास सुधी उंग करवा. पढी एक मा
 सना उपवास कर, पढी ते न बने तो एक उपवास उंगो कर. ते
 न बने तो बे उपवास उंग कर. एम तेर उपवास उंग करवाना
 जाववा. पढी हे चेतन ! चोत्रीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो
 वत्रीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो त्रीस जक्तनो त्याग कर.
 ते न बने तो अष्टावीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो उधीस ज
 क्तनो त्याग कर. ते न बने तो चोवीस जक्तनो त्याग कर. एम बे
 धे जक्त उंग करतां जवा. ठेवट चोथ जक्तना त्याग सुधी थाववुं.
 पढी ते न बने तो आंघिस कर, ते न बने तो नीवी कर, ते न बने
 तो एकासणुं कर. ते न बने तो वेसणुं कर. ते न बने तो पुरिमठ
 कर. ते न बने तो साहपोरशी कर. ते न बने तो पोरशी कर. ते
 न बने तो नवकारशी कर. एवी रीते चिंतववुं. जे तप करवो होय
 त्यां अटकवुं. एवी रीते काउसग कख्या पढी पारी लोगस्स कही,
 मुद्दपत्ति पडिलेहवी. वंदन करी तीर्थवंदन करी, पद्मस्क्राण करी, वि

શાલલોચન પ્રમોદ અર્પે કહેવા. પઠી ચાર ધુણે દેવવંદન કરવું. પઠી જગવાન પ્રમુખ વાંદીને અદ્વાઈક્ષેસુ સ્વામી જો પૌપથ પહેલો લીધો હોય તે વહુવેલ પ્રમુખના આદેશ લે. આ મુજબના હેતુ મ્હારા સમજવામાં આવ્યા તે લખ્યા છે. સ્વામતી વચ્ચે દાથ નીચે મૂકવો છે, તે ગુરુના ચરણ ઉપર મૂકીએ ઊંચે એમ જાણવું. સ્થાપના કરતી વચ્ચે હાથ સ્થાપના તરફ રાખીએ છે તેનો હેતુ જે આ સ્થાપનાના ચાર્ય સ્થાપું હું. વંદન કરતી વચ્ચે મુહપતિએ લે દાથનાં દસ આંગળાં અડાઢી મસ્તકે અડાઢવાં. તેનો હેતુ જે ગુરુના પગની રજ માથે ચઢાવું હું. એ સર્વ વિનય છે. ને વીતરાગનો ધર્મ વિનયમય છે, વાસ્તે જેમ વને તેમ મ્હોટાનો વિનય કરવો. વિનયથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની વૃદ્ધિ પામ છે.

પ્રશ્ન:-૪૨ પ્રતિક્રમણ કઈ વચ્ચે કરવું ?

ઉત્તર:-જે સંધ્યાએ પ્રતિક્રમણ કરવું. સાંજનું પ્રતિક્રમણ કરતાં અર્ધો સૂર્ય ઘઘાર હોય તે વચ્ચે વંદિતુ કહેવું એ રીત છે, ને તે કરતાં મોટું વહેલું કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત જ્ઞાનવિમલસૂરિની કરેલી સદ્વાયમાં કહ્યું છે. વહી કોઈ કારણશર અપવાદે તો, દેવસી પડિક્રમણું વહેલું કરે તો વપોરના ઘાર વાગ્યા પઠી, ને મોટું કરે તો રાત્રીના વાર વાગ્યા સુધી. રાઈ પડિક્રમણું વહેલું કરે તો રાત્રીના ઘાર વાગ્યા પઠી, ને મોટું કરે તો વપોરના વાર વાગ્યા સુધી. એ રીતે પડિક્રમણ હેતુ ગર્જિતમાં કહ્યું છે. તેનું કારણ એ છે જે કંઈ કામમા ધુંચવાયો તો એ વધેલે પડિક્રમણું રહે નહિ, ને જીવનો સ્વજાવ એવો છે જે એક દિવસ ષૂટક પડ્યું તો પઠી ઘણા દિવસનું પડિક્રમણું જાય ને પ્રમાદ વધી જાય. માટે અપવાદે આ કાલ વતાવ્યો, પણ વનતા સુધી કાલે જ કરવું એ અર્થાદા છે. હરિજિસૂરિ મહારાજે પંચાશકમાં કહ્યું છે જે કાલે લેતી કરે તો સફલ થાય, પણ અકાલે લેતી કરે તે સફલ થાય નહિ. તેમ અકાલે ક્રિયા કરવી તે તેવી છે. વાસ્તે

યનતા સુધી જે જે ધર્મકરણી પ્રજુએ કહી છે, તે તે અવસરે કરવી.

પ્રશ્ન:-૭૨ પડિકમણામાં ઠ આવશ્યકમાં કયા કયા આચાર ની શુદ્ધિ થાય છે ?

ઉત્તર:-સામાયિક આવશ્યકે તથા પ્રતિક્રમણ આવશ્યકે તથા કાન્નસગ્ગ આવશ્યકે ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ થાય. કેમ કે સામાયિક લેવાથી સાવચ જો પાપ તેનો ત્યાગ થાય છે, તેથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે. પડિકમણામાં પાપની નિંદા ગર્હા કરવાથી અતિચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. તેથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે કાન્નસગ્ગ કરવાથી કાયાનું ચોસિરાવવું થાય છે. એક આત્માને વિષે ઉપયોગ સ્થપાય છે. તેથી સમજાવ વૃદ્ધિ પામે છે. પ્રજુના ગુણમાં એકાગ્રતા થાય છે, તે જ ચારિત્ર છે. વાસ્તે ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે. ચન્નવીસઠો એટલે સો ગસથી વર્ણનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. પચ્ચસ્કાણ આવશ્યકથી તપા ચારની વિશુદ્ધિ થાય છે, ને વંદન આવશ્યકથી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. કારણ જે ગુરુનો યિનય કરવો એ જ્ઞાનનો આચાર છે ને ઠએ આવશ્યકમાં વીર્ય ફોરવવું છે, વાસ્તે વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે સદાકાલ સંતારમા વીર્ય ફોરવી રહ્યો છે, તે બાલવીર્ય છે. ધર્મમાં વીર્ય આવકને ફોરવવું, તે આવકને બાલપંમિત વીર્ય કહ્યું છે ને મુનિ આરાધકપણે વર્તે છે, તે પંમિતવીર્ય છે. એ રીતે ઠએ આવશ્યકે પાંચે આચારની વિશુદ્ધિ થાય છે.

પ્રશ્ન:-૭૪ જ્ઞાન જ્ઞણવાથી વા, સાંજઙ્યાથી વા, વાંચવાથી શું જ્ઞાન થાય ?

ઉત્તર:-જ્ઞાન બે પ્રકારનું છે. એક વાહ્ય ને એક આચ્યંતર. તેમાં જે વાહ્યજ્ઞાન તે સંતારના વેપાર રોજગાર ઘન પેદા કરવું. કલા કુશ લપણું, વિષય સેવવા એ વાતવતનું જે જ્ઞાન તે આત્માને દિત કરતા નથી. સંતાર વધારવાનું કારણ છે અને સ્વર્ગનું સ્વરૂપ નરકનું સ્વરૂપ જાણવું. તેથી વસ્તુબોધ થાય છે. તથા ઉત્તમ પુરુષનાં ચરિત્રો સાંજ

વાં તથા શ્રાવકના મુનિના વાહ્યના વ્રતના અધિકાર જાણવા, તે પણ વાહ્યજ્ઞાન છે. પણ અંતરમાં ગુણ થવાનું કારણ છે. કેમ કે ઉત્તમ પુરુષો એ જે જે માર્ગે અંતરંગ જ્ઞાન મેલવી આત્મા નિર્મલ કયો તેમ કરવાને શ્રવણંબન છે. વલી અંતરંગ વિશુદ્ધિનાં કારણ છે. વાહ્યથી ત્યાગ થયેલી વસ્તુનો અન્યાસ પડવાથી તેના ઉપર ઈચ્છા જતી નથી. એ માહ્યા માણસના અનુજવ ગમ્ય છે. એમ થવાથી તે ચીજો સંવંધી વિકલ્પ ટલી જાય છે. તો આત્માની નિર્વિકલ્પ દશા જાગે છે. વલી વ્રતોથી સંતાર સંવંધ ટૂટી જાય છે, તો તે સંવંધી કારણો નાશ પામે છે, તેથી તેના વિકલ્પો પણ નાશ પામે છે. વલી હિંસા, અસત્ય ના પણ પ્રમુખનો ત્યાગ થાય છે. ત્યારે કોઈ જીવ સાથે ક્રોધ વિકલ્પ પણ પામ નહિ. વાસ્તે એ વાહ્યજ્ઞાનથી વ્રતાદિક રૂઢી રીતે પાલે તો આવા અંતરંગ ગુણનું કારણ થાય. હવે વીજું અંતરજ્ઞાન તે આત્મા શું પદાર્થ છે ? આ શરીર દેખાય છે તે શું પદાર્થ છે ? આ શરીરાદિકની પ્રાપ્તિ શાથી પામ છે ? આ વર્તના થાય છે તે સ્વજ્ઞાવિક છે કે વિજ્ઞાવિક છે ? આત્મા નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ? કે એ જ્ઞ્યના શું ધર્મ રહ્યા છે ? એ જ્ઞ્યના શું શું ગુણ પર્યાય છે ? નિશ્ચય સ્વરૂપ શું છે ? વ્યવહાર સ્વરૂપ શું છે ? આત્માને કરવા યોગ્ય તથા ન કરવા યોગ્ય શું છે ? ચેતનધર્મ તથા જડધર્મ તે શું ? સહજ સ્વરૂપ તે શું ? કૃત્રિમ સ્વરૂપ તે શું ? સ્વજ્ઞાવિક આનંદ તે શું ? વિજ્ઞાવિક આનંદ તે શું ? આ આદિ સ્વપર સ્વરૂપનો બોધ એ બોધ થવાથી થાય. પછી એકાંતે ઘેસી પોતાના આત્માના સ્વરૂપમાં સ્થિર ચિત્ત કરી વાહ્યપ્રવૃત્તિ ઇયોગ રાહોડી એક આત્મજ્ઞાનમાં લીનતા કરે. પ્રથમ શ્રુતજ્ઞાનના વલે પોતાના આત્માના જ્ઞ્ય, દેવ, કાલ, જાવ વિચારે જે જ્ઞ્યથી આત્મા જ્ઞ્ય એક પદાર્થ છે. જ્ઞ્ય કોને કહિયે ? જેનો ત્રણ કાલમાં વિનાશ નથી, જે વિનાશી જ્ઞ્ય છે, તે ઉપચરિત જ્ઞ્ય છે. વલી જ્ઞ્ય કોને કહિયે ? ગુણ પર્યાય યુક્ત તે જ્ઞ્ય કહિયે. તે આત્મજ્ઞ્ય જાણે તે કે

ત્રથી અસંખ્યાત પ્રદેશમય છે. કુંચુવામાં કુંચુવા જેટલા ક્ષેત્રમાં રહે છે તે જુગલિશ્યાનાં ત્રણ ગાઢનાં શરીર છે, તેમાં તે પ્રમાણે વિસ્તારે રહે છે. વલી કેવલજ્ઞાની મહારાજ કેવલ સમુદ્ધાત કરે છે ત્યારે આજ્ઞા ચૌદરાજ લોકમાં આત્મપ્રદેશ વિસ્તારે છે. ત્યારે આજ્ઞા લોક પ્રમાણે ક્ષેત્ર છે, કાલથી અનાદિકાલનો છે તે કોઈ દિવસ અંત થવાનો નથી. તેથી અનંત કહિએ. જાવથી અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય, અવ્યાવાધ સુખમય, અગમ, અગોચર, અલક્ષ્ય એ આદિ અનંત ગુણ તે આત્માનો જાવ છે. ખાવો જાવ જાણીને આત્મા પરજાવમાંથી ચિત્ત લક્ષણે જાવે જે, ધન કુટુંબાદિક જે પદાર્થ છે તે મ્હારા નથી. આ શરીર છે તે મ્હારું નથી કારણ જે મ્હારી વસ્તુ છે તે વિનાશ પામતી નથી. મ્હારાથી જૂદી થાય નહિ. ને આ શરીર તો વિનાશ પામે છે. મ્હારો ને એનો સ્વજાવ જૂદો છે. એ શરીર તે પુજ્જલ પદાર્થ છે. પુજ્જલના ઈન્દ્રિયક્ષેત્ર, કાલ, જાવ ન્યારા છે. પુજ્જલ ઈન્દ્રિય તે પરમાણું છે ને તેવા અનંતા પરમાણું મલીને જે પદાર્થ થયો છે, તેને સ્કંધ કહેવાય છે. તેનું આ શરીર વન્યું છે. એવા જ સ્કંધ છે તે વિલ્લરીને પાઠા પરમાણું થઈ જાય છે. વલી એમાં જડતા સ્વજાવ છે તેથી મ્હારા ઈન્દ્રિયને શરીરના ઈન્દ્રિય ન્યારા છે. વલી ક્ષેત્ર જેટલું મ્હોટું શરીર છે વા સ્કંધ છે તેટલું ક્ષેત્ર થવકાશી રહે છે. પરમાણું છે તે એક આકાશપ્રદેશ અવગાહીને રહે છે, માટે આત્માનું ને પુજ્જલનું ક્ષેત્ર ન્યારું છે. કાલથી પરમાણું અનાદિ અનંત છે શરીરાદિ સ્કંધ સાદિસાંત છે. એટલે આદિ પણ છે ને અંત પણ છે. જાવથી અચેતન એટલે જડજાવ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શમય છે તો જાવથી પણ આત્માના ગુણથી શરીર જે પુજ્જલ ઈન્દ્રિય તેનો જાવ ન્યારો છે. એવી રીતે પુજ્જલ ઈન્દ્રિયનું સ્વરૂપ જાણે છે, પોતે જડજાવથી ન્યારો થાય છે. એમ જ ચારે નિદ્દેપાણે વિચારે. નામથી જીવે વા આત્મા એવું નામ છે. જીવ ને સ્થાપના નિદ્દેપો તે જીવ એવા અક્ષર લેખવા વા, મૂર્તિ બનાવવી તે. ઈન્દ્રિય નિદ્દેપો તે જ

સંખ્યાત પ્રદેશમય એ ત્રણ નિક્ષેપા તો વ્યવહાર છે. જાવ નિક્ષેપે આ
 ત્માનું અરૂપિ સ્વરૂપ, અવ્યાયાધ સ્વરૂપ અકલ્પ સ્વરૂપ સર્વ વસ્તુ
 જાણવા દેખવાનો સ્વજાવ એવો આત્માનો સ્વજાવ જાણે છે. જે જે
 પુનઃજન્મની પ્રવૃત્તિ મનનું ચિંતન બની રહ્યું છે, તે મ્હારા સ્વજાવનું
 નથી. એવું નિર્ધાર થવાથી જે જે જડ પ્રવૃત્તિ તેના ઉપર ઉદાસીન વૃ
 ત્તિ પાડે. હાં શંકા થશે કે ઉદાસીનવૃત્તિને વૈરાગ્ય તે જૂદો છે ? તે
 વિષે સમજવું કે જ્ઞાત્રમાં વૈરાગ્ય કોને કહે છે ? જે પરવસ્તુ ઉપર
 જાવ જાય છે તેને પાછા વાલી પોતાનું મન રાજીરે છે તેને ઉદાસીન
 વૃત્તિ પાડે તો કંઈ ચિંતન કરવું પડતું નથી. કેમ કે જે જે વસ્તુથી
 ઉદાસવૃત્તિ થઈ છે તેના ઉપર મન જતું નથી મટિ ન્યાહું છે. આવા
 વિચાર કરી આત્મસ્વરૂપ અનુભવ ગમ્ય છે. એટલે સહજે તેની યાદ
 દશા ઉપર ચિત્ત પ્રવૃત્તિ જતી નથી. માત્ર પોતાના સ્વરૂપમાં મગ્ન
 પાડે છે. સુખ દુઃખ સમાન માને છે. એની એ વસ્તુ માનતો જ નથી.
 સુખ દુઃખ જોગવવાની તો ચિત્તવૃત્તિ હોય જ. કેમ કે પોતાના સ્વજા
 વમાં જ મગ્ન થઈ રહ્યા છે. વિષયની તો સ્વપ્નમાં પણ ઇચ્છા નથી. એક
 મ સંયોગે આ શરીરમાં રહ્યો છે તેને આધારે જોઈએ તે નિરવધ વસ્તુ
 અવસરે મળી તો પણ આનંદ છે, તે નહિ મળી તો પણ આનંદ છે. જે
 મ કે રૂપનદેવસ્વામીને વર્ષ દીવસ સુધી શુદ્ધમાન આદાર ન મળ્યો
 તો પણ પોતાને વિકલ્પ નથી જે સમજાવમાં વર્ત્યા તેથી તે પણ ગ
 ણાયો. તેમ જ ઉદાસીન વૃત્તિવાળા પાડે છે તે તો પોતાના સ્વરૂપને
 પોતાની વસ્તુ માને છે. તેમાં જેટલી કસર છે તેટલી તેટલી પુનઃ
 જન્મની પ્રવૃત્તિ કરે છે. પણ તેમાં કોઈ પણ પરજાવની ઇચ્છા નથી, ને
 જો ઇચ્છા પાડે ત્યાંથી વૈરાગ્ય કરી પાતું મન વાલે છે એમ કરતાં
 વધારે વિશુદ્ધ પાડે ત્યારે તે વસ્તુ ઉપરથી ઉદાસીનતા જાવ પાડે
 છે. વલી પોતાને કેટલી હદ પ્રાપ્ત થઈ છે તે જોવા સારું પ્રજુજીએ
 સાતે નયે સ્વરૂપ વતાવ્યું છે, ને સાત નયના જ્ઞાનથી બાહ્યપ્રવૃત્તિનું

અંતરંગ વૃત્તિનું જ્ઞાન થાય છે, તેથી પોતાનું સ્વરૂપ વિચારે છે. તેમાં
 પણ પોતાનું સ્વરૂપ જાસન થાય છે. તે અનુજોગદ્વાર સૂત્રની ઘણેલી
 પ્રતિમા પાને ૬૧૮-૫૧૮-૪૧ મે છે ત્યાંથી જોઈ લેવું. હંમાં સહજતેનાં
 નામ લખું છું. સાત નય તે નૈગમનય, સંગ્રહનય, વ્યવહારનય, રુજુસૂ
 ત્રનય, શબ્દનય, સમન્નિરૂઢનય, એવંજૂતનય ॥ સાત નય છે. તેમાં એક
 એક નયનો વિષય વિશુદ્ધ છે. નૈગમયી સંગ્રહ, સંગ્રહથી વ્યવહાર,
 વ્યવહારથી રુજુસૂત્ર, રુજુસૂત્રથી શબ્દ, શબ્દથી સમન્નિરૂઢ, તેથી એ
 વંજૂતનય છે તે પૂર્ણ વસ્તુને માનનાર છે. તેમ આત્માની પ્રવૃત્તિ સંપૂ
 ર્ણ ગુણ પ્રગટ થાય ત્યારે એવંજૂતનય ધર્મ માને. ત્યાં સુધી જે જે પો
 તાની કસર છે તેથી મુક્ત થઈ આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરવાનું
 જાણે. જેમ જેમ અંતરંગમાં સ્થિરતા કરવા અજ્યાસ કરે, તેમ તેમ
 ક્વોપશમનાવ વૃદ્ધિ પામે તેમ જ્ઞાન વિશુદ્ધ થાય. નવતત્ત્વનું સ્વરૂપ
 વિચારે તેમાં ઠાંઢવા આદરવા યોગ્ય પદાર્થનું સ્વરૂપ વિચારે. આવ
 કર્મનો વિચાર કરે. તેના સત્તા વંધ ઇદ્ય ઉદિરણાનું સ્વરૂપ વિચારે.
 નવ અનુજોગથી આત્માનું સ્વરૂપ વિચારે. સંતપય તે આત્મપદ છે તે
 ઠતું છે. એ કૃત્રિમ વસ્તુ નથી. ક્ય પ્રમાણમાં વિચારે જે જીવ અનં
 તા છે તે સત્તા એ તુલ્ય છે. પોત પોતાના સ્વજાણે ન્યારા છે. દેવ વિ
 ચારમાં જ્યાં સુધી શરીરમાં રહ્યો છે, ત્યાં સુધી શરીર પ્રમાણે છે.
 જ્યારે શરીરથી ન્યારો થાય છે, ત્યારે જે અવગાહન હોય તે પ્રમાણે
 તેનો ત્રીજો જાગ સંકોચી સિદ્ધમાં રહે છે. તે પ્રમાણે આકાશ પ્રદે
 શની સ્પર્શના કંઈક અધિક છે. કાલથી અનાદિકાલનો છે ને જે જે
 સિદ્ધ પામે છે ત્યારે સંસારનો અંત થાય છે ને સદા સિદ્ધમાં રહે છે. અ
 જીવ જીવ અનાદિ અનંત સંસારમાં જ રહે છે. અંતરંગ વિચારતાં જી
 વનો અજીવ થવાનો નથી, ને પુરુષ સંગમાં રહ્યો છે ત્યાં સુધી પુરુષનાં
 રૂપ અનેક વને છે, પણ વસ્તુપણે રૂપ પલટાતું નથી. જાગ વિચારતાં
 સર્વે જીવ અનંતા છે, તેને અનંતમે જાગે હું છું. જાવ વિચારતાં પાંચ

જાવઠે, તેમાં હૃદયિકજ્ઞાવ તેના એકવીસ જેદઠે તે કર્મ સંયોગે ઠે તેનાં નામ અજ્ઞાનપણું જેથી પોતાના આત્મ સ્વરૂપથી જૂલી પર જે પુરુલિક પદાર્થ ઉપર મ્હારાપણાનો મમત્વજાવ ઘની ગયો ઠે, એ પ હેલો જેદ. વીજો જેદ અસિક્તા તે આત્મા સત્તાએ સિદ્ધ સ્વજાવ ઠે. તે અચરાઈ જવાથી અસિક્તા પડઢે. વીજો જેદ જે અસંયમપણું આત્મસ્વજાવમાં સમજાવમય રહેવું તે ટોહી વિષયાદિકમાં રાગ દ્વેષની પરિણતી ઘની તેથી ઘન શરીરમાં કુટુંબાદિકમાં મૂર્ચિતપણું ઘન્યું ઠે. તે ઘયે લેસ્યાના ઠ જેદ તેમાં પહેલી કુળ્ણજેદયા તે કર્મ સંયોગે માઠા પ્રણામનું ધવું. જેમ કે ઠ એ લેદ્યાવાલા જાંબુ खावा गया ઠે, તેમાં કુળ્ણલેદ્યાવાલાએ કહ્યું જે યા જાઢ કાપી નાંચો, જે પઠી જાંબુ खाइए, એવા હટ પ્રણામ તે કુળ્ણજેદયા. નીલજેદયાવાલા કહે જે એ વૃદ્ધની માલો કાપો. એવા પ્રણામ તે નીલજેદયા. કાપૂતલેદયાવાલો કહે જે જે માલે જાંબુ ઠે તે કાપો એ કાપૂતજેદયા. ને તેજુલેદયાવાલો કહે ઠે જે માલો કાપવાનું શું કામ ઠે? ફક્ત જાંબુવાલી નાંચલીઠ કાપો, એવા પ્રણામ તે તેજુલેદયા. પદ્મલેદયાવાલો કહે જે ફક્ત જાંબુ તોહો એવા પ્રણામ તે પદ્મજેદયા. શુક્લજેદયાવાલો કહે જે નીલ પહેલાં જાંબુ खात, જાઢને શું કરવા અઢકવું પડે? એવા પ્રણામ તે શુક્લજેદયા. એવી રીતે ઠ જાતના પ્રણામ કર્મ સંયોગે થાય ઠે તે ઠ એ જેદ. કષાય તે—ક્રોધ—માન—માયા—લોન. ચાર ગતિ તે મનુષ્ય, દેવતા, તિર્યંચ, નારકી. ત્રણ વેદ તે સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ. એ ત્રણ વેદ અને મિષ્ટ્યાત્વ તે વિપરીત બુદ્ધિ, સ્વરૂપને જૂલી વિપરીત પર સુખમાં લીનતા, આ એકવીસ જેદ કર્મ હૃદયથી ઘને ઠે, એમ માની જેલે વસ્તુ પોતાની માની તેથી ચિત્ત પસટાવે ઠે ને એ સ્વરૂપને પર સ્વરૂપ જાણે એવી રીતે એ જાવ વિચારે. વીજો પ્રણામિક જાવ તેના ત્રણ જેદ. જન્યપણું, અજન્યપણું જીવિતવ્યપણું ઠે. ત્રણ જેદમાં જીવિતવ્યપણું ઠે, તથા જન્યપણું અજન્યપણાના પ્રણામ વિચારે જે લા

ને તે જાણે. ત્રીજા ઉપશમ જાવના બે જોડ છે. ઉપશમ ચારિત્ર તે ૩
 પશમ શ્રેણિમાં પ્રાપ્ત થાય તથા ઉપશમજાવનું સમકિત તે શ્રેણિમાં
 પણ હોય તે વિના પણ હોય તે બે કે નહિ ? તે વિચારે. ક્ષાયકજાવ,
 તેના નવ જોડ તે ક્ષાયક સમકિત, યથાભ્યાસ ચારિત્ર, કેવલજ્ઞાન,
 કેવલદર્શન, અનંત દાન, અનંત લાજ, અનંત ઝોગ, અનંત ઉપજોગ,
 અનંત વીર્ય એ નવ જોડ ક્ષાયકજાવના છે તે પ્રાપ્ત કરવાનું જાણે. ક્ષ
 યોપશમ જાવના અઠાર જોડ છે. તે ચાર જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દ
 ર્શન, દાન, લાજ, ઝોગ, ઉપજોગ, વીર્ય, ક્ષયોપશમ સમકિત, દેશવિ
 રતી, સર્વવિરતી આ અઠાર જોડમાંથી જે જે જાવ ક્ષયોપશમજાવે
 પ્રાપ્ત થાય છે, તે ક્ષાયકજાવે કરવાનું જાણે. એ જાવ વિચારી અલ્પ
 વહુત્વ વિચારે જે આત્મા પંદર જોડે સિદ્ધિ વરે છે, તેમાં કયા જોડે ધ
 ણા જીવ સિદ્ધિ વરે છે ? તે આગમથી જાણે જે મુનિપણે એક સમયે
 ૧૦૮ સિદ્ધિ વરે છે. ત્રીજા સર્વે લિંગે ત્રણ સિદ્ધિ વરે છે માટે મુનિપ
 ણમાં વર્તવાનું જાણે, મુનિજાવમાં જે જે કસર છે તે પ્રાપ્ત કરવાને
 જાણે. સમજાવની વૃદ્ધિ કરે. વલી ઠ સ્થાન વિચારે જે પહેલું સ્થાન
 ક ચેતન લક્ષણ તે વિચારે જે આત્માનું જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વીર્ય, ત
 પ ઉપયોગ એ ઠ એ લક્ષણમય છે. ત્રીજું આત્મા નિત્ય છે. અવિનાશી
 છે જન્મ મરણ પુરુષ સંયોગે બને છે તે મ્હારો સ્વજાવ નથી. ત્રીજું
 સ્થાનક વિચારે જે આત્મા પોતાનો સ્વજાવનો કર્તા છે. ને કર્મ સં
 યોગે પુરુષિક જાવનો કર્તા બની ગયો છે. ત્યાંથી ઉપયોગ પલટાવે.
 ચોથું જોક્તાપણું વિચારે જે નિશ્ચે નયે પોતાના સ્વજાવનો જોગી છે,
 પરજાવનું જોગીપણું પરસંયોગે છે. પંચમ સ્થાન તે પરમપદનો વિ
 ચાર કરે જે આત્માનું પદ ને સિદ્ધિનું પરમ પદ તુલ્ય છે, કર્મ સંયોગે
 જોડ પડ્યો છે. તે જોડથી રહિત પોતાનું પરમ પદ છે. તે પ્રમાણે રહે
 વાનું જાણે. ઠહું સ્થાનક તે એ પરમ પદ પામવાનાં કારણ સંયમ અને
 જ્ઞાન એ બે છે, માટે બંધે વસ્તુમાં વર્તના કરે. એવી રીતે જાવનાં જા

વવાનું જ્ઞાન તે જ્ઞાન સાંજગ્યાથી થાય ને એમ જાવતાં સ્વજાવિક
 અનુજવજ્ઞાન પ્રગટ થયા પછી લેમ લેમ સ્વજાવમાં સ્થિર થાય, તે
 મ તેમ આત્માની નિર્મલતા થાય ને અનુજવજ્ઞાનની બુદ્ધિ થાય ને
 તેમ તેમ નિજ તત્ત્વ પ્રગટ થાય. માટે હમ્મેશ સુંદર જાવનાનો ઉદય
 મ કરવો. વહી હેમાચાર્યજી મદારાજે ધ્યાનની ઘણી રીતો યોગશા
 સ્ત્રમાં બતાવી છે ત્યાંથી જોડેને એ ઉદયમ વિશેષ રીતે કરવો. બેહો
 ઉદયમ એ છે માટે આત્માર્થી પુરુષો જે જે નિવૃત્તિનો વચ્ચત મલે તે
 ખવસરે ધ્યાનનો અગ્ન્યાસ કરે એ જ શ્રેય છે.

પ્રશ્ન:-૩૫ કોડ ગણવાલા કહે છે જે ઠળ પર્વ તથા કલ્યાણક
 દિવસ શિવાય પૌષઘ કરવો નહિ તે કેમ?

ઉત્તર:-આ વાત ન્યાયથી તથા શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ જણાય છે. કા
 રણ કે પ્રજુજીનો તો એ જ ઉપદેશ છે જે સમય માત્ર પ્રમાદ કરવો
 નહિ. તે ઉપદેશ આત્માર્થીના મનમાં વસ્યો છે. સદા જાવના તો અ
 પ્રમાદજાવની વચ્ચે છે, પણ પૂર્વકર્મના જોરથી તે પ્રકારની વિશુદ્ધિ
 પતી નથી તેથી સંજમ લેતા નથી તો પણ પર્વને દિવસે પૌષઘ અવ
 શ્ય કરે છે. ને પર્વના દિવસ શિવાયના દિવસે વચ્ચત મલે તો તે કા
 લ પ્રમાદમાં કેમ કાઢે? તે દિવસ પણ પૌષઘ અવશ્ય લે. ને શાસ્ત્રમાં
 તો જ્યાં જ્યાં અધિકાર હોય ત્યાં પર્વના જ દિવસનો હોય. કારણ જે
 ગૃહસ્થ સંસારમાં રોકાઈ ગયો છે ને નરોકાયો હોત તો સંયમ લેત
 પણ રોકાણથી સંયમ લેતો નથી. ત્યારે પર્વને દિવસે અવશ્ય પૌષઘ
 કરે. વાસ્તે તિથિનો દર્શાવ કહ્યો છે. આવો આશય તત્ત્વાર્થમાં પાને
 ૨૪૩ મે છે. તે આ પ્રમાણે:-સપૌષઘોપવાસકો ત્રપપદ્મયોરષ્ટમ્યાદિ
 તિથિ મનિમૃદા નિશ્ચિત્ય બુધ્યાઽન્યતમાંચેતિ પ્રતિપદાદિ તિથિ મનેન
 વાન્વાતુ તિથિષુ અનિયમં દર્શયતિ “નાવદ્યતવાન્યાસુકર્તવ્યઃ ” આ
 મુજબ તત્ત્વાર્થની ટીકામાં છે. એમાં કહેવું છે જે અષ્ટમી પ્રમુખને દિ
 વસે અવશ્ય કરવો તે સારુ અષ્ટમી દર્શાવી છે. બીજી પ્રતિપદાદિ

તિથિને દિવસે અવશ્ય કર્તવ્ય નથી, તો કંઈ નિપેધ કર્યો કહેવાય નહિ. તે ઠતાં જે નિપેધ કરે તેનો ફલાજ નથી. બુદ્ધિ વિચિત્ર પ્રકાર ની છે. આત્માર્થીને તો જે અવસર મળ્યો તે વચ્ચે ધર્મપ્રવૃત્તિ કરવી તે જ શ્રેય છે. વલી પઢિકમણામાં પણ તપ ચિંતવનનો કાઠસ્સગ આવે છે. તેમાં ઠ માસી તપથી ઊતરતું તપનું ચિંતવન થાય છે. તે પણ તિથિ વિનાના દિવસે ચિંતવન કરવું નહિ જોઈએ. કારણ જે ઠ પવાસ આહાર પૌષ્ઠ છે ને પર્વતીથિ વિનાના દિવસે કરવો નથી, ત્યાં રે ચિંતવન શું કરવા કરવું? પણ જ્ઞાનીનો માર્ગ તો સદાકાલ ધર્મ કરણીનો છે. જ્ઞાનીએ શાસ્ત્રમાં તપ ચિંતવન કરવા કહ્યું છે તપ ચિંતવન કરવાનો અધિકાર યોગશાસ્ત્રમાં તથા પ્રવચનસારોદ્ધરની ઘોષી ચોપડીમાં પાને ૩૭ મે છે. એ વિના ઘણા શાસ્ત્રમાં છે માટે અવસર મળે તે વચ્ચે પૌષ્ઠ કરવો એ જ યોગ્ય છે. વલી એ જ પ્રવચનસારોદ્ધરમાં પાને ૪૦ મે અનાગત તપ પચ્ચસ્કાણનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, તેમાં કહેવું છે જે આવતા પર્યપણાદિક પર્વને દિવસે કાંઈ કારણશર તપ થાય તેમ નથી તો તેથી પઠી તપ કરી લે. અથવા અતિત તપ પદે લો એવા કારણશર કરી લે. આ અધિકારથી સમજાય છે કે પર્વની અગાઉ પણ કરે ને પઠી પણ કરે; ને તપ છે તે આહારપૌષ્ઠ છે માટે પર્વના દિવસ શિવાય પણ પૌષ્ઠ કરવાને હરકત નથી પણ જાન છે. વલી એ પદ્ધતિવાલા એમ પણ કહે છે જે રોજ ઇપવાસનું પચ્ચસ્કાણ કરવું, પણ વધારે સામદું પચ્ચસ્કાણ કરવું નહિ. એ વાત પણ શાસ્ત્ર સાથે મળતી નથી. કારણ જે એ જ તપ ચિંતવનમાં જેટલા યત્ન સામદું હાલ પચ્ચસ્કાણ થાય છે તેટલા યત્ન ચિંતવન છે. વીજું ચિંતવન વીજી રીતે છે વલી પચ્ચસ્કાણ જાણ્યમાં પણ છે. વલી પ્રવચનસારોદ્ધર વિગેરે ઘણી જગ્યાએ પચ્ચસ્કાણના અધિકાર છે ત્યાં ચોથાજ્ઞાદિક પચ્ચસ્કાણ કરવાં કહ્યાં છે. એ આદિ શબ્દથી ઇપવાસથી અધિક પચ્ચસ્કાણ સિદ્ધ થાય છે. માટે અધિક પચ્ચસ્કાણ ચોત્રીશ યત્ન સુધી કે

રવાને હરકત નથી ને જો અટકણ હોય તો એ ચિંતવન ઓટું પડે. કારણ જે જે વની શકે ત્યાં અટકવા કહ્યું છે ને ત્યાં સુધી ચિંતવન કરવું કહ્યું છે. પઠી કાનસગ્ગ પારી પચ્ચસ્કાણ કરવાનું છે માટે વની શકે તેટલું પચ્ચસ્કાણ કરવું તે રીત સારી છે.

પ્રશ્ન:—૪૬ પજુસણમાં કલ્પસૂત્ર જ વાંચવું, એવી પરંપરા ચાલી છે તેનું શું કારણ ?

ઉત્તર:—કલ્પસૂત્રમાં મુખ્યત્વે સાધુનો આચાર છે તે વર્ષ વર્ષ દિવસે સાંજે તો સર્વે મુનિ મહારાજને ઉપયોગ જામૃત રહે, વલી ગ્યારથી સનામાં વંચાય છે, તેથી આવક પ્રમુખને પ્રજ્ઞનાં અદ્ભૂત ચરિત્ર જે આકરી તપશ્ચર્યા, આકરો આચાર, આકરા હુઃસ્વમાં પૂર્ણ પણ પોતાના વપશાંતપણામાં રહ્યા, આકરાં હુઃસ્વ વેનારા ઉપર પણ સમતાનાવ, જરા પણ હેપ નહિ, અતિશય જ્ઞાનશક્તિ એવી વજા સાંજલ્યાથી પ્રજ્ઞના ઉપર આસ્તિકતા વૃદ્ધિ પામે. કેમ કે જે પુરુષને દેવ માનીયે તેનાં આશ્ચર્યકારી ચરિત્ર સાંજલ્યાથી જરૂર રાગની વૃદ્ધિ પાય ને જગવાન્ ગણધર મુનિ મહારાજાદિ ઉપર રાગ વધે અને આજ્ઞા આગધે, તે જ સમ્યક્ત નિર્મલ થવાનું કારણ છે. આવા કારણ શર વપકારી પુરુષોએ હમ્મેશ વાંચવાનો વહિવટ રાખેલો સમજાય છે.

પ્રશ્ન:—૪૭ અંજનશલાકા કોણ કરે ?

ઉત્તર:—અંજનશલાકા પ્રજ્ઞને આચાર્ય મહારાજ કરે. એવી રીતે પોદશજીમાં હરિજન્મસૂરિ મહારાજે કહ્યું છે. તથા વીજા પણ પ્રતિષ્ઠાકલ્પોમાં મુખ્યપણે આચાર્ય મહારાજ કરે. વલી કુલપ્રજ્ઞસૂરિ મહારાજના શિષ્ય નરેશ્વરસૂરિએ સામાચારી રચી છે, તેમાં આચાર્ય કરે તે સૂરિમંત્રથી કરે, ને આચાર્યના અનાવે ઉપાધ્યાયાદિક વર્ધમાન વિદ્યાથી કરે એવી રીત છે. એક પ્રતિષ્ઠાકલ્પની જૂની પ્રત મેં દીઠી હતી તેમાં આવક કરે એમ પણ કહ્યું છે. તે મંત્ર પણ જૂદો વતાવ્યો છે. આચાર્ય સૂરિમંત્રથી, ઉપાધ્યાય વર્ધમાન વિદ્યાથી ને આવકનો

જૂવો મંત્ર છે. હવે હ્દાં શંકા થશે જે હીરવિજયસૂરિ મહારાજે હીર પ્રશ્નમાં શ્રાવક પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિમાજી અપૂજનીક કહી છે, તે કેમ? તે વિષે જાણવું જે ત્યાં જ કહ્યું છે જે એવી પ્રતિષ્ઠેલી મુનિના વાસદેવે પૂજનીક થાય. તેથી જાણીએ ઠીએ જે પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં શ્રાવકનો મંત્ર વતાવ્યો છે. તેનું કારણ એવું જણાય છે કે આચાર્ય ઇપાધ્યાયનો યોગ ન બને ને પ્રજ્ઞ નક્તિ કરવી છે, ત્યારે પોતે પ્રતિષ્ઠા કરી લે. ને જ્યારે આચાર્યાદિકનો યોગ બને ત્યારે તેમની પાસે વાસદેવ કરાવી લે. આવી રીતે વેદાત યુક્ત થાય છે. વલી કોઈક કહે છે જે આચાર્ય વાસદેવ કરે જ નહિ. શ્રાવક કરે. તે પણ અયોગ્ય છે. કારણ જે ત્રેતવ શલાકા પુરુષના ચરિત્રમાં કપિલ કેવલીયે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. ત્યાર પછી પણ ઘણા આચાર્યે કરી છે તે વાત પ્રસિદ્ધ છે. વાસ્તે મુખ્યવૃત્તિએ તો ઠગ્રીસ ગુણે વિરાજમાન આચાર્ય મહારાજ યોગ્ય છે.

પ્રશ્ન:-૩૬ આ કાલમાં ધર્મસાધન કરનારમાં કેટલાંક હુઃખી દેખાય છે ને અધર્મી સુધી દેખાય છે તેનું શું કારણ ?

ઉત્તર:-અધર્મી જીવે છે તેને પાઠલા જીવની પ્રાયઃ અધર્મની સંજ્ઞા ઘાલી આવે છે. તેથી અધર્મની બુદ્ધિ થાય છે, તો પાઠલા જીવે અધર્મ સેવ્યો છે, તે કંઈ મનુષ્યમાંથી ઘણું કરીને મનુષ્ય થાય નહિ. અધર્મી તો પ્રાયઃ નરક તિર્યંચમાં જાય. ત્યારે તે જીવનાં પાપ નરક તિર્યંચમાં જોગવી મનુષ્ય થાય ત્યારે તેને કેટલાંક હુઃખ ઇલાં દોષ; પણ તે સુખ પામવાથી પાપાં પાપનાં કામ કરે, તેથી નરક તિર્યંચની હર્ગતિ પામે. ત્યાં હુઃખ જોગવે. એવા જીવને મનુષ્યમાં સુખ છે, તે પણ આવતે કાલે હુઃખનાં હેતુ છે. માટે અધર્મીને સુખી જોઈ મનમાં સુખ વિચારવાની જરૂર નથી, ને ધર્મિષ્ઠ જીવ તો મનુષ્ય અથવા દેવતામાંથી આવે ત્યાં ધર્મ તો કરેલો પણ કેટલાંક હિંસાદિક પાપ કર્યાં હોય, તે હાં જોગવે. તેથી હુઃખી દેખાય પણ તે જીવને ધર્મના પ્રણામો છે, તેથી તે સમજાવે જોગવે છે. તેથી તે નિર્જરા કરી ધ

ણા વિશુદ્ધ પદ્મ મુક્તિ વા, સજ્જતીને પામે છે. માટે દેહીતું ગુણીને હઃ
 સ્વ છે તે સુખનું હેતુ છે, ને નિર્ગુણીને સુખ છે તે તેને હઃસ્વનું હેતુ છે.
 ખાતું જાણી ધર્મમાં પ્રવર્તવું તથા હઃસ્વ આવે સમનાવ રાખવો એ જ
 આત્માને દિતકારી છે.

પ્રશ્ન:-૭૯ આરવક આરાધક થાય તો કેટલે નવે સિદ્ધિ વેરે ?

ઉત્તર:-આયુરપચસ્કાણ પચગ્રામાં કદ્યું છે જે સંપારો કરી સર્વ
 વસ્તુ યોસરાવી સર્વ જીવ સાથે સ્વમતસ્વામણાં કરી, આરાધના ક
 રી કાઝ કરે તો ઇત્કૃષ્ટા સાત નવ ધાય. એથી અધિક નવ ધાય
 નહી. યાસ્તે જરૂર આરાધક થવાની જ્ઞાનના હમેશ કરવી ને આરા
 ધના કરવાનો ઠેલી વચ્ચે ઉદ્યમ કરવો.

પ્રશ્ન:-૮૦ જગવંત વિચરે ત્યારે રસ્તામાં સાથે શું શું વસ્તુ હોય ?

ઉત્તર:-ઠવવાડીની ઠાપેલી પ્રતમાં પાને ૫૯ મે નીચે જણે
 લી વસ્તુ આવાશમાં સાથે ચાલે છે.

ધર્મચક્ર આગલ સાથે, મસ્તક ઉપર વ્રણ ઉપર સાથે ચાલે, થેહુ
 પાસે ચામરો ધરી રહ્યા છે. સિંહાસન પાદપીઠ સહિત સાથે ચાલે.
 ધર્મધ્વજ આગલ ચાલે.

આ વસ્તુ સાથે સાથે, તથા ધોત્રીશ અતિશય તથા પાંચીશ
 યાણી ગુણે વિરાજમાન હોય. વલી દેવતા પણ ઘણા હોય, એવી
 રીતે વિચરે છે.

પ્રશ્ન:-૮૧ ગર્જનામાં જીવ ઉપજે છે તે દી રીતે ઉપજે ? ને વધે
 છે તે અનુક્રમે દી રીતે વધે છે ?

ઉત્તર:-આ વાચતનો અધિકાર તંદ્રાનિષ્ણાણી પચગ્રામાં છે.
 તે પ્રથમથી જ જાણ્યો છે. સ્ત્રીની નાજી નીચે થે નાટીય છે તેનો
 આકાર નાટી સહિત કમસના પૂજા જેવો છે. તેની નીચે સ્ત્રીની જો
 ની છે. જીવ ઉપજવાનું સ્થાનક તે ખવોમુખ કમસને આકારે છે. તે
 ની હેઠે ખાંવાની માંતર જેવી માંસની માંઝર છે, તે જનુકાતે ફૂટે છે

ત્યારે રક્ત સ્ત્રવે છે. તેનું નામ રુતુ કહેવાય છે. તે રુતુ આ વ્યાપ છે. પુ
રુચના જોગથી વીર્ય-સ્ત્રવે છે. તે વીર્ય તથા માતાનું રુચીર એ બેનો
ધોમુલ્લ કમલમાં સંયોગ મળે છે, ત્યારે તેમાં જીવ ઉત્પન્ન થાય છે તે
પ્રથમ સમયે વીર્ય તથા રુચીરનો આહાર કરે છે. પછી કાલે કાલે વૃ
દ્ધિ પામે છે. તે સાત દિવસ સુધી ચોસાના પાણી જેવો થાય છે. ત્યાર
પછી સાત દિવસમાં પાણીના પરપોટા જેવો થાય છે, પછી સાત દિવ
સમાં માંસની પેશી જેવો થાય છે. પછી તે પેશી ઝાંઝાની ગોટલી
જેવી એક મામે થાય છે. ઘીજે માસે વિશેષ વૃદ્ધિ પામી મન
પુત્ર પેશી થાય છે, ઘીજે માસે તેથી વૃદ્ધિ પામે છે, તે માતાને દોષ
તા તે મનોરથ ઉપજાવે છે. પુન્યવંત ગર્ભ હોય તો સારાં ગર્ભનાં કામ
કાવાની, ગારું ભાવાની ઇચ્છા થાય છે. પાપિષ્ઠ ગર્ભ હોય તો અશર્મ
ની ઇચ્છા તથા માઠી વસ્તુ ભાવાની ઇચ્છા કરાવે છે. ચોથે મામે ગર્ભ
વચ્ચારથી માતાનાં શંગોપાંગ પણ વૃદ્ધિને પામે છે. પાંચમે મામે ગર્ભ
ના પિંડમાંથી પાંચ શંકુગ નીકળે છે. બે હાથ, બે પગ તે એક મસ્તક,
એ પાંચ વસ્તુ થાય છે. એ જોઈને કેટલાએક અદ્ભુતની જીવ કહે છે કે
પાંચમે મામે જીવ ઉપજે છે; પણ તેણે એટલું જ વિચાર્યું કે એ ત્રીસ
પાંચ મહિના સૂર્ય ક્યાં રહ્યો હતો? ને આ જીવ વિના આ કારે શા કાળે
થયો? માટે જીવ તો પ્રથમથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. પછી ઉપર મુજબ વૃ
દ્ધિ પામે છે. બેઠે મામે વિન તથા રુચીર ઉપજાવે છે. સાતમે મામે માતૃ
નાડીયો, પાંચશો માંસનાં સ્થાન, નવ મ્દોટી નાડીયો એ રીતે મર્વે
નિશાર થાય છે. આઠમે મામે મર્વે શંગોપાંગની પૂર્ણતા કરે છે. એ
વિકાર જગવંત કહી શ્યા પછી ગૌતમમ્બામીએ પૂર્યું કે જગવંત ગર્ભ
માં રહ્યો નિશાર કંઈ? તે ના કહી. સ્વાર વાદકવલ આઠામું પ્રથ
કમું, તે પણ ના કહી. ગોમ આશર વિગેરે કરે તે માતાની રમણની
નાડી એટલે રમ કહેવાની નાડી નાની ધાગલ રહે છે, તે પુત્રની રમણ
દાની નાડી પુત્રની નાની ધાગલ રહે છે. તે પુત્રની નાડીનો સંબંધ

માતાની રસહરની નાહી સાથે રહે છે. તેથી માતાની રસહરની નાહી થી પુત્ર આહાર લે, ને સથલા શરીરમાં પ્રણમે, એ રીતે આહાર લે. માતાના રુધીરનો જાગ ઇત્પત્તિ ધ્રુવસરે વધારે હોય તો પુત્રી થાય. પિતાના વીર્યનો જાગ વધારે હોય તો પુત્ર થાય. બે સરસા હોય તો નપુંસક થાય. એ પણ દર્શાવ્યું છે. વલી માંસ, લોહી. માથા માંહિનું જોડું એ માતાના રક્તથી થાય છે. તેથી માતાના ઇંગ કહ્યાં છે. વલી હાડકાં, હાડકાં માંદેલી મિજ તથા રોમ એ પિતાના વીર્યથી થાય છે માટે એ પીતાનાં ઇંગ કહ્યાં છે. આ રીતે ઘણું સ્વરૂપ એમાં દર્શાવ્યું છે તથા જોગશાસ્ત્રમાં હેમાચાર્યજી મહારાજ તથા જીવનાવના ઇન્દ્ર મલ્લધારી હેમચંદ્ર આચાર્યનો કરેલો છે, તેમાં પણ દર્શાવે છે, ત્યાં થી વિસ્તારે જોઈ લેવું.

પ્રશ્ન:—૫૨ વાસુદેવ નરકે જાય તેનું શું કારણ ?

ઉત્તર:—વાસુદેવ પુરુષોત્તમ સુખનું નિયાણું કરે છે, તેથી સંજમ ધર્મ આરાધન થાય નહીં. કુળવાસુદેવે જગવંત નેમનાથજી મહારાજને પુઠ્યું જે મન દીક્ષા લેવાનું મન કેમ પતું નથી ? ત્યાં જગવંતે કહ્યું જે પાઠલે જવે તેં નિયાણું કર્યું છે, તેથી આ જવમાં સંજમ ઉદય થાવશે નહીં, પણ તું નરકથી નીકળી તીર્થંકર થઈ મુગતે જઈશ. એવી રીતે ઇંતગઢ દશાંગની લેખેલી પ્રતમાં પાને ૨૩ મે અધિકાર છે. વલી વસુદેવદિનમાં પાંચ જવ કહ્યા છે. તત્ત્વ કૈવલીગમ્ય છે.

પ્રશ્ન:—૫૩ પિંડસ્થ ધ્યાન શી રીતે કરવું ?

ઉત્તર:—જોગશાસ્ત્રમાં હેમાચાર્યજી મહારાજે ઘણા પ્રકારે વર્ણવ્યું છે, તેમાંથી બે રીતો લેવું હું. અરિદંતનો અ નાત્રીને વિષે થા પવો, સિદ્ધ મહારાજની સિ મસ્તકને વિષે સ્થાપવો. આચાર્ય મહારાજનો આ મુખ ઉપર સ્થાપવો. ઉપાધ્યાયજીનું ઓ હૃદયે થાપવું અ ને સાધુજી મહારાજનો સા કંઠે સ્થાપવો. એ રીતે પાંચે અક્ષર સ્થાપી તેનું એકાગ્રપણે ધ્યાન કરવું. એ એકસોને થાઉં વાર ધ્યાન કરવું. એ

એકસોને આઠ વાર ધ્યાન કરવાથી એક ચોથજન્મનું ફલ કહ્યું છે. ત્રીજી રીતે પાને ૧૦૮ મેં ચિંતવ્યું તે પિંમસ્ય ધ્યાન કહ્યું છે. તે પિંમસ્ય ધ્યાનની પાંચ પ્રકારે ધારણા કહી છે. પૃથ્વી, અગ્નિ, વાસુકી, વાયુ, તત્ત્વજ્ઞ એ પાંચ ધારણા કરવી, તે કહે છે. પ્રથમ જેવડો તીર્થલોક છે, તેવો ક્ષીરસમુદ્ર ધ્યાવો. એટલે ચારે બાજુએ જન્મ છે એવું ધ્યાવું ને તે જલ મને જંબૂદ્વીપ છે. તેવડું સુવર્ણનું સહસ્રવલમય કમલ ચિંતવ્યું તે કમલની ત્રણ માં સુવર્ણમય મેરુપર્વત કર્ણિકારૂપ ચિંતવીએ. તે કર્ણિકા ઉપર શ્વેત, સિંહાસન ઉપર અષ્ટ કર્મ ઉદન કરવા ઉદયમંત્ર એવો હું ત્યાં બેઠો છું, એમ ચિંતવ્યું. આવી રીતે એકાગ્રતાએ ચિંતવ્યું, તે પૃથ્વીધારણા કહીએ. પછી આપણી નાજી કમલમાં સોડ પાંચડીનું કમલ ચિંતવીએ. એ સોડ પાંચડીના કમલની મધ્યે કર્ણિકા મધ્યે જાગે મહા મંત્ર, સિદ્ધચક્ર ધીજ અર્હે, એવો મંત્ર સમરીએ. પછી કમલની સોડે પાંચડીએ થ, થા, ઈ, ઈં, ઊ, ઊં, ક, કા, લ, લા, એ, એ, ઊ, ઐ, ઐં, થઃ એક એક સ્વર ધાવીએ. તેને સમરવા પછી અર્હે, એવો મહામંત્ર બિંદુકલા સહિત રેફ એવો અક્ષર છે. તે રેફ અક્ષરમાંથી ઘોડો ઘોડો નીસરતો, ધ્રુવ શીલા ધુમાડો ચિંતવ્યો ને સમરવો. પછી ધુમાડા નીસરતા અગ્નિના તણાના સમૂદ નીસરતા ધ્યાવા. પછી અગ્નિની જ્વાલા દિસી વિદીસી, આકાશ વ્યાપીત જ હાગવાના સમરીએ ને જ્વાલાના સમૂહે અષ્ટકર્મ રૂપ અધોમુખ કમલ થાઠ પાંચડીનું દરેક પાંચડીએ એક એક કર્મ ધાવીએ. તેને રહેવાનું સ્થાન જે હૃદય કમલ તેને બાલીએ એટલે આ મંત્રના ધ્યાન કરવાથી ધ્યાન રૂપ સત્ત્વ અગ્નિ પ્રાપ્ત થઈ છે. તે અગ્નિ દેહે છે. ચાલે છે. તેથી તે કર્મ વહે છે એમ ધ્યાવું. સ્વાર પછી દેહથી બહાર બલગું, જલદસનું, અગ્નિ ત્રીકોણ ધ્યાવે, તે ત્રીકોણના ત્રણે સુણે એક એક સાધીત સમરીએ તે ત્રીકોણ અગ્નિ રેફ સમરીએ. અંત દારીરમાં મહામંત્ર પછી ઉપન્યો જે અગ્નિ તે અગ્નિની જ્વાલા જન્મહલતી છે તેથી દેહ અને અષ્ટ

दल कर्म, थापेला कर्मने वालीने जस्म करीए. तेथी आत्मा शांत
 पाय एम ध्याइए. ते अग्नि धारणा कहीए. हवे वायु समरीए ते वा
 यु केवो ठे के व्रण जुवन जे स्वर्ग मृत्यु पाताल तेने पूरी
 रघो ठे. वली परवतने पण वायु ठनमूलन करे ठे. वली स
 मुझे पण वायु क्षोज पमाडे ठे. मर्यादा मुकावे ठे. एवा अति प्र
 चंड वायुए करी भंगनी धारणाए देह तथा अष्ट कर्म रूप कमलने
 वालीने जस्म करेलुं ठे. ते जस्मने ध्यान रूप वायुए ठडाडीए
 पढी वायु समरवुं शांत करीए. ए वायु धारणा पढी जल धारणाने
 अमृत रूपणी अति बहल बेगवती वृष्टी करता मेघमाला परीपूर्ण
 आकाशमां समरवुं. ते कजाबिंड सहित वरुणांकीत मंजल वारुण
 धीज वझुं समरवुं. तेवार पढी वरुण बीजे तपन्यो अमृत रूपी ए
 जलना प्रवाहे आकाश जरवुं अने भगनी धारणाधी भगनी पुरधी
 देह तथा कर्म वझ्यां ठे तेनी राख ठे ते ध्यान रूप जलनी वृष्टोधी
 पखासवुं ते वारुणीधी समरवुं. ए वारुणी धारणा कहीए. जे हवे पां
 चमी तत्त्वधारणा ते सप्त धातुए रहित निष्कलंक, निर्मल, चंडर्वीव
 सरखो उज्ज्वल एवी सर्वज्ञ सर्व वस्तुनो जाण ते सरखुं आपणा आ
 त्मापणुं जाववुं. बहु तेजमय अज्ञान रूप तीमिरे रहित मणीमय
 सिंहासणे वेठा देव दाणव, गंधर्व सिद्ध चारणादीके सेवीत अनेक
 अतिशये करी शोनीत, सधला कर्म करी रहीत, सहज सरूपी, पर
 स्वरूपधी रहित, स्वभाव महीमा निधान एवो आत्मा आपणा इ
 रीर मळे पुरुषाकोरे समरीए ते तत्त्वजुधारणा कहीए. ए पिंरुस्थध्या
 न जोगीसर ध्याय ठे. तेमां पोताना स्वरूपमां लीन धवाधी मुगती
 नां सुख अनुजवे ठे. वली ए ध्यान प्रज्ञावे जोगीश्वरने छष्टवीद्या उ
 चाटण मारण स्पंजन बीगेरेधी पीडा थाय नही. शाक्तीनी काकीनी
 लाकीनी काकीनी कुष्ठ योगीनी झूत प्रेत, पीशाचादीक, जोगीस्व
 रनुं तेज अणसहतां ततक्षण नासी जाय. वली मदोनमत्त गजें-

એકસોને આઠ વાર ધ્યાન કરવાથી એક ચોથજન્મનું ફલ કહ્યું છે. વીજી રીતે પાને ૧૦૮ મે ચિંતવવું તે પિંમસ્થ ધ્યાન કહ્યું છે. તે પિંમસ્થ ધ્યાનની પાંચ પ્રકારે ધારણા કહી છે. પૃથ્વી, અગ્નિ, વારુણી, વાયુ, તત્ત્વજ્ઞુ એ પાંચ ધારણા કરવી, તે કહે છે. પ્રથમ જેવડો તીર્થલોક છે, તેવો ક્ષીરસમુદ્ર ધ્યાવો. એટલે ચારે વાજુએ જલ છે એવું ધ્યાવું ને તે જલ મધે જંબૂદ્વીપ છે. તેવડું સુવર્ણનું સહસ્રવલમય કમલ ચિંતવવું તે કમલની વચ્ચે માં સુવર્ણમય મેરુપર્વત કર્ણિકારૂપ ચિંતવીએ. તે કર્ણિકા ઉપર શ્વેત, સિંહાસન ઉપર અષ્ટ કર્મ ઠેકન કરવા ઉદયમંત્ર એવો હું ત્યાં બેઠો છું એમ ચિંતવવું. આવી રીતે એકાગ્રતાએ ચિંતવવું, તે પૃથ્વીધારણા કહાં. પછી આપણી નાજી કમલમાં સોડ પાંચડીનું કમલ ચિંતવીએ. એ સોડ પાંચડીના કમલની મધ્યે કર્ણિકા મધ્યે નામે મહા મંત્ર, સિદ્ધચક્ર વીજ અર્હે, એવો મંત્ર સમરીએ. પછી કમલની સોડે પાંચડીએ અ. આ, ઇ, ઈ ઓ, ઊ, ઋ, ૠ, ઇ, લ, એ, એ, ઓ, ઔ, અં, અઃ એક એક સ્વર ધાપીએ. તેને સમરવા પછી અર્હે, એવો મહામંત્ર વિંકુલ્લા સહિત રેફ એવો અક્ષર છે. તે રેફ અક્ષરમાંથી ઘોડો ઘોડો નીસરતો, ધુમ્ર ફીલા ધુમાડો ચિંતવવો ને સમરવો. પછી ધુમાડા નીસરતા અગ્નિના તણાના સમૂદ નીસરતા ધ્યાવા. પછી અગ્નિની જ્વાલા દિસી વિદીસી, આકાશ વ્યાપીત મહાજ્વાલા સમરીએ ને જ્વાલાના સમૂહે અષ્ટકર્મ રૂપ અધોમુખ કમલ આઠ પાંચડીનું દરેક પાંચડીએ એક એક કર્મ ધાપીએ. તેને રહેવાનું સ્થાન જે હૃદય કમલ તેને વાલીએ એટલે આ મંત્રના ધ્યાન કરવાથી ધ્યાન રૂપ સવલ અગ્નિ પ્રાપ્ત થઈ છે. તે અગ્નિ દેહે છે. વાલે છે. તેથી તે કર્મ વલે છે એમ ધ્યાવું. ત્યાર પછી દેહથી વહાર ખલગું, જલહલતું, અગ્નિ ત્રીકોણ ધ્યાવે, તે ત્રીકોણના ત્રણે સુણે એક એક સાધીતંત્ર સમરીએ તે ત્રીકોણ અગ્નિ રેફ સમરીએ. અંત શરીરમાં મહામંત્ર પકી ઉપન્યો જે અગ્નિ તે અગ્નિની જ્વાલા જલહલતી છે તેથી દેહ અને અષ્ટ

दल कर्म, घोषेला कर्मने वालीने नस्म करीए. तेथी आत्मा शांत
 पाय एम ध्याए. ते अग्नि धारणा कहीए. हवे वायु समरीए ते वा
 यु केवो ठे के त्रण जुवन जे स्वर्ग मृत्यु पाताल तेने पूरी
 रछो ठे. वली परवतने पण वायु उनमूलन करे ठे. वली स
 मुझने पण वायु क्षोज पमाडे ठे. मर्यादा मुकावे ठे. एवा अति प्र
 चंड वायुए करी भंगनी धारणाए देह तथा अष्ट कर्म रूप कमलने
 वालीने नस्म करेलुं ठे. ते नस्मने ध्यान रूप वायुए उडाडोए
 पठी वायु समरवुं शांत करीए. ए वायु धारणा पठी जल धारणाने
 अमृत रूपणी अति बडूळ वेगवती वृष्टी करता मेघमाला परीपूर्ण
 आकाशमां समरवुं. ते कजाविंड सहित वरुणांकीत भंमज वारुण
 धीज वझुं समरवुं. तेवार पठी वरुण बीजे उपन्यो अमृत रूपी ए
 जलना प्रवाहे आकाश जरवुं अने भगनी धारणाथी भगनी पुरधी
 देह तथा कर्म वड्यांठे तेनी राख ठे ते ध्यान रूप जलनी वृष्टीथी
 पखासवुं ते वारुणीथी समरवुं. ए वारुणी धारणा कहीए. जे हवे पां
 चमी तत्वधारणा ते सप्त धातुए रहित निष्कलंक, निर्मल, चंडवीव
 सरखो उज्ज्वल एवी सर्वज्ञ सर्व वस्तुनो जाण ते सरखुं आपणा आ
 त्मापणुं नाववुं. बहु तेजमय अज्ञान रूप तीमिरे रहित मणीमय
 सिंहासणे वेठा देव दाणव, गंधर्व सिद्ध चारणादीके सेवीत अनेक
 अतिशये करी शोनीत, सधला कर्म करी रहीत, सहज सरूपी, पर
 स्वरूपथी रहित, स्वज्ञाव महीमा निधान एवो आत्मा आपणा श
 रीर मध्ये पुरुषाकारे समरीए ते तत्वजुधारणा कहीए. ए पिंडस्थध्या
 न जोगीसर ध्याए ठे. तेमां पोताना स्वरूपमां लीन धवाथी मुगती
 नां सुख अनुजवे ठे. वली ए ध्यान प्रज्ञावे जोगीश्वरने छटवीया उ
 चाटण मारण स्थंजन बीगेरेथी पीडा पाय नही. शाकोनी माकीनी
 लाकीनी काकीनी कुछ योगीनी जूत प्रेत, पीशाचादीक, जोगीस्व
 रनुं तेज अणसहतां ततक्षण नासी जाय. वली भदोनमज गजेंद्र

व्याघ्र सींह शरज, अष्टापद जीव विज्ञेय दृष्टिवीप सर्प अती वीहा मणा ते जोगीश्वरने उपज्व करवा आवतां जोगीश्वरने देखतां न स्थंज्नी जाय वा दूर जाय. जोगीश्वरनुं तेज सहन करी शके नही, ए वो महिमा पिंमस्थ ध्याननो ठे ने ठेवट नीज सुखनी प्राप्ती थाय.

प्रश्नः—७४ पदस्थ ध्यान शी रीते करवुं?

उत्तरः—जोगशास्त्रना आठमा प्रकाशमां पाने १९२ मे ठे ते नीचे प्रमाणे ध्यान करवुं. नाज्नीकंदे सोल पांखडीनुं कमल ठे, ते सोल पांखडी उपर एक एक पांखडीए अ, आ, आदे ए एक एक स्वर स्थापीए. एम सोल पांखडीए सोल स्वर अक्षर स्थापवा. ने ए सोले स्वरनुं चिंतववाने चित्तनी एकाग्रता करवी. पठी हृदय कमलमां एक कमल चोवीस पांखडीनुं चिंतवीए तेमां करणिका चिंतवीए, पठी चोवीसे पांखडी एकथी न सुधीनां चोवीस व्यंजन थापीए. ने कर्णिकामां थापीए. पठी तेनुं ध्यान करीए. पठी मुखे आठ पांखडीनुं कमल चिंतवीए ते एक एक पांखडीए य, र, ल, व, श, प, स, ह, आठ व्यंजन थापी चिंतवीए. एवी रीते त्रये कमल ना ध्यानमां एकाग्रता करवी. ए ध्यानमय रहेवापी सर्व शास्त्रना पारगामी थाय त्रिकालज्ञानी थाय. ए आदि घणां फल दर्शाव्यां ठे वीजी रीते नवकारमंत्रनुं ध्यान करवुं ते पण पदस्थ ध्यान कहुं ठे. एना ध्यानपी पण खांस्यादी १६ म्होटा रोग नाश पामे. वचन ति ङि प्रमुख होय. वली हलुकरमीनी गतिने पामे. परमानंद सुख प्रा त थाय. वली प्रकारांतरे कहुं जे आठ पांखडीनुं उज्ज्वल कमल चिं तवीए तेनी कर्णिका मध्ये प्रदेशे महा पवीत्र मुक्ति सुखना देनार आद्यपद सत्याक्षर मंत्र नमोअरिहंताणां चिंतववुं. पूर्व दिशाए नमो सिद्धाणां चिंतववुं, दक्षिणे नमोआयरिश्वाणां चिंतववुं. पश्चिमे न मोठवज्ञायाणं चिंतववुं. उत्तरे नमोलोए सव्वसाहृणं चिंतववुं. एसो पंच नमुकारो अग्नि कोणमां, सबपावप्पणा सणो नेरुत कोणे, मंत्र

लाणं च सर्वेसि वाव्य सूणे. पदमंहवश्मंगलं इशान कौणमां. एवी
रीते नचपदनुं ध्यान करवुं. मन वचन कायानी एकाग्रता करवी. ते
धी महा फलनी प्राप्ति करे. वली प्रकारांतरे आठ पांखडीनुं उज्वल
कमल मुख मांदे घापवुं. ते एक एक पांखडीए अ, क, च, ट, त, प,
य, श, ए एक एक अक्षर थापवा ने समरवा. पठी नै नमो अरिहं
ताणं ए भावे अक्षर अनुक्रमे समरवा, पठी ए कमलनी केशरामां
सोजे स्वर अ, आ विगेरे समरवा, पठी सुखे करी संचरतुं कांतिमं
मल मांदे रहेतुं निर्कलंक उज्वल चंडबिंब सरखुं मायाबीज ह्रींका
र मंत्र समरीए. तेवार पठी ते पांखडीनुंने विपे नमतुं आकाशमं
लमां संचरतुं, मनोमल विनासतुं, अमृततरस स्रवतुं, ताडु मार्गे जतुं
नममांही उजासतुं, जज्ञहलाट करतुं त्रिलोक्य विजुत्वने रहे, थ
चित्य महिमानो देनार अद्भूत आश्चर्यकारीउ चंड सूर्यना तेजने जी
पतुं जोतीमय साक्षात् तेज रूप भति पवित्र निःपाप ए मंत्र एक
चित्ते मन वचन कायानी एकाग्रताए ध्यातां जे पाप कर्म कीधां वे,
तेनो विनाश थाय अने श्रुतज्ञान सकल वचनमय शब्दब्रह्म प्रगट
पाप. एवी रीते निश्चल मन करीठ महीना अज्यास करवाधी मुख
मांघी धुन्नशिखा नीसरती देखे. एक वरस अज्यास करवाधी मुख
मांघी अग्निज्वाला नीसरती देखे. पठी विशेष अज्यासे सर्वज्ञतुं मु
खकमल देखे. पठी विशेष अज्यास करवाधी अष्टकर्म रहित कट्या
ण माहात्म्य आनंद रूप समग्र अतिशय संयुक्त प्रज्ञामंलमां रहे.
साक्षात् प्रगट सर्वज्ञ बीतरागने देखे. पठी निश्चय मन थाय. मननो
वेपार जीतीने ते परमेश्वरना स्वरूपने विपे एकाग्र मन करी संसार
रूपी ज्ञयंकर वनने परीहरी पठी सिद्धिमंदीर मुक्तिमंदीर आश्रये
एटले पामे. वली प्रकारांतरे जोगीश्वरे मंत्राधिराज हकारने उपर अ
ने हेठल रेफ संयुक्त कलाविंड सहित अनाहत नाद संयुक्त थर्द क
नक सुवर्णनुं कमल ते मांही रत्नो निःकलंक चंडबिंब सरखो निर्मज,

અતિ ઇચ્છલ, ચપલ આકાશે ફરતો, દશ વિશાળ વ્યાપતો, મુલ કમલે પ્રવેશ કરતો, ને માંહો માંહે નમતો, નેત્ર પ્રત્યે સ્ફુરતો, સપાટ મચ્ચે રહેતો, તાલુ માર્ગે નિસરતો, અતિ બહુલ શરીરને આનંદ પરમ નીરજર સુખ ઉપજાવતો, અમૃતરસ ધ્રુવતો, અતિ ઇચ્છલપણે ચંદ્ર મંદલ સાથે સ્પર્શ કરતો, જ્યોતિ શરીરમાં સ્ફુરતી આકાશ મંદલ માં સંચરતા શિવ શ્રી મોહલક્ષ્મીયુ એક જાણનાશ્રીને સર્વ ધર્મ ધર્મ સંપૂર્ણ કુંજક કરી એટલે સ્વાસોસ્વાસ સ્થિર કરી એકાગ્રતા આપી રીતે ધ્યાનું. તેથી સાદ્ગત તત્વને પામે. બીજાં પણ બહુ પ્રકારે ધ્યાન આઠમા પ્રકાશમાં છે તે જોડેને ધ્યાવાં.

પ્રશ્ન:-૦૫ રૂપસ્થ ધ્યાન કી રીતે કરવું ?

જવાબ:-જોગદાસમાં નવમા પ્રકાશમાં છે. તેમાંથી અઢય લાવું છું. પ્રથમ જગવંત સમોસરણમાં વીરાજમાન છે તે ધ્યાવા. તે કેવા છે? મોહલક્ષ્મીને સનમુલ છે. થાઉં કર્મના વિનાસના કરતા, અન્ય જીવને અનુપદાનના કાતાર છે. નીઃકલંક અતિ ઇચ્છલ ચંદ્રવિંચ સરખા થઈ ઉપર મસ્તક ઉપર ધ્યાવાં છે ઇન્દ્રસતું જલહલતું છે, નામ મલ્લ તેણે કરી સૂર્યનું તેજ વીંટવું છે. દેવકંડની જેરી મૃદંગ ખાદે શબ્દ યાત્રીયના ઇચ્છે કરી કીર્તન ગંધર્વાદીકનાં ગીત દેવાંગના અપ્પરાદીકનાં નૃત્ય, દેવેન્દ્રાદીકની સેવા શ્યાદીક શુદ્ધિ યુક્ત અશોક વૃક્ષે શોભાત છે. સિંહાસન તે સિંહાસને પ્રજુ થેઠા છે, ધામર વિંજડ રાઈ છે. દેવ દાનવ દૈત્ય ગંધર્વાદીક નમી રહ્યા છે. મંદાર પારીજાતક દરીચંદન કટ્થાવૃક્ષાદીક દીપ્ય વૃક્ષ તેનાં પુષ્પોળ કરી સુગંધીત છે સમોસરણ. તે સમોસરણના કોટમાં મૃગ, વાઘ, સિંહ, સરપ, હસ્તી, અશ્વ ખાદે તીર્થે જ્ઞાંતપણે રહ્યા છે. એક બીજાને વૈરનાય પ્રજુ પસાળે જ્ઞાંત ધ્યાવાં છે. એમ અનેક અનિગય સંજુક ચીતરાગ જગવાતને કેવલજ્ઞાની મહારાજ પણ વાંદી રહ્યા છે. મર્ચને પૂજનીક પરમેશ્વરી પ્રગવંત શ્રી વીનરાગનું સ્વરૂપ જોડેને મનમાં આણીને ધ્યાવ

कीजे. ते प्रज्जुना गुणमां एकाग्रता करीए ते रूपस्थ ध्यान कहीए. व
ली बीजी रीते थ्या प्रमाणे—राग द्वेष, मद, मद्यर, क्रोध, मान, मा
या, लोभ, अहंकारादीक महा मोहने बीकारे अकलंकीत ठे. शांत
ठे कांत तेजे करी जसदजतुं ठे. मनोहर महा सौभाग्ये करी संजु
क्त ठे. सरय लक्षण १०८ तेणे संजुक्त ठे. अनेरे दरशने अणजाणी
तो जोगमुझ माहातम ठे. आंखने अमंद घणुं आश्चर्यकारी आणंद
परम आनंदनो हेतु ठे. इंदीयो जीती मन बड़ा करी निरमल चित्त हुं
तो अनीमेप दृष्टीने मेपोन्मेप निवारीने एणी रीते श्री वितरागनी
प्रतीमा रूप ध्याय तेने रूपस्थ ध्यान कहीए.

एम अतिशे अज्ञासथी जोगीश्वर तनमयपणुं वितराग प्रति
मापणुं पामे. आपणुं सर्वज्ञपणुं देखे निश्चे जे जगवंत सर्वज्ञ वित
राग ते हुंज एम एक बना तनमयता वितरागपणुं पाम्यो. तुं सर्व वे
दी सर्वज्ञ मानीए. वितरागनुं ध्यान करतां वितराग थडने मृगती
जाय अने रागी देवनुं ध्यान करतो क्षोभण उचाटनादीक कर्मनो
करनार घाय. अज्ञानपणे एटले वस्तुधर्म जपार्थ जणया विना जे
ध्यान करे ते असत ध्यान ते फोकट प्रयास घाय. माटे जपार्थ व
स्तुना कहेनार वितराग तेनी आझाए ध्यान करवुं. थ्या बिगेरे घणुं
स्वरूप जोगशास्त्रमां ठे ते जोवां.

प्रश्न:—८५ रूपातीत ध्यान शी रीते कणुं ठे?

उत्तर:—जोगशास्त्रमां पाने १०४ मे ते अमुरती विद्वानंद स्वरूप
नीत्य अव्यय निरंजन निराकार शुद्ध परमात्मानुं ध्यान ते रूपातीत
ध्यान कहीए. ए रीते जोगीश्वर निराकार स्वरूप अवलंबतो निरा
कार ध्यान करतो ग्राह्य ग्राहक बरजीत निराकारपणुं पामे. जे कं
इक पुत्रलीक इच्छाए जप ध्याने करीए ते ग्राह्य ग्राहक कहिए. मन
बड़ा करी जप ध्याने कांश्चक दैवत आराधे ते ग्राहक कहीए. तेपी र
हित जे जोगीश्वर पर स्वरूपपी रहित अने निराकार परमात्म स्व

રૂપ ચિંતવતો એક્ય નિરાકારપણું પામે. મનને પરમાત્માને જે સમર
સ નાવને એકી કરણ કહીએ તેજ આત્મા પરમાત્માને વિષે એક કરી
ને લય પમાડે. એ એવી રીતે જોગિશ્વર ઇંદ્રીનુ જીતી મન વશ કરી
તત્ત્વ અવ્યય સ્વરૂપ નિરંજન નિરાકાર ચિંતવતો નિરંજનપણું પામે.
આ ધ્યાન અનુજવ જ્ઞાનને વલે થાય છે, જેમ જેમ આત્મા સ્વસ્વરૂપમાં
લીન થતો જાય તેમ તેમ વિશેષ વિશુદ્ધિથી અપૂર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય
તેમ તેમ વિશેષ અનુજવ થાય. આ ધ્યાન કર્તૃમ નથી તેથી એનો વિ
સ્તાર અલ્પ દર્શાવ્યો છે.

પ્રશ્ન:—૮૪ જૈનમાં સમાધી ચઢાવવાનો મારગ છે કે નહિ ?

ઉત્તર:—જોગશાસ્ત્રમાં વહુ વિસ્તારે છે તથા કપુરચંદ્રજી મહા
રાજે સ્વરોચ્ચ નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે. તેમાં ઘણી રચના છે, વીજે પણ
ઘણો ઠેકાણો છે. ખાજ પણ તેના અગ્ન્યાસી છે.

પ્રશ્ન:—૮૫ કંઈક જૈનધર્મિ નામધારી તેરાપંથી સ્વેતાંબરી કહે
છે જે જગવતીજીમાં પાને ૬૧૩ મે અસંજમીને દાન આપવાથી કેવલ
પાપ કહ્યું છે. માટે દાન દેવું નહીં તે વ્યાજબી છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—જૈનમારગની ફોલી સ્યાદવાદ છે. તે ફોલીના જ્ઞાન વીના
જીવ એકાંત મારગ ગ્રહણ કરે. તેના હાથમાં સૂત્રનો પરમાર્થ આવતો
નથી. જેટલાં સૂત્રનાં વચન છે તે અપેક્ષીત છે. તે અપેક્ષા ગુરુ પાસે જ્ઞા
ન લેવાથી થાય છે તે ગુરુ વીના પોતાના સ્વઠંદપણે અર્થ કરે તેના હા
થમાં પરમાર્થ કેમ આવે ? સૂત્રના અર્થની રજુગતીકારે નાપ્યકારે ટીકા
કારે કહ્યા છે તે અપરથી તથા તે અર્થ ગુરુ મહારાજ પાસે ધારે ત્યારે પ્ર
જ્ઞાના અર્જીપ્રાપ્તિનું જ્ઞાન થાય, પણ પુર્વધર પુરુષ અર્થ કરી ગયા છે
તેથી વીપરીત વીજો અર્થ કરી અલ્પબુદ્ધિવાલો ધંધ ચલાવે ને તે પં
થને પ્રમાણ કરે ત્યારે તેની અજ્ઞાનતા આગલ અપાય નથી. પ્રજ્ઞીએ
વરસીદાન દીધાં છે તે દાનના લેનાર અસંજમી છે તો જો દાનમાર્ગનો
નિષેધ હોય તો પ્રજ્ઞ કેમ દાન દે ? પ્રજ્ઞ સમ્યકદૃષ્ટી છે ત્રણ જ્ઞાનના

જાણ તેમણે ગુણ જાણીને કહ્યું, તે સર્વ ગૃહસ્થને કરવું જોગ્ય છે જ્ઞાતા સૂત્ર ઠાપેલું છે પાને ૫૫૪ મે મહ્તોનાય મહારાજે દાન દીધું તે અધિકાર છે તેમ કુંજરાજા એમના પીતાએ પણ ચારે પ્રકારના આહારનું દાન દીધું છે તે પણ પાને ૫૫૫ મે છે જો કેવલ દાનીજ હોત તો મહ્તોનાય મહારાજ નિષેધ કરત તેમ નિષેધ કહ્યું નથી, વહી કૃષ્ણ વા સુદેવે ધાવજા કુમાર દીક્ષા લેવા તૈયાર થયા ત્યારે પોતે આશી દવારકા નગરીમાં ઝડપોપણા કરાવી કે જે કોઈ દીક્ષા લેશે તેના પાઠના કુંડવની પ્રતોપાલના હું કરીશ. આવા આશયનો અધિકાર જ્ઞાતા સૂત્રમાં પાને ૫૪૬ મે છે. તેથી વિચાર કરો જે પાઠના કંઈ સંજમી નથી તો અસંજમીજ છે તેનું રક્ષણ કરવામાં લાજ જાણી આ કામ કહ્યું તો તેમ ઘોજાને પણ હીતકારી છે. વહી તીર્થંકર મહારાજ જ્યાં પારણું કરે છે ત્યાં સોનડ્યાની વૃષ્ટી ધાય છે જેમકે પુરણ શેઠને ત્યાં વીરસ્વામીએ પારણું કહ્યું તે સમ્યક્વૃષ્ટી પણ નથી ને ત્યાં સોનડ્યાની વૃષ્ટી થઈ છે. એ લેનાર અસંજમીજ છે અને એમ મુની યોનો પણ મહીમા કરવા સમ્યક્વૃષ્ટી દેવતા એવી નકતી કરે છે તો જે જે કૃત્ય સમ્યક્વૃષ્ટીએ કરેલાં પ્રજુએ નીપેષ્યાં નથી તો તે આચરવા જોગ્ય ગૃહસ્થને છે. વહી રાયપતેણી સૂત્રમાં પ્રદેસિ રાજાનો અધિકાર છે તીહાં પણ પ્રદેસિ રાજાને કેશિ ગણધર મહારાજે ધર્મ પામ્યા પછી કહ્યું જે હે પ્રદેસિ! તું રમણીક થઈને પછી અરમણીક ન થતો. તે વચ્ચે પ્રદેસિ રાજાએ કહ્યું છે જે હું મ્હારી ક્ષત્રીના ચાર ભાગ કરીશ તે માંપી એક ભાગ દાનશાલામાં આપીશ. આ અધિકાર રાયપતેણી સૂત્રમાં પાને ૨૮૦ મે ઠાપેલી પ્રતમાં મુલપાઠમાં છે. આપી વીચારો જે દાનનો નીપેધ છે, તે માત્ર કુપાત્રને સુપાત્ર બુધીએ આપવું છે પણ અનુકંપાએ છઃછી જાણી આપવું તથા શાસન પ્રનાવના એ આપવું તેમાં કોઈ ઠેકાણે નીપેધ નથી. આગમની પરુપણા ગુરુમુખે ધારીને કરે તો જ ઘરાવર સંમંજાય, વહી આત્માનો દાન ગુણ તો સ્વનાવીક છે. પણ જ્યાં

સુધી દાન અંતરાય હોય ત્યાં સુધી વસ્તુ વરાવર સમજાય નહીં. દાન
 દેવું નહીં એવુંજ મનમાં આવે. વહી જ્યાં જ્યાં તીર્થકર મહારાજ વા,
 આચારજ મહારાજ સમોસચ્ચા છે તે વધામણો લાવનારને પ્રીતીદા
 ન વહુ પ્રકારે આપ્યાં છે. તેમાંથી એક અધિકાર લેવું તું. ચિત્રસાર
 ધીએ કેસી મહારાજ સમોસચ્ચા ત્યારે સ્વચ્છ લાવનાર વનપાલકને
 દાન આપ્યું છે. તે અધિકાર રાયપસેણીજીમાં ઠાપેલી પ્રતમાં પાને
 ૧૨૨ મેં છે ત્યાંથી જોઈ લેવું.

એ દાનમાં લાજ ન હોત તો સમ્યક્ડાટી કેમ દે? તે પણ હાં
 પ્રજાની જગતિજાવનો સ્વચ્છ છે તે મોટો લાજ છે તેથી દાન લીધો
 છે. એ દાનમાં ધર્મ નથી એમ કહે તેણે વિચારવું જોઈએ જે જગત
 ને પાંદડા જવાના રખનું નામ, ધર્મરથ મુલપાઠમાં વહુ ઠેકાણે કહ્યું
 છે. તેમાંથી જ્ઞાતાસૂત્ર ઠાપેલામાં પાને ૧૪૯ મેં છે. માટે દરેક વ
 સ્તુ ધયા દાસ્યનો વિચાર કરીને પ્રહણ કરવી. દાન વિષે એવું કહે
 કે અસંજમીને દાન દઈએ તેથી તે પુષ્ટ પાય ને આરંજ કરે તેની હિં
 સા લાગે વાસ્તે દેવું નહીં. તેને સમજવું જોઈએ કે તેરાપંથી પોતા
 નાં ગુરુને દાન આપે છે. તે ચાલી જશે તેમાં નીચે કેટલાએક પ્રસ
 જીવ તથા પંડમાં આદારના જોગથી કરમીઆ સરમીયા નીવજશે તે
 નીહાર કરશે ત્યારે દણાડ જશે. તથા વહીનીત કરશે તે વિષ્ટામાં જી
 વ સ્વજશે તે દણાડો, તે એ સર્વે હિંસા લાગશે, માટે તમારા ગુરુને
 પણ આદાર આપવો જોઈએ નહીં. પણ એમ વિચારો જે શુદ્ધ સંતમી
 મુની મહારાજ પોતાનું આરમસાચન કરે છે, તેનો વિચાર કરવાનો
 છે. થીજો વિચાર આપણે લેવાનો નથી માત્ર આદાર પાળીના આ
 ધારથી મુખ્ય ધર્મસાચન પડે. તેમ હમી જીવને આપવાથી આદાર
 સંબંધીના સંકલ્પ વિકલ્પ રૂપ તેનું હવે ટલશે. ને તેને સંતોષ થત
 શે તેજ જ્ઞાન વિચારી દાન આપવું છે. આપણે કંઈ હવે કામ કર
 વા આદાર આપતા નથી, તેથી આપણને તે દૂષણ લાગવું નથી. વહી

તેરાપંથી લોકને ધર્મ ઉપદેશ કરે છે. તે ઉપદેશ સાંજલી બજાંનપ
 એ તપસ્યા કરે છે તે તપસ્યાથી દેવલોકમાં વા, મનુષ્યમાં પુરુષિકં
 સુખ જોગવશે તે પાપ પણ ધર્મ ઉપદેશ દેનારને લાગવું જોઈએ. તે
 એમ કહે જે એમને તો ધર્મ ઉપદેશ દેવો છે તેથી તે પાપ લાગતું ન
 થી તેમ દાન દેનારને તેની સુખનું હઃસ જાગવું છે વીજો જાવ નથી.
 જીવ ઘોઢાવનારને જીવને મરતો વચાવવો છે તે અન્નયદાન કરવું તે
 જાવ છે. વીજો જાવ નથી. વાસ્તે કરુણાજાવનો લાજ છે, તે પઠી
 શું કરશે તે દોષ અન્નયદાન દેનારને લાગતો નથી દરેક વસ્તુમાં
 જાવ વલવાન છે. ગુરુવંદન કરીએ ઢીએ વાંદવા જણ ઢીએ તેમાં રસ્તામાં
 જતાં તથા જીવ વેસ કરવામાં હિંસા પાપ છે. પણ વંદનના લાજ અર્થે
 કરીએ ઢીએ તેમ દાન દેવાનો જાવ પણ વલવાન છે. વલી જગવંતે સર્વ
 દાનમાં અન્નયદાન વલવંત કહ્યું એ અધિકાર સુયગદાંગ સુત્રમાં પાને
 ૩૧૮ મે મુલપાઠમાં છે તથા તેનો અર્થ ટીકાકારે પાને ૩૨૦ માં વિ
 સ્તારે કહ્યો છે. તેમાં કથા પણ વસંતપુરના રાજાની છે તેમાં સાર એ
 છે જે રાજાની રાણીએ ચોરને ગરબન મારતાં મુકાવ્યો છે ને તે ચોર
 ઘણ્યો છે તેને અન્નયદાન કહ્યું છે. એ ઉપરથી વિચાર કરો જે જીવ
 વચે ને પઠી હિંસા કરે તેનું પાપ જો આવતું હોય તો અન્નયદાનને જ
 ગવંત ચલાણત નહીં માટે જીવને કોઈ મારતું હોય તો વચાવવો. તે
 મજ જુલે મરતાને સ્વરાવીને વચાવવો એ અન્નયદાનજ છે. માટે
 વિચાર કરવો જોઈએ. કારણ જે સ્વાદવાદ મારગ સમજવો. સુયગદાં
 ગજીમાં વીજા શ્રુતસ્કંધમાં પાંચમા અધ્યયનમાં ઝાપેલી પ્રતમાં પાને
 ૮૭૨ મે ચાલાવામાં કહ્યું છે જે કોઈક સુદગ એવું કહે જે એકંદીપી તે
 પંચેંડી સૂષીના જીવના વિનાશનું સરખું પાપ વા, એકાંત સરખું પાપ
 નહીં. એમ કહે તો ધનાચાર એ વંધે વોલ એકાંતે વોલવામાં અનાચાર
 ર કહ્યો. હવે એનો શબ્દનો અર્થ કંઈ વીજો નીકલેવોનો નથી પણ
 પ્રજુએ ગણધર મહારાજને પરમાર્થ દર્શાવ્યો તે પંચ પરંપરાએ ચાંદ્યો

આવ્યો તે આધારે પુર્વ પુરુષોએ અર્થ જણાવ્યો હોય તેથી અર્થ પામીએ. એનો સુલાસો ટીકાકારે કહ્યો છે. ત્યાં જોડો તો જણાશે. વલી પાને ૮૪૩ મે આલાવો છે તેમાં કહ્યું છે કે—

આધાકર્મી આહાર કરવાથી કર્મે કરી લેપાય એમ એકાંત ન કહેવું તેમજ આધાકર્મી આહાર કરવાથી ન લેપાય એમ પણ કહેવું ન જોઈએ. એ વાત એકાંત બોલવાથી અનાચાર એ ઉપરથી વિચાર કરવો જે જગવત્તીજીના પાઠને આધારે દાનનો નીપેધ છે પણ પાઠનો અર્થ ટીકાકારે કહ્યો છે. ત્યાં ચોખું દર્શાવ્યું છે ને વીજા સ્થાનની ગાથા મુકી છે જે અનુકંપા દાન જીનેસ્વરે નીપેધ્યું નથી એમ અર્થ છે તે પ્રમાણે પુર્વ પુરુષના અનિપ્રાયથી તો દાનનો નિપેધ કોઈ ઠેકાણે નથી. સૂયગડાંગજીના ઉપલા પાનાનો અર્થ પણ ટીકાકારના સુલાસાથી આવશે. તેમ આપણે લેવો જોઈએ ને સૂયગડાંગજીના પાઠનો અર્થ મુખથી કહે તે સ્વરો માનવાનો આધાર શું? ને જીવને મીઠાપાત લવ્યું નહીં હોય તે કલ્પીત અર્થ માને પણ થોડો થોડો ક્ષય ઉપદામ થયો હશે, તે તો મહા પુરુષના અર્થ પ્રમાણ કરશે. માટે આત્માર્થિને રીતદાર કહેવું તે ન સમજે તો કંતસોસ કરવો નહીં એજ શ્રેષ્ઠ છે. વલી એ લોકો આચારાંગજીમાં હિંસાના નિપેધના પાઠ બતાવે છે, પણ તે પાઠ સર્વે મુની મંહારાજ સર્વપા હિંસાના ત્યાગીનો છે. આચારાંગજીમાં પણ પાને ૧૨૪ મે વાપેલી પ્રતમાં જે આશ્રવનાં કારણ તે સંવર થાય છે. ને સંવરનાં કારણ તે આશ્રવનાં થાય છે. એમાં પ્રણામ વિશેષની મુખ્યતા દર્શાવી છે. તેમ દરકોશમાં પ્રણામ વિશેષ વિચારવા. વલી ગણાંગ સૂત્રમાં પાને ૫૬૩ મે વાપેલામાં દશમા સ્થાનાંગમાં દશ પ્રકારનાં દાન દર્શાવ્યાં છે તેમાં અનુકંપાદાન અન્નયદાન કહ્યું છે, ને અધર્મદાન જુદા કહ્યું છે.

વલી કેવલ અધર્મમાં તમારા વિચાર પ્રમાણે અનુકંપાદાન હોય તો અધર્મદાનમાંજ સમાસ થાત, જુદો દર્શાવે શું કરવા કરત? પણ

એ અનુકંપાદાન તથા અન્યદાન અધર્મમાં નથી તેથી જુદો વર્ણવ
 કાઢ્યો છે માટે જેમ પ્રજા પોતેજ દાન લે છે તેમ આવકના અનંગ હવા
 ર કહ્યા છે. જે આવક ઠીકતી માફક દાન લે, સમ્પત્તિના સઢ
 ઠાઠ વોલ કહ્યા, તેમાં સમક્રિતનાં પાંચ લક્ષણ કહ્યાં છે. તેમાં ઘો
 થું અનુકંપા લક્ષણ કહ્યું છે. જ્યપી હાલીને દાન લઈ મુલ્કી કરે, જા
 વથી ધર્મ પમાડી ધર્મે કરી મુલ્કી કરે. આ લક્ષણ ઠતાં કેમ દાન
 આપે નહીં ? અવશ્ય સમ્પત્તિ દાન લેજ. સુપાત્રને કુપાત્રવુધીએ આ
 પવું તે મહા દોષ. તેમજ કુપાત્રને સુપાત્રવુધીએ આપવું તે મહા દો
 ષ છે, જે કારણે આપવું તે તે જાણે વિચારી આપવામાં દોષ નથી.
 ઇપાસકદશાંગમાં સગદાણ પુત્રે ગોડાજાને આપ્યું છે તીહાં કહ્યું જે
 તારા તપ સંજમથી નથી આપતો. મહાવીરસ્વામીના ગુણ ગ્રામ
 કરે છે તેથી આપું છું. હવે એ ગોસાણો છે તો મીઠ્યાઈથી તો પણ
 પ્રજાના ગુણ ગ્રામનો પક્ષ ધારીને આપ્યું તો લાજજ છે. વલી ઘંદો
 તા સૂત્રની ગાથા ૨૧) મોમાં ઠેલું પદ છે જે અસહ્યોતં ધ વક્ત્રિજ્ઞા
 પાપીષ્ઠને પોસ્યાના અતિચાર છે પણ એનો અર્થ કયો છે જે વેપાર અ
 ર્થે એવા જીવને પોપીને વેચવાને પડતા પેદા કરવા તે વાચત અતિ
 ચાર છે. અનુકંપાએ પોસવાનો અતિચાર નથી. હેમાચાર્ય મહારાજે
 પણ એ પ્રમાણે અર્થ કહ્યો છે. આ સર્વે વાતનો સાર એટલો છે જે ધ
 ણા શાસ્ત્રમાં આ વાત છે. માટે આવા પ્રાણસની વાત થોડી શક્તીવાળાએ
 સાંજલવી નહિ. મહા પુરુષો આચારજો ધર ગયા. તે પુરુષના વચન
 ઉપર જાણ દેવો જેથી આત્માનું દિત થશે. ને શક્તિ પ્રમાણે દાન
 આપવું એજ માર્ગ છે.

પ્રશ્ન:—૮૯ આવા જૈનમાં વહુ મત છે, તે લોકને શું આત્માની
 વીક નહીં હોય ?

અત્તર:—કેટલાએક જીવ વિકવાસા હોય પણ પૂર્વકર્મની પ્રે
 રણાથી અવલો અર્થજ સ્વરો લાગે એટલે વાપઢા શું કરે ? વલી કેટ

લાવકની બુદ્ધિ મંદ હોય તેથી જે મતમાં પડ્યા તેજ પ્રમાણે ચારતા કરે. એ સર્વ કર્મની ગતિ છે આપણે જૈનધર્મ નામ ધરાવી જૈન માર્ગમાં શું છે? તેનું પુરતું જ્ઞાન મેલવતા નથી, વહી સંસાર અસાર જાણીએ ઘીએ તેમ ઠતાં બોડતા નથી. તે આપણા કર્મની. ગતી છે તેમ જ સર્વ જીવ કર્મને આધીન છે. માટે કોઈ જીવ ઉપર હેય ન ધરતાં કેવલ આપણા આત્માની પ્રણતી સુધેર તેવો ઉદ્યમ કરવો. જેમ બને તેમ સંસારની ઉપાધી ઇંડી કરવી, પોતાની આજીવિકા ઘોડા વિ કડ્ડે ઘાલતી હોય તે ઠતાં વધારે ઘન મેલવી સ્વરચવાની લાલચે ઉપાધી કરવી તે યોગ્ય નથી. ઉપાધી જેમ બને તેમ બોઢી રાત્રી વિ વસ જ્ઞાન અન્યાસ કરવો ને તે જ્ઞાનથી આત્માનું સ્વરૂપ જોવું છે પછી એકાંત બેસી આત્માનો વિચાર કરવો એ શ્રેયકારી છે, આત્માની પરણતી ઘગઢે એવા વાવ વિવાદમાં કાલ ગુમાવવો નહી. એજ ફીલામણ છે.

પ્રશ્ન:-૯૦ આત્મપ્રવેશ હાલિ રહ્યાનો અધિકાર આચારાંગજીની ઠપેલી ટીકામાં પાને ૧૦૩ મે છે તેનું શું હેતુ?

ઉત્તર:-આચારાંગજીમાં ઇલ્લ ઇલ્લ વત્ ઇલ્લયર્તના કરી રહ્યા છે એવાત સત્ય પ્રત્યક્ષ સમજાય છે કે ડારીરના સર્વે જાગોમાં નતોં હાલી રહી છે તે પાઠી જીવ રહિત ડારીર થાય છે ત્યારે કંઈ પણ હા લતું નથી તેથી સમજાય છે. કે આત્મપ્રવેસના ચલાયમાનપણાથી જ હાલે છે. એ પ્રમાણે લોકપ્રકાશમાં પણ અધિકાર છે.

પ્રશ્ન:-૯૧ મુની કંઘામોહની કર્મ યાવે એ અધિકાર ક્યાં છે?

ઉત્તર:-શ્રી જગવતજીની ઠપેલી ટીકામાં તથા ચાલાવોવમાં પાને ૭૦ મે છે. તેર પ્રકારનાં અંતર કહ્યાં છે. તે કારણે મુની ડાંકાં, કે તે તો કંઘામોહની બાંધે, વાસ્તે જીન વચનમાં ડાંકા કરવી નહી. કં ઘા ડાંધે મિધ્યાતમોહની કહી છે. માટે જેમ બને. તેમ પરમાત્માના વચન ઇનર હટ રહેવું.

प्रश्न:-९३ जुवनपती प्रमुख नीचेना देवता देवलोकमां जाय के नही ?

उत्तर:-जगवतीजीनी ठांपेली प्रतमां पाने १५६ मे चमरेंड गायानो अधिकार ठे पण तेमां एटलुं विशेष ठे के भरिहंतनुं, भरिहंत ना चैत्यनुं एटले प्रतिमाजी वा, साधुनुं सरणुं करी जाय तो जवाय ते शिवाय जवाय नहि.

प्रश्न:-९४ तामली तापसे साठ हजार वरस सुधी तपस्या करी फोगट गइ कहे ठे ते केम ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने १३१ मे तामली तापसनो अधिकार ठे त्यां अल्प फल कहुं ठे. पण कंइ पाम्या नहि एम तो नयी, वसी इशान इंड यया ने अल्प फल ते मुक्तिनी अपेक्षाए क हुं ठे. कारण जे एवी तपस्या समकित सहित करी होत तो घणी निरजरा घात पण ते न पइ ते अपेक्षाए बढ्य ठे. इधि तो घणी पाम्या ठे. वसी घानक पण एवुं पाम्या के समकित पाम्या.

प्रश्न:-९५ तुंगीया नगरीना आवकनो अधिकार क्यां ठे ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने १९१ मे अधिकार अवण प्रमुख ना फलनो अधिकार ठे. त्यां तुंगीया नगरीना आवकनुं स्वरूप ठे.

प्रश्न:-९५ अजवी क्यां सुधी जणे ?

उत्तर:-नंदीसूत्रनी ठांपेली प्रतमां पाने १९९ मे साढानव पुर्व सुधी जणे कहुं ठे. पण सरधा नहि तेथी आत्मानुं काम थाय नहि.

प्रश्न:-९६ आवकनां व्रत लीषा सिवाय बीजा परचुरण नी यम करवानी मरजाद ठे के नहि ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने ४९१ मे अधिकार ठे. त्यां कहुं ठे जे मुज गुण पञ्चस्काणी करतां उत्तर गुण पञ्चस्काणी असंख्याता ठे पण तीर्यंच पण आवकनां व्रत ले ठे. तेथी असंख्यात गुण कद्या ठे. टीकाकारे विशेषपणे कहुं ठे जे मघ, माखण, मांस मदीराना नीयम

કરે તે પણ ઇત્તર ગુણ પચ્ચક્ષણી કહીએ, એવી રીતે ત્યાં અધિકાર છે.

પ્રશ્ન:-૯૪ ઢઠા ધારામાં જે જીવો થશે તેનું કેટલું યાત્રલું તથા સમકિતી કે મિથ્યાતી?

ઉત્તર:-ઢઠા ધારાના જીવનું યાત્રલું ૧૬ થી ૨૦ વરસ સુધી નું કહ્યું છે. પ્રાયે સમકિત રહિત ક્યાં વસસે એ વિગેરે સર્વે અધિકાર નગવતીજી ઢાપેલીમાં પાને ૪૪૯ મે છે ત્યાંથી જોઈ લેવું.

પ્રશ્ન:-૯૫ પાંચ ઇંડીમાં કામી ઇંડી કયી ને જોગી કયી?

ઉત્તર:-શ્રોત ઇંડી, ચહુ ઇંડી કામી તથા ફરસ ઇંડી, રસઇંડી, પ્રાણેંડી એ જોગી. કારણ જે એ ઇંડીએ જોગવવાથી સુખ છે એનો વિસ તારે અધિકાર નગવતીજીમાં પાને ૪૫૭ મે છે.

પ્રશ્ન:-૯૬ શ્રાવક સંધારો કરે ત્યારે સર્વથા પાંચે વ્રત ખાદે?

ઉત્તર:-વરુનનાગ નદુઆએ સર્વથા પ્રાણાતીપાત પ્રમુખનો ત્યાગ કહ્યો છે. એ અધિકાર નગવતીજીમાં પાને ૫૬૦ મે છે વાસ્તે કરી શકે એમ સમજાય છે.

પ્રશ્ન:-૧૦૦ શ્રાવક રાત પોસો કરે તો દીવો રાખે કે નહિ?

ઉત્તર:-શ્રાવક પૌષ્પમાં દીવો રાખે નહિ, કારણ જે શ્રાવક પઢીક્ષમણું કરે છે ત્યારે બે ઘડીનું સામાયક છે. તેમાં કાઠસગ કરે છે, ત્યારે પણ ધ્યાનાર રાખે છે જે દીવા વિજલીની ઇજેશ આવે તો વસ્ત્ર ઇંડવું તો કાઠસગ જાગે નહિ. એ સારુ આગાર રાખે છે. હવે વિ ચારો જે ઇંચિંતો કોઈ લાવે તો વસ્ત્ર ઇંડવું તો રચાય તો કેમ? હાં શંકા થશે જે ઇજેશ તે ભજવાલું તેમાં શા વાસ્તે વસ્ત્ર ઇંડવું? તેનું સ મજવું જે ઇજેશ છે તે અગ્નિકાયના જીવ છે. તેને આપણો ફરસ થ વાથી તે જીવ વિનાશ પામે છે. એ અધિકાર સમયસુંદરના પ્રશ્નમાં છે. વલી મહાનીસિથ સુત્રમાં ચોથા અધ્યયનમાં પાને ૫ મે સુમતિનાગી લનો અધિકાર ચાલ્યો છે. તેમાં પણ એક મુનીરાજે વિજલીનો વ મકારો થયો ત્યારે વસ્ત્ર ઇંડવું નહિ.

તેથી ત્યાં કહ્યું છે જે અગ્રિકાયના લીવની વિરાધના થઈ એથી પણ અગ્રિકાય સિદ્ધ થાય છે, વલી જગવતીની ગપેલીમાં ૫૧૮ મે પાને અગ્રિ સજગાવનાર મહા આરંભની કે હોલવનાર મદાઆરંભની ? ત્યાં અગ્રિ સજગાવનાર મહા આરંભની કહ્યા છે. વિગેરે અધિકાર ચાલ્યો છે ત્યાર પછી પ્રશ્ન થયું છે જે, જેમ સચેતન અગ્રિકાય પ્રકાશ કરે છે. તેમ અચિત્ત પુરુષની એવી પ્રજ્ઞા હોય કે નહિ ? ત્યારે જગવંતે કહ્યું છે જે જ્યારે મુની તેજુલેસા મુકે છે ત્યારે તે અચિત્ત પુરુષનો પ્રકાશ પાવે છે એથી પણ સમજાય છે કે અગ્રિનીની પ્રજ્ઞા સચિત્ત કહી. વલી મુનિ પાછી અતિચારમાં તથા શ્રાવક પાછી અતિચારમાં પણ ઝંજેડ થાણે છે વલી શ્રાવજિતકલ્પમાં ઝંજેડનું પ્રાપ્તિ કહ્યું છે. તથા વૃદ્ધકલ્પમાં પણ જ્યાં દિવાનો ઘડોત્ત હોય ત્યાં કારણે એક ઘે દિવસ રહે ને ઘડારે રહે તો પ્રાપ્તિ કહ્યું. વલી ટીકામાં વિસ્તારે અધિકાર છે કે અણસણ કર્યું હોય તો દીવો રાખે. ખાવા કારણે રાખવાની તો મરજાદા છે. પણ તે ફિયાય તો નિવેશ છે તો પછી પૌષ્ઠમાં શ્રાવક જળવા સારુ રાખે એ તો સંનયનું નથી. કારણ જે સમણોદય સાવડ એવો પાડે માટે જેમ સાધુ રાત્રે દીવો રાખતા નથી, તેમ શ્રાવક પણ રાખે નહિ. એમ અમારું સમજ્યું છે. ઝંજેડ સારુ વસ્ત્ર ઠંડવાનો અધિકાર ઘંડાવૃત્તીમાં પાને ૨૮ મે છે. વલી સેનપ્રશ્નમાં પ્રશ્ન ૧૮ મે પાને ૬૭ મે દીવાનો ઝંજેડનું પ્રશ્ન છે તેમાં પણ કાઠસગનો જાગૃતી ની સાર આપી છે. એ સર્વે અધિકાર જોતાં દીવો રાખવો જોઈય લાગતો નથી.

પ્રશ્ન:-૧૦૧ શ્રાવક દેરાસરનું દ્યુષ્ઠ વ્યાજે રાખે તો કેમ ? તથા પૂજાના કામમાં ગપેરે તો કેમ ?

ઉત્તર:-હાલના વચ્ચતમાં શ્રાવકોને દેરાના કાગળારી જથરાદ્યો વ્યાજે આપે છે. પણ શ્રાવકોમાં પાને ૧૦૧ મે શ્રાવકને વેળા મળી પણ ધીરવાની મનાઈ કરી છે. કારણ જે શ્રાવક ઠંડે વ્યાજે લેને

વધારે વ્યાજ ઇપલાવે તે ફાયદો દેવજ્ઞમાથી કાઢ્યો. હવે શ્રાવ વીધીમાં સાગરફોઠની કથા છે. તે કથામાં ફક્ત દેરાસરના માણ સને પડસા વદલે અનાજ આપ્યું હતું. તેમાં માત્ર રૂ. ૧) ની ૬૦ કાંગણી થાય તેમાંથી માત્ર ૧૦૦૦) કાંગણીનો લાજ થયો હતો તેથી કેટલો સંસાર રોલાયા તે કથા જો વાંચશો તો હૃદય ખેદજનક એટલાં કષ્ટ જોગવવાં પડે છે. માટે આવકને સંકટમાં પાડનાર આપનાર જ છે. વલી જે વસ્તુ આવક પડસા લે છે. તે વસ્તુ તો સારી હાલતજ હોય, પણ માણસની સદાકાલ સ્થિતિ સરસી રહેતી નથી. ત્યારે જ્યારે નવલી સ્થિતિ આવે તે વસ્તુ જો ફોગીઆનું બે હેણું તેના ઇપર હોય તો પહેલું લહેણું પોતાનું વસુલ કરે તો ફોગીઆ પણ દૂષણમાં આવે. કદાપી પોતાનું લહેણું ન હોય પણ પોતે ફક્ત ૪ મીં છે, તેથી ફરમ રાખી તાકીદ થાય નહીં. તેથી તે ઘણી બીજા દેવાવાલાને આપે ને દેરાવાલાને આપે નહીં. તો દેરાનું જ્ઞાન જાણ ને લેનારને તો ઘણાજ જીવ જીમવું પડે. દેવજ્ઞ પ્રદક્ષણનાં ફલ ઘણા હાસ્યમાં લખ્યાં છે ઇપદેશપદમાં હરિજ્ઞસુરી માહારાજે દેવજ્ઞ કોઈ રવાતો હોય તેની સંજ્ઞાજ ન રાખે તો તે આવકને કેટલા કઢવાં ફલ વતાવ્યાં છે. ને રવાનારને તો જીવનો પાર નથી. વલી આવકને ધીરવાનો ધારો હોય તો ફોગીઆ પોતે પણ ઇપાઢી લે અને હાસ્યમાં તો ઠેર ઠેર એવા વનાવ વન્યા છે. ને એ રીવાજથી ઘણાજ દેવજ્ઞનો વિનાશ થયો છે. સર્વે જાણના જાણવામાં છે વલી પછીશતકની ટીકામાં એટલા સુધી કહ્યું છે જે દેવજ્ઞ વધારવા સારુ ઘણું મુશ્કેલી આપીને દેરાની વસ્તુ લે છે. ને પોતે વાપરે છે તો નરકગામી જીવ કહ્યા છે. માટે દેવજ્ઞથી તો જીમ વને તેમ અલગા રહેવું.

વલી જીનપુજા કરવામાં પણ સર્વે ઇપગરણા શક્તીવાલાને તો પોતાના ઘરનાંજ રાખવાં. ઇરસિયા પ્રમુખ પદાર્થ છે તે પણ આવકો પોતાના પડસાથીજ વનાવે. જે વધારે ધનવાન છે તે એવી વસ્તુ

બનાવી રાખે સામાન્ય ધનવાણીથી એવી ચીજો નહીં બને પણ કેત
 ર ચંદન ફુલ વીગેરે તો પોતાનું જ વાપરે, પણ દેરાસરનું વાપરવાથી
 લાજ પાય નહીં. આત્મપ્રવૃત્તિમાં કથા છે. તેને પાઠના જીવમાં દેવ
 દ્રવ્યથી નુકશાન થયું છે તેથી આ જીવમાં એવો નીયમ રાખ્યો કે દેરા
 સરના જલે હાથ પણ ધોતું નહીં. વલી શ્રાદ્ધવિધિમાં કથા છે. તેમાં
 જ એક લક્ષ્મીવાણે દેવદ્રવ્ય વધારવાને સારુ ઘણા ઝંઘવ કરા
 વ્યા છે. તેમાં દેરાના ઝપગરણ વાપર્યાં છે તેનો નકરો પણ આપ્યો છે
 પણ નકરો ઝંઘો પડવાથી જોગ ખંતરાય વાંધ્યો જેથી વીજા જીવમાં
 જનમી ત્યારથી પીયરમાં શોગ પડવા લાગ્યો ને પાણીગ્રહણ કસ્યા
 પઠી સાસરે શોગ પડવા લાગ્યો. પઠી મુની મદ્યા ત્યારે પુઠપું જે
 માહારાજાં શ્દારે જનમથી શોગ પડે છે તેનું શું કારણ ? પઠી ગુરુએ ક
 હું જે દેરાનાં ઝપગરણ વાપર્યાં તેનો નકરો ઝંઘો આપ્યો તેનાં ફલ
 ઘયાં. આ ઝપરથી વિચાર કરો કે નકરો આપ્યો પણ ઝંઘો પડવા
 થી નુકશાન થયું તો મફત દેરાની ચિજ વાપરીએ તો વધારે નુક
 શાનજ પાય, દેરાની ચિજ પોતાના ઘરના કામ સારુ વાપરીએ તેનું
 તો, કહેવું જ શું ? માટે દેરાસરની તથા સાધારણની તથા જ્ઞાનદ્રવ્ય
 ની ચીજોથી ઘણાજ શ્વલ્ભા રહેવું. કોઈ પણ અંશ આપણા ઘરના
 કામમાં ન આવે એમ કરવું. એ દ્રવ્યની ન્યાયથી વૃદ્ધિ કરવામાં ત
 સ્પર રહેવું. ને પુજા સેવામાં તો પોતાના દ્રવ્ય વિના ચિત્ત પ્રફુલ્લીત
 જ નહીં પાય, વાસ્તે શુદ્ધ સુંદર દ્રવ્ય પોતાના વાપરવા.

સાકેતપુર નગરે સાગર શેઠ નામે પરમ શ્રાવક વસે છે. તેને ધર્મી
 જાણી વીજા શ્રાવકોએ દેરાસરનું દ્રવ્ય સોપ્યું ને કહ્યું કે આ દ્રવ્ય
 માંથી દેરાસરના કામ કરનાર સૂત્રવાર, સલાટ, મજુરને તેની મહે
 નતના પડતા તમે આપજો. આ દ્રવ્ય સાગરશેઠના હાથમાં આપ
 વાથી સાગરશેઠ લોજમાં પડ્યા તેથી સુધાર પ્રમુખને રોકડું દ્રવ્ય
 આપે નહીં. તેને વડલે અનાજ ગોલ વસ્ત્ર પ્રમુખ આપે તેમાંથી રૂ ૧)

ની કાંગણી ૮૦) થાય છે. એવી એક હજાર કાંગણી પેદા કરી ને પેદાશ પોતાના ઘરમાં રાખી. તેથી મહા પાપ ઉપારજન કહ્યું તે થાલોઝ્યા વિના મરણ પામ્યા. તેથી તે સમુદ્રમાં જલ માણસ થયો. તે જલ માણસને ઇંદગોલી પાપ છે. તે ઇંદગોલી જે માણસ પાસે રાખી સમુદ્રમાં રત્ન કાઢવા જાય તો મૂંઝે નહિ તેથી સમુદ્રના ઉપકંઠવા સીંચાણીયાએ સાગરદોઢના જીવ જલ માણસને પકડીને ઘંટી નીચે ઘાડ્યા તે ઇમાસ સુવી ઘંટી નીચે પીસાઈ મરણ પામીને ત્યાંથી ગ્રી જી નરકે ગયા. તીહાં નરકનાં હુઃખ જોગવી આયુષ્ય પુરું કરી મરણ પામીને પાંચસે ધનુશના ફરીરનો મઠ થયો. ત્યાં મલેછોએ પકડી થાં ગોપાંગ કાપ્યાં તેથી મરણ પામી, ચોથી નરકે ગયો. ત્યાંથી નીકળી એક એક જવને થાંતેરે પાંચમી ઠઠી સાતમી નરકે બંને વાર જઈ થાંચ્યો. એમ નરકના પરમાચામીનો વેદના સ્વેદવેદના સહન કરી પાત્રા તીર્થચના જવ કરી એક હજાર જવ કુતરાના કસ્યા. તપા બી જા પણ એક એક હજાર જવ નીચે મુજવના કસ્યા.

સુવરના, થોકડાના, ગાઢરના, સસલાના, હરણના, સાવરના, સીપાલના, ઘીલાડાના, ઇંદરના, કોલના, ગીરોલીના, પાટલાગોહના, સાવના, વીંઠીના, વીંટાના, કીડાના, ફાંસવણે, ઝોપવણે, જાંજોપણે, કીટીરણે, કીડામાં, પતંગીયામાં, મઠરમાં, કાચવામાં, ગઢામાં, જેડા માં, ઘજડમાં, ઇંટમાં, સ્વચરમાં, ઘોડામાં, હાથીમાં.

એ સર્વે જાતોમાં હજાર હજાર જવ કસ્યા. તપા પૃથ્વીકાપમાં, અપકાપમાં, તેજકાપમાં વાયુકાપમાં, વનસ્પતીકાપમાં, એ સર્વે જાતોમાં લાગ્યો જવ જમીને એ સર્વે જવમાં પ્રાણ દ્વીપાર પ્રમુખ દાસ્ય ના ઘાણ કરીને મોટી પીટા જોગવી મરણ પામી, દેવદાસ્ય જરુણ નું પાવ ઘણું દાસ્ય પચાથી વસંતપુર નગરે કોટી કાવનો સામી વસુદત દોઢની વસુમતી રાણીની કુમ્ભે પુત્રપણે ઉપન્યો. એ સાગરદોઢનો જીવ નરજમાં જાયો ત્યારથી જ વસુદતદોઢનું કાવ નાદા પામવા લાગ્યું.

पुण्यसार एकवीस दिवस उपवास करी बैठो तेथी देवीए प्रसन्न पडने
 चिंतामणी रत्न आप्युं, ते जोडने करमसार पश्चाताप करवा लाग्यो.
 तेवारे पुण्यसारे कह्युं के मा विखवाद कर, आ चिंतामणीरत्नपी
 तारुं पण कार्य थो, हवे बने जण प्रीतीपी पाठा जाऊ चड्या, ह
 वे रात्रीए पुर्णिमानो चंडमा उग्यो, तेवारे कर्मसार कहे हे नाइ ! ता
 री पासे चिंतामणीरत्न ठे, तेनुं तेज वधारे ठे के चंडमानुं तेज व
 धारे ठे ते आपणे जोडए, पठे पुण्यसारने पण पूर्व कर्मनी प्रेरणा
 थकी रत्न लेडने जाऊने ठेडे बेठा हाथमां रत्न स्थापी इटीए जुए
 ठे एटले हाथमांपी रत्न समुद्रमां पडयुं, मनोरथ निष्फल थया, वने
 जणा दुःखी पता पोताने नगरे आव्या, पठी ज्ञानी गुरु मळ्या ते
 मने वंदन नमस्कार करी पोताना पुर्वज्ञा जय पुढे ठे, ते ज्ञानी मा
 हाराज कहे ठे, चंडपुर नगरने विपे जीनदत्त भने जीनदास नामे
 शेठ परम श्रिरिहंतना जक्त ठे, एकदा सर्वे श्रावके मली घणुं ज्ञान
 ड्य तथा घणुं साधारण ड्य वने जणने एकेक ड्य रखवाल क
 रवाने आप्युं, वने जण ज्ञानी रीते रक्षा करे ठे, हवे जीनदासे पो
 ताने सारु पोथी पुस्तक लग्वाव्युं ने पोतानी पासे बीजा ड्यनो अ
 नाव ठे तेथी विचार्युं जे मारी पोथी लग्वावी ठे ते पण ज्ञाननुं
 वेकाणुं ठे, एम चिंतवी ज्ञान ड्यमांपी बार वाम लेखकने आप्या,
 हवे जीनदास साधारण ड्यमांपी पोताने घेर घणा प्रयोजनना का
 र्यने वाहने घयर ड्यना भजावपी पोताना काममां वापल्या तेवारे
 वने जण मरीने पहेली नरके गया, नरकमांपी नीकली सर्प थया,
 त्यांपी मरी बीजी नरके गया, त्यांपी नीकली ग्रधपंखी थया, त्यां
 धी मरी बीजी नरके गया, एम एकवे जवने आंतरे साते नरके गया,
 ऐकेंडी, वेंरेंडी, तेरेंडी, चौरेंडी, पंचेंडी, तिर्यचना बार बार हजार जय
 करी बारंवार दुःख जोगवी घणां कर्म क्षीण थए ने दुष्ट कर्मधी उ
 पगना वने जणाने बार हजार जय, बार दामना जोगवापी दुःख

जोगव्यां. वली आ जवमां वारकरोम सोनैआ गुमाव्या, वारे वारे घणा उपायथी घन उपज्युं ते पण नाश पाम्युं. पराया घरनी चाकरी करी छःख जोगव्यां. कर्मसारना जीवें ज्ञानइयनुं नरुण कर्युं तेथी घणो निर्बुद्धि थयो. बुद्धि ब्रष्ट थयो. एम घणां छःख पाम्या. पुण्यसारे साधारण इयना नरुणथी वारंवार घन गुमाव्युं. आ री तनुं मुनी महाराज पासे पाठला जवनुं चरित्र सांजनी वने जाइ छैए आवक धर्म अंगीकार कस्यो, ने प्रायश्चितना बदलामां वार हजार दाम ज्ञानइयमां तथा साधारण इयमां आपवा एम नियम लीघो. तेवार पढी वने जणाए पूर्व कर्म कय थवाथी घणुं घन उ पार्जन कस्युं. ज्ञानइय तथा साधारण इय हजार गुणा आप्या ने वार वार करोम सोनैआना धणी कया ने जला आवक थया, जली ज्ञानइयनी तथा साधारण इयनी रक्षा कीधी, तथा इच्छाए करी ज्ञानइय तथा साधारण इयनी वृद्धि करी. आवकनो धर्म रुडी राते भाराधी दीक्षा लेइ मुक्तिए पहुँच्यो. आ कथा सांजनी ज्ञान इय देवइयनी पेरे आवकने नही कड्ये. साधारण इय पण सं घनुं दीधुं कड्ये, पोताने हाथे लेवुं नहि. संघने पण सातक्षेत्रना कार्यमां वापरवुं कड्ये, पण मागण लोकोने देवुं कड्ये नहि. ज्ञान सं बंधी इय तथा कागल प्रमुख साधुने आपेला आवके पोताना कार्यमां वापरवा नहि. पोतानुं पुस्तक पण लेखवुं नहि. गुरुनी आज्ञा बिना गुरुना लहीया पासे लेखावुं पण कड्ये नहि. थोडा जीववा जणी प्रमाणथी अधिक कठोर पाप जाणी विवेकीए थोडुं पण देव इय तथा ज्ञानइय वापरवुं नहि. ए ज्ञानइय तथा साधारण इय तथा देवइय आपनुं कहुं होय ते आपवामां ढील करवी नहि, तरत आपवाथी अधिक लाज थाय अने ढील करवाथी कदापि छट नाग्योदयथी सर्व इयनो नाश थाय वा, मरण थाय ने देवुं रही जाय तो जलो आवक पण दुर्गतिने पामे. ते कथा कह्ये छैए.

महापुर नामे नगरने विषे धनवंत एवो रुग्णदत्त नामे शेठ बसे थे. ते अरिहंतनो परम नक्त थे. ते पर्वने दिवसे देहेरे गयो त्यां पोतानी पासे ते बखते झ्य नथी, तेथी उघारे झ्य लेइ चढाव्युं. ते झ्य तत्काल आप्युं नहि. बीजा कार्यमां व्यग्र चित्ते करी अपायुं नहि. केटलाएक दिवस व्यतीत घया. एवा अवसरमां घाढ पढीने सर्व धन लुंटाइ गयुं ने शेठने पण ते लुटाराठए शस्त्रे करी हणयो, तेथी भरणा पामीने तेज नगरे निर्दय दरिद्रो जेंसावाला पखाळीने त्यां पामो धयो. ते हमेश पाणीनी पखाळो उठावे थे ते नगरने कांठे न दी नीची थे ने नगर ठंचुं थे. ते टेकरा हमेश चढवा पडे थे रात्री दिवस नार बहेवरावे थे. निर्दय पको नामीना मार मारे थे. जूख तरस सहन करे थे. एम अदरनीश दुःख जोगवे थे. एक दिवसे देरासरनो नवो कोट बने थे. तेने सारु पाणी बहन करे थे. ते देरासरनी आवको पूजा करे थे ते जोझे जेंसाने जातीस्मरण ज्ञान पयुं तेवारे पाठला जवनुं स्वरूप जाणवामां आव्युं. देहेरानुं झ्य आपवुं रही गयुं हंतुं तेथी हुं पामो धयो. एम जाणवामां आव्युं तेथी देहेरा आगळधी खसतो नथी. एवा अवसरमां ज्ञानी गुरु पधात्या तेमणे जेंसानुं पाठला जवनुं स्वरूप प्रकास्युं. तेथी शेठना पुत्रे एक हजारगणां झ्य देवझ्यना देवामां आप्युं. जेंसाना धणीने पैसा थापीने जेंसाने ठोम्राव्यो. पठीते जेंसाए अनशन कीधुंते अ नशन आराधीने देवल्लोके गयो. अनुक्रमे मोक्षे जशे. आ कथा सां जलीने देहेरानुं साधारणनुं जे जे थापवुं कहुं होय ते तत्काल था पवुं. देहेराना उपगरणो उजमणा उजवादीक कारणमां वापरी तेनुं जानुं बराबर नहि आपवाधी लक्ष्मीवतीने जे दानी थइ ते कथा.

लक्ष्मीवती नामे एक वाइ मदा रुद्धीवंत हती ने धर्मवंती हती. ते वाइ देवझ्य बघारवाने उजमणादीक पुण्यकार्य घणा था डंबर निरंतर करे, पण देहेराना उपगरणनुं जाडुं थोडुं मुक्युं, आ

वक धर्म उद्याह्वंतपणो आराधि मरीने देवलोके गइ, पण हिन बु
 ष्हिए करी जाहुं उहुं आप्युं तेथी हिन जातीती देवांगनापणे उपनी.
 अनुक्रमे त्यांथी चवी घनवंत अपुत्रीआ शेठने त्यां पुत्रीपणे उपनी.
 तेनो गर्ज रह्यो तेथी माताना श्रीमंत उद्यवमां परचक्रतो नय उत्पन्न थ
 यो. तेथी उद्यव वरावर थयो नहि. वली जन्म उद्यवादिकने विपे राजाने
 घेर शोकनी उत्पत्ती थइ. पिताए घणा घणा आरुंवेरे काम आरंज्यां ते
 निष्फल गयां. वली मणिरत्न सुवर्णना घरेणां कराव्यां पण पहेर
 वाने समर्थ थइ नहि. कारण के, चोरादिकना नय उत्पन्न थया, व
 ली नोजन वस्त्रादिक पण जोगववा वखत आब्यो नहि. कारण जे
 पूर्वला कर्मना योगे शोक आवीने पड्या. एवी रीते कोइ पण काम
 मां उद्याह पुरो थयो नहि. त्यारे पिताए पुत्रीना विवाह मद्योद्यवमां
 मोटा आरुंवेरे लग्न करवा आरंज कख्यो तो लग्नना निकट दिवसे
 माता मुइ. तेथी लग्न पण उद्याह रहित थयां. पढी सासरे गइ, त्यां
 पण गइ त्यारथी पूर्वली पेरे नवा नवा नय, शोक उत्पन्न थया. ते
 श्री सासरे पण मनोवांछीत जोग सुख जोगवायां नहि. तेथी बाइ
 घणी उदास थइने संवंग पाम्री तेणे केवलज्ञानी महाराजने पूढ्युं.
 केवलज्ञानी मदाराजे कहुं जे पुर्वले जवे उजमणादिकने विपे देहे
 राना उपगरणनुं जाहुं उहुं आप्युं ने घणो आरुंवेर देखाव्यो तेथी ए
 छटकर्म जोग भंतराय उपार्ज्यु. एवो केवलज्ञानी जगवाननो उपदे
 श सांजती दिक्षा लिखी. अनुक्रमे मुक्ति पदोती. आ मुजबनी क
 था आशुविधिमां पाने ११० मे ठे. माटे हरेक उपगरण पोताना घ
 रना राखवां ने कदापि देहेरानां वापरवां तो तेनो नकरो पुरो आपवो.

देहेरे दीवो करी ते दीवो घेर लावी घरनां काममां वापरवो
 नहि. तथा देहेराने दीवे कागल वांचवो नहि. तथा नाणुं परखवुं न
 दि. तथा देहेरे धूप करे ते थंगारा घेर लावी वापरवा नहि. तेना उ
 पर आशुविधिमां कथा कहि ठे.

जे दीवसे जनम थयो ते दीवसे पिता मरण पाम्यो. पांचमे वरक्षे
 माता मरण पामी. लोके निपुन्निष्ठ नाम दीधुं. वलडी रांकनीपरे
 वध्या. ते एकदा मामाए दीगो. ते पोताने घेर तेडी गयो. तेज रा
 ते मामानुं घर चोरोए लुट्ठुं. त्यांथी बीजे ठेकाणे गयो. ते ज्यां
 जाय तेने त्यां चोर लुटे श्रधवा भग्री लागे. ने श्रापदा पामे.
 हरकोइ विपति तेने आवी पडे. आवी स्थितो जोइ कोइ
 ठनो राखे नहि. ने लोक नोंदे के आतो वलती छपाधी ठे.
 एवी अनेक प्रकारे लोक निंदा करे. ते सांजली मन उदवेगता पा
 म्युं. तेथी परदेश गयो. ते तामलीत नगरमां रह्यो. त्यां विनयधर शेट
 वसे ठे. तेने त्यां सेवकपणे रह्यो तेज दिवसे विनयधर शेटने त्यां आ
 ग लागी. तेथी घरमांथी हडकाया कुतरानी पेवे काढ्यो. तेचारे प
 धाताप करवा लाग्यो. पूर्वनुं करेलुं कर्म निंदतो हवो. जे जे कर्म स्व
 वशपणे करे ठे. ते कर्म उदे आवे त्यारे परवसपणे जोगववां पडे ठे
 एवी निंदा करतां त्यांथी बीजे ठेकाणे जाय ठे. एम करतो समुझे
 कांठे गयो ते दिवसे धनवान नामे शेट वाहाणें चढे ठे. तेनो सेवक
 बडने वाहाणे चड्यो. ते वाहाण कुशले करी परक्षीपे पदोज्युं त्यारे
 निपुनिष्ठ विचारवा जाग्यो के आ भचरीज जेबुं लागे ठे. जे हुं च
 छ्यो ठतां वाहाण जाग्युं नहि, एवो विचार करे ठे. एटलांमां छट वे
 वे दंन करीने वाहाणने जाग्युं. निपुणीठ समुज्मां दुख्यो त्यां पाटी
 पुं जड्युं तेने आघारे समुझे कांठे आग्यो त्यां गाम ठे. ते गामना
 वाकोर पासे वाकरपणे रह्यो. त्यां धाढ पढी, ते धाडीए वाकोरनो
 ठोकरो जाणी मारी पीटी धाढमां पकडी चड गया. ने पोतानी प
 लीमां राख्यो. त्यां बीजा पलीपतीए आवी पलीनो विनाडा पमाझ्यो
 तेथी पलीपतीए काटी मुक्यो. ते विलाना वृद्ध नीचे जडने वेठो
 तो उपरथी बिलुं पड्युं तेथी माघुं फुट्युं त्यांथी बीजे ठेकाणे गयो. ए
 म एक हजार ठेकाणे जम्यो. ज्यां ज्यां जाय त्यां चोरनो, पाखीनो,

अग्निनो, परसेननो, मरणनो एवा उपज्य पाय. तेथी ज्यां जाय त्यां
थी काढी मुळे एम दुःख जोगवतो अटवीने विपे गयो. त्यां सेलक
नामे जकू ठे. ते मदा प्रजावकू ठे ते जकूने माटे एक चिने करी आ
राधन करतो हवो. पोतानुं सरव दुःख कहीने एकवीस उपवास क
र्या तेथी जकू प्रसन्न थइ कहेवा लाग्यो के हे जोला ! सांजे सांजे म्हा
री आगस सोनाना चांदला सहस्रे शोजतो मोटो मोर नाटक कर
शे ते मोरना पिठां निरंतर पडशे ते तुं लेजे. ते सांजनी निपुणीत
हरख पाभ्यो. ने नित्य सुवर्णनां पिठां खरे ठे ते ले ठे. एम हमेशा
लेतां नवसो पिठां एकठां थयां.

एक सो लेवानां वाकी रद्यां त्यारे निपुणीयाने छट कर्म पेल्यो
तेथी विचारे ठे के आ नजड जूमीमां क्यां सुयी वेसी रहीश ? एम
विचारीने मोरना पिठां मुठीवडे लेवा गयो. एटले ते जुंइ उपरथी
ठडी गयो. ने पिठां जेगां करेलां जतां रद्यां. देवनी आझा नजंगी
कार्य करे ते केम सफस थाय ? निपुणीयो पोताना आत्माने धिकार
तो में क्यां मुखता शुं उतावस कीधी ? जेथी पामेजी वस्तु गइ. एम
दुःखी थतां अटवीमां जमतां एक मुनी महाराजने दीठा, ते
मुनी महाराजने नमस्कार करी पोताना पाठला कर्मनुं स्व
रूप पुठतो हवो. मुनी महाराजे कहुं के, देवज्य नक्षण एक हजार
कांकणीनुं कीधुं तेथी आ नवमां तथा पाठला नवोमां जे
जे दुःख जोगव्यां हतां ते स्वरूप कीधुं. पठे मुनी महाराज देवज्य
नक्षणना पापथी मुक्त थवानो उपाय कहे ठे. हजार कांकणी खार्थी
ठे तेथी अधिक ज्य आपवुं तथा देवज्यनुं रक्षण करवुं तथा देव
ज्यनी वृद्धि करवी. तेथी छट कर्म दूर थशे. सर्व जीवोने जोग ल
क्ष्मी सुखनो लाज थाय. एवी रीते गुरु मुखे सांजलवार्थी एवो नि
यम कख्यो के एथी हजारगणुं ज्य देवज्यमां आपवुं. म्हाणे पहेरवानां
वस्त्र तथा आहारादिकमां वापरतां जे ज्य वधे ते देवज्यमां आपवुं

પોહો પણ જ્ઞાનનો સંગ્રહ કરું નહિ. એમ મુની પાસે નિયમ લીધો. તથા વિશુદ્ધ શ્રાવકનો ધર્મ શ્રાદ્ધો ત્યાર બાદ જે જે વેપાર કરે તે માં જ્ઞાન પેદા કરવા લાગ્યો. તેથી પાઠલે નવે હજાર કાંકણી લાવી હતી, તેને વેદલે દશ લાખ કાંકણી દેવજ્ઞાનમાં આપી, તેવારે દેવજ્ઞાનના ધરણવાલો થયો. તેથી અનુક્રમે ઘણું ધન ઉપાર્જન કર્યું. પછે પોતાનું વ્યાજ ઉપજાવે એમ કરીને ઘણીજ દેવજ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરી. તે વૃદ્ધિ કરવાના પુન્યે કરી તીર્થંકરનામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું. અવસરે દિ ક્ષા શ્રાદ્ધી ગીતારથ થયા. ધર્મદેશનાદિકે કરી દેવ જ્ઞાનના અતિ શયે કરી જિનજ્ઞાનનું પહેલું સ્થાનક આરાધિ તીર્થંકર નામકર્મ નિકાશિત કરી કાલ કરી સર્વાર્થસિદ્ધે પહોંચ્યા. સ્વાંથી ચવી મહાવિ દેદ ક્ષેત્રમાં તીર્થંકર પદવી જોગવીને સિદ્ધિને વરશે. આ મુજબની કથા શ્રાદ્ધવિધિમાં પાને ૧૦૧ થી તે પાને ૧૦૩ સૂચી છે.

અથ સાધારણ જ્ઞાન તથા જ્ઞાનજ્ઞાન ઉપર કથા.

જોગપુર નામે નગરને વિષે ધનવા નામે શેઠ વસ્યો છે. તે ચો વીસ કોઠી સોનશ્યાનો ધણી છે, તેને ધનવતી નામે સ્ત્રી છે. તે સ્ત્રીને જોડણે એ પુત્ર થયા. એક પુત્રનું નામ કરમસાર ને એક પુત્રનું નામ પુન્યસાર છે. એકદા પિતાએ નિમિત્તીઆને પુત્ર્યું જે એ પુત્રો કેવા થશે? નિમિત્તીએ કહે છે કે, કરમસાર જડ પ્રકૃતિનો ધણો નિરબુદ્ધિ થશે અને વિપ્રીત બુદ્ધિ કરી ધરનું સરવ ધન ગુમાવશે. નવું ધન ન પાર્જન કરશે નહિ, ધણો કાલ ધણા દરિદ્રિયો ચાકરીએ કરી હાલ વંત થશે. પુણ્યસાર પણ પાઠલું સારું ધન તથા નવું ઉપાર્જ્યું ધન વારંવાર હાની કરશે, તેમ તેમ હાલો થશે. પણ વેપારાદિકની કલા એ હાલો થશે અને જણને વૃદ્ધિને ધનનું સુખ પુત્રાદિકનું સુખ થશે. એવી રીતે નિમિત્તીઆએ કહ્યું. પછી પિતાએ વડે પુત્રોને ચતુર ઉપાધ્યાયની પાસે જણવા મુક્યા. પુણ્યસાર તો સુલે કરી સર્વ વિદ્યા જણ્યો. કર્મસારને ધણા ઉપાય કરે તો પણ અદ્ધર માત્ર નહિ થાવડે.

उत्तरः—श्राद्धविधिमां पाने ५१ मे निचे मुजवठे. सचित ते सर्व जातिनां धान, जीरु, अजमो, वरियाली, सूवा, राइ, खसखस, सर्व जातिनां फल पानडां, लूण, खारी, खारो रातो, सिंधव, खाणमांभी निकलेलो संचस. वनावेलो सचित नहि, खारी माटी, हिरमजी, दा तण लीलुं. हवे मिश्र कद्याठे ते नीचे प्रमाणे. पाणीए पलाजेजा च णा, घट्टं प्रमुख धान्य तथा चणा तथा तुवेर विगेरनी दाज पत्ताजे ली होय तेमां पण कोइ नहियुं रहि जाय तेथी मिश्र कहिए. शेकेलुं धान ते रेतीमां शेकेलुं तो अचित थाय तथा खार दइ शेकेलुं अचित थाय, पण रेती विना शेकेला चणा प्रमुख मिश्र कहिए. सोजेज (शेकेला) तल, ठंजा, पोंक, शेकेली फली, पापडीनुं ठडीयुं, ए मिश्र तथा चीजडा प्रमुख काचा ने होंग प्रमुखनो वधार मात्र रांवेसा ते मिश्र. केरी काचीमां मीतुं दीधेलुं पण नरमाइ अइ नपी त्यां सु थी मिश्र. बीज सहित पाकेलां फल मिश्र ने बीज गोदला जुडा प ह्या पठी वे घडि पठी अचित थाय. तीलवटी ते दिवसे मिश्र, मा लवा देशे दक्षिण देशे गोल बहु नांखे ठे तेथी तेज दिवसे अचित था य ठे. जाडथी तत्काल छळाडेसो गुंदर तथा नाझिएरनुं पाणी, आं वानो रस, शेसडी प्रमुख वनस्पतिनो रस तथा तत्काल धाणीपी काढेलुं तेल, तथा अलशीनुं तथा एरंडीनुं तेल तथा बीज काढी कं ख्यां एवा नाझिएर, शिंगोडां, सोपारी, फस प्रमुख तथा पाका वहुं मरदन करेसा कशिआ काढेला एवा जीरु अजमा प्रमुख एक मुहुं सुधी मिश्र जाणवा ने मुहुर्त पठी अचित थाय. पाणी तेमज काचां फल, काचां धान आकरुं लूण प्रमुख ते अग्नि पाणीना चाकरां शब्द लाग्या विना अचित थाय नहि, कारण जे जगवतिमां कहुं ठे के व जमय पापापना खरखमां वजना दस्तावडे मीठा प्रमुखने एकरी स बार वाटे, तो पण केटलाएक जीवने शख पण फरशुं नपी. वास्ते अग्नि पाणीना फरस विना अचित थाय नहि. हवे अचित नीचे मुजव.

सो जोजन जलवटे वदाशमां आवेली वस्तु अचित्त थाय. क
रीभातुं, हरदे, खारेक, नानी झाडू, मोटी झाडू, खजूर, मरी, पीप
र, जायफल, घदाम, अखोड, नीमजां, जरगो, पस्तां, कवावचीनी
ए अचित्त ठे ने फटक सरीखो ठजलो सिंघव, साजी, ज़डीमां पा
केलुं लूण प्रमुख, करेलो खार, दोषेली माटी प्रमुख एलची, लविंग,
जावंत्री, सूकी मोघ, कोंकण प्रमुखनां पाकेलां केलां, उकाजेजा शीं
गोदां, सोपारी प्रमुख ए अचित्त होय. वझी भादि शब्दपी हरताल,
मनदील, पीपर, खजूर, झाडू, हरदे, ए पण सो सो जोजन आव
वापी अचित्त थाय, पण आचरवा जोग्य नथी. आ मुजव आह
विधिमां ठे. वझी बीजा काल पाने ५५ मे ठे ते नीचे मुजव. भाटो
गगर चालेलो मिश्र.

आवण मासे तथा जावरवा मासे चार दिवस मिश्र.

कारतग, मागदार, पोसमां प्रण दिवस मिश्र.

मादा तथा फागण मासे चार प्होरे मिश्र.

चैतर, वैशाख, जेठ मासे प्रण प्होरे मिश्र.

भाटलो काज बित्या पढी अचित्त थाय. चालेलो भाटो मुहूर्त
एटले ये पढी पढी अचित्त थाय. चालेलो भाटो पण वर्ण, गंध, रस
पलदाय एटले अनक थाय. सोमासामां पंदर दिवस, शिमासामां
एक मास ए रीतनी मरजाद ठे. स्यार घाद ग्रहण करवा जोग्य न
थी. पक्षानादीकनो काल सोमासामां पंदर दिवस, उनासामां बी
स दिवस, शीथाले एक मास, ए उपरांत ग्रहण करवुं नही. पण
एनी अगाठ वर्ण, गंध, रस फरस घदलाय तो ग्रहण करवा जोग्य
नथी. दहों बे दिवस उपरांतनुं कच्चे नही. काचुं दूय तथा दही त
था ठाश मापे कठोस त्यावापी बेडंडी जीव जपजे, चास्ते ए वर्जवुं.
वाशी नरम पूरी प्रमुख बीजे दिशमे कच्चे नही. ठकावेलुं प्रण ठ
जरातुं पाणी सोमासामां प्रण प्होर अचित्त रहे पढी कच्चे नही.

ઝનાલે પાચ પહોર સુધી કહ્યે, પઠી સચિત થાય. આ મુજબ આશ્રિ વિધિમાં છે.

પ્રશ્ન:- ૧૦૪ વકુશ કુશીલ લે નિયંત્રા આ કાલમાં કહ્યા છે, તે માં કુશીલ તો, જગવતીના પચીસમા શતકમાં મૂલગુણમાં પ્રતિસેવી કહ્યા છે. જ્યારે મૂલગુણમાં દૂષણ લાગે ત્યારે સંયમ ગુણતાણું કેમ રહે?

ઉત્તર:- હરીજ્ઞસૂરી મહારાજે આવશ્યકની ટીકા કરી છે. તે માં કહ્યું છે જે, મુલગુણ પ્રતિસેવીને સંજલના કપાયથી હોય ને તે અતીક્રમ વ્યતીક્રમ ને અતિચાર એ ત્રણ જાંગા સુધી હોય, અનાચાર હોય નહીં. તેથી સમજાય છે જે આલોવી પમીક્રમી શુદ્ધ થાય. અનાચાર સેવીને સંજલના કપાય વીનાં વીજા કપાય વર્તે ત્યારે ગુણ સ્થાન જાય.

પ્રશ્ન:- ૧૦૫ અઢાર જાવદીશા કેવી રીતે ?

ઉત્તર:- આચારાંગજીમાં પાને ૯ મે ઠાપેલી પ્રતમાં છે. ૧ સમુર્ધ્વ મનુષ્ય, ૨ કર્મજૂમીના મનુષ્ય, ૩ અકર્મજૂમીના મનુષ્ય, ૪ અંતરહીનના મનુષ્ય, ૫ લેઈડી, ૬ તેરેઈડી, ૭ ચૌરેઈડી, ૮ પંચેઈડી, ૯ ધ્વીકાય, ૧૦ અપકાય, ૧૧ તેજકાય, ૧૨ વાયુકાય, ૧૩ વનસ્પતિ તે મૂલ વીજ, ૧૪ સ્કંધ વીજ, ૧૫ પર્વવીજ, ૧૬ અપર્વવીજ, ૧૭ વેવતા, ૧૮ નારકી એ અઢાર જાવદીશા કહી. તેનું કારણ જે જીવ એ ટલી જગ્યાએ સંસારમાં રોલાય છે માટે પોતે વિચારે જે હું કશું શાઈથી આવ્યો ? એટલે કશું ગતિથી આવ્યો ? આદિ વિચારે ને સંસારથી વિમુક્ત થાય.

પ્રશ્ન:- ૧૦૬ નવ પ્રકારે પુણ્ય બાંધે તે શેમાં છે ?

ઉત્તર:- ણાણાંગજી ઠાપેલામાં પાને ૫૧૪ મે નવ પ્રકારે પુણ્ય બાંધવાનાં કહ્યાં છે.

અન્ન પુણ્ય તે અન્ન આપવાથી આવે છે.

પાણ પુણ્ય તે પાણી આપવાથી હોય.

वस्त्र पुण्य ते वस्त्र आपवाधी धाय.

शयन पुण्य ते मुनिने संपारो आपवाधी धाय.

लेण पुण्य ते मुनिने जग्ग्या विगेरे उत्तरवां आपवी ते.

मन पुण्य ते मन शुज्ज प्रवर्त्तवाधी धामे ते.

वचन पुण्य ते गुणी पुरुषेण गुण गांवाधी धाय.

काय पुण्य ते कायाए देव गुरुनी ज्जत्ति करवाधी पुण्य वंधाय ते.

नमस्कार पुण्य ते देव गुरु स्वामिज्जाइने नमस्कार करवाधी वंधाय ते.

आ मुज्जब नव प्रकारे ठे. इहां कोइने शंका पड़े के आ विनन तिमाणी पूजा शेमां आवी? ते विपे जाणवुं जे मन वचन काय करी ज्जत्ति करवी तेमां ज समाप्त धाय. तथा जीवदया पद्य न्दव चन कायाना पुण्यमां आवी जाय. कारण जे कोइ जीवने इज्ज न देवुं ने सर्व जीवने सुख करवुं तथा देव गुरु उपकारीनी ज्जत्ति करवी एमां शुज्ज मन वचन कायाधी पुण्य वंधाय ठे, तेही एत न्द समाप्त धाय ठे.

प्रश्न:-१०७ व्याख्यान करवाने योग्य कोण?

उत्तर:-आचारांगजीमां आपेखी प्रतमां पाने ! एह ने न्दव वचन जाणे ते उपदेश देवाने योग्य होय. ते सोल वचन निंदे मुज्जब.

१ एक वचनना शब्दो:-वृक्षा, पट, पट, नर, गुरु, ए संस्कृत. रु खो, घडो, पडो, नरो, चूरो ए प्राकृतजापा. जे जे एक वचन होय ते एक वचन जाणे.

२ द्विवचन जाणे, वृक्षो, घटौ, पटौ, गुरौ, ए संस्कृत जापामां. रुक्का, घडा, पडा, नरा, सुरा, ए प्राकृतजापा.

३ बहु वचन जाणे, वृक्षा, घटा, पटा, नरा, गुरा, ए संस्कृत. घडा, रुक्का, पडा, नरा, सुरा ए प्राकृतजापानां बहु वचन. ए द्विवचन साथे मज्जता ठे, प्राकृतमां बहु वचनना दाइ ब्रह्म नदी आवन.

४ स्त्री लिंग शब्द.

५ पुरुष लिंग शब्द.

६ नपुंसक लिंगना शब्द.

७ अध्यात्म वचन ते अंतरंगनुं वचन.

८ उपनीत वचन ते प्रशंसाकारी वचन.

९ अपनीत वचन ते परनी निंदानुं वचन.

१० उपनित अपनित वचन ते पहेसां प्रशंसी पढी निंदीए.

११ अपनित उपनित ते पहेसां निंदि पढी प्रशंसा करयी.

१२ अतित वचन ते गया कालनुं वचन. जेम गये काले अनं ता तीर्थकर थया.

१३ वर्तमान वचन ते वर्तता कालनो व्याख्या.

१४ अनागत वचन ते आवता कालनुं वचन, जेम आवते का ले तीर्थकर पडो.

१५ प्रत्यक्ष वचन ते एणे मने कह्युं ठे.

१६ परोक्ष वचन ते जगवान् कही गया ठे.

ए रूपनां सोखे वचन जाणे ते उपदेश शुद्ध दइ शके, ए ज्ञान बिना शुद्ध परूपणा वने नहि.

प्रश्न:—१०८ सिद्ध जगवान् कये अनंते ठे?

उत्तर:—समकित विचार गर्जित महावीरस्वामिना स्तवन ठा पेजा जाग बीजामां पाने ७४ए मे बीजा शास्त्रनी गाथा मूकी ठे, तेमां अनंती चोपे अनंते तथा पढवाइ पांचमे अनंते तथा सिद्धादि क आठमे अनंते कद्या ठे. तथा मतांतरे सिद्ध पांचमे अनंते कद्या ठ. पण विजयानंदसूरि महाराजना कदेवामां एम हतुं जे आठमे अनंते समजयुं सुगम पडे ठे. दिगंबरना शास्त्रमां पण आठमे अनं ते सिद्ध कद्या ठे.

प्रश्न:—१०९ पौषव कयोर लेवा ? अने तेनो काळ ही रीते ?

તત્તર:-શ્રાદ્ધવિધિમાં એકલા દિવસના ચાર પ્રહરનો કાલ ક છો તથા બેરો રાત્રીના પૌષ્પનો આઠ પ્રહરનો કાલ કહ્યો છે. પૌષ્પ લેવાની વિધિ પાને ૨૪૫ મે થતાવી છે. તે પ્રથમ પૌષ્પ લઈ, પટ્ટી ગફ પટ્ટીકમણું પઢિલેહણ કરે એ રીતે છે. ને એ રીતે કરે તો જ પૌષ્પનો ચાર પ્રહરનો કાલ પૂરો પાય. ને મોઢો લે ને મોઢો પારે તે ચાત પાઠમાં નથી. વાસ્તે મૂયે ત્વદય અગાથ પૌષ્પ લેવો તેજ યોગ્ય છે, ને પંચાશકમાં પૌષ્પ પારી પૂજા કરી પછી પૌષ્પ લેવાની મર્યાદ થતાવી છે, પણ તે પઢિમાધર આવકના સંબંધમાં છે, કારણ જે પઢિમાધરને પાઠલો પઢિમા સહિત છે. વાસ્તે તે પઢિમા સાચવવી તેથી તેમ વિધિ દર્શાવી છે. પઢિમાધર શિવાયના આવકને સારુ તો શ્રાદ્ધવિધિમાં કાર્યું છે એ જ રીતે છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૦ પૌષ્પમાં ચોમાસામાં આવક જૂમિ ઉપર સંપારો કરે કે પાટ ઉપર ?

તત્તર:-ચોમાસામાં તો પાટ ઉપરજ સંપારો કરવો કહ્યો છે. વિચારરત્નાકર ગ્રંથ કીર્તિવિજયજી મહારાજનો કરેલો છે, તેમા આવશ્યકની ચૂર્ણિનો પાટ લખ્યો છે. તેમાં કાષ્ટ આસનના આદેશ લેવાના કદ્યા છે. તેમ શ્રાદ્ધવિધિમાં પણ કહ્યું છે. વલ્લી આવકને સારુ પાટ પાટલા કરાવીને ટપાફરે આવકે મુકવા એમ પણ અધિકાર શ્રાદ્ધવિધિમાં છે. વલ્લી હુંડી પત્ર કરીને પ્રશ્ન રૂપ ગ્રંથ છે તેમાં ચોમાસામાં પાટ પાટલા ન વાપરે તેને પાસત્રો કહ્યો છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૧ સાધુજી પુસ્તક રાખે કે નહિ ?

તત્તર:-આ કાલમાં સાધુજી પુસ્તક રાખે એ અધિકાર તત્ત્વાર્થમાં પાને ૨૮૫ મે છે. તેમાં જણાવ્યું છે જે હુયમ કાલે ધારણાની સ્વામી તેથી આજ્ઞા કરી છે. વાસ્તે પુસ્તક રાખવાને દરકત નથી, પણ પોતાના શિષ્ય સારા ન હોય તે ઠતાં તે પુસ્તક શિષ્યને આપી જાયું ને તે વેચી સ્વાય એ યોગ્ય નથી. એ પુસ્તક સંઘના રુપિયાથી

લીધું છે તેથી પુસ્તક ઉપર માલકી સંધની રાખવી કે જેથી વગાડ થાય નહિ. શિષ્યને જાણવા જોઈએ તો આવક આપે, પણ વેચી શ્યાય એવા શિષ્ય હોય તો આવક તેને પણ પુસ્તક આપે નહિ. આવી રીતે સાધુજીએ રાખવી જોઈએ.

પ્રશ્ન:-૧૧૧ દેવતાને દેવી સાથે કામજોગ કેવી રીતે હોય ?

ઉત્તર:-ઋવનપતિ વ્યંતર જ્યોતસિ તથા મુવર્મ દેવલોક તથા જ્ઞાન દેવલોક સુધીના દેવતાને તો મનુષ્યની પેઠે જોગ છે, ને સનત્કુમાર માહેન્દ્ર દેવલોકવાલાને માત્ર સ્પર્શ કરવાનો છે. તથા બ્રહ્મ દેવલોક તથા લાંતક દેવલોકવાલાને રૂપ જુએ એટલો જ કામ છે. શુક્ર તથા સહસ્રાર દેવલોકના દેવતાને શબ્દ સાંનજવાનો વિષય છે. આનંદ, પ્રાણન, આરણ, અચ્યુત એ ચાર દેવલોકવાલાને એક ઘીજાનું મન મલવાનો વિષય છે, ઘીજા દેવલોક ઉપર સ્ત્રી નથી તેથી ત્યાંથી પોતાનું મન ફેરે, તેમ સ્ત્રી પણ મન કરે એટલે સંતોષ થાય છે, કારણ જે જેમ જેમ ઘીજા દેવલોકથી ઉપર ચઢતા જાય, તેમ તેમ વિષય કામના ટંઠી થાય છે. ને ધારમા દેવલોક પછી મન પ્રવેષક તથા પાંચ અનુત્તર ધિમાનના દેવતાને તો સમુજાની કામની જ્ઞાન નથી, થા અધિકાર પદ્મવણા સૂત્રની ઝાપેલી પ્રતમાં પાને ૭૭૮ મેં છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૨ દેવતા મનુષ્ય સાથે જોગ કરે ? તથા મુજ દારી રે આવે ?

ઉત્તર:-પદ્મવણાજીમાં ઝાપેલી પ્રતમાં પાને ૬૨૫ મેં તેજસ શરીરની અવગાહના યંગુલના અસંખ્યાતમા જાગની કહી છે. તેનું કારણ એ જાણવું જે, પૂર્વજન્મ સંબંધી મનુષ્યની સ્ત્રી ઉપર ગાઢ અનુરાગ હોય તો દેવતા દેવલોકથી આવીને તે સ્ત્રી સાથે જોગ કરે, ને જોગ કરતાં કાજ કરીને તે જ સ્ત્રીને પેટ તરત જન્મ થાય. આ રીતનો અધિકાર છે. તેથી સમજાય છે કે મૂજ દારીરે આવે તો તેજસ શરીરની અવગાહના યંગુલના અસંખ્યાતમા જામની હોય ને જોગની યાત

પણ એમાજ છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૪ ચંદ્રમા પૂનમ પછી થોડો ઠંકાતો જાય છે, ને શુદ્ધ ૧ થી ત્રણાડો થતો જણાય છે તેનું શું કારણ?

ઉત્તર:-જીવાનિગમસૂત્રમાં ઠપેલી પ્રતમાં પાને ૩૮૫ મે એ અધિકાર છે ત્યાં એવું કહ્યું છે જે, નિત્યરાહુ ને પર્વરાહુ એ બે પ્રકારના રાહુનાં વિમાન છે, તેમાં નિત્યરાહુ છે તે ચંદ્રમાના વિમાનથી નીચો છે ને એની ચાલવાની ગતિ એવી છે જે વદ ૧ થી ચંદ્રમાના વિમાન ની નીચે થોડો થોડો આવતો જાય તેમ ચંદ્રમા ઠંકાતો જાય. અમા સને દિવસે સર્વ પ્રકારે નીચો આવે છે તેથી વિઝ્રકુક્ષ ચંદ્ર દેખાતો નથી. શુદ્ધ ૧ થી નિત્ય દૂર રહતો જાય છે તે શુદ્ધ ૧૫ મે સર્વથા ચંદ્ર નીચેથી રહી જાય છે તેથી સર્વથા ચંદ્રમા દેખાય છે. ને પર્વરાહુ છે તે કોઈ વખત નીચે આવી જાય છે ત્યારે પ્રહણ થયું કહેવાય છે એ પ્રહણ થયું હોય તે વખત જન્મવું નહિ. એવી રીતે આશ્વિધિમાં કહ્યું છે. એ નિમિત્ત સારું નથી, એ કારણે મના કરી છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૫ આચાર્ય પંચ મહાવ્રત રહિત હોય તો તે આચાર્ય ગણાય કે નહિ?

ઉત્તર:-પંચ મહાવ્રત રહિત આચાર્ય હોય જ નહિ. પંચ મહાવ્રત રહિતને આચાર્ય પદવી આપવાની આજ્ઞા કોઈ ઠેકાણે નથી. વ્યવહારસૂત્રમાં મૂળમાં પાને ૨૪ મે એવું કહેલું છે જે વહુશ્રુત હોય ને મા પામૃપા બોલે, ઇત્સૂત્ર બોલે, પાપકર્મ કરી ખાજીધિકા કરે એવાને આચાર્ય પદવી, ઔપાધ્યાય પદવી, પ્રવર્ત્તકપણું સ્થવિરપણું ગણીપણું કોઈ પણ પદવી આપવી નહિ. તે જાવઢ્ઢીવ સુધી આપવી નહિ. ખા રીતની મર્યાદા છે. વલી પંચ મહાવ્રત રહિતને સાધુ ગણાય નહિ તો આચાર્ય તો કેમ જ ગણાય?

પ્રશ્ન:-૧૧૬ એવા ગુણવંત આચાર્ય ન હોય તો કેમ કરે?

ઉત્તર:-ઘણા ગુણી પુરુષો ક્રિયાવશાર કરી શુદ્ધ રીતે પોતે પ્રવ

बीजी त्रण गतिनुं न थाय. जे गति होय तेनो फेरफार थाय.

प्रश्न:-१११ वर्तमानकाले आयुष्य केटलुं होय ?

उत्तर:-जंबुद्वीपपत्रत्तिमां तो मुख्यवृत्तिये ठक्कष्ट एकसो बीश वर्षनुं कह्युं ठे. तेम घणा जीवने तो तेमज आयुष्य होय, ने ते प्रमा णे जणाय ठे. ने कोइक जीवनुं वधारे पण सांजलवामां आवे ठे. तेबीश उदयना यंत्रमां पहेला उदयमां ठेह्वा युगप्रधान स्वामीनुं आयुष्य एकसो अठ्ठावीश वर्षनुं कह्युं ठे. तेथी एम जणाय ठे के, कोइक पुरुषनुं एकसो बीश वर्ष करतां अधिक वर्षनुं पण होय. ते वात शतावधानी शा. रायचंद रवजीनाइए जइवाहुसंहिता जोइ इती. ते मां तेमना कहेवामां एवुं ठे जे धनलप्रमां जन्म होय तेकुंमलीमां चोखे मीननो गुरु होय ने अग्यारमे तुलानो शनी तथा शुक्र होय. एवी रीतना ग्रह होय ते अंशे करी बलवान् होय, बली आठमे कोइ ग्रह आवे नहि ने शनीनी के शुक्रनी दशमां जन्म थाय एवी रीतनो योग आवे तो बसेने दश वर्षनुं तेनुं आयुष्य थाय. माटे कोइक जी वनुं विशेष थाय ते पण शास्त्रमां अधिकार ठे. बली आवश्यकनी बावीश हजारि टीकामां आयरक्षितसूरि महाराजे इइनो हाथ जो यो तेमां बसे त्रणशे वर्ष सुधी जोइ पढी कह्युं जे, आ तो इइ ठे माटे विशेष पण थइ जाय. तो कंइ विरुद्ध नथी. परमात्मानां व चन केटलांएक बहु जीव आश्रित ठे. केटलाएक जीव अपेक्षित ठे ते गुरु परंपरागत ज्ञानवाला पुरुष जाणे, ते वर्तमानकालमां परंप रानुं यपार्थपणुं रह्युं नथी. आत्मारथी पुरुषने परंपरागत ज्ञान जाण नार गुरुनो योग मलतो नथी. पढी शास्त्रमां जे टीकाकारोए दर्शाव कखो होय ते जाणी शके ठे. बीजो इलाज नथी. ए पंचम कालनो प्रजाव ठे. वास्ते वे शास्त्रमां जूदो जूदो अधिकार जोइ श्रद्धाघ्नष्ट थ वुं नहि. ते वस्त्रेना आशय खोलवानी महेनत करवी. तेम करवायी कोइ शास्त्रमांथी अथवा कोइक पंथितथी खुलासो मली जशे.

પ્રશ્ન:-૧૨૨ શુદ્ધ અશુદ્ધ ક્ષાયક સમક્તિના જોડ કોઈ વેકાણે છે ?

ઉત્તર:-તત્વાર્થની ટીકામાં પાને ૨૭ મે તથા નવપદ પ્રકરણ ની ટીકામાં કેવલદ્વાની મહારાજનું શુદ્ધ ક્ષાયક સમક્તિ કહ્યું છે, ને વ્યસ્થ શ્રેણિકાદિકનું અશુદ્ધ કહ્યું છે.

પ્રશ્ન:-૧૨૩ ચાર અનુયોગ છે તેમાં નિશ્ચય કયા ? ને વ્યવહાર કયા ?

ઉત્તર:-આગમસાર તથા નવચક્રમાં તથા દ્વ્ય ગુણ પર્યાયના રાસમાં ચરણ કરણ અનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ધર્મકથા અનુયોગ એ ત્રણ વ્યવહારમાં કહ્યા છે. ને એક દ્વ્યાનુયોગ તે નિશ્ચયમાં કહ્યો છે. અને આચારાંગજીની શિલાંગાચાર્યકૃત ટીકામાં તો ચરણ કરણ અનુયોગને નિશ્ચયમાં કહ્યો છે ને બીજા ત્રણ અનુયોગ વ્યવહારમાં ગણ્યા છે. હવે એ વચ્ચેની મતલબ અપેક્ષિત સમજાય છે. આચારાંગજીનું કહેવું છે જે દ્વ્ય અનુયોગથી સ્વપરનું જ્ઞાન થયું, પણ પરનું ઠાંઢવું તે ચરણ કરણ અનુયોગથી છે. તે પર પ્રવૃત્તિ ઠાંઢે તો જ આત્મપ્રવૃત્તિ થાય. ને તે જ આત્મધર્મ છે વાસ્તે એ નિશ્ચય છે. વલી આગમસાર પ્રમુખનું કહેવું છે જે દ્વ્યાનુયોગનું જાણપણું કર્યું નથી ને દ્વ્ય ચારિત્ર પાલે છે, તો તે સ્વપરનું જ્ઞાન નથી તેથી આત્મા નિર્મલ ફી રીતે પશે? માટે દ્વ્યાનુયોગનું જ્ઞાન થયાથી સ્વધર્મ પરધર્મ જાણે છે, તેથી તે નિશ્ચય છે. એમ અપેક્ષાયે છે. ઘાકી વસ્તુપણે તો ખાંગલો તથા પાંગલો બે જૂદા જૂદા કામ કરવાની ઇચ્છા કરે તે સફલ થાય નહિ. જેમ કે પાંગલો ધ્યાંલે જુએ છે ને આગ લાગે છે પણ પગ નથી તેથી તે ચાલી શકતો નથી. તેથી તે પણ આગમાં બલી મરે. વલી આગ લો છે તે આગ જોડ શકતો નથી, તેથી તેને પગ છે પણ ચાલી શકવાનું તેના મનમાં આવે નહિ. તેથી તે પણ વલી મરે. તેમ એકજા જ્ઞાનવાસો પાંગલો જેવો છે. જેમ પાંગલો ખાંધલાને કહે જે આગ લા

પ્રશ્ન:-૧૨૧ દેરાસરનાં સ્વાત્મમૂર્તિ કરવાની જગ્યા જોવાની રીત જૈનની ને અન્યદર્શનની સરસી છે કે કેમ?

ઉત્તર:-કાલીદાસ પંક્તિ વિક્રમરાજાના ધવસરમાં ધયા છે. તેમણે જ્યોતિર્વિદાનરણ નામનો જ્યોતીષ શાસ્ત્રનો ગ્રંથ કહ્યો છે તેની ટીકા જૈની આચાર્યની કરેલી છે. તેમાં જૈનની રીતી જૂદી વતાવી છે તેમજ આરંજસિદ્ધિ નામે જૈનગ્રંથમાં પણ છે. વલી જ્યોતિર્વિદાનરણ ગ્રંથમાં પ્રતિષ્ઠાના નક્ષત્રમાં પણ જૈનનાં નક્ષત્ર જૂદાં કહ્યાં છે. તેથી હુંડીયાને પણ સમજવું જોઈએ ઊંચેકે અન્યદર્શનની પણ છે. જાર વર્ષના ઘાશરા ઉપર જિનચૈત્ય સિદ્ધ કરે છે.

પ્રશ્ન:-૧૨૨ સામાયકમાં ઘડી રાખે છે તે આજ્ઞા છે ?

ઉત્તર:-ઘંઘારવૃત્તિમાં ઘડી રાખવાની કહી છે ને તેમાં નીશી ધજીની ચૂર્ણિની સાક્ષી ખાપી છે.

પ્રશ્ન:-૧૨૩ શ્રાવકને ચરવલો મુહપત્તી રાખવાની મર્યાદા શાસ્ત્રમાં છે ?

ઉત્તર:-આવશ્યકનો વાતાવબોધ યજ્ઞવિજયજીકૃત છે તેમાં તથા અનુયોગદ્વારની ઘપેલી ટીકામાં પાને ૩૮ મે છે. વલી શ્રાદ્ધવિધિ નિશ્ચય ગ્રંથમાં અચલગચ્છની ચર્ચામાં પણ સારી પેઠે સ્થાપના કરી છે.

પ્રશ્ન:-૧૨૪ શ્રાવકને સૂત્ર વાંચવાની આજ્ઞા છે કે નહિ?

ઉત્તર:-શ્રાવક અથવા સાધુએ દરેક चीज ગુરુ પાસે જણવી પણ પોતાની મેલે જણવી નહિ. તે સારુ વિશેષાવશ્યકમાં કહ્યું છે જે સામાયક અધ્યયન જણવું તે ગુરુ પાસે, પણ પુસ્તક ચોરીને નહિ. માટે પોતાની મેલે તો વંચાય નહિ, ને સૂત્ર વાંચે તેનો આશય વરાવર વેસે નહિ તો ઇત્સૂત્રનો દોષ લાગે ને વલી શ્રાવકને આવશ્યકસૂત્ર તથા દશવૈકાલીકનાં ચાર અધ્યયન સુધી તથા આવશ્યકસૂત્ર જણવાની આજ્ઞા પ્રજુએ કરી છે, વલી શ્રાવકને અર્થના ગ્રહણ કરનાર કહ્યા છે. એટલે ગુરુ અર્થ સંજ્ઞાએ તે સાંજ્ઞે એટલે શ્રાવકને સૂત્ર વાં

ચવાની આજ્ઞા સંજવતી નથી, પ્રકરણ ગ્રંથ ઘણા છે તેમાં પૂર્વાચાર્યે
 સર્વ રચના લાવી મૂકી છે તે જણે પણ છે. હાં કોઈને શંકા પડે જે
 આનંદાદિક શ્રાવક શું જણતા હશે? તે વિષે વિશેષાવશ્યકમાં શ્રુત
 જ્ઞાનના જ્ઞેદ ચાલ્યા છે. તેમાં ઉપાંગસૂત્રનો અધિકાર પાને ૧૩૧ મે
 છે તેમાં પ્રશ્ન થયું છે જે ઉપાંગાદિકની રચના શું કરવા કરી? તેના
 ઉત્તરમાં કહ્યું છે જે સાધ્વીને દૃષ્ટિવાદ જણાવવું નહિ ને તે દૃષ્ટિવાદ
 ના નાવ જાણ્યા વિના બોધ કેમ થાય? તે સારુ સાધ્વી શ્રાવકને અર્થ
 ઉપાંગાદિકની રચના કરી છે. આ જગ્યા ઉપર શ્રાવકનો શબ્દ છે પણ ઉ
 પાંગ વેદ સૂત્ર વિગેરે જણાવવા સારુ વ્યવહાર સૂત્રમાં મુનિને કેટલા કેટ
 લા વર્ષની દીક્ષાપર્યાય થાય ત્યારે જણાવવાં કહ્યાં છે તેથી ઉપાંગની પણ
 શ્રાવકને આજ્ઞા નથી પણ શ્રાવક પયત્રા જણતા હશે એમ જણાય છે.
 હાલમાં પણ ચત્તસરણ પયત્રાદિક શ્રાવક જણે છે. તેમ તે પુરુષો
 જણતા હશે એમ લાગે છે. હાં કોઈ એમ કહેશે જે તમો એ સૂત્રની
 સાહ્યો નાંખી છે તે કેમ જાણી? તે વિષે જાણવું જે મ્હારી બાલબુદ્ધિ
 ના બલતમાં મારા મનમાં એમ આવ્યું હતું જે અર્થના પ્રદાન કરના
 ર કહ્યા છે, માટે આપણે મૂલસૂત્ર ન ચાંચવાં. અર્થ જોવાને હું હર
 કત છે? એમ જાણી સૂત્રો ચાંચ્યાં હતાં. પણ સૂત્રના ગદ્યન અર્થ જોઈ
 હવે મ્હારા મનમાં આવે છે કે વીતરાગના આગમની ગદ્યન ઈંડી મલી
 ન આરંભી સંતાર મૂઠિત શ્રાવક ઠાો ગીતે જાણે? તો કંઈનું કંઈ ઘા
 રણ કરે તો અજ્ઞા દ્રષ્ટ થાય. માટે પ્રજ્ઞીએ નિષેધ કર્યો છે તેજ યો
 ગ્ય છે. એક આવશ્યક જણે તો તેમાં વહુ પ્રકારનું જ્ઞાન થઈ જાય
 વાસ્તે પ્રજ્ઞની આજ્ઞા વહાર કામ કરવું નહિ, તેમ સના નમદ્ધ તો
 મેં સૂત્ર ચાંચી સંજલાવું નથી. તે તો ગ્રંથોજ ચાંચું છું. ને ને તો
 આજ્ઞા શાસ્ત્રમાં છે પણ તેમાં આજ્ઞા વિરુદ્ધપણું ઇટલું છે જે ગુરુ પા
 સે નણેલાં ચાંચવાં જોઈયે. પણ પંચમ કાલના પ્રજાવે ગુરુની જોગ
 વાડની ચામીને સીધે ચાંચવું પાય છે તે પ્રજ્ઞ સ્વીકારે તો સત્ય છે.

કારણ જે ઇચ્છામ ઠોઢવાથી અજ્ઞાનતા ટલતી નથી તેથી ન ચાલે કરવું પડે છે ને જે પુરુષ ગુરુ પાસે ધારીને ઉપદેશ વિગેરે દે છે તેમ ને ધન્ય છે. મ્હારો એવો જાગ્યોદય થશે તે દિવસ ધન્ય માનીશ. હાલ પણ કોઈ કોઈ ઉત્તમ પુરુષ મળે છે તેમની સમીપમાં જે જે ધારણ થાય છે તે કઠ્યાણકારી માનું તું ને તે શિવાય પોતાની મેઝે જે વાંચું તું તેમાં પ્રજ્ઞા આજ્ઞા વિરુદ્ધ થતું હોય તે ત્રિવિધે ત્રિવિધે મિદ્ધામિદ્ધાદં વેદં તું. ચલી યોગશાસ્ત્રની ટીકામાં પાને ૧૦૭મે સામાયકના અતિચારમાં કહ્યું છે ને શાસ્ત્રની ગાથા મૂકી છે તે ગાથામાં કહ્યું છે જે ન કરવું તે કરતાં અવિધિયે કરવું શ્રેષ્ઠ છે. એ થાવારે ગુરુ પાસે વાંચ્યા વિના બેસી રહેવું પ્રમાદ કરવો તે કરતાં ગુરુ મહારાજની પાસે વાંચવાની ઇચ્છા રાખી યોગ ન મળે ત્યાં સુધી પ્રમાદમાં કાલ ન જાય તે સારું વાંચું તું ને તે હીતકારી માનું તું.

પ્રશ્ન:-૧૩૫ જૈનમાં લાખો રૂપીયા બીજા ગુજ્ઞ માર્ગે વપરાય છે તેવા જ્ઞાનમાં નથી વપરાતા તેનું શું કારણ ?

જવાબ:-જૈનધર્મનું મૂલ સ્વરૂપ જાણવું નથી તે પુરુષે એમ તા મનવું. જૈનમાર્ગ જાણ્યો હોય વા જૈનધર્મનું જાણવળું થવાનું નહીં. ક્યાં હોય, વા થોડા જવમાં પાર પામવાનો હોય તેને તો અવશ્ય જ્ઞાન ઉપરજ લક્ષ્ય થાય. કારણ જે આત્માનું કેવલજ્ઞાન અવરણું છે તે પ્રગટ કરવું. તેનું મુખ્ય સાધન શ્રુતજ્ઞાન છે. કેમકે કેવલ જ્ઞાન પામતાં પહેલાં ક્ષપકશ્રેણી માંડે છે તે ક્ષપકશ્રેણીમાં પ્રથમ શ્રુતજ્ઞાનથી ચિંતન કરે છે પછી અર્પૂર્વ જાવ પ્રગટ થાય છે ને સ્વાત્મિક ધ્યાન થાય છે માટે એ સર્વ થવાનું કારણ શ્રુતજ્ઞાન છે ને તે શ્રુતજ્ઞાન જ્ઞાનાવર્ણી કર્મના ક્ષયોપશમથી થાય છે, જ્ઞાનાવર્ણી કર્મનો ક્ષયોપશમ જ્ઞાન જળવાથી, જ્ઞાન જળાવવાથી, જ્ઞાનનાં પાઠ કરવાથી, જ્ઞાનજાનનો તથા જ્ઞાન જે પુસ્તકો, વા જ્ઞાનના ઉપગરણો તેનો વિનય કરવાથી, વા પુસ્તકો સમ્રાવવાથી તથા વિચારો

लान काटवी ने श्रावकोने जणाववा, तन मन धने धन ए त्रण
 प्रकारे शक्ति होय ते प्रमाणे ज्ञाननी पोताने तथा परने वृद्धि
 धाय एवी प्रवर्तना करवी, तेथी ज्ञानावर्णी कर्मनो क्षयोपशम
 धाय ने ज्ञान प्रगट धाय, जेने धननी शक्ति होय ते धन
 ज्ञानना काममां वापरे, जेते शरीरनी शक्ति होय ते शरीरधी ज्ञान
 नी संजाल राखे, जेटली जेटली बने एटली शरीरधी सेवा शक्ति
 करे, जे जे ज्ञान संबंधीना कामनी महेनत करवानी होय ते करे,
 बली मननी शक्तिवाजा एटले जणेली होय ते बीजाजने जणावे दृ
 ष्टांत युक्तिये करी जेम समजे तेम समजाववानो उद्यम करे, पोतानुं
 काम ठोडीने पण परने ज्ञाननो लान थतो होय ते उद्यम करे, पण
 स्वार्थज करया करे नहि, आ लक्षणो ज्ञान निकट धवानां ठे, माटे
 नजीकमां ज्ञान धवावाला तो आ रीते बरें एटले ज्ञानना काममा
 जरूर पैसा वापरे पण जेने ज्ञान प्रगट धवुं दूर ठे ते जीवो तो विचि
 त्र काम करे ठे, केटलाएकने में समजाव्या ठे तेमणे मने जवाब दी
 धो के शास्त्र तो घणांज ठे तेने आ दुनियामां वांचनार कोण ठे ?
 घणांए पुस्तको सडी जाय ठे, बली कोइ कहे ठे जे थमने कंइ ज्ञ
 णतां आबडतुं नथी एटले पुस्तकने शुं करीए ? थावा थनेक प्रकार
 ना जवाब भजानपणे आपे ठे, बली शासनमां केटलाएक कारजारी
 होय ठे तेमना तावामां पैसा होय ठे ते पैसा एकठा करी वधारे
 जाय ठे पण ते पैसामांथी ज्ञानना काममा खरचता नथी, व्याज उं
 पजावी पुंजी वधारे जाय ठे, कोइ ज्ञानमां खरचवानी प्रेरणा करे ठे
 तो पण पोताने ज्ञानावर्णी कर्मनो उदय ठे तेना प्रजावे उत्साहे पा
 रका पैसा पण ज्ञानमां खरचता नथी ने वगर कारणे जीव ज्ञानावर्णी
 कर्म बांधे ठे, ए जीव उपर पण ज्ञानवाने तो करुणा लाववी, पण
 छेप लाववो नहि, कारण जे ए जीव शुं करे ! कर्मराजा मार्ग आपे
 नहि ने आ नवमां तो समकित विना बुद्धिवान गणायो ठे पण एनी

નવિતવ્યતા. એવીજ છે કે આવતે જવે જ્ઞાન વિશેષ શ્રવણ જવાનું
 છે તેથી એ વિચારાની બુદ્ધિ એવી થાય છે. વલી જ્ઞાનવંતોએ એવાને સ
 મજાવવા જોઈએ, પણ પ્રાયઃ કેટલાએક કારજારીનું ધનવાન હોય
 તેથી તેમને કહેવા જઈએ તો ઝલટો વધારે દ્રેષ પ્રાપ્ત થાય એટલે જ્ઞા
 નવાનતે પણ મુગા ઘેસવું પડે છે. હવે પૈસાના આપનાર માણસ તો
 જ્ઞાનમાં સ્વચ્છવા આપે છે તે ઘટાં તે પૈસા ન સ્વચ્છવાથી તેમનો વિશ્વા
 સ ઘટી જાય છે. વલી એવી સ્વચ્છ પડવાથી જે પૈસાના સ્વચ્છનાર હો
 ય છે તે પણ જ્ઞાનના કામમાં સ્વચ્છતા નથી ને કહે છે જે જ્ઞાનના પૈસા
 અમે આપીએ તે સ્વચ્છ પડે, આમ વિચાર લઈ જ્ઞાનના કામમાં પૈસા
 સ્વચ્છતા બંધ થઈ જાય છે. આવાં અનેક કારણો મળવાથી જ્ઞાનમાં
 પૈસા સ્વચ્છવા બંધ થઈ ગયા છે પણ એમાં ફલાજ નથી, પણ આત્મા
 ર્થિને તો સાત ક્ષેત્ર છે તેમાં ત્રણ ક્ષેત્રને સંજ્ઞાવનાર જ્ઞાન છે માટે
 જ્ઞાન જેવું કોઈ પણ ક્ષેત્ર નથી. મરણ વચ્ચે પણ જીવો લાખો રૂ
 પીઆ માન પ્રતિષ્ઠાને અર્થે ગુન કામોમાં વાપરે છે પણ જ્ઞાનમાં વા
 પરતા નથી. તેમ આત્માર્થીએ કરવું નહિ. આત્માર્થીએ તો વધારે જાગ
 એમાં વાપરવો, કારણ જે વીજા ક્ષેત્રમાં કેટલાએક આત્માર્થે કેટલા
 એક માન સારુ પણ સ્વચ્છનાર છે. તેથી તે કામો તો ચાલ્યા કરે છે
 તેમાં અડચણ નથી. ને આ જ્ઞાનક્ષેત્રમાં તો મોટી અડચણ છે કે
 જ્ઞાનના જૂના જંમરો છે તેમાં કેટલાએક જંમરો એવા ફેલીયા તથા
 સાધુ-પાસે છે કે કોઈ વાંચવા માગે તો એક પાનું પણ આપતા નથી
 ને પુસ્તક સ્વચ્છ જાય છે. હવે એ પુસ્તકથી તો કંઈ ઉપકાર થનાર
 નહિ. વલી કેટલાએક જાગ્યશાલીના હાથમાં છે તે પુસ્તક આત્માર્થિ
 ના ઉપયોગમાં આવે છે. પણ સર્વ વસ્તુની કાલસ્થિતિ છે માટે એને
 પણ વધારે કાલ થવાથી નાશ થવાનો સંજ્ઞ છે. ત્યારે જો નવાં ન
 વાં લખાતાં જતાં હોય તોજ આગલ પાછલ એમને એમ ચાલ્યા કરે,
 પણ તેમ ન થાય તો હાલમાં પણ કેટલાએક જ્ઞાનનાં નામ છે ૫

આ તે પુસ્તક મલતાં નથી. કેટલાંએક અધુરાં પુસ્તકો છે, કેટલાંએક પુસ્તકોને ઇષેડે ટાંચી ગઈ છે ને જીર્ણ થયાં છે એમ 'વન્યું' છે. ઘંટી 'એ' વું કોઈ પણ સ્થાનક નથી કે સર્વ પુસ્તકો એક જગ્યાથી મળી શકે. આ દશા પુસ્તકોની પણ છે. માટે આત્માર્ષિએ 'તો જેમ 'ધને તેમ જ્ઞાનમાં સ્વરચ કરી સર્વ પુસ્તકો એક ઠેકાણેથી નીકળે એમ 'કરવું' જોઈએ. આ કામ મોટા ધનવાનનું છે અગર તો ઘણા માણસ મળી કરે, અગર તો જ્ઞાનના પૈસા હોય તેમાંથી કરે, પણ આ વિચાર જે ને જ્ઞાન ધવાનું નિકટ હશે તેને સૂઝશે. વીજાને સૂઝશે નહિ. કારણ જે મને તો મારા જાગ્યોદયથી હું દશ વર્ષનો થયો ત્યારથી જ્ઞાનમાં પૈસા સ્વરચવાની બુદ્ધિ એવી થઈ જે જેટલા પૈસા જ્ઞાનમાં સ્વરચું એટલા વીજા કામમાં સ્વરચવાનું વિચિત્ર ન હતું, પણ એવી બુદ્ધિ ધવાથી મારા ગામમાં કોઈ જાણવાનારનો યોગ નહિ. મુનિ મહારાજનું આવા ગમન નહિ તેમ આવક જાણેલા પ્રેરણા કરનાર મલેશા નહીં, તેમ ઘટાં પણ નામ માત્ર કંઈક જૈનધર્મનું જ્ઞાન મળ્યું. તે સર્વ ફાલ જ્ઞાન ઉપર પ્રેમ થવાનું છે.

વલી ઇમ્પ્રેજ લોક પરદેશી છે, ધર્મ પણ જૂદો છે તો પણ આ દેશના માણસોને કલાત્ત પ્રમુખ જાણવા સારું હજારો રૂપિયા સ્વરચે છે તો તેથી તે લોકને કેટલો દુષોપદામ થયો છે કે અનેક પ્રકારની વગર જોડેલી કલાત્તે ખોલી કાઢે છે ને અનેક વસ્તુ નવી ઉત્પન્ન કરે છે કે જેનું કૃત્ય સમજી શકાતું નથી. એટલી વધી તેમને બુદ્ધિ મલવાનું કારણ એટલું છે કે જ્ઞાનનું ઝત્તેજન કરવામાં અત્યુત્સાહ છે. એ ઉપરથી વિચારવાનું છે કે સંતારી જ્ઞાનના ઉત્સાદથી એટલો જ્ઞાન મળે છે તો વીતરાગના જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરવાથી કેટલો લાભ પાવે? માટે આત્માનું દિત કરવા પોતાના ઓકરાને તથા પરને દિત પાવે તે સારું જૈનશાસ્ત્ર જાણવાં. જૈનશાસ્ત્ર જાણવાથી બુદ્ધિ સર્વ કામમાં વૃદ્ધિ પામશે અને જાણવાનારને જ્ઞાન પડે. વલી પુસ્તક બ

भडतां होय तो तेनी संजाल करवी. जैननां सर्व शास्त्र अमरपद पा मे एम करचुं जोइए. पंजाब देशयी आत्मारामजी महाराजजी सा हेव गुजरातमां आव्या ने शास्त्र हतां तो जोयां. तेथी ज्ञान मेखवी सर्व देशमां उपकार कखो. वली यवनना मुलकमां पण एत साहे वे जैनधर्म प्रसिद्ध कखो ने जैननुं बहुमान कराव्युं तेमां निमित्त कारण शास्त्र हतां तो वन्युं, नहि तो वनत नहि. माटे आपणने वां घतां न आवडतुं होय तो ते लक्ष लेवो नहि. पुस्तक हशे तो वांच वाथी घणा पुरुषने लाज थशे.

प्रश्न:-१३६ नात्रां करवानो रीवाज हिंडमां नथी ने स्त्रीयो बालहत्या करे ठे, तो नात्रानो धारो होय तो सारो के नहि?

उत्तर:-नात्रां करवानी रीत धर्मथी घणीज विरुद्ध वे. वली त मे बालहत्या थाय वे तेथी नात्रां थवाथी घटवानुं समजो ठो, पण म्हारे एक शेसन जडज साहेव साथे यातचित्त थइ हती. तेमने में पूठयुं हतुं के आपनी आगल खूननां काम आवे ठे तेमां स्त्रीयो नी खटपटनां खूननां काम वधारे आवे ठे के ते शिवायनां खूननां काम वधारे आवे ठे? तेमणे तेनो जवाब आप्यो के स्त्रीतुनी ख टपटनां खून वधारे थाय ठे. बीजो सवाज पूठयो जे जेनी नातमां नात्रां थाय ठे तेनां खून स्त्रीयोथी वधारे थाय ठे के नात्रां नहि करनारनी नातमां वधारे थाय ठे? तेना जवाबमां जडज साहेवे फरमाव्युं जे नात्रावालांनी नातनी स्त्रीयो ना संबंधनां खून वधारे आवे ठे. हवे आ उपरथी विचारवानुं जे स्त्री यो जेवी निर्दय जात बीजी नथी. एक शास्त्रमां कथा वांची ठे तेमां एक राजा दशराने दिवसे माताने नमवा गयो, माताए आशिष आ पी जे स्त्री जेवी ठाती थजो. ते राजाने नहि पसन पडवाथी मा ताने पूठयुं जे आ आशीष केम आपी? माताए कह्युं जे स्त्री जेवी जती पुरुषनी नथी तेथी आशीष आपी ते तने बतावुं. तुं हूकम के

ख के जे पोतानी स्त्रीनुं माथुं लावे तेने अरधुं राज्य आपुं. ते प्रमाणे
 राजाए कखुं पण कोइ पुरुष माथुं लाव्यो नहि. बीजे दिवसे ढंढेरो
 फेरव्यो जे जे स्त्री पोताना घणीनुं माथुं लावे तेने अर्ध राज्य आपुं.
 ते सांजली घणी स्त्रीयो घणीनां माथां लावी. राजाना मनमां आ
 व्युं जे स्त्री जेतुं क्रूर कोइ नहि. आ कथा उपरयी समजवुं के स्त्रीने ना
 आनी वूट मले तो आवा क्रूरता बापरे ने पुरुषने परणवानी वूट वे
 तो पण क्रूरता बापरे नहि ने स्त्री निर्दयता बापरे. माटे नातरांनी
 वूट नथी. तेथी पोताना घणीनुं खून करतां करावतां पोतानो लाज
 तपासे वे के जन्म पर्यंत पहेरवा उठवानुं खावानुं सुख जतुं रदेशे ने
 रंभापो जोगववो पढशे. तेथी वनता सुधी खून करे नहि. ने नात्रांनी
 वूट होय तो ए घणी मरी जशे तो हुं नातरे जशश ने बीजो घणी क
 रीश एटले पोताना सौजाग्यपणाना सुखमां खामी पढवानी नथी
 तेथी घणीने मारी नांखतां विदे नहि तो महोटा माणसनां मरण
 करे. बली बालहत्या तो घटेज नहि कारण जे हालमां नात्रां नथी क
 रता तो पण वर नहि मलबापी केटलीएक न्यातमां कन्याउ महो
 टी करवी पडे वे. ने ज्यारे नात्रां धाय स्थारे तेने बदले बली तेटली
 कन्यानो वधारो धाय ते मोटीउ धाय तो ते सारी चालनी न रहे.
 तेथी ते गर्जपात करे. हालमां म्दारा सांजलवामां आव्युं वे के शलां
 हमां कुंबारीउ घणी वे ते बालहत्या करे वे. तेमज अहीं उंची न्यात
 मा नात्रां नथी थतां, ते धाय तो बालहत्याने म्होटानी हत्या बने जा
 री धाय. माटे पूर्वना पुरुषोए जे रीवाज राखेखो वे तेजसारी वे.
 कोइ एम सवाल करशे जे ब्राह्मणमां असल नात्रां थतां हतां ते विपे
 जाणवुं जे हाल जेम केटलाएक माणस नात्रामां फायदो माने वे
 तेम ते वखतमां पण माननारा हशे. तेमणे तेम कखुं हशे तेमज
 बालहत्या तपा जुवानहत्या वे विचारनार म्दारा पुरुषे ए बात अंगी
 कार न करी ते बहिबट चालु रह्यो ते आज चाले वे. ते फेरववामां

કંઈ ફાયદો નથી પણ નુકશાન છે. વલી થાપણે જૈનધર્મીને તો જેમ વિષય ઘટે કામથી મુક્ત થવાય એમ કરવું છે ને તે પ્રત્યક્ષ જોડાઈએ કે જેટલી વિષવા વાંચત ધર્મ સાધન કરે છે ને જેટલી સંતાર ઓઢી સંપમ લે છે તેટલી સૌનાગ્યવતી સ્ત્રીઓ કરી શકતી નથી. જવરા ઇંધી શીલ, કુલની મર્યાદથી પાલવાથી પણ મહાનિશીધજીમાં ધન્ય કૃતાર્થ કહેલ છે માટે શીલ પાલવાનો મ્હોટો ફાયદો છે તે પ્રટ કી જાય. ને ઘણી એક વિષવાત્ત તો જાવે છે કે મ્હારે જ્યાં સુધી સ્વામીનો યોગ હતો ત્યાં સુધી તો મ્હારું ચિત્ત વિષય ત્યાગ કરવાનું પતું ન હતું. પણ હવે સહજે સ્વામીનું કારણ ટૂટી ગયું એટલે સહજે મ્હારાથી શીલ પલશે એવી સુંદર જાવનાત્ત જાવે છે. આત્માને નિર્મલ કરે છે તે નજરે જોડાઈએ. વલી જેની નાત્યમાં નાત્રાં પાય છે તેને આ વજા વનવાની નથી તેમાં પણ કુલવાન હોય છે તે નાત્રાં કરતા નથી તે પણ જોડાઈએ તેથી એમાં લાજ દર્શાવે છે તે યોગ્ય નથી.

પ્રશ્ન:—૧૨૭ આત્મા નિર્વિકલ્પ છે કે સવિકલ્પ છે ?

ઉત્તર:—આત્મા નિર્વિકલ્પ છે. વિકલ્પ કરવા તે જડની સંગતે આત્માનો ઉપયોગ વગડવાથી પાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૨૮ વાર જાવના તથા ચાર જાવના જાવવી એમાં પણ વિકલ્પ કરવામાં આવે છે ?

ઉત્તર:—એ વિકલ્પ છે તે નિર્વિકલ્પદશાને લાવનાર છે. એ પ્રથમ અવસ્થાએ આદરવા યોગ્ય છે. જ્યારે શુદ્ધધ્યાનનો બીજો પાલો ધ્યાય છે. તે વચ્ચે અજેદ જ્ઞાન પાય છે. ત્યારે વિકલ્પ ટલી જાય છે. પણ શુદ્ધધ્યાનનો પહેલો પાલો ધ્યાતા પહેલાં શ્રુતજ્ઞાનનું ચિંતન થાય છે, તેનાથી અસંગ અનુષ્ઠાનરૂપ એટલે કુંજાર જેમ ચક્ર હસાવે પઢી એની મેજે ચક્ર ફર્યા કરે, તેમ શ્રુતજ્ઞાનથી વિચાર્યા પઢી સદ્જદશા પ્રગટ થાય છે તેથી સ્વજાવિક ધ્યાન થાય ત્યારે અજેદ જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. ત્યાંથી નિર્વિકલ્પદશાના અંશ પ્રગટ થતા જાય

હે. પણ જ્યારે ઘીજો પાયો ધ્યાય છે ત્યારે વિશેષનિર્વિકલ્પતા પ્રગટે
હે અને જ્યારે કેવલજ્ઞાન પ્રગટે છે ત્યારે પૂર્ણ નિર્વિકલ્પવદશા પ્રગટે છે.

પ્રશ્ન:-૧૩૯ કેવલજ્ઞાન તો નિર્વિકલ્પવદશાથી પ્રગટે છે ત્યારે
વિકલ્પ રૂપ જ્ઞાવના તથા પૂજા પ્રતિક્રમણ કરવું એ તો વધારે વિક
લ્પ સહિત રહ્યું. તે કરવાથી શું લાજ ?

ઉત્તર:-જ્ઞાવના વિગેરે જે જે કરણી છે એમાં પણ અંશે અંશે નિ
ર્વિકલ્પવદશા પાય છે. પૂજાની વસ્તુ લાવવા ફળ વપરાય, એ ફળ
ઠપરથી મૂર્તિ ઉતરે છે તે નિર્વિકલ્પવદશાના અંશ પ્રગટે છે. વલી સં
સારનો રાગ વૂટે ત્યારે પ્રજુ ઠપર રાગ ધાય છે. ત્યારે સંસાર ઠપરથી
જેટલો જેટલો રાગ વૂટે એ નિર્વિકલ્પ અંશ છે. વલી દેહ પૂજામાં વપ
રાય છે તે વચ્ચે વિષયમાં વપરાતો નથી તે વિષયમાં વાપરવાની ઇચ્છા
વૂટી એ નિર્વિકલ્પ અંશ છે તેમજ પદિક્રમણમાં પણ સંસાર ઠપરથી
ચિત્ત સ્વદેહે છે, ને પુરુષવદશાથી જ્ઞાવ ઉતારી ઘતો અંગીકાર કર્યાં
છે તેમ ઠતાં પણ કંઈક ચિત્ત પસટાઈ જવાથી પરજ્ઞાવની પ્રવૃત્તિ ક
રવાથી દૂષણ લાગે છે તે ચિત્ત સ્વાત્મવદશાનું ઘવાથી રુચતા નથી
તેથી પરજ્ઞાવ વૃત્તિની નિંદા કરે છે ત્યારે તે નિંદા કરતાં પુરુષ વ
દશાનું ચરુચકપણું જે બને છે ને નિજ સ્વજ્ઞાવ સન્મુખ ધાય છે તે પણ
નિર્વિકલ્પવદશાના અંશ છે. તેમજ પૌષ્ઠમાં અને જ્ઞાવના જ્ઞાવે છે તે
જ્ઞાવનામાં જ્ઞાવવાનું કારણ એટલુંજ છે કે પુરુષવદશા જે વિજ્ઞાવવ
દશા વિકલ્પમય તેમાં બનાવીના અન્યાસથી મ્હારાપણું માન્યું છે તે
સહી જાય ત્યારે વિજ્ઞાવ વસ્તુ આત્માને સારી ન લાગે, ને બનાવિ
ની સારી લાગતી હતી તે કંઈક મિષ્ટાત્વ પુરુષ સ્વત્ત્વાથી ધાય છે.
જેટલા મિષ્ટાત્વના પુરુષ સ્વદશા તે સ્વાત્મજ્ઞાવમાં વર્તવાના જ્ઞાવ
છે તેટલા નિર્વિકલ્પ અંશ પ્રાપ્ત ધાય છે. માટે જે જે જીવ ધર્મતાયન
આત્મ સન્મુખ પડેને કરે છે તેમાં અંશે અંશે નિર્વિકલ્પવદશા પ્રાપ્ત
ધાય છે. તેમજ જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર વાંચવાં એ પણ આત્માની સ્વદશાનો

ચિંતાર કરીએ તો નિશ્ચય નયે આત્મા કેવલજ્ઞાનમય છે તેને ન
 ણવું શું? પણ આત્મા કેવલજ્ઞાનમય છે તે જ્ઞાત્ર સાંજલવાથી ને વાંચ
 વાથી જાણે છે. હવે ડહાં પણ અનાદિકાલનો જીવનો ઉપયોગ જ્ઞા
 ત્ર સાંજલવા વાંચવાનો આત્મા જાણવા અર્થે હતો નહિ, પણ જ્યારે
 આત્માની સાથે આવરણ કરનાર મિથ્યાત્વના પુરૂજ્ઞ હતા તે જ્ઞાત્ર
 ત્યારે આત્મધર્મ જાણવાને માટે જ્ઞાત્ર સાંજલવા વાંચવાની રુચિ થ
 ડ ત્યારે ડહાં પણ આત્મા નિર્વિકલ્પમય હતો તેના અંશ જુલ્લા થયા
 પઠી અનુક્રમે જેમ જેમ જ્ઞાત્ર સાંજલવા મનન કરવાનું વિશેષ થયું,
 તેમ તેમ આત્માનાં આવરણ જ્ઞાત્રતાં ગયાં તેમ તેમ જીવ નિર્વિકલ્પ
 થયો. પણ જીવને પ્રથમથી જ નિર્વિકલ્પદશા થતી નથી. માટે નિ
 વિકલ્પરી પુરુષોએ જેમ અનુક્રમે ગુણસ્થાનકો જ્ઞાત્રવાં છે તે પ્રમાણે
 અનુક્રમે ગુણસ્થાન જઠી નિર્વિકલ્પી પુરુષ જે જ્ઞગવાન્ તેમણે વ્યવ
 હાર રૂપ જઠવાની રીતી દર્શાવી છે, તેના અર્થે જીવ જ્ઞત્તે છે તેને તે
 માં જેટલી જેટલી નિર્વિકલ્પ અંજાની દશા પ્રગટે છે તેથી તે અજ્ઞાન
 દિત થાય છે અને દેવપૂજા આવકનાં વ્રત મુનિનાં વ્રત પ્રતિક્રમણ જ્ઞા
 વના ધ્યાનાદિક સર્વે કરણી પોતાની નિર્વિકલ્પદશાને સારુ કરે છે
 એમ કરતાં કરતાં અનુક્રમે નિર્વિકલ્પદશા પૂર્ણ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૪૦ આત્મા પરજ્ઞાવનો અકર્તા કહ્યો છે ને આ પ્રવૃત્તિ
 તો કર્તાપણે થાય છે તે કેમ?

જ્ઞાત્ર:—તમારી વાત સત્ય છે. નિશ્ચય નયે આત્મા પરજ્ઞાવનો
 અકર્તા છે. તેમજ વ્યવહાર નયે કર્તા પણ કહ્યો છે. ને વ્યવહાર નયે કર્તા
 ન માનીયે તો આત્માને આવરણ પણ ન લાગે, ને આવરણ ન લાગે તો
 તેને મુક્તિવાનું પણ નથી, જ્યારે મુક્તિવાનું વાકી રહ્યું નહીં ત્યારેતો સર્વ
 જીવ સર્વજ્ઞ જેવા હોવા જોડા. તે તો જણાતા નથી, ત્યારે પ્રજ્ઞુજીએ
 વ્યવહાર નયે કર્તા કહ્યો છે તે સિદ્ધ થાય છે. આત્મા વ્યવહાર નયે
 કર્મને યોગે કર્મમય પરિણત થઈ વિજ્ઞાવમય પુરૂજ્ઞની કરણી વિષય

કરાવની કરી રહ્યો છે. હવે વ્યવહાર નયે કર્મબંધનાં કારણ સેવે છે
 પણ તેમાંથી જનિતવ્યતાના યોગે કંઈક સ્વાનાવિક કર્મથી હલકો
 થયો ને જેમ કોઠીમાં દાણા થોડા નાંખે ને ઘણા કાઢે તો સહજે
 દાણા કોઠીમાંથી ટગા પાવ. તેમજ જીવ વધારે કર્મ જોગવે ને
 અચામનિર્જરા કરે ને નવાં ઘોઢાં બાંધે તેથી હલકો પાવ, તેથી વી
 તરાગ સર્વજ્ઞ પુરુષ ઊપર પ્રીતિ જાગે અને સત્સંગ કરે. સત્સંગથી વો
 તાનું સ્વરૂપ સાંનજે જે નિશ્ચય નયે તો મ્હારો આત્મા સર્વજ્ઞ તુલ્ય
 છે જો એવો આત્મા ન રહ્યો હોય તો કોઈ દિવસ આત્મા શુદ્ધ ન પા
 વ. આત્મા અવરાય છે તે જેમ સ્ફટીકને ઢાક મુકીએ બીએ તેથી
 સ્ફટીક ઢાક જેવા રંગનું દેખાય છે પણ તે ઢાક નિકળી જાય તો
 જેવો નિર્મલ છે તેવો દેખાય છે પણ એવો ઢાક પ્રણમી ગયો નથી કે
 ફરી સ્ફટિકનું રૂપ પ્રગટજ ન પાવ. તેમ આત્માને એવાં કર્મ લાગ્યાં
 નથી કે કોઈ કાલે વિશુદ્ધ પાવ નહિ. કર્મનાં આવરણ જેમ જેમ ત્ર
 સતાં જાય તેમ તેમ વિશુદ્ધ પાવ ને તે પ્રત્યક્ષ અનુમાન પાવ છે. જેમ
 કે કોઈક જીવ જ્ઞાનનો અગ્ન્યાસ વધારે કરે છે તો વધારે વિજ્ઞાન
 પાવ છે તો જો આવરણ અગ્ન્યાસથી સ્વસતાં ન હોય તો બુદ્ધિવાન
 કેમ પાવ ? પણ એવાં આવરણ છે કે આત્મતત્ત્વ પ્રગટ કરવાનો અગ્ન્યા
 સ કરે તો આવરણ નાશ પામે. માટે આત્માની સ્વાનાવિક દશા કા
 પમ છે ગઈ નથી, તે પ્રગટ કરવાને વ્યવહાર નયે ગુણસ્થાનનો વ્યવ
 હાર પ્રજુજીએ વતાવ્યો છે તેમ કરવો, ને તેમ અગ્ન્યાસ કરવાથી આત્મા
 શુદ્ધ પડે. ને નિશ્ચય નયે અકર્તા કહ્યો છે તે પણ છે. જો અકર્તાપણા
 નું નિજ સ્વરૂપ ન જાણે, તો શુદ્ધ કરવાની બુદ્ધિ પાવ નહિ, ને જે વિ
 જ્ઞાવીક કરણી છે તે મ્હારે કર્તાપણે કરવા યોગ્ય નથી એમ જાણે.
 માટે નિશ્ચય નયનો પક્ષ હૃદયમાં અછીતરે રાખે; પણ નિશ્ચય નયે
 આત્મા વિજ્ઞાવનો કર્તા છે એમ જ્યાં સુધી જીવ જાણે ત્યાં સુધી આ
 ત્મા શુદ્ધ કરવાની બુદ્ધિ પાવ નહિ. જ્યાં સુધી આત્મા પુરુષ :

કર્તા જાણે, ત્યાં સુધી શરીરે હઃસ્વ થાય તો મને હઃસ્વ થયું, ધન ગયું તો મહારું ધન જતું રહ્યું. સ્વજનનો વિયોગ થયો તો મહારાં સગાં મરી ગયા હવે કેમ કરીશ ? મહારું ધન જતું રહ્યું. મહારું વસ્ત્ર વગડી ગયું. મને માસ્યો, ગાલો દે છે એમ પરવસ્ત્રમાં મહારાપણું મને જે જીવ માની રહ્યો છે, તે જડ પદાર્થમાં મહારાપણું માને છે તેનું કર્તાપણું માને છે. મેં સુખી કર્યા, મેં હઃસ્વી કર્યા એમ માને છે તેનો ત્યાગ કરી નિજ સ્વજાવમા રહેવું. નિશ્ચે નયે સ્વજાવનો કર્તા જાણી વિજાવનું કર્તાપણું ઘોડવું.

પ્રશ્ન:—૧૪૧ આત્મા નિર્વિકલ્પ તથા અકર્તા વતાં કર્તાપણે શ્રુત, પચસ્કાણ, પ્રતિક્રમણ કરે, શાસ્ત્ર વાંચે ને તેથી અકર્તા નિર્વિકલ્પતા થાય એ કેમ પડે ?

ઉત્તર:—કર્મ છે તે પરવસ્તુ છે જેમ કોઈ માણસને કાંટો વાગ્યો છે, તે કાંટો પરવસ્તુ છે. વહી નરેણીવડે કાંટો કાઢે છે તે નરેણી પરવસ્તુ છે, તો પરવસ્તુ પરવસ્તુ નિકલે છે તેમ આત્માને જે કર્મ લાગ્યાં છે તે પરવસ્તુ પરવસ્તુના યોગે નિકલે અને હરેક વસ્તુ અનુક્રમે ગુણ થાય છે. વસ્ત્રને મેલ લાગ્યો છે, તે પરવસ્તુ છે તેને સ્વાદિક પરવસ્તુનો યોગ બને છે તેથી તે વસ્ત્ર ગુણ થાય છે. હીરા પ્રમુખ રત્ન પદાર્થ છે તે સ્વાદામાંથી કાઢે છે ત્યારે મેલવાડો હોય છે તેને ઘસવાનાં શસ્ત્ર લાગે છે ત્યારે મેલ નીકળી જઈ ગુણ રત્ન પ્રગટ થાય છે. તેમાં પણ પ્રથમ સર્વે મેલ જતો નથી. પ્રથમ તો અલ્પ અંશ જાય છે પણ ઘસવાનો અપ્પાસ કરવાથી અનુક્રમે સર્વે મેલ જતો રહે છે, પણ મેલ કાઢવામાં પરવસ્તુનો યોગ જોઈએ છે, તેમ આત્મા કર્મ અક્રી અવરાયો છે, તેથી આત્માની નિર્વિકલ્પદશા પણ જણાતી નથી. અકર્તા પણ પણ જણાતું નથી તે આવરણનો પ્રજાવ છે. તે આવરણ ખડોડવાને માટે જેમ વસ્ત્ર ધોવાને પહેલો તો સ્વાદ ચઢાવે છે, દેહીતો તરફ મેલ ઘેલો જણાય છે, પણ વસ્તુપણે તે સ્વાદ મેલનો કાઢનાર

ઠે તેમ વ્યવહાર કરણી देखીતી તો પરજાવની દેલાય ઠે, પણ વસ્તુ પણે અંશે અંશે આત્માને ગુરુ કરે ઠે, જેમ જેમ અંશે ગુરુ થતા જાય ઠે, તેમ તેમ વ્યવહારની કરણીઠ નૂટતી જાય ઠે. જેમ કે આવક પૌ પધ કરે ઠે, ત્યારે પૌપચમાં પૂજા પ્રમુખ કરતા નથી. મુનિને પૂજા, ગૃહસ્થની સ્વામિનિક્તિ એ સર્વે કરવા ટૂટી જાય ઠે. એમ અનુક્રમે સર્વે કરણીઠ ટૂટી જાય અને અકર્તા ગુણ નિર્વિકલ્પ ગુણ આત્માનો પ્રગટ થાય ઠે. માટે સર્વે કરણી નિર્વિકલ્પદશા લાવવાને કરવા યોગ્ય ઠે. પ્રથમ અગુણ ક્રિયાનો ત્યાગ કરી ગુણ ક્રિયા કરવી ઠે. પછી જેમ ગુરુદશા પ્રગટ થતી જાય તેમ ગુરુ ક્રિયાનો ત્યાગ કરી અક્રિયા પદ પ્રગટ પતું જાય.

પ્રશ્ન:-૧૪૨ જ્ઞાનીએ તો પુણ્ય પાપ વસ્ત્રે ત્યાગ કરવા યોગ્ય કહ્યાં ઠે, ને તમે તો એકને ઘોડી એકને આદરવાનું કહો છો તે કેમ ?

ઉત્તર:-જ્ઞાનીએ કહ્યું ઠે તે સત્ય ઠે. જેમ કોલીની જાત ચોરી કરવાનો ઘંઘો કરે ઠે તેથી સામાન્ય વચને કોલીની સોવત કરવાનો ત્યાગ કહેવાય, પણ ચોરના નયથી રક્ષણ કરવા સારુ જો કોલીને વલાવો રાખીએ તો આપણું રક્ષણ થાય, ને વલાવાએ જ્યારે ચોરને મારી કાઢ્યો, ત્યારે નિર્જય થયા. પછી વલાવાનો ખપ નથી ત્યારે ચોર તથા વલાવા વસ્ત્રેનો ત્યાગ થાય. તેમ અગુણ પ્રવૃત્તિને ટાલવા સારુ ગુણ કરણી રૂપ વલાવો ઠે તે સર્વે અગુણ પ્રવૃત્તિ ટલી ગયા પછી ગુણ કરણીનો પણ ત્યાગ થાય. માટે જ્ઞાનીએ વસ્ત્રે ત્યાગ કરવા કહ્યા ઠે તે સત્ય ઠે. સર્વે કામમાં આત્મા અજ્ઞાનપણે અનાદિ કાલનો કર્તાપણું માની રહ્યો ઠે, ને તેથીજ આત્માના જ્ઞાનને આવરણ થતાં જાય ઠે ને જ્યારે જીવ પ્રજ્ઞનાં આગમ સાંજે ઠે ને સ્પર્શ જ્ઞાન રૂપ જ્ઞાન જીવને પરિણમે ઠે, ત્યારે આત્માને આત્માનું સ્વરૂપ અનુભવ ગમ્ય થાય ઠે ત્યારે જાણે ઠે જો, અહો ! મારો આત્મા અર્ચિ, અનંત જ્ઞાનમય, સર્વ જાવનો જાણનાર, નિ

વિકલ્પ જ્ઞાની, જડજાવનું જે જે કર્તવ્ય કરેલું છે તે મ્હારો સ્વનાવ નથી. જ્યારે મ્હારું કર્તવ્ય નથી ત્યારે તેનો હું કર્તા થઈશું તે પણ મ જ્ઞાનતા છે. એ વસ્તુ અનુકૂળ પ્રતિકૂળ જેને મને તેમાં હું સુખ દુઃખ માનું તે પણ અજ્ઞાનતા છે. મ્હારો સ્વનાવ તો જાણવા દેખવાનો છે તે સ્વજાવનો હું કર્તા થું ને તે કરવા યોગ્ય છે. આશું જ્ઞાન પાય છે. માટે નિશ્ચય નયે આત્મા સ્વજાવનો કર્તા છે. વ્યવહારે વિજાવનો કર્તા છે. જેમ જેમ નિશ્ચય ગુણ પ્રગટ પાય છે, તેમ તેમ અગ્રુહ વ્યવહાર ત્યાગ થતો જાય છે ને પરજાવનું કર્તાપણું ટસી જાય છે અને જેવું આત્માનું સ્વરૂપ છે તેવું પ્રગટ પાય છે.

પ્રશ્ન:-૧૪૩ તમે જે જે જાવના કરવાની કહો છો, તે આત્મ ધરની છે કે પરધરની ?

ઉત્તર:-જેટલો વ્યવહાર વર્તે છે, પુજા કરી વર્તના કરવી છે અને તે સારું જાવના જાવવી છે, તે સર્વ વ્યવહાર પર ધરનો છે. એટલે પુજા મિશ્રિત છે. કારણ જે આત્માના સ્વજાવિક ગુણ તો જાણવા દેખવાના છે, પણ વિચાર કરવો તે આત્માનો ધર્મ નથી, જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ કેવલજ્ઞાન પ્રગટ નથી થયું, ત્યાં સુધી પુજા કરી સહિત વિચાર છે. કારણ જે મતિ શ્રુતજ્ઞાન છે તે ઇન્દ્રિયજનિત જ્ઞાન છે, ઇન્દ્રિયોનું વલ છે. અવબોધ પાય તે પાંચ ઇન્દ્રિયે ઠહું મન એના સંયોગથી જ્ઞાન પાય છે. એ જ્ઞાન આત્મા અને પરને સંજોગે પાય છે, તે પણ જીવનો આત્મા અવરાજ જવાથી મતિ શ્રુતજ્ઞાનનો જેટલો બોધ છે તેટલો થતો નથી. જ્ઞાનની ઝક્કિ, જ્ઞાનવાનની ઝક્કિ જ્ઞાન પ્રગટ કરવાની અતિશય ઝત્કંઠા, તેમજ જાણવાના ધાંચવાના કામમાં અતિશય અચ્ચાસ, જે ઝંકાણે જ્ઞાન મલવાનું હોય વા દૂર હોય, વા ન જોક હોય ને તેનો વલત સાચવવો પડતો હોય તે સહન કરવું પડતું હોય, ને જે હુકમ ફરમાવે તે કરવો પડતો હોય, તે સર્વે હુકમ તથા સર્વ દુઃખ સહન કરી, જ્ઞાન મેલવવાને ખાલસ ઘોડી, રાત્રી

દિવસ ઇયમ કરે છે, સ્યારે જ્ઞાનાવર્ણી કર્મ થોડાં થોડાં જેમ જેમ
 ક્ષય થતાં જાય, તેમ તેમ મતિ શ્રુતજ્ઞાનનો વોધ વધતો જાય છે.
 ત્યારે જીવ મ્હારું સ્વરૂપ અને પારકું એટલે જડનું સ્વરૂપ ઇતલે તે
 ત્યારે ઘાસમાં જડની સંગત ઘોડવાના જે જે ઇપાયો વતાવ્યા છે તે
 જાણે છે તેથી તેની વિચારણા કરે છે. એ વિચારણા એવી છે કે, જેથી આ
 આ પોતાના સ્વરૂપની સન્મુખ થતો જાય છે ને પરનાવથી ચિત્ત ખરોડ
 તો જાય છે. જેટલું પરનાવથી ચિત્ત ખરડ્યું તેટલો આત્મા શુદ્ધ થતો જા
 ય છે. જેમ કે આપણા કુટુંબના માણસ શિવાયના માણસને ઘરમાં
 મુનમ કરીને રાખીએ ઠીએ તો તેને ક્યારે આપણું પડે છે એટલું ક્યારે
 વ્યવહારથી તો ઇતું થયું લાગે છે પણ બીજી તરફ વિચાર કરીએ તો
 આપણું જે ધન છે તેનું રક્ષણ કરે છે ને નવું વ્યાજ વિગેરે સ્તપ્ત કરી
 ધન ધારી આપે છે. તેમ જ્ઞાન તથા જ્ઞાવનાનું જે પુજ્જલમાં મલીને કર
 થી તે આત્મરૂપથી પરરૂપ દેખીતું વહારથી છે, પણ વસ્તુપણે આત્મા
 ને આત્મ સ્વરૂપે જાણે, જડને જડ સ્વરૂપે જાણે. આત્માને નિરાવરણ
 કરવાનો ઇયમ કરી રહ્યો છે. વિષય કપાયનાં કામ ઇત્યાં થતાં જા
 ય છે અને પૂર્વનાં કર્મ ક્ષય થતાં જાય છે. એ વધું કામ પરવસ્તુથી
 થાય છે. માટે જ્યાં સુધી કેવલજ્ઞાન નથી પ્રગટ થયું ત્યાં સુધી જ્ઞા
 વનાનું વિગેરે ઘડુજ ઇપકાર કરે છે. પણ જેમ બીકરાને તથા મુનમ
 ને વસ્તુપણે ઘાપ જૂઠા જાણે છે, તેમ વસ્તુયર્મ ઇત્યાં વાપણે જે જ્ઞાન
 આત્મ ઇપયોગનાં, તે અવધિ મનપર્યવ કેવલજ્ઞાન તથા મતિ શ્રુત
 જ્ઞાન ઇન્દ્રિયજનિત છે. તેને તે રૂપે જાણવાં પણ આત્મજનિત જ્ઞાન
 પ્રગટ નથી થયું, ત્યાં સુધી આ જ્ઞાનનો અગ્નિયાત ઘોડી દે તો એનાં
 આવરણ શી રીતે નાશ પામે? એમ જે જે રીતે સર્વજ્ઞ મહારાજે ઘતા
 વ્યું છે તેમ સેવીને આત્માનો આત્મજ્ઞાવ પ્રગટ કરવો, જેમ જેમ આ
 આ વિશુદ્ધ પાય, તેમ તેમ નીચલી પ્રવૃત્તિ ઘોડતા જવો છે અને સ
 મજ્ઞાવ ધારતાં જવો છે. જે જે પરજ્ઞાવના સંયોગથી સુખ હઃસુખ અ

નુકૂલ પ્રતિકૂલ શરીરે વને છે, તેમાં પોતાનો સમજાવ ઘોડતો નથી. કોઈ મારી જાય છે. કોઈ પૂજી જાય છે, કોઈ ગાસો દે છે. કોઈ ગુણ પ્રાપ્ત કરે છે તે સર્વમાં સમવૃત્તિ છે. એવા ગુણ જેમ જેમ વધે, તેમ તેમ જાણવું જે, હું ચઢતે પગથીએ હું. તેથી ગુણસ્થાને ચઢ્યો પણ સમજાય, ને જેમ જેમ ગુણસ્થાને ચઢે, તેમ જ્ઞાનીએ નિચલી પ્રવૃત્તિ ઘોડવાની વતાવી છે તેમજ ઘોડવી. એવા પુરુષો તો મર્યાદા પ્રમાણે જ વર્તે, ને ચીતરાગના જ્ઞાનથી સ્વચેતનને ચેતન રૂપે જાણશે. પર પુજાને પુજા રૂપે જાણશે. આત્મા અક્રિયપણે જાણશે. ક્રિયા પુજાને સંગે થાય છે તે પણ જાણશે. જ્યાં સુધી આત્માનો અક્રિય ગુણ પ્રગટ નથી થયો, ત્યાં સુધી નીચેથી જેમ જેમ ઝંચો ચઢે છે, ને જેટલું જેટલું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે, તેટલી તેટલી ક્રિયા ઘોડતો જાય છે. દશા તો અક્રિયપદની જાય છે. સ્વર્ગ તો જેટલો આત્મર્થ પ્રગટ થાય છે, તેમાં સ્થાપ્યો છે. સાધન રૂપ ધર્મને સાધન રૂપ માને છે. જેમ કોઈ માણસના ધર્મમાં લક્ષ રૂપીયાની ઢોલત છે પણ તે જીવ જાણતો નથી. એને કોઈ પુરુષ તે ઢોલતના ગુણનો જાણકાર મહ્યો, તેણે સમજાવ્યો કે તદ્વારા ધર્મમાં શ્યા મ્હોટી ઢોલત છે તેના ઉપર બધો કચરો મેલ પથ્થરનો પર ચઢી જવાથી તે દેખાતી નથી. માટે યયમ કર, યયમ કરવાથી તારી સર્વે ઢોલત હાથ આવશે. હવે જે પુરુષને એ કદેનાર પુરુષની પ્રતીતી છે તેણે એ ઢોલત તો જમીનમાં રહી છે તેથી ને જ્ય વિના કંઈ કામ થઈ શકતું નથી અને પોતાની પાસે જ્ય દત્તું નહિ તેથી પારકાના પૈસા લેવા કરી વ્યય કરી મજૂરો યોજાવી મજૂરથી તથા પોતાની મહેનતથી મહેનત કરી જ્ય કાઢવું. તેમજ સર્વજ્ઞ મહારાજે આત્મજ્યનું સ્વરૂપ દર્શાવ્યું. તેથી આત્માનું સ્વરૂપ જાણવું, પણ દાઝ તો જઢની સંગતમાં છે તેથી તે સ્વરૂપ જાણવું નથી. તે પ્રગટ કરવાને જેમ ધન કાઢવા પારકું ધન લઈને કામ કરવું તો ધન મહ્યું, તેમ આત્માને અજ્ઞાન સંગતમાંથી

ठोढावाना ज्ञानीए जे उपायो बताव्या ठे, ते करे तो आत्मधर्म रूप धन प्रगट थाय. वली एक पुरुषने दोलतना जाणाकरे दोस्तत बतावी, पण ते पुरुषना वचननी प्रतीति करी नहि तेथी तेने दोलत मली नहि. एक पुरुषे कहुं जे, दोलत ठे तो पण हुं पारकानी सहायता नहि लवें. पारकुं देवुं कोण करे? एनी मेसे नीकलशे तो लश. ए बने पुरुषने इयनी प्राप्ति पती नथी, तेम सर्वज्ञना वचनथी श्रक्षक रता नथी तेने आत्मधर्मनुं ज्ञान थतुं नथी तेमज आत्मधर्म ठे एम नाममात्र जाणुं, पण तेना साधननी श्रक्ष सर्वज्ञना वचनथी चि परीत करी अने निरुद्यमी थया. आत्मानी वातो करवी, पण काम क्रोध, विषय कषाय बांडता नथी उलटा विषय कषायनी वृद्धि क रता जाय ठे. ए जीवने पण धर्म क्यांथी यशे? वली केटलाएक जीव एकला व्यवहार मार्गने सत्य माने ठे, केटलाएक जीव एकला निधय मार्गने सत्य जाणे ठे प्रजुनो मार्ग तो निधय व्यवहार सहि त ठे. तेथी स्याद्वाद मार्ग कहेवाय ठे बीजा धर्ममां एयो स्याद्वाद धर्म नथी तेथी ज मिछपात्व कहुं ठे, ते वतां जैनधर्ममां रहि स्या द्वाद मार्गनुं ज्ञान थयु नही तो आत्मानुं कार्य केम थाय? माटे जेम सर्वज्ञे निधय व्यवहार बने मार्ग कद्या ठे तेज रीते प्रवृत्ति करवाथी निकटमां आत्मानी शुद्ध प्रवृत्ति थाय. माटे प्रथम अशुद्ध प्रवृत्ति बोडी शुद्ध प्रवृत्ति करवी. पवी जेम जेम आत्मा शुद्ध थाय, तेम तेम शुद्ध किया वूटे.

प्रश्न:—१४४ आत्मानी शुद्ध प्रवृत्ति की रीने थाय?

उत्तर:—सर्वज्ञे आत्मानुं स्वरूप बताव्युं ठे ते जाणे पण आ त्माना अनंत गुण ठे ते सर्वे उद्यस्वपणे जाणी शकतो नथी. पण केटलाएक सर्वज्ञना मुख्य गुण सिद्धांतथी जाणे के आत्मा अरूपी, अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र्य, अनंत वीर्य, अघ्याबाध, अ गुरु अतपु, अहन्त्य, अा गुण आत्माना ठे. थापी विपरीत ते जडना

નુકૂલ પ્રતિકૂલ શરીરે વને છે, તેમાં પોતાનો સમજાવ ઘોડતો નથી. કોઈ મારી જાય છે. કોઈ પૂજી જાય છે, કોઈ ગાણો દે છે. કોઈ ગુણ પ્રાપ્ત કરે છે તે સર્વમાં સમવૃત્તિ છે. એવા ગુણ જેમ જેમ વધે, તેમ તેમ જાણવું જે, હું ચઢતે પગથી એ હું. તેથી ગુણસ્થાને ચઢ્યો પણ સમજાય, ને જેમ જેમ ગુણસ્થાને ચઢે, તેમ જ્ઞાની એ નિચલી પ્રવૃત્તિ ઘોડવાની વતાવી છે તેમજ ઘોડવી. એવા પુરુષો તો મર્યાદા પ્રમાણે જ વર્તે, ને વીતરાગના જ્ઞાનથી સ્વચેતનને ચેતન રૂપે જાણશે. પર પુરુષને પુરુષ રૂપે જાણશે. આત્મા અક્રિયપણે જાણશે. ક્રિયા પુરુષને સંગે થાય છે તે પણ જાણશે. જ્યાં સુધી આત્માનો અક્રિય ગુણ પ્રગટ નથી થયો, ત્યાં સુધી નીચેથી જેમ જેમ ઊંચો ચઢે છે, ને જેટલું જેટલું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે, તેટલી તેટલી ક્રિયા ઘોડતો જાય છે. દશા તો અક્રિયવદની જાણે છે. સ્વધર્મ તો જેટલો આત્મધર્મ પ્રગટ થાય છે, તેમાં સ્થાપ્યો છે. સાધન રૂપ ધર્મને સાધન રૂપ માને છે. જેમ કોઈ માણસના ઘરમાં લક્ષ્મીની દોલત છે પણ તે જીવ જાણતો નથી. એને કોઈ પુરુષ તે દોલતના ગુણનો જાણકાર બન્યો, તેણે સમજાવ્યો કે તારા ઘરમાં આ મ્હોટી દોલત છે તેના ઉપર વધો કચરો મેલ પથ્થરનો ધર ચઢી જવાથી તે દેખાતી નથી. માટે યત્ન કર, યત્ન કરવાથી તારી સર્વ દોલત હાથ આવશે. હવે જે પુરુષને એ કહેનાર પુરુષની પ્રતીતી છે તેણે એ દોલત તો જમીનમાં રહી છે તેથી ને ક્ષય વિના કંઈ કામ થઈ શકતું નથી અને પોતાની પાસે ક્ષય હતું નહિ તેથી પારકાના પૈસા, દેવા કરી વ્યય કરી મજૂરો બોલાવી મજૂરથી તથા પોતાની મહેનતથી મહેનત કરી ક્ષય કાઢ્યું. તેમજ સર્વજ્ઞ મહારાજે આત્મક્ષયનું સ્વરૂપ દર્શાવ્યું. તેથી આત્માનું સ્વરૂપ જાણ્યું, પણ હાલ તો જડની સંગતમાં છે તેથી તે સ્વરૂપ જાણતું નથી. તે પ્રગટ કરવાને જેમ ધન કાઢવા પારકું ધન લેને કામ કર્યું તો ધન મળ્યું, તેમ આત્માને અજ્ઞાન સંગતમાંથી

ઘોઢાવાના જ્ઞાનીએ જે ઉપાયો વતાવ્યા છે, તે કરે તો આત્મધર્મ રૂપ ધન પ્રગટ થાય. વલી એક પુરુષને દોલતના જાણકારે દોલત વતાવી, પણ તે પુરુષના વચનની પ્રતીતિ કરી નહિ તેથી તેને દોલત મલી નહિ. એક પુરુષે કહ્યું જે, દોલત છે તો પણ હું પારકાની સહાયતા નહિ લઉં. પારકું દેવું કોણ કરે? એની મેલે નીકળશે તો લશ્શ. એ ઘરે પુરુષને જ્ઞાની પ્રાપ્તિ પતી નથી, તેમ સર્વજ્ઞના વચનથી શ્રદ્ધા કરતા નથી તેને આત્મધર્મનું જ્ઞાન થતું નથી તેમજ આત્મધર્મ છે એમ નામમાત્ર જાણું, પણ તેના સાધનની શ્રદ્ધા સર્વજ્ઞના વચનથી વિપરીત કરી અને નિરુદ્ધમી થયા. આત્માની વાતો કરવી, પણ કામ ક્રોધ, વિષય કપાય ઠાંડતા નથી ઝલટા વિષય કપાયની વૃદ્ધિ કરતા જાય છે. એ જીવને પણ ધર્મ ક્યાંથી ઘશે? વલી કેટલાએક જીવ એકલા વ્યવહાર માર્ગને સત્ય માને છે, કેટલાએક જીવ એકલા નિશ્ચય માર્ગને સત્ય જાણે છે પ્રજ્ઞનો માર્ગ તો નિશ્ચય વ્યવહાર સહિત છે. તેથી સ્યાદ્દાદ માર્ગ કહેવાય છે વીજા ધર્મમાં એવો સ્યાદ્દાદ ધર્મ નથી તેથી જ મિષ્ટપાત્વ કહ્યું છે, તે ઠતાં જૈનધર્મમાં રહિ સ્યાદ્દાદ માર્ગનું જ્ઞાન થયું નહીં તો આત્માનું કાર્ય કેમ થાય? માટે જેમ સર્વજ્ઞે નિશ્ચય વ્યવહાર ઘરે માર્ગ કહ્યા છે તેજ રીતે પ્રવૃત્તિ કરવાથી નિકટમાં આત્માની શુદ્ધ પ્રવૃત્તિ થાય. માટે પ્રથમ અશુદ્ધ પ્રવૃત્તિ ઘોડી શુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કરવી. પછી જેમ જેમ આત્મા શુદ્ધ થાય, તેમ તેમ શુદ્ધ ક્રિયા વૃદ્ધ.

પ્રશ્ન:—૨૪૪ આત્માની શુદ્ધ પ્રવૃત્તિ શી રીતે થાય?

ઉત્તર:—સર્વજ્ઞે આત્માનું સ્વરૂપ વતાવ્યું છે તે જાણે પણ આત્માના અનંત ગુણ છે તે સર્વે ઠસસ્થપણે જાણી શકતો નથી. પણ કેટલાએક સર્વજ્ઞના મુખ્ય ગુણ સિદ્ધાંતથી જાણે કે આત્મા અરૂપી, અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય, અવ્યાવાધ, અગુરુ અલઘુ, અદ્વય, આ ગુણ આત્માના છે. આથી વિપરીત તે જઢના

ગુણ છે. રૂપી ગંધ, રસ સ્પર્શવાલો એ ચારં મુખ્ય ગુણ જડના છે. તો
 ક્ષણ બુદ્ધિવાલા એ આવે સ્વરૂપ ચેતન તથા જડનાં જાણ્યાં, તેથી જ
 વિચાર કરે જે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ રહિત તે ચેતન છે. જ્ઞાન શક્તિ
 વાન છે તેથી જાણે છે તે ચેતન છે ત્યારે હવે હું મદારા ગુણમાં વર્તુ
 તું કે, પરગુણમાં વર્તુ તું ? તેનો વિચાર કરે. પ્રથમ આ મહારું શરીર
 દેખાય છે, તેથી રૂપી છે. શ્વાસોશ્વાસ લેતું તું તેનો સ્પર્શ, ઇષ્ણ અથ
 વા શીતલ થાય છે તો તે પણ રૂપી છે. શબ્દ બોલું તું તે પણ કાનમાં
 શબ્દના પુઝલ અથડાય છે તે પણ રૂપી છે. આ શરીરની અંદર રુધિર
 માંસ છે, તે પણ રૂપી છે. વાસ્તે આ સર્વ શરીર જડ છે માટે તે મહારું
 નહિ. ત્યારે ઠોકરાનું સ્વરૂપ દેખાય છે, તેથી તે પણ મહારો નહિ
 ત્યારે સ્ત્રી પણ મદારી નહિ. આ ઘર છે તે મહારું નહિ. બેસું તું તે હું
 નહિ. ચાલું તું તે હું નહિ, વલી આહારના પુઝલ તો રૂપી છે ને મહારો
 ગુણ અરૂપી છે, તો મહારે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કેમ હોય ? ત્યારે જૂઠા
 લાગી કહું તું તે હું નહિ, મને खातું લાગ્યું, મને કપાયું લાગ્યું, મને
 ચારું તીલું લાગ્યું. એ પણ મહારે કરવા યોગ્ય નથી. એમાં જે મુઝા
 તું તું તે અજ્ઞાનતા છે તેમજ મને સુરન્નિગંધ લાગે છે, મને ડુર્ગંધતા લા
 ગે છે, મને રાગ સારો લાગે છે, મને આ રાગ નવલો લાગે છે, મને આ
 સ્પર્શ સુંવાલો લાગે છે, મને આ સ્પર્શ વરસટ લાગે છે આ વધું એ પુ
 જલને થાય છે; તે ઠતાં મને થાય છે એમ માનું તું એ મહારી અજ્ઞાન
 તા છે. મહારું સ્વરૂપ મેં ન જાણ્યું, તેથી હું માનું તું. મને મારે છે તે હું
 નહિ, મને ગાલો દે છે એમ માનું તે અજ્ઞાનતા છે. મારું ધન જતું રહ્યું,
 હું ધન પેલા કરું તું, મેં સૂગડાં પહેલ્યાં છે, મેં ઝૂઝ્યાં છે, મેં પાપલ્યાં છે,
 હું સૂતો છું, બેઠો તું, આ હું કહું તું, તે અજ્ઞાનતા છે. હું સુલ્લી કરું તું, હું
 ડાઁલી કરું તું. હું ધનવાન છું, હું રુદ્ધિવાન છું, હું પરિવારવાલો છું, મ
 દારું સર્વે માને છે, હું સર્વને શિક્ષા કરું તું. હું સર્વે ઉપર દુકમ ચલા
 વું તું, હું પ્રધાન છું, હું રાજા છું. આવા જે જે ગર્વ કરું તું, તે મહારી અ

ज्ञानदशाना प्रजावधी कर्तुं, मैं धरो बांध्यां, मारुं घर पढी गयुं, प
 ण वस्तुपणो ए वस्तुज महारी नहि ते ठतां महारी मानी बेगो, तें
 अज्ञानता ठे. मैं घन आप्युं, मैं घन लीधुं, मारुं घन जतुं रहुं, ए वि
 कल्पो अज्ञानपणो हुं कर्तुं. मैं शास्त्र बांध्यां, हुं जणयो, मैं जणा
 व्या, मैं चेला कख्या, मैं व्रत आप्यां लीधां, मैं गृहस्थ कख्या, मैं स
 मजाव्या ए कांड पण विकल्प करवा योग्य नथी. मात्र अज्ञानताना
 योगे अहंकार दशा प्रगट पचाधी थाय ठे. परवस्तु महारी नहि. पर
 जे पुद्गल तेने हुं कर्तुं. ने ते अहंकारना मदे करी जड कर्तव्यने महा
 रा वा, मैं वा, हुं शब्दधी घोळुं हुं, पण बोळवुं ए ज महारो धर्म नथी.
 रोग थावेधी मने रोग धयो कहुं हुं पण भरुपी आत्माने रोग थाय
 ठे ? ना ना थाय ज नहि. जे रोग थाय ठेत तो आ उदारिक शरीरने थाय,
 ते उदारिक शरीर महारुं नहिने महारुं मान्युं तेथी मने रोग धयो. एम
 मानुं हुं ते अज्ञानता ठे. मने जगत् नमे ठे, पूजे ठे, महारो सद्वत्
 ता करे ठे पण जे महारुं नाम ठे ते तो पुज्जनुं ठे ते हुं पुज्ज ते हुं
 नहि. तो नमे ठे मानुं हुं, ते अज्ञानता ठे. अनेक प्रकारनां आचूषण
 धारण करी मनमां मानुं हुं जे मैं धरेणां पहेखां ठे ते पहेरे ठे ते तो
 शरीर ठे हुं तो अरुपी हुं ए ज्ञान नथी थयुं तेथी हुं मानी रह्यो हुं.
 स्त्रीतनां मुख जोइ मनमां मानुं हुं के अहो ! हुं सुंदर रूप ठे ? एनी
 साथे क्यारे जोग कर्तुं ? केटमीएक अखत योग बने ठे तो तेमां आ
 नंदित थवं हुं. आ महारी केवी मूढता ? जे शरीर जड पदार्थ ते हुं
 नहि. वली स्त्रीतनुं शरीर ते पण जड पदार्थ, ए वने जड पदार्थना
 संयोगमां महारे हुं आनंद करवो ? ते कंइ विचार न करतां महारो
 मूढता वर्ती रही ठे. ते केवी विचारवा योग्य ठे ? कोइ पण परसुख
 मां लीन थवुं, ते महारो धर्म केमं होय ? अहो ! आवुं स्वरूप जाणुं
 हुं तो पण अनादिना अज्यासथी ए विषयादिकमांथी मूर्धितपणुं ज
 तुं नथी, पूर्वे अनेक महापुरुषो थया तेमणे पोताना आत्माने जड

થી મુક્ત કરી નિજ સ્વરૂપમાં જ ધ્યાનંદિતપણું આપશું. અહો ! તારામાં કર્મનાં ખાવરણ કેવું જોર કરે છે કે જેથી વીતરાગની વાણી સ્વપરસ્વરૂપની સાંજલી તો પણ તેની અસર થતી જ નથી ! ને હજુ પણ આત્મા ખવરાય એવી પ્રવૃત્તિ કસ્યા કરું તું. પણ હવે તો મહારા શ્રૂપી સ્વરૂપમાં રહેવું એજ ઇત્તમ છે. જેમ કોઈ ગાંઠો માણસ જેમ તેમ બોલે, જેમ તેમ ચાલે, કૂદે, દોડે પણ સ્વરૂં પોતાને શું કરવા યોગ્ય છે ? તે જાણતો નથી. તેવો હું કર્મના સંયોગથી મૂઢ પડ જઈ મહારા આત્માના સ્વરૂપને ખૂલી જઈ જડ જે પુજીને તેની પ્રવૃત્તિ રાત્રી દિવસ ગાંઠાની માફક કરી રહ્યો તું. સંસારમાં અનેક પ્રકારનાં કર્તવ્ય વને છે, તે વધાં મહારાં જાણીને કસ્યા કરું તું. બલી જડનાં કર્તવ્ય કરી અહંકારમાં મહાલું છું. અહો ! શું અજ્ઞાનતા ? અનેક જીવોને અનેક પ્રકારનાં હઃસ્રવેશું છું. ધિક્ ધિક્ અજ્ઞાનદશાને ! આ હું જડ સંગતે શું કૃત્ય કરું છું ? સ્ત્રીનનાં મહા હર્ગધમય સ્થાનક જેની વિના ધિક જીવો પણ હર્ગઠા કરે છે, એવા સ્થાનકોને જીવ ચુંબનાદિક અનેક કૃત્યો કરે છે ! આ સર્વે કૃત્યો આત્માના સ્વરૂપથી નિવ્રત્ત છે. વ્યાપારાદિકમાં જુલાઈ ઠગાઈ ચોરી આદિ અનેક પ્રકારના જડની સો ઘટે હું કૃત્ય કરું છું. ખાવી જડ પ્રવૃત્તિ અનાદિકાલની પડી રહી છે, તે મહારા સ્વરૂપથી નિવ્રત્તપણું છે ને આ નજરે મોટી મોટી દેવેલીટાં લેશું છું. તેમાં નવી નવી રચનાત્ત કોરણી કામ જોડીને ધ્યાનંદિત થઈ શકું છું, તે મહારે કરવા યોગ્ય છે ? ના, ના, એ સર્વે જડની સંગતનો પ્રજાવ છે. અમારા મકાનમાં કેવો સારો રંગ કસ્યો છે ? કેવી હાંડીત તકતા ટાંગેલા છે ? કેવા રમકડાં ગોતવેલાં છે ? કેવી સુંદર તલાઈત વિઠાવી છે ? આવી વસ્તુ જોઈ મને આનંદ થાય છે તે કેવું આશ્ચર્ય જ લેવું છે ? જે વસ્તુ જડ તે મહારો પદાર્થ નથી. બલો જડની સંગતમાં પણ એ સ્ત્રી સ્થિર રહેવાની નથી. વિનાશી છે તે પણ વિચારતો નથી. તું એને મૂકીને જઈશ, અગર એ તને મૂકીને જશે. તેનું પણ જ્ઞા

ન ધતું નથી અને આસક્તતા ધાય છે અને નિજ સ્વરૂપથી જૂલો પડે
 છે, હવે મેં મહારા આત્માનું સ્વરૂપ જાણું માટે હવે તો એવી હું ન્યા
 રો છું. એમ ચોકસ પાય છે તો પણ હજુ જ્ઞાનીના કહેવા પ્રમાણે સ્પ
 ર્શજ્ઞાન થયું નથી, તેથી હજુ એના ઉપરથી વિચાર જતો નથી. માટે
 હવે મહારે શું કરવું? તે ચેતન, વિચાર કર. વીતરાગ દેવનો ઉપદેશ
 સાંનિધ્યો, મહારા આત્માનું રૂપ જાણું, જઠનું રૂપ જાણું, તો પણ
 જઠથી ચિત્ત છત્તરતું નથી. તેને સારુ પ્રજ્ઞુજીએ ત્રણ વતાવ્યા છે,
 તે મદારે કરવા યોગ્ય છે. જેમ આ સવલા વિચાર પાય છે, તેમ એ
 પણ આત્માના સ્વાત્માવિક ધર્મમાં નિશ્ચય નથી સ્વરૂપ પ્રગટ થયું
 નથી ત્યાં સુધી અનુજવથી વિચાર કરવા યોગ્ય લાગે છે. તેમજ રોજ
 આત્માનો વિચાર કરવો ને રોજ જ્ઞાત્રનો અભ્યાસ કરવો, તે જેમ
 કૂવા ઉપર પથ્થર થયવા લાકડાં વાટેલાં હોય છે, તેની સાથે દોરડું
 રાખી પાળી કાઢે છે તો તે રોજના ઘસારાથી પથ્થર યા, લાકડામા
 મોટા ટાકા પડી જાય છે, તેમજ રોજ અભ્યાસ કરવાથી કર્મને
 ઘસારો લાગશે તો આત્મા નિર્મલ થશે. માટે અર્હર્નિશ સર્વ વીજી
 ઉપાધિ ઢોડી જ્ઞાત્રનો અભ્યાસ કરું. પણ જ્યાં સુધી સંસારની
 ઉપાધિ છે ત્યાં સુધી એક ચિત્તે જ્ઞાત્રાભ્યાસ થાય નહિ. માટે સં
 સાર ઢોડી સંયમ લઈ તો સંસારી કુટુંબની ઉપાધિ, વ્યાપારની ઉ
 પાધિ છૂટી જાય તો પછી નિર્વિગ્નપણે જ્ઞાનાભ્યાસ થાય; પણ એટલી
 વધી મહારી વિનાવદશા છૂટી નથી તેથી સાધુપણું તો મદારાથી પ
 લી શકે નહિ, ત્યારે મદારો આવકનો ધર્મ જે રીતે વારવત રૂપ
 કહ્યો છે તે મુજબ અંગીકાર કરું. તેથી જેટલી આવકની મર્યાદા કરી
 શ, તેટલું તેટલું નિરુપાધિકપણું પડે. જેમ કે સામાયિક કરીશ એટ
 લી વાર જ્ઞાત્રાભ્યાસ કરવામાં મહારું સંસારી કામ દુરકત કરશે
 નહિ. જ્ઞાત્રા દિવસનો અથવા અહોરાત્રિનો પોષક કરીશ, ત્યારે વ
 ધો વચ્ચે જ્ઞાનનો અભ્યાસ બની શકશે. વડી જેટલી જેટલી વસ્તુ

ઇ વ્રત લઈને ત્યાગ કરીશ, તે સંવંધીની ઝપાઘીયો મહારી ટલી
 જશે, ને જેટલી જેટલી જંઢની પ્રવૃત્તિ ઝગી પડે એટલું નિ
 રૂપાધિક સુખ થશે. અનેક પ્રકારની વિપયની ઇચ્છા યાય, ઘે
 તે વંધી ઇચ્છા તો રોકાંતી નથી પણ જેટલી જેટલી રોકાય એટલી રોકી
 સ્ત્રીનાં વિપય, સ્ત્રીનાં વિપય, પહેરવાના વિપય, સૂંઘવાનાં વિપય રાત્રી
 દિવસે મને યં રહ્યા છે, તે વંચાં ઝોડું એવી વિશુદ્ધિ નથી જણાતી;
 તો જેટલાં જેટલાં છૂટે તે ઝોડીને વ્રત ધારણ કરું, એમ વિચારી શ્રા
 વંકનો વ્રત લે, પ્રજુ જાતિ કરે. પ્રજુ જાતિ કરવા જાય, એટલી વાર
 સંસારમાં કાર્ય છૂટી જાય. વલી પ્રજુ સામા વેલી જાવના જાયે તે
 જાવનાનું સ્વરૂપ શ્રા ચોપડીમાં ધાગલ છે તે પ્રમાણે કરી લે. તે જાવના
 થી ઘણી વિશુદ્ધિ પડે એમ ધારીને જાવે. હાં કેટલા એક માણસના મન
 માં આવે છે જે સંસારથી રાગ ઝતાચો ને પ્રજુ ઝપર રાગ કચો. વિપય
 માં રાગ ઝોડી વ્રત ઝપર રાગ કચો તો એ તો આત્માને વંધન છે. પા
 ઠો ઝપાધિમાં પડે છે. વલી વ્રતનો અંહંકાર થાય, બીજા નથી કરતાં
 તેની નિંદા થાય. વિગેરે આવા ઘણા કારણોથી આત્માની મલીનતા
 થાય છે. તે વિપે સમજવું જે સંસાર ઝપરથી રાગ ઝતારી પ્રજુ ઝપર
 રાગ કરે છે, તે રાગ પ્રજુ ઝપર ન કરે તો સંસારનો રાગ કાયમ રહે
 તેથી કંઈ આત્માને વંધન છૂટવાનું નથી. પણ ઘરમાં વેઠો જેટલી વિ
 જ્ઞાનિક વર્તણૂક કરશે તેટલી વર્તના કંઈ જિનમંદિરમાં જઈ કર
 વાનો નથી. પ્રજુનાં ગુણ વિગેરે ગાંડો તો તેથી વિજ્ઞાવમાંથી ચિત્ત સ્વ
 સંવાનું સાધન છે ને જ્યાં સુધી પૂર્ણ વિશુદ્ધિ થઈ નથી, ત્યાં સુધી જી
 વને ચંદવાનો રસ્તો એજ છે. તેથી વીતરાગે ઝતાચો છે તે ઝતાં ખાવી
 પોતાની કલ્પનાથી એમ કલ્પે જે ખા પણ રાગ વંધન છે તે કહેવા
 રૂપ છે. વસ્તુપણે તો વિજ્ઞાવ ઝપરથી રાગ સ્વસ્થો નથી તેથી
 ખામ ઝતાવી પ્રજુનાં ગુણ ગાવા નથી, જેને આત્માનું કાર્ય
 કરવું છે, તેને તો જેટલી વિશુદ્ધિ યાય, તે પ્રમાણે કરવાં પ્ર

भुजीए वतावुं ठे तेमज करशे.

भागल घणां दृष्टांतो आप्यां ठे जेम के कोइ माणसे विप खा
 धुं ठे. इवे ते माणसने खबर पढी जे महारा खावामां विप आवुं ठे
 ते टालवा सारु कंइक औपध खानं. पढी विप टालवानां औपधो खा
 वापी निर्विप धयो. एक माणस कदे ठे जे औपध तो कडवुं लागे
 ठे ए कंइ खावानो पदार्थ नथी तेथी खानं नहि. तो ते माणसने वि
 प उत्तरे नहि. तेमज प्रभु जक्ति विंगेरे ठे ते विप उतारवाना औपध
 रूप ठे. विप उत्तस्या पढी औपधनुं काम नथी तेमज राग छेप रहि
 त धाय तेने शुभ रागनी जरूर नथी, पण संतारना राग उत्तस्या न
 थी ने शुभ रागने बंधन जाणे ए तो जेम विपवालो कडवुं जाणी
 औपध खातो नथी तेथी ते जेम निर्विप पतो नथी, तेम जे अशुभ
 राग ठोडी शुभ राग आदरतो नथी, तेने आत्मानो विशुद्धि पवानी
 नथी. बली अहंकारादिक विपे कहेवुं ठे ते अहंकार कंइ शुभ करणी
 थी आवता नथी. पण एनी परिणती हजु जडजावमांथी खशी नथी
 ते करावे ठे, हजु ज्ञान धयुं नथी तेथी ते पोते अहंकार करे ठे के अ
 मे प्रभुनी जक्ति करीए गीए, व्रत करीए गीए, हजारो रुपैया खरच
 करीए गीए अमे मोटां मोटां शासननां काम करीए गीए, अमारा
 जेवा कोण ठे? आ दशान्ध धाय ठे ते महा अज्ञानदशानुं जोर ठे
 तेथी ते विपे तो जेमना समजवामां आवुं ठे जे अहो! महारा
 आत्मानो स्वभावदशा तो जाणवुं देखवुं ठे. जडप्रवृत्ति कंइ
 पण करवी ते महारो आत्मधर्म नथी. बली आ शुभ करणी
 पण मात्र हजु जडजाव उपरथी चित्त खसतुं नथी ते खशेद
 वाने सारु करवी ठे. वस्तुपणे महारो धर्म नथी, जेन थावो
 बुद्धि प्राप्त धइ ठे तेने केम अहंकार आवशे? ने एम करता थोडी
 विशुद्धि हशे तेथी मनमां आवशे तो तेने पण पर प्रवृत्ति जाणी ते
 अहंकारनी निंदा करशे. तेथी पाग उतरवानी जावना आवशे. अहो!

आ महारी शुं दशा जडनी संगते थाय ठे ? जगत्मां आ जड शरीर तेने मान मले ठे तो ते शरीर ते हुं नहि, तो ए मानथी महारे शुं ? एवी ज्ञानना आत्मार्थी जावे ठे. रात्री दिवस कयायथी पावा फरवानीज दशा जेनी वनी ठे ने जेटलुं जेटलुं पातुं नथी फरातुं ते पण आत्माने प्रतिकूल ठे एम जावि रह्या ठे. वली जडनी दशा टालवाने व्रत नियम धारणा करे ठे. ए वस्तुतुं खावा पीवानीनो ज्यां सुधी महावरो ठे त्यां सुधी ए वस्तु खावानी नहि मले, वा प्रतिकूल मलशे तो मने विकल्प आवशे. वास्ते जे जे वस्तु त्याग करीश तेनो महावरो छूटी जवाथी ते वस्तु उपर चित्त जशे नहि. तो तेनो विकल्प पण थशे नहि. एम जाणी आहार पाली वस्त्र आजूपण प्रमुखना नियम करी वाकीना वापरवाना त्याग करे ठे. व्यापार पण बहु पापना जे पंदर कर्मादान विगेरेना तेनो त्याग करे ठे. बीजा पण व्यापार विकल्पना कारण ठे मोटे पोतानो निर्वाह थाय एटलो व्यापार राखी बीजा व्यापारनो त्याग करे ठे. स्त्री आदिकना विषयनी पण मर्यादा करी वाकी त्याग करे के महारे आ प्रवृत्ति जड ज्ञाननी जुंठी थशे तोज आत्मा स्थिर थशे. ज्यां सुधी संसारनां काम करवानां ठे त्यां सुधी ते ते काम धर्मध्यान करती वखत याद आवशे ने आत्मानी परिणती बगाडशे, मोटे जे जे कारणो संसार नां जुंठा थशे, तेटला तेटला विकल्पो जुंठा थशे. ध्यानमां पण स माधि रहेशे. जेम के जे माणस राजा नथी तो तेने लडकर विगेरेनो विचार चित्तमां आवशे नहि कारण जेए काममां एनी प्रवृत्ति नथी. मोटे जेटली जेटली प्रवृत्ति जारी ठे, तेटला विकल्प आवशे. एम जाणी खावाना, पीवाना, वेसवाना, सुवाना, फरवाना, तमासा जो वाना, व्यापारना, स्त्रीजुना विषयना जेटलां जेटलां कारणो छूटे ते गोड के जेथी तारो आत्मा समाधीमां रहे. न छूटे तेमां पोतानी अज्ञानता विचारे ठे के हजु महारुं मन जडथी . . . नथी, मोटेस

તુરુપની સેવા કરું તથા જેથી સંસારથી મન રહે એવા શાસ્ત્રનો અ
 ન્યાસ સાંનલવા વાંચવાનો કરું કે કોઈ વચ્ચે નાં છપ્પદેશ રૂપ અમ્
 તે કરી મારું ચિત્ત મુંઢ થઈ જાય, ને વિજ્ઞાનથી ચિત્ત રહેતી જાય,
 ને સ્વજ્ઞાન સન્મુખ થાય. એમ જાણી તન મન અને ધનથી જ્ઞાના
 દિકનો અન્યાસ કરે છે, તે જ્ઞાન સાધનમાં કેંડ વિઘ્ન ન આવે તે મારું
 સામાયક પૌંચ્ય દેશાનગાશિક કરે, વલ્લી વિદ્યેય નામર્થ્ય જાગે તો
 ધ્યાન કરું એમ વિચારી આર્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનનો ત્યાગ કરી ધર્મધ્યાન
 કરે કે જેથી આત્મા નિર્મલ થાય અને નિજ સ્વરૂપ સન્મુખ થઈ
 એમ જાણી ધ્યાનાદિકનો ઇયમ પરચસ્તુથી ચમત્કા માટે કરે, એમ
 અનેક પ્રકારના ઇયમ આત્માથી કરી રજા છે. હરેક પ્રકારે આ
 ત્માની પ્રવૃત્તિ વિજ્ઞાનથી જૂટ એ સામી દૃષ્ટિ થતી રહી છે. સંસારનું
 સ્વરૂપ વિચારનાં જેમ કોઈ પુરુષ પરમાં હોય અને ચારે પાને ખાગ
 જાગે તો તે પરમાંથી નિકલવાને જેવો ઇયમવાન થાય, તેમ આ
 ત્માથીને સંસાર લગાનલ જેવો જાગે છે, જે જડની પ્રવૃત્તિ કરે 'ને'ત
 માં આનંદિતપણું થતું નથી. એક વિટંબના જાણી કરે છે, એ
 દશા પણ આત્મા નિર્મલ થવાની છે. આ સંસારમાં મર્ગ સીજ
 ને તેમાં સ્ત્રીઆદિકના કામ મર્ગથી વધારે હઃસદાયક છે. કા
 રણ જે કામ જેને વશ થયો તેને પછી સીજી છપાઈ ઘોડ
 થી હલેન પડતી નથી ને જેને કામ ન હોય તો તેને છપાઈ કેમ
 જૂટે? કામને સારુ સ્ત્રી જોડાઈ, સ્ત્રીને સારુ આજ્ઞાવાળ જોડાઈ, નેને સારુ
 જોડાઈ, જોડાઈ સારુ વ્યાપાર કર્યો જોડાઈ, વ્યાપાર સારુ સંપૂર્ણ
 થતું કરે, ઠગાઈ કરે, ઇન્ધ્યાય કરે, અનેક આગેજ કરે, વલ્લી સ્ત્રી હો
 ય તો હોડારાં થાય, હોડારાં થાય તો વળાવવાં જોડાઈ, વલ્લી ને સારુ
 નાથ જાતમાં તેમની નાથે નહીંને જાણવું જોડાઈ, નેમની શક્તિ
 જતા રાતથી પડે, એમ સ્વજ્ઞાન કામ વશ ન થાય, મ્યો જૂધી અનેક
 પ્રકારની છપાઈ મો છે અને આત્મા શુદ્ધ થવામાં વિચરે છે એ મર્ગ

થી આવી પડે છે. માટે અનેક પ્રકારના પૂર્વે મહા પુરુષોએ શાસ્ત્ર ર
 ય્યાં છે તેનો અભ્યાસ કરી કામ જીતાય એમ કરવું. કામને જીતવા
 થી ઘણાજ વિકલ્પનાં કારણ વૂટી જશે તે સારુ પૂર્વ પુરુષોએ કામ
 પ્રથમ જીત્યો છે. અહો! મહો! સ્ત્રીનું હર્ગધમય શરીર, એ જગ્યા પણ
 મહા હર્ગધમય તેમાં શું મગ્ન થવું? કેટલાએક જીવ ચોથુંગત ધારણ
 કરે છે પણ ધનની તૃષ્ણા વૂટતી નથી એ ઝોજનું માહાત્મ્ય છે, પણ
 બીજા વિચાર કરે કે અનેક પ્રકારનાં પાપ કરી હવે મેલવ્યું તે નું શું
 સાથે લઈ જઈશ? ના, ના તે તો કંઈ ધનવાનું નથી. ફક્ત જગત્માં ક
 દેવાશે જે હું કરોડપતિ લક્ષપતિ એ શિવાય ઘણા હવેથી બીજો જા
 ન નથી. તો એ હવે પરવસ્તુ તેમાં શું મૂર્ચિત થની જાય છે? એ યો
 ગે જે જે કર્મ બાંધીગ તેનાં હઃસ્થ તહારે જોગવવાં પડશે. ધનનું સુલ
 ઠોકરા બિગેરેને થાપી જઈશ તે ધન તે જોગવશે. વલી ઠોકરાં બિગેરે
 મલ્યાં છે તે શું સંબંધે મલ્યા છે? તેનું વિચાર કર, કેટલીએક વચ્ચત
 સ્નેહથી મલે છે, કેટલીએક વચ્ચત વેરજાવથી મલે છે, કેટલીએક વ
 ચ્ચત પાત્રલા જવનું માગતું લેવા આવે છે એમ અનેક સંબંધથી મલે
 છે; તેનું જાણતો નથી. ફક્ત મહારા ઠોકરા જાણી મૂર્ચિત થઈ કર્મ
 બાંધે છે ને આત્માને મલીન કરે છે માટે આત્મા શુદ્ધ કરવો હોય તો
 ઠોકરાની ધનની મમતા છૂટી કર. જે જે બને છે તે પૂર્વે કર્મ બાંધ્યાં
 છે તેને અનુસારે બને છે. એમાં રાજી પણ શું થવું? ને દિલગીર પણ
 શું થવું? ફક્ત જે જે બને તેમાં જાણવાનો આત્માનો સ્વનાવ છે તે
 જાણી લેવું. પણ તેમાં સુડી દિલગીર થવું તે આત્માના ધર્મથી વ
 દાર છે. માટે આત્માનાં ધર્મ જાણ્યો. હવે શું જડના કામમાં રાજી
 દિલગીર થવું? તેના વિકલ્પ કરવો એ કંઈ કરવું નહિ. પોતાના સ
 દ્વજ સુલમાં મગ્ન થવું એમ જાવનાં વિઠાહિ વચારે થાય છે તો સંસાર
 ઝોડી સંપમ સુડ આત્માને જાવતા વિચરે છે. શરીર છે તે આદારને
 આધારે રહે છે તેમ બતાં આદાર ન મળે ને શુભા જાગી તો વિનારે

ठे जे अहो आत्मा ! तारो अणहारो धर्म ठे आहार करवो ए जडनो
 धर्म ठे माटे एमां तारे विकल्प करवो ते केवल कर्मबंधनं कारण ठे.
 एधी आत्मा मज्जीन पाय ठे. एम विचारी पोते समजावमां रहे. ए
 म करतां आहार मळ्यो ते अनुकूल एटले स्वादिष्ट वा, प्रतिकूल ते
 बेस्वाद मळ्यो तो पण विचारे ठे के जे जे पुज्ज मळ्या ठे, तेमां ते
 वो स्वाद ठे पण ए पुज्ज ग्रहण करवा एज तारो धर्म नथी तो सा
 रा ठे वा, नबजा ठे. ए विचार करवो योग्यज नथी. शरीरमां रह्यो ठे
 ने इज्जु एटली विदुडि नथी के आहार न करूं ने शरीरे पीडा घाय
 अने महारो आत्मा समजावमां रही शके नहीं तेधी आहार ग्रहण
 करवो ठे, पण विकल्प करवो ए मारो धर्म नथी. एम विचारी पोतानी
 समजाव दशामां रहे ठे. एज प्रमाणे तृपा लागे त्यारे पण एमज विचारी
 तृपानो विकल्प करता नथी. शियालानी इतुमां टाढ बहु पडवापी शरी
 रे ताढनी वेदना पाय ठे ने वेदनामां विचारे ठे जे टाढ पुज्जने लागे ठे
 ते मारो जाणवानो स्वजाव ठे. ते में जाणी एमां मने टाढ लागे ठे
 एम विचारं ठे ते अज्ञानता ठे. वसी एमज उनालानी इतुमां ताप
 ना पुज्ज आववानो स्वजाव ठे त प्रमाणे पुज्जने स्पष्टं ठे तेमां मारे
 शुं ? हुं तो भरपी हुं. तेन कोइ पुज्ज स्पर्शता नथी ने ताप लागतो
 नथी. वसी धकारो धवापी पवननी इच्छा घाय ठे ते मारी अज्ञानता
 ठे. जडमांपी मग्नता नथी नीकजी तेपी पवन खावानो जाव पाय
 ठे. तेपी नयां कर्म बंधाइ मारो आत्मा मज्जीन घड्यो. एम जाडी प
 वन खावानी इच्छा शेकी बाफनो विकल्प मूकी पोताना आत्माना
 आनंदमां आनंदितपणे रहे ठे, पण चिनमा उपाधि चितवता नथी.
 वसी मांस, मछर, करेडे ठे ते वस्त पण पोतानो समजाव बोदना
 नथी, ने तेने उढाडवानो विचार करता नथी. ए करेडे ठे ते मने क
 रता नथी प्दलने करेडे ठे. तेमां मारे शुं ? कोइ पण भाणत पारकुं
 पर वस्तुं होय तेमां पोते पिकर करता नथी, तेम आ जड शरीरने

કરહે છે તેમાં પોતાને વિકલ્પ કરવાનું કંઈ કારણ નથી. તું તારા આ
 નંદમાં રહે એમ જાણે છે. વલી વચ્ચે ફાટેલાં હોય, વા ન મલે, જાઢાં
 જોડતાં હોય અને પાતલાં હોય, પાતલાં જોડતાં હોય ને જાઢાં હોય
 એવું વસ્ત્ર સંબંધી કારણ મલેથી પોતાના સમજાવથી ચલતા નથી ને
 વિચારે છે કે વસ્ત્ર પુદ્ગલને પહેરવાં છે આત્માને વસ્ત્ર પહેરવાનાં નથી
 તો એમાં હું શી ધાવત રાગ દ્વેષ કરું? જેવું પૂર્વે કર્મ બાંધ્યું છે તેના ચ
 વ્ય માફક મલે છે. એમાં સારુ શું? ને નબલું શું? આત્માને પહેરવા
 નાંજ નથી તો આત્મા શી ધાવત વિકલ્પ કરે? એવા જાણથી સમ
 જાણમાં વર્તે છે. વલી ફાટે પીડા થવાથી કંઈ પણ પ્રકારની શ્ર
 તિ ઇત્પન્ન થવાનાં કારણ મલે, પણ જેણે સ્વપરનું સ્વરૂપ જાણ્યું છે
 તે પુરુષ શ્રતિ ચિંતવતા જ નથી. કારણ કે સ્વજાતિ બહારના કામ
 વને તેમાં આત્માને શ્રતિ કરવાનું કંઈ કારણ નથી. તેથી શ્રતિ
 કરતા નથી. સ્ત્રી પરીપક્ષે તે સ્ત્રીનું રૂપવાલી આજ્ઞાપણવાલી કદાપિ
 ઈંદ્રની ઈંદ્રાણી આવીને મુનિ આગલ દાવ જાવ કરે છે, વિષયના
 ચાલા કરે છે, આંખોનાં કટાક્ષ મારે છે, હાસ્ય વિનોદના શબ્દ બોલે છે,
 તે સાંજલી મુનિ વિચારે છે કે મહો! આ જીવ પુરુષના રંગમાં શું રં
 ગાઈ ગયા છે! પુરુષને જોનાવીને આનંદિત થાય છે! પુરુષના ચાં
 લા કરી ચુકી પાય છે! શું જીવને અજ્ઞાન પીડે છે! મારે તો એની સા
 મું જોવાની જરૂર નથી. કારણ કે શ્વનાદિકાલનો હું પણ પુરુષનો
 રંગી હતો તેથી સ્ત્રીનું રાગી હતો હું પણ અજ્ઞાનપણે આ સ્ત્રીની પે
 ઠે ચાલા કરતો હતો તે ચાલા રહે યાદ આવે! ને પાઠી એના જેવી
 પ્રવૃત્તિ થાય! માટે મારે તો કામિનીની સાથે બોલવું નહિ. એના શ્રં
 ગોપાંગ જોવાં નહિ. હું એને જોઉં તો મારા આત્માનું આત્મતત્ત્વ જૂ
 લી જઈ માટે મારે જોવુંજ નહિ. એ સારુ જ્ઞાની એ પણ જેમ સૂર્ય સા
 મીદૃષ્ટિ પડી હોય તે તરત જેમ ચેંચી લઈ લીએ, તેમ ચેંચી લે
 વા કહ્યું છે. તે પણ સત્ય છે. એ સ્ત્રીની સંગતે મેં પણ પૂર્વે બહુ

ષજ્ઞાનતા કરી છે, માટે એના કર્મની વિચિત્રતા પ્રમાણે કરે છે, તે
 માં મરે શું ? એમ વિચારી સ્ત્રીનો પરીસહ જીતે છે. બાવા સ્ત્રીયાદિ
 કના રાગ બંધન થાય તે મારુ મુનિ વિહાર કરે છે. એક ઠેકાણે રહે
 તા નથી. વિહાર કરવામાં ચાલવું પડે તેનો થાક રસ્તામાં લાગે, પગ
 ડુઃખે, તો તે વચ્ચે પળ મુનિ જાવે છે જે શ્રદ્ધા આત્મા ! થાક તો પુ
 જલને લાગે છે. ડુઃખે છે તે પણ પુદ્ગલને ડુઃખે છે. તું શી ધાવત વિ
 કલ્પ કરે છે ? એમ વિચારી પોતાના આત્મસ્વનાવમાંજ મગ્ન રહે છે,
 પણ પોતાના આત્મજ્ઞાવથી ચિત્ત ચલાયમાન કરતા નથી, ને એ સં
 બંધી કંઈ પણ વિકલ્પ કરતા નથી એ પ્રજ્ઞના વચનથી તથા પોતાના
 અનુજવથી પોતાના આત્મધર્મની શ્રદ્ધા કરી છે, તેનાં ફલ છે. હર
 કોઈ મુકામ નિરવ્યય મળે છે, ને મકાનમાં રહે છે. તે મકાન પ્રતિકૂલ
 હોય વા, વહુ સુંદર હોય તેથી અનુકૂલ હોય તો પણ તે સંબંધી રાગ
 દ્વેષ ધરતા નથી. પ્રતિકૂલ કરતા અનુકૂલ પરિસહ જીતવો કઠણ છે,
 પણ આત્મજ્ઞાની પુરુષો તો ગમે તે હોય પણ પોતાના નિજ સ્વરૂ
 પથી આઘા જતા નથી એટલે વિકલ્પ આવતોજ નથી. પાપરવાનો
 સંધારો અનુકૂલ વા, પ્રતિકૂલ મળે, તેમાં પણ કંઈ ચિંતવતા નથી.
 ને આત્માનો હૃદાસીજાવ પડે ગયો છે, તે પ્રતિકૂલ અનુકૂલમાં ચિત્ત
 જતુંજ નથી. એટલે કંઈ પણ વિચાર કરવો પડતો નથી. ગમે તેમ થા
 વ પણ પોતે પોતાનાજ સ્વરૂપમાં રહે છે. ને જડ કૃતિ તામું જફ દે
 તા નથી. જાણવાનો ધર્મ છે, તેથી તેનું સ્વરૂપ જાણી લે છે. આક્રો
 પ પરિસહ ટપજે તે કોઈ આવીને કડવાં મર્મનાં દ્વેષમય વચન કહે
 યદ્દા તદ્દા બોલે, વા મકાર ચકાર બોલે તો પણ જરાય નિજ સ્વરૂ
 પથી ચલાયમાન થતા નથી. પોતે જે આનંદમાં વર્તતા હોય, તેજ આ
 નંદમાં વર્તે, કોઈ આવીને વધ કરે તો પણ સમજાવ ઝોડતા નથી.
 જેમ કે મેતાર્યમુનિને વાઘર વાંધી જેથી માથું ફાટી ગયું, પ્રાણ ગયા,
 ગજસુકુમાલજીને સોમીલ સસરાણ મગ્નિના મંગારા માથે માટીની

पात्र बांगीने सिंघ्या तो पण जराय पोताना आत्मजावशी चलाय
 मान न थया अने ध्यानधारा वधारी केवलज्ञान पामी सिंघिने वस्था.
 पांचजे मुनिने पालके घाणीमां पीड्या, तो पण समजावमां रहा.
 तेथी केवलज्ञान पाम्या. एवी रीत जे जे मारकूट करे ते तेनी दया
 जावे ते के, आ विचारो अज्ञानपणे कर्मबंध करे ते, पण पोताने डः
 ख पाय ते ते सामुं लक्ष आपतो नथी. एवी रीते मुनि महाराज स
 मजावमां रहे ते. मारनार उपर हेयनाव जरा पण करता नथी.
 जगवानने संगम देवे अतिशय आकरा घणा उपसर्ग कख्या. तो पण
 जगवान् चलायमान थया नहि. तेमज आत्मज्ञानीने अध्यात्म ज्ञान
 प्रगट धयुं ते. तेना प्रजाये गमे ते उपसर्ग आवे ते, ते समजावे सह
 न को ते, पण तेने डःख देवानुं स्वप्नमां पण विचारता नथी. आ
 हार विना रहेवानुं नथी. तेथी शरीरने आहार भाषया आहार पा
 णी सेवा जाय ते तेमां मनमां एम विचारता नथी जे, हुं गृहस्थप
 णे चक्रवर्ति वा, वामुदेव वा, मंमलिक राजा वा, शाहुहार हतो
 ते हुं याचना कर्वा केम जतुं ? फक्त एमज विचारो ते जे आ शरीर
 आहारने आचारे चाते ते, तथी एने आहार नहि आर्षु ने शरीर
 मंद पडो तो महारो समजाव कायम रहेवानो नथी. माटे ए शरी
 रने आहार आपवो ते, ते साह तीर्थकर महाराजे याचना कर्वाती
 मयादा बतावी ते. ते करवी एमां हुं महोदो राजा तुं. ए विचार कंड
 कर्वानो नथी. कारण के राजाने रंकपणुं तो पुत्रने ते आत्मा तो
 राजाए नथी ने रंकपण नथी. पोताना आनंदमय ते. पुत्रने आहार
 पोखवा पुत्रने करे ते. याचना करे ते एमां महारो कंड विरुद्ध का
 वाना नथी. जे जे पूर्वकर्मने योगे क्रिया कर्वाती ते, ते पाय ते. ए
 म याचना कर्वा जनां आहार मद्यो नहि ते अज्ञान पामिह उप
 न थयो तो पण अज्ञानशी राग डेव कर्ता नथी, ने विदां ते जे आ
 रडा मंचवी अंगाय कर्म पूर्व धायिनुं ते ते उदय आयुं ते तेथी आ

દાર મલતો નથી, માટે એમા કંઈ વિકલ્પ કરવાનું કારણ નથી. એમ વિચારી પોતાના સમનાવમાં રહે છે. વલી પૂર્વકર્મના પ્રજાવથી શરીરે રોગ उत्पन्न થાય તો તે પણ પોતાની આત્મદશામાં રહીને નોગવે છે, પણ રોગ સંબંધી કંઈ પણ ચિંતવન કરતા નથી. જાણે છે જે રોગની પીઠા उत्पन्न થઈ છે તેમાં હું વિકલ્પ કરીશ તો પાઠાં એવાં કર્મ બંધાશે, તો આત્માને કર્મ થકી મૂકાવવાને પ્રવર્તું હું તેને બદલે કર્મના બંધનમાં પડીશ. એમ અપયોગ વની ગયો છે. તેથી જ પોતાની સમનાવની ધારા ચર્ચા કરે છે ને જે ધાય છે તે જાણી લે છે, પણ તેમાં લીન થતા નથી. કદાપિ પગમાં ઘાસ પ્રમુખના તૂળ કાં કરા ખુલ્લે છે, કારણ જે મુનિને જોઢા પહેરવા નથી તેથી પગમાં ખૂલે, વલી પોતે જાગ્યછાલી સુકોમલ હોય તો પણ જરા તેમાં લેદ ધરતા નથી. માત્ર કર્મ સ્વરૂપ જાણ્યું છે, તેથી તે સંબંધીનો વિચાર જ ચિત્તમાં આવતો નથી. કદાપિ ઘોઢી વિશુદ્ધિવાલાને વિચાર આવે તો પાઠો વિચાર કરે છે કે પગને ખૂલે છે, આત્મા અરૂપીને કંઈ ખૂલતું નથી. માટે શા વલે હું વિકલ્પ કરું? એમ કરી સમનાવમાં રહે છે. શરીરે મેલ પ્રમુખ ધાય છે. કારણ જે શરીરની વિજૂપા તથા કુશ્રુપા કંઈ પણ કરવી નથી. તેથી શરીરે મેલ ધાય તો પણ શરીર તે હું નહિ. એ જાવ વન્યો છે તેથી વિકલ્પ થતો નથી. સત્કાર પરિપક્વ તે મોટા મોટા રાજા આવીને વહુમાન કરે છે. ગ્રહો મહાત્મા! તમારા જેવા સત્પુરુષ આ છનીયામાં નથી. પાંચે ઇંદિયો વણ કરી છે જરા પણ શરીરની મમતા નથી. કેવલ આત્મજાવ તમે ચરો જાણ્યો છે કોઈ પણ વચ્ચત તમે આત્મજાવથી ચૂકતા નથી, તમારા જેવા જ્ઞાની આ જગત્માં નથી. તમારા જેવા અપકારી કોઈ નથી. મને જે ધર્મ વતાવ્યો છે તેનો જે અપકાર કલ્યો છે તે પણ મહારા માથા અપર છે, આપ સાદેચ્છીની જેટલી જાકિ કરું તે સંગી છે. એવી અનેક પ્રકારની સ્તુતિ આવીને કરે પણ જરાય અહંકાર કરતા નથી.

મનમાં વિચારે છે જે હજુ હું પુરુષદશામાંથી તો સ્વસ્થો નથી. આ પુરુષો તો આવી મહોટાઈ આપે છે તો મહારે પણ જે જે પુરુષદશા માં ઉપયોગ જાય છે, તે પાઠો ચાલવા જોઈએ. એ જ્ઞાનવશાનાં વધુ માન કરે છે તેવી જ્ઞાનવશા હજુ યશ નથી. માટે જે જે જ્ઞાનમાં સ્થા મી છે. તે પ્રગટ કરવાના ઇચ્છામી થવું જોઈએ. અહો ! સર્વજ્ઞના જ્ઞાન પ્રમાણે હજુ તો મને જ્ઞાનની વધુ સ્થામી છે. આવા વિચારથી અહંકાર આવતો નથી ને પોતાના સમજાવમાં કાયમ રહે છે. જ્ઞાન પરિસર ઉપજે જે ધીજાન કરતાં પોતાને વધુ બોધ થયો હોય તેથી મનમાં આવે જે, હું જ્ઞાની હું તેઓ જગત્માં કોઈ જ્ઞાનવાન નથી. આવા વિચાર કરીને કર્મ ધાંધી આત્માને મલીન કરે છે, પણ એ કોણ કરે છે? જેણે પોતાનો આત્મધર્મ જાણ્યો નથી. ને બહારથી જ્ઞાન મેલવ્યું છે તેવા જીવને જ્ઞાનીપણાનો અહંકાર આવે છે ને તે જીવ આવતે જાયે અજ્ઞાની પડે. પણ જ્ઞાની જીવ તો એમ વિચારે છે જે, મારા આત્મા નો સ્વજ્ઞાવ તો ફેબલજ્ઞાનમય છે. તેમાંથી તો હજુ સુધી કંઈ પણ જ્ઞાન પ્રગટ થયું નથી. વ્હી શ્રુતજ્ઞાની પણ પૂર્વે ચૌદપૂર્વના ધણી ૬ શપૂર્વના ધણી થયા છે. તેની અપેક્ષા મને હું જ્ઞાન થયું છે? કે હું અહંકાર કરું? એમ પોતાની અપૂર્ણતા જાણી જ્ઞાનનો અહંકાર કરતા નથી. પોતે પોતાની દશામાં રહે છે.

હવે અજ્ઞાન પરિવહ તે પોતે પોતાના આત્મજ્ઞાવને ગુરુ મુલે જાણ્યો છે. પુરુષજ્ઞાવને જાણે છે તેથી સ્વપર નેવનું જ્ઞાન થયું છે. ને જેમ ગુરુ મહારાજ કહે છે, તેમ આત્મતત્ત્વની શ્રદ્ધા કરી પોતાની આત્મદશામાં વર્તે છે, પણ તર્ક વિતર્કનો બોધ નથી. પદ્મજ્ઞાનનું જ્ઞાન નથી તેથી કોઈની સાથે વાદ કરવાની શક્તિ નથી, પરને બોધ કરવાની શક્તિ નથી, તેથી બીજા જીવો નિંદા કરે છે. અહો મૂઠ ! અહો અજ્ઞાની ! માથું મુંઢાવ્યું પણ કંઈ જ્ઞાનતો છે નહિ. એવા આ કરા વચન કહે છે ત્યારે સમજાવી મુનિ થોડું જણાવે છે, પણ પોતે

પોતાનો વિચાર કરી શકે છે. એવા મુનિ જાવે છે કે, એ જ કહે છે તે સત્ય છે. મારામાં જ્ઞાન નથી થયે પાઠલા જીવનાં આવરણ છે તેથી મને વોધ નથી ત્યારે એ કહે છે. એ તો મહારો સજ્જુ છે માટે એમાં શી વાતનો શેવ કરું ? વલી વીજી રીતે શાસ્ત્ર જણે છે પણ આવરણને લીધે આવડતું નથી ત્યારે જેને આત્માર્થિપણું પ્રગટ થયું નથી, તે શું વિચારે છે કે, મને આવડતું નથી એટલે જણવાનો વચ્ચે કાઢીને શું કરું ? એમ વિચારી જ્ઞાનાભ્યાસ વંધ કરે છે તેને જ્ઞાનાવરણી કર્મ વંધાતાં જાય છે. માસતુસ મુનિ સરસા આત્માર્થિ છે તે તો નથી આવડતું તો પણ ઇચ્છા મોડતા નથી, ને ઇચ્છા નહિ મોડવાથી કદાપિ જ્ઞાન આવડતું નથી પણ સમયે સમયે જ્ઞાનાવરણી કર્મ ક્ષય થતાં જાય છે માટે આત્માર્થિ પુરુષો તો જ્ઞાન નથી આવડતું તો પણ જ્ઞાનનો અભ્યાસ મોડતા નથી ને સદા જ્ઞાનના ઇચ્છામાં પ્રવર્તે છે. એવા પુરુષો અજ્ઞાન પરિપક્વ જીતે છે.

સમ્યક્ત્વ પરિપક્વ તે આ સૌંદરાજ લોકને વિષે જ જ્ઞાન રહ્યા છે, તેમાં પાંચ જ્ઞાન અરૂપી રહ્યા છે ને એક પુરુષજ્ઞાન રૂપી છે તો પણ પુરુષ પરમાણુ તો અતિપચ્છ નહાનો છે, હટિએ આવતો નથી. એવા પણ પરમાણુ એકઠા થઈ વાદર સ્કંધ થાય છે. તે દેખવામાં થાય છે, પણ સૂક્ષ્મસ્કંધ દેખવામાં આવતા નથી. અરૂપી પદાર્થ પણ દેખવામાં આવતા નથી. એ પદાર્થનું વર્ણન સર્વજ્ઞ કરી ગયા છે. તે સર્વજ્ઞ તો રૂપી અરૂપી સર્વ પદાર્થ જાણે છે તેમને જાણવું મુશ્કેલ નથી. સદ્જ જાણી લીધાં છે ને તે પ્રકૃષ્ટાં છે. હવે એવા પદ્મજ્ઞાનના જાવનાં વર્ણન શાસ્ત્રમાં છે, તે જોઈને અનેક પ્રકારની અજ્ઞાનપણો ઠાંકા પાડે છે ને સર્વજ્ઞના વચન ઉપરથી આસ્તા ઠઠી જાય છે. પણ જે પુરુષને સમ્યક્જ્ઞાન થયું છે, તે પુરુષે અનુમાનથી કેટલીએક વસ્તુનો નિર્ણય કર્યો છે તેથી તે જાણે છે કે આ સર્વજ્ઞ નિષ્પ્રદાતાની છે જે ની પછી વાતો સાચી સમજાય છે, ને કોઈ કોઈ સૂક્ષ્મ વાતો નથી

સમજાતી તો પણ પ્રજ્ઞના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી એ યોગ્ય છે. મ
 હાવીરસ્વામી મહારાજે જે માર્ગ આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાનો વતાવ્યો
 છે, તેથી અધિક કોઈ ધર્મવાલાને દેખતા નથી. તો હું શા વાસ્તે મ
 શ્રદ્ધા કરું? કેટલીએક વાત તો પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાય છે, તો જેમ આશા
 તપેલામાં ચોલા ચઢાવવા મૂક્યા હોય, તેમાંનો એક દાણો સિંજેલો જોઈ
 વધા દાણા ફીંકી ગયા માનીએ ઢીં. તેમ આ પુરુષના ઘણાં વચન ન્યા
 યથી સિદ્ધ થાય છે ને બીજાં કંઈક નથી સમજાતાં, તેનું કારણ મ
 હારું અજ્ઞાન છે. કારણ જે અજ્ઞાનના જોરથી યથાર્થ ન્યાય જોડી
 શકાય નહીં, તેમાં કંઈ સર્વજ્ઞની જૂલ નથી. એમ વિચાર કરી સુ
 દ્ધમ વાતની શ્રદ્ધા કરે છે, તે પુરુષ સમ્યક્ પરિપક્વ જીવો કહીએ. ને
 કેટલાએક અજ્ઞાની જીવ બીજા જીવોની બાહ્યની બાવતોની તકરારો
 સાંનજી તેમાં મૂળાઈ જાય છે. જેમ કે હાલમાં ઇંગ્રેજ લોક પૃથ્વી
 ફરે છે અને સૂર્ય સ્થિર છે એવું કહે છે ને તે ઉપર અનેક હુર્વિનો વહે
 જોડેને માણસને સમજાવે છે. તે સમજીને માણસો કહે છે કે શાસ્ત્ર
 માં તો સૂર્ય ફરતો કહ્યો છે, તે વાત મલતી નથી. માટે જૈનશાસ્ત્ર ઉપર
 હું શ્રદ્ધા કરીએ? આવી દશા થાય છે, પણ એ વિષે વિચારવાનું છે કે જેમ
 લાંબો રુપીયા ઇંગ્રેજ લોકો એવા કામમાં સ્વર્ચે છે ને તેની મહેનત
 કરે છે મહેનત કરનારને પણ હજારો રુપીઆના પગાર તથા ઇનામો
 મળે છે તેવી રીતે હાલમાં જૈનમાં કોઈ રાજા નથી અને એવા પડસા
 સ્વરચવા તે રાજાતનું કામ છે, અને પડસા સ્વરચ્યા વિના પૃથ્વી
 ઉપર ફરી શકાય નહીં અને તેનો નિર્ધાર થઈ શકે નહિ
 અને જ્યાં સુધી નિર્ધાર કરવાની શક્તિ નહિ, ત્યાં સુધી પ્રજ્ઞ
 ના વચન ઉપર પ્રતીત રાખવી જોઈએ. આપણી શક્તિની કસૂર જ
 વહે શાસ્ત્ર ઉપરથી આસ્તા ઉતારવી યોગ્ય નથી. વગી ઇંગ્રેજો કહે
 છે તે વાત સ્વાયથી પણ બેસતી નથી, તે વતાં તેનાં વચનોની માણ
 સો શ્રદ્ધા કરે છે તે કરતાં પ્રજ્ઞના વચનની શ્રદ્ધા કરે છે, તે જ વધુ સારી છે.

હવે ઇંગ્રેજો કહે છે જે સૂર્ય ફાંપી ત્રણ કરોડ માઈલ દૂર છે ને
 આ પૃથ્વિનો ફેરાવો ૨૪ હજાર માઈલનો છે, તે કરતાં સૂર્ય ચૌદ
 લાખ ગણો મહાટો છે. આ રીતે માને છે. હવે વિચાર કરો જે પૃથ્વિ
 કરતાં ચૌદ લાખ ગુણો સૂર્ય મોટો છે, તો પૃથ્વિમાં રાત્રી પડવી ન
 જોડે. કારણ જે પાસા ઉપરથી અજવાલુ ઘણે જગ્યાં જોડે. જેમ એ
 ક ઇંચની સોપારી એક વાજુ ઉપર હોય ને એક વાજુ ઉપર ચૌદ
 લાખ ઇંચનું અજવાલું હોય તો સોપારીની કોઈ પણ વાજુ ઉપર
 પ્રકાશ વિનાનું રહે? અર્થાત્ નહિજ રહે. તેમજ પૃથ્વિનો ગોળો માને
 છે તે ગોળા ઉપર ઘણે પ્રકાશ હોવો જોડે રાત્રી પડવી જોડે નહિ.
 એ વાતમાં કેટલાએક એવું કહે છે જે ત્રણ કરોડ માઈલ આગું છે,
 તેથી ગોળાની એક વાજુ ઉપર અજવાલું આવે નહિ. એ કહેવું અક્ષ
 લથી વિરુદ્ધ છે. એ ચોવીશ હજાર માઈલ તો ગોળ ચક્ર તરતાં છે,
 પણ એક જાડાઈને લંબાઈ ગણીએ તો આઠ હજાર માઈલ થાય. હવે
 ત્રણ કરોડ માઈલ સુધી જે પ્રકાશ આવી શકે છે, તેને આઠ હજાર
 માઈલ આવવામાં કંઈ હરકત હોય એ વાત સંજવતી નથી. વળી
 એમ કહે જે પૃથ્વિ કાલી છે, તેનું કંઈ પડે છે. એ વાત પણ સંજવતી
 નથી. ગોળ વસ્તુની ચારે પાસે પ્રકાશ વ્યાપ્ત થાય તેમાં કંઈ હરક
 ત થાય એ વાત પણ અક્ષલથી દૂર છે. તેમ ત્યાં કેટલાએક માણસો
 ઇંગ્રેજોની કલા કૌશલ્યતા જોઈને શ્રદ્ધા કરી ધર્મની શ્રદ્ધા તપાડે
 છે, તે અજ્ઞાનતા છે. એમ સમજવું જોડે. સંસારની કલાત્ત કરવાનો
 જીવને અનાદિનો અન્યાસ છે તે કલાત્ત આવી તેમાં કંઈ નવાઈ ન
 થી, પણ ધર્મની કલા આવવી એ વધુ હુકાર છે. હજારો માણસમાં
 થી ધર્મના પ્રવર્તનાર વહુજ ઘોડા હોય, ધર્મનું જાણવું તે મુશ્કેલ છે.
 ઇંગ્રેજ લોક દૂર દેશ રહ્યા, ને સર્વજ્ઞ આ દેશમાં થયા, તેથી આ દેશ
 ના માણસોને તો કંઈ કંઈ વાસના પણ સર્વજ્ઞની આવેલી, પણ દૂર
 દેશવાલાને કંઈ પણ વાસના આવેલી નહિ. તેથી ધર્મની વાતમાં

સમજાતી તો પણ પ્રજાના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી એ યોગ્ય છે. મહાવીરસ્વામી મહારાજે જે માર્ગ આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાનો વતાવ્યો છે, તેથી અધિક કોઈ ધર્મવાલાને દેખતા નથી. તો હું શા વાસ્તે મ શ્રદ્ધા કરું? કેટલીએક વાત તો પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાય છે. તો જેમ આજના તપેલામાં ચોલા ચઢાવવા મૂક્યા હોય, તેમાંનો એક ઢાળો સિંજેલો જોઈ વધા ઢાળા ફીંકી ગયા માનીએ છીએ. તેમ આ પુરુષના ઘણાં વચન ન્યાયથી સિદ્ધ થાય છે ને બીજાં કંઈક નથી સમજાતાં, તેનું કારણ મહારું અજ્ઞાન છે. કારણ જે અજ્ઞાનના જોરથી યથાર્થ ન્યાય જોડી શકાય નહીં, તેમાં કંઈ સર્વજ્ઞની ખૂલ નથી. એમ વિચાર કરી સૂક્ષ્મ વાતની શ્રદ્ધા કરે છે, તે પુરુષ સમ્પત્ત પરિપક્વ જીવ્યો કહીએ. ને કેટલાએક અજ્ઞાની જીવથી જા જીવોની વાહ્યની વાવતોની તકરારો સાંજલી તેમાં મૂઝાડ જાય છે. જેમ કે હાલમાં ઇંગ્રેજ લોક પૃથ્વી પર છે અને સૂર્ય સ્થિર છે એવું કહે છે ને તે ઉપર અનેક હિંમતો વહે જોડેને માણસને સમજાવે છે. તે સમજીને માણસો કહે છે કે શાસ્ત્રમાં તો સૂર્ય ફરતો કહ્યો છે, તે વાત મલતી નથી. માટે જૈનશાસ્ત્ર ઉપર હું શ્રદ્ધા કરીએ? આવી વશા થાય છે, પણ એ વિષે વિચારવાનું છે કે જેમ લાખો રૂપિયા ઇંગ્રેજ લોકો એવા કામમાં સ્વર્વે છે ને તેની મહેનત કરે છે મહેનત કરનારને પણ હજારો રૂપિયાના પગાર તથા ઇનામો મળે છે તેવી રીતે હાલમાં જૈનમાં કોઈ રાજા નથી અને એવા પડસા ચરચવા તે રાજાનું કામ છે, અને પડસા ચરચ્યા વિના પૃથ્વી ઉપર ફરી શકાય નહીં અને તેનો નિર્ધાર થઈ શકે નહિ અને જ્યાં સુધી નિર્ધાર કરવાની શક્તિ નહિ, ત્યાં સુધી પ્રજાના વચન ઉપર પ્રતીત રાખવી જોઈએ. આપણી શક્તિની કસૂર વડા શાસ્ત્ર ઉપરથી આસ્તા ઉતારવી યોગ્ય નથી. વડી ઇંગ્રેજો કહે છે તે વાત ન્યાયથી પણ વેસતી નથી, તે ઠતાં તેનાં વચનોની માણસો શ્રદ્ધા કરે છે તે કરતાં પ્રજાના વચનની શ્રદ્ધા કરે છે, તેજ વધુ સારી છે.

સુખનો અનુભવ થયો છે અપૂર્વ જ્ઞાન પણ પ્રગટ થયું છે એટલે જ્ઞાન પામવાની ઇચ્છા ત્યાં રોકાઈ જાય છે, પણ એ દશા કેવલજ્ઞાન પામવાને અંતરમુદ્દર્તકાલ ઘાકી રહે છે, ન્યારે પાય છે તેની અગાઠ વન તી નથી. તો પણ એ લોન કરે છે તે નિર્લોજ્જતા કરવા સારુ છે. માટે નિચલી હૃદમાં ત્યાગવા યોગ્ય નથી પણ જ્ઞાનના લોને નીતિ મૂકીને વર્તે નહિ. ન્યાયથી ચાલે. એક જ્ઞાન મેલવવાની ઇચ્છા વર્તે છે, તે રૂપ લોજ છે પણ તે ઇચ્છા સારુ સંસારી જીવ અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે છે તેમ કરતા નથી. માત્ર સર્વે કામ ઠોઢી મુરુપપણે જ્ઞાનનો ઉદયમ કરી રહ્યા છે. ઘાકી સર્વે પુજ્જીક વીજ ઉપરથી લોન લઈ ગયો છે, ચલી તપ તે વાર પ્રકારનો કરે છે તે સહજ જાણે થાય છે. આત્માનો અણાદારી ગુણ જાણ્યો છે. આહાર કરવો તે મહારો ધર્મ નથી. એમ જાણી આદારની ઇચ્છા ઊઠી છે, તેથી સહજે તપ કરે છે. સંયમ તે સ્વ ગુણમાં રહેવું ને પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિ રોકવી, તે સંયમ ગુણ પ્રગટ થયો છે તેથી ઇન્દ્રિયના વિષયની ઇચ્છા વર્તતી નથી. અવતતની પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. કપાયથી રહિત વર્તે છે, મન, વચન અને કાયાની માઠી પ્રવૃત્તિ રોકાઈ ગઈ છે તેને પણ આત્મા નિર્મલ પાય એવી પ્રવૃત્તિમાં વર્તી વે છે. એ રૂપ સત્તર પ્રકારે સંયમ ઘરે છે. ઘાહ્યસંયમ સત્તર પ્રકારે પા લવાથી અંતરંગ નિજ સ્વનાવમાં સ્થિર પાય છે. એ રૂપ સંયમ ગુણ વર્તે છે. સત્ય તે સાચું વચન બોલે છે જેને આત્મજ્ઞાન નથી, તે શરીરને મદારું કહે છે. આત્મજ્ઞાની મુનિ તેમ કહેતા નથી. વ્યવહારથી તો જેમ બોલાતું હોય તેમ બોલે, પણ વસ્તુધર્મે પારકું જાણ્યું છે તેથી બોલે છે. પણ અંતરંગ ઉપયોગ મદારું નથી એ વર્તિ રહ્યો છે. જે પુરુષ પુજ્જલનેજ મદારું માનતા નથી તે પુરુષ વીજી વાવતમાં અસત્ય બોલે જ જ્ઞાના? પ્રરૂપણા પણ સહજે યથાર્થજ થાય. એ સત્ય ગુણ પ્રગટ્યો છે તેનાં ફલ છે. હવે શૌચ ગુણ તે નિરતિચાર વર્તે છે. અતિચારાદિક દૂષણ લાગે નહિ. એટલે પવિત્રપણું વર્તે છે. અર્થાત્ નિજ આત્મતત્વ

तो विचार करवो पढतो नयी कारण जे मान आवे तो मूकवानो विचार करे, पण आवी दशायी मान आवतुंज नयी. हवे आर्जव ते मायानो त्याग ते माया जे कपटनी रचनापणुं सहज वृटी गयुं ठे, मुनि ए आत्मापणुं जाणुं ठे, तेमां सर्वे जड पदार्थ पर जाण्या ठे ते मां केटली एक प्रवृत्ति करे ठे, ते मात्र निज स्वरूप भवरायलुं प्रगट करवा करे ठे. तो हवे कपट गुं करवा करवुं पढे ? चेलानी इच्छा न थी, आवकनी इच्छा न थी. धननी इच्छा न थी, आ महारा ने आ महारा नहि ! ए पण करवुं नयी. फक्त पूर्ण ज्ञान न थी उत्पन्न थयुं त्यां सुधी पूर्ण ज्ञान उत्पन्न करवानो उद्यम करवो ठे. तेमां निर्वाह करवो जोइए ते वस्तु मली तो ठीक, अने न मली तो पण ठीक. आ दशाना वर्त्तनारने कपट करवानी जरूर ही पने के करे ? माटे निष्कपट आर्जव गुण प्रगट अवाथी सहजे वर्त्ते ठे. नि लोञ्जता गुण ते पोताना शरीरने मदारुं जाणुं न थी, तो लोञ्ज ही वाघतनो रहे ? शरीर मदारुं नहि ने शरीर रक्षणना पदार्थ महारा नहि. ए सर्वे जड पदार्थ उपरथी राग उत्तरी गयो ठे, एटले लोञ्ज ही वाघतनो करे ? माटे निलोञ्जता उत्पन्न थइ ठे. कंइ वस्तु शरीरने निर्वाह करवा जोइए ठे, ते वस्तु मली तो जे, न मली तो ते वाघतनो विकल्प नयी करता. एम विचार ठे जे पुञ्जने वस्तु जोइए ठे ने पुञ्जने मलती न थी. एम विचारी पुञ्जनीक वस्तुनो लोञ्ज करता न थी. त्यारे इहां कोइ प्रश्न करइ के ज्ञान जणवानो लोञ्ज होय के नहि ? ते विषे जाणवुं जे ज्ञान जणवा वांचवानो लोञ्ज पण निश्चे द शामा जाय ठे, ने ज्यारे ध्यानी पुरुषो पाय ठे. ने आठमे गुणस्था ने हृषिकश्रेणी मांडे ठे, त्यारे ज्ञाननो लोञ्ज पण रदेतो न थी महारा आत्मामां अनंत ज्ञानशक्ति ठे, तेमां महारे पामवुं शुं ठे ? जेनी पासे न होय ते वस्तु पामवानो लोञ्ज करे ठे, पण होय ते ज्ञानो लोञ्ज करे ? तेम आ पुरुषे पोतानो सत्ताधर्म जाणयो ठे, ने तेमां सहज

મુલનો અનુનય પયો છે અપૂર્વ જ્ઞાન પણ પ્રગટ થયું છે એટલે જ્ઞાન પામવાની ઇચ્છા ત્યાં રોકાઈ જાય છે, પણ એ દશા કેવલજ્ઞાન પામવાને અંતરમુદૂર્તકાલ વાકી રહે છે, ત્યારે થાય છે તેની અગાઉ વન તી નથી. તો પણ એ લોન કરે છે તે નિર્સોજતા કરવા સારુ છે. માટે નિચલી હૃદમાં ત્યાગવા યોગ્ય નથી પણ જ્ઞાનના લોને નોતિ મૂકીને વર્તે નહિ. ન્યાયથી જાણે. એક જ્ઞાન મેલવવાની ઇચ્છા વર્તે છે, તે રૂપ લોન છે પણ તે ઇચ્છા સારુ સંસારી જીવ અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે છે તેમ કરતા નથી. માત્ર સર્વે કામ ઢોઢી મુરુપપણે જ્ઞાનનો ઉદયમ કરી રહ્યા છે. વાકી સર્વે પુરુષીક ચીજ ઉપરથી લોન લઈ ગયો છે, વલી તપ તે વાર પ્રકારનો કરે છે તે સદ્જ જાણે થાય છે. આત્માનો અણદારી ગુણ જાણ્યો છે. આહાર કરવો તે મહારો ધર્મ નથી. એમ જાણી આદારની ઇચ્છા ઠગી છે, તેથી સહજે તપ કરે છે. સંયમ તે સ્વ ગુણમાં રહેવું ને પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિ રોકવી, તે સંયમ ગુણ પ્રગટ થયો છે તેથી ઇંદ્રિયના વિષયની ઇચ્છા વર્તતી નથી. અવતની પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. કપાયથી રહિત વર્તે છે, મન, વચન અને કાયાની માત્રી પ્રવૃત્તિ રોકાઈ ગઈ છે તેને પણ આત્મા નિર્મલ થાય એવી પ્રવૃત્તિમાં વર્તી વે છે. એ રૂપ સત્તર પ્રકારે સંયમ ધરે છે. વાદ્યસંયમ સત્તર પ્રકારે પા લવાથી અંતરંગ નિજ સ્વનાવમાં સ્થિર થાય છે. એ રૂપ સંયમ ગુણ વર્તે છે. સત્ય તે સાચું વચન બોલે છે જેને આત્મજ્ઞાન નથી, તે શરીરને મહારું કહે છે. આત્મજ્ઞાની મુનિ તેમ કહેતા નથી. વ્યવહારથી તો જેમ બોલાતું હોય તેમ બોલે, પણ વસ્તુધર્મે પારકું જાણ્યું છે તેથી બોલે છે. પણ અંતરંગ ઉપયોગ મહારું નથી એ વર્તે રહ્યો છે. જે પુરુષ પુરુષને જ મહારું માનતા નથી તે પુરુષ બીજી વાવતમાં અસત્ય બોલે જ જ્ઞાના? પ્રરૂપણા પણ સહજે યયાર્થજ થાય. એ સત્ય ગુણ પ્રગટ્યો છે તેનાં ફલ છે. હવે શીવ ગુણ તે નિરતિવાર વર્તે છે. અતિચારાદિક દૂષણ લાગે નહિ. એટલે પવિત્રપણું વર્તે છે. અર્થાત્ નિજ આત્મતત્વ

તો વિચાર કરવો પડતો નથી કારણ જે માન આવે તો મૂકવાનો વિચાર કરે, પણ આવી દશાથી માન આવતુંજ નથી. હવે આર્જવ તે માયાનો ત્યાગ તે માયા જે કપટની રચનાપણું સહજ ઘૂટી ગયું છે, મુનિએ આત્માપણું જાણ્યું છે, તેમાં સર્વે જડ પદાર્થ પર જાણ્યા છે તે માં કેટલીએક પ્રવૃત્તિ કરે છે, તે માત્ર નિજ સ્વરૂપ ધવરાયણું પ્રગટ કરવા કરે છે. તો હવે કપટ શું કરવા કરવું પડે ? ચેલાની ઇચ્છા નથી, શ્રાવકની ઇચ્છા નથી. ઘનની ઇચ્છા નથી, આ મહારા ને આ મહારા નહિ ! એ પણ કરવું નથી. ફક્ત પૂર્ણ જ્ઞાન નથી ઇત્પન્ન થયું ત્યાં સુધી પૂર્ણ જ્ઞાન ઇત્પન્ન કરવાનો ઇદમ કરવો છે. તેમાં નિર્વાહ કરવો જોડે તે વસ્તુ મલી તો ઠીક, ઘને ન મલી તો પણ ઠીક. આ દશાના વર્તનારને કપટ કરવાની જરૂર શી પડે કે કરે ? માટે નિષ્કપટ આર્જવ ગુણ પ્રગટ થવાથી સહજે વર્તે છે. નિલોજ્જતા ગુણ તે પોતાના શરીરને મદાહં જાણ્યું નથી, તો લોજ્જ શી વાઘતનો રહે ? શરીર મદાહં નહિ ને શરીર રક્ષણના પદાર્થ મહારા નહિ. એ સર્વે જડ પદાર્થ ઉપરથી રાગ ઇતરી ગયો છે, એટલે લોજ્જ શી વાઘતનો કરે ? માટે નિલોજ્જતા ઇત્પન્ન થઈ છે. કંઈ વસ્તુ શરીરનો નિર્વાહ કરવા જોડે છે, તે વસ્તુ મલી તો હા, ન મલી તો તે વાઘતનો વિકલ્પ નથી કરતા. એમ વિચાર છે જે પુજ્જને વસ્તુ જોડે છે ને પુજ્જને મલતી નથી. એમ વિચારી પુજ્જની વસ્તુનો લોજ્જ કરતા નથી. ત્યારે હાં કોઈ પ્રશ્ન કરશે કે જ્ઞાન જણવાનો લોજ્જ હોય કે નહિ ? તે વિષે જાણ્યું જે જ્ઞાન જણવા યાંચવાનો લોજ્જ પણ નિશ્ચે વશામા જાય છે, ને જ્યારે ધ્યાની પુરુષો થાય છે. ને આઠમે ગુણસ્થા ને દ્વપકશ્રેણી માંડે છે, ત્યારે જ્ઞાનનો લોજ્જ પણ રહેતો નથી મહારા આત્મામાં અનંત જ્ઞાનશક્તિ છે, તેમાં મહારે પામવું શું છે ? જેની પાસે ન હોય તે વસ્તુ પામવાનો લોજ્જ કરે છે, પણ હોય તે જ્ઞાનો લોજ્જ કરે ? તેમ આ પુરુષે પોતાનો સત્તાધર્મ જાણ્યો છે, ને તેમાં સહજ

સુખનો અનુનવ પયો છે અપૂર્વ જ્ઞાન પણ પ્રગટ થયું છે એટલે જ્ઞાન પામવાની ઇચ્છા ત્યાં રોકાઈ જાય છે, પણ એ દશા કેવલજ્ઞાન પામવાને અંતરમુદૂર્તકાલ વાકી રહે છે, ત્યારે થાય છે તેની અગાઠ વન તી નથી, તો પણ એ ધોન કરે છે તે નિર્લોભતા કરવા સારુ છે. માટે નિચલી હૃદમાં ત્યાગવા યોગ્ય નથી પણ જ્ઞાનના ધોને નીતિ મૂકીને વર્તે નહિ. ન્યાયથી ચાલે. એક જ્ઞાન મેલવવાની ઇચ્છા વર્તે છે, તે રૂપ ધોજી છે પણ તે ઇચ્છા સારુ સંતારી જીવ અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે છે તેમ કરતા નથી. માત્ર સર્વે કામ ઢોઢી મુખપણે જ્ઞાનનો ઇદમ કરી રહ્યા છે. વાકી સર્વે પુરુષીક વીજ ઇપરથી ધોજી લઈ ગયો છે, વલી તપ તે વાર પ્રકારનો કરે છે તે સદ્જ જાણે પાય છે. આત્માનો અણાદારી ગુણ જાણ્યો છે. આહાર કરવો તે મહારો ધર્મ નથી. એમ જાણી આદારની ઇચ્છા ઇઠી છે, તેથી સહજે તપ કરે છે. સંયમ તે સ્વ ગુણમાં રહેવું ને પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિ રોકવી, તે સંયમ ગુણ પ્રગટ થયો છે તેથી ઇંદ્રિયના વિષયની ઇચ્છા વર્તતી નથી. અવતની પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. કપાયથી રહિત વર્તે છે, મન, વચન અને કાપાની માઠી પ્રવૃત્તિ રોકાઈ ગઈ છે તેને પણ આત્મા નિર્મલ થાય એવી પ્રવૃત્તિમાં વર્તે છે છે. એ રૂપ સત્તર પ્રકારે સંયમ ધરે છે. વાદ્યસંયમ સત્તર પ્રકારે પા લવાથી અંતરંગ નિજ સ્વજાવમાં સ્થિર થાય છે. એ રૂપ સંયમ ગુણ વર્તે છે. સત્ય તે સાચું વચન બોલે છે જેને આત્મજ્ઞાન નથી, તે શરીરને મદારું કહે છે. આત્મજ્ઞાની મુનિ તેમ કહેતા નથી. વ્યવહારથી તો જેમ બોલાતું હોય તેમ બોલે, પણ વસ્તુધર્મે પારકું જાણું છે તેથી બોલે છે. પણ અંતરંગ ઇપયોગ મદારું નથી એ વર્તે રહ્યો છે. જે પુરુષ પુરુષને જ મદારું માનતા નથી તે પુરુષ વીજી યાવતમાં અસત્ય બોલે જ જ્ઞાના? પ્રરૂપણા પણ સહજે યથાર્થજ પાય. એ સત્ય ગુણ પ્રગટ્યો છે તેનાં ફલ છે. હવે કૌંચ ગુણ તે નિરતિચાર વર્તે છે. અતિચારાદિક દૂષણ લાગે નહિ. એટલે પવિત્રપણું વર્તે છે. અર્થાત્ નિજ આત્મતત્વ

માં વૃત્તિ રહી છે, એ રૂપ પવિત્રતા થઈ રહી છે, તેથી પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિનાં દૂષણ જાગતાં નથી એટલે સહજે નિરતિવાર વર્તે છે. કંઈ પણ પુદ્ગલિક કામમાં રાગ દ્વેષ કરતા નથી. જે થાય તેમાં કર્મ ઇદય જાણી વર્તે છે. અર્કિંચન ગુણ તે વાહ્ય પરિગ્રહ ત્યાગ ઘન ધાન્યાદિ નવપ્રકારે અને આભ્યંતર પરિગ્રહ જે શરીરાદિક ઉપર મહારાપણાનો મમત્વ જાવ તે સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કહ્યો છે તેથી વાહ્ય પરિગ્રહ ઉપરથી સહજે મૂર્ઘા ઉતરી ગઈ છે, વસ્ત્ર પ્રમુખ રાખે છે, તે નિર્મૂર્ઘાપણે જગત્નો વ્યવહાર સાચવવા રાખે છે, પણ તે સારાં નવજાં મઢ્યાં, તેનો કંઈ પણ વિકલ્પ નથી. મૂર્ઘા ગઈ છે તેનાં ફલ છે. એ રૂપ મુનિ અર્કિંચન ગુણ પ્રગટ કરે છે. બ્રહ્મચર્ય તે વાહ્ય થકી સ્ત્રીનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કહ્યો છે. અંતરંગથી પાંચે ઈન્દ્રિયોના વિષયની તૃપ્તિ નાશ પામી ગઈ છે. સ્વાત્મ જ્ઞાનમાંજ આનંદપણે વર્તે છે. જ્ઞાનાચારમાંજ ઉપયોગ વર્તે રહ્યો છે. સ્વપ્નમાં પણ કામની વાંઠા નથી. અંતરંગના સુખ આગલ તુચ્છ સ્ત્રીઃનાં વિષયસુખ હઃસ રૂપ જાણ્યાં છે તેમને કામની ઇચ્છા કેમ થાય? તેથી સહજે બ્રહ્મચર્ય ગુણ પ્રગટ થયો છે. એ રીતે વશે પ્રકારે યતિધર્મ પ્રગટ્યો છે. તે અનુક્રમે પૂર્ણ ગુણ પ્રગટ કરશે, ને આત્માર્થિ એવી રીતના ઇદમ કરી પુદ્ગલજાવથી મુક્ત થાય છે: પ્રથમ થોડી શુદ્ધતા થાય છે, ત્યારે માર્ગાનુસારી થાય છે. તેથી વિશેષ વિશુદ્ધિ સમ્યક્દષ્ટિ થાય છે. તેથી વિશેષ વિશુદ્ધિ શ્રાવકપણું પ્રગટે છે. તેથી વિશુદ્ધિ થાય છે, ત્યારે મુનિપણું પ્રગટે છે. તેમાં પણ જેમ જેમ વિશુદ્ધિ વધતી જાય છે, તેમ તેમ ગુણસ્થાન ચઢી જાય છે, ને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કરે છે. એમ અનુક્રમે શુદ્ધ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૪૫ નિર્જરાતત્વના જ્ઞેદ અરૂપીમા ગણ્યા છે, અને કર્મ છે તે તો રૂપી છે તેની નિર્જરા થાય તે અરૂપી કેમ થાય?

ઉત્તર:—કર્મ છે તેવે પ્રકારનાં છે. એક ક્ષયકર્મ તે આઠ કર્મ રૂપી છે, અને વીજાં જાવકર્મ તે અરૂપી છે. હવે જાવકર્મ તે શું પદા

ર્ષ છે? હવે કર્મને યોગે આત્માની અગુહ પરિણતી થાય છે રાગ દ્વેષમય તેજ જ્ઞાવકર્મ કહીએ. તે જ્ઞાવકર્મની નિર્જરા થાય છે, તેજ નિર્જરા તત્ત્વમાં ગણી છે. તે નિર્જરા સમ્યક્દષ્ટિ આદિ પુરુષો કરે છે. સમ્યક્જ્ઞાન વિના સકામનિર્જરા થતી નથી. ચોપા ગુણસ્થાનથી તે ચૌદમા ગુણસ્થાન સુધી થાય છે તે નિર્જરાતત્ત્વમાં છે. તે શિવાયના જીવો અજ્ઞાનપણે હવેકર્મની નિર્જરા કરે, પણ જ્ઞાવકર્મની નિર્જરા કરી શકતા નથી. માટે હવેકર્મની નિર્જરા રૂપી કહીએ અને જ્ઞાવકર્મની અરૂપી કહીએ.

પ્રશ્ન:-૧૪૬-જીવ અરૂપી છે અને નવતત્ત્વમાં જીવના જેદ રૂપીમાં ગણ્યા છે તેનો હેતુ શું ?

ઉત્તર:-જીવ તો અરૂપી છે પણ શરીર ઘટ્ટાર દેખાય છે તે શરીર ઇંદ્રિયો પુન્ય જોગે મળી છે. તે શરીર ઇંદ્રિયોથી જીવ ઇલેખાય છે કે, આ એકેંદ્રિ, આ પંચેંદ્રિ, માટે કર્મના સંજોગથી જેવી જેવી કર્મની મલીનતા, તેવા તેવા શરીરાદિક જૂઠા જૂઠા જેદ પડ્યા છે. તેથી શરીર ઇંદ્રિયેદ્ધિત રૂપી જેદ ગણ્યા છે.

પ્રશ્ન:-૧૪૭-સંવરના સત્તાવન જેદ અરૂપી કહ્યા છે, ને સંવરની પ્રવૃત્તિ વાદ્યથી દેખાય છે તે તો શરીરથી છે. તો અરૂપી કેમ ?

ઉત્તર:-વાદ્યથી પુરુષ ઉપરથી મોહ ઇતરે, ત્યારે બરાબર વાદ્ય વર્તના થાય છે, ને જેમ જેમ સંવરની વાદ્યવર્તના થાય છે, તેમ તેમ પુરુષદશામાંથી પ્રવૃત્તિ રોકાતી જાય છે અને નિજ આત્મ સ્વરૂપમાં લીનતા થાય છે, જેમ જેમ નિજ જ્ઞાનમાં લીન થાય છે. એટલે આ વર્તાં કર્મ રોકાય છે, આત્મ સ્વરૂપમાં રહેવાથી હવેકર્મ, જ્ઞાવકર્મ વગેરે રોકાય છે, તે જ જ્ઞાવકર્મ રોકાયાં તે અરૂપી છે. માટે સંવર પણ અરૂપી છે તેથી સંવરના જેદ અરૂપીમાં ગણ્યા છે.

પ્રશ્ન:-૧૪૮ સંવર નિર્જરા મિષ્ટાત્વી કરે કે નહીં ?

ઉત્તર:-માર્માનુસારી મિષ્ટાત્ત ગુણસ્થાને અંશે સંવર, અંશે નિ

રમાં કંઈક અનિષ્ટ વસ્તુ પડી હોય તો તે તરત કાઢી નાંખીએ ત્રી
 એ. તેમજ દેરાસરમાં નહિ કરીએ તો પ્રજા ઉપર પ્રેમ, ઘર જેવો નહિ
 રહ્યો, એજ મોટું દૂષણ છે માટે પહેલી આજ્ઞાતના ટાલી પૂજા કર
 વી. આજ્ઞાતના ટાલ્યા વિના પૂજા કરવી તે પૂજા નહી કહ્યા
 જેવી જાણવી.

પ્રશ્ન:—૧૫૨ પ્રજાને પૂજા કરવાની જગોએ ચાંદીનાં વા સોનાનાં
 ચકતાં ચોડે છે તે વ્યાજવી છે કે કેમ?

ઉત્તર:—પ્રજાજીને સોના રૂપાના ચકતાં ચોડવાની તથા શ્યાં
 લાં ઉપર પંજા ચોડવાની રીત વહુ સારી છે. કારણ જે જાવિક શ્રાવ
 કો કેસર સારી પેઠે ચઢાવે છે તેથી જ્યાં ચોડેલાં નથી હોતાં, તે વિ
 વના અંગમાં ટાકા પડી ગયેલા નજરે જોઈએ ઢીએ. અને જો એ ચ
 કતા ચોડેલાં હોય તો કેસર અંગને લાગતું નથી. તેથી પ્રજાનું અંગ
 ટાકાતું નથી તે મોટો ભાગ છે અને જો ન ચોડ્યાં હોય તો અંગ ટાકા
 ઇ જાય તે આજ્ઞાતના ભાગે. એ મોટું દૂષણ છે. વલી ઘોડી સમજવાલા
 પૂજા કરનારને અંગોની ટાકા નથી, તેને પણ પૂજા કરવાનાં નવ અંગ
 સહજે સમજાઈ જાય એ પણ કામદો છે. મુખ્યપણે તો અંગમાં ટાકા
 ન પડે એજ ભાગ વિચારી ચકતાં ચોડવાનું પૂરતું લક્ષ રાખવું જો
 ઇએ. તેમાં મૂલનાયકજીને ચોડવાં એમ નહિ, સર્વ પ્રતિમાજી મહારા
 જને ચોડવાનું લક્ષ રાખવું જોઈએ. કેટલાએક ટાકા પડ્યા પછી ચો
 ઢવાનો વિચાર કરે છે તેમ ન થવું જોઈએ. પહેલેથી ચોડવાં જોઈએ
 કે ટાકા પડવાની આજ્ઞાતના ધાયજ નહિ.

પ્રશ્ન:—૧૫૩ ફૂલની જગ્યાએ કેસરવાલા ચોલા કરી ચઢા
 વોએ તો કેમ?

ઉત્તર:—આત્ર જાણવતી નથી. ફૂલ ન મલે તો ચઢાવે
 છે, તેમાં હરકત નથી. પોતાની પુષ્પપૂજાની
 જાણના છે કરવા

ફૂલને વઢલે કેસરવાલા ચોંચા કરીને ચઢાવે તો કંઈ હરકત નથી.

પ્રશ્ન:-૧૫૪ જે જીવે મરણ વચ્ચે શરીર વોશિરાવ્યું નથી. તે શરીરવહે શુનાશુન જે ક્રિયા થાય, તેનું શુનાશુન વચ્ચે ફલ થાય કે કેમ ?

ઉત્તર:-શરીર વોશિરાવ્યા વિના જે મરે છે, અને તેના શરીર વહે જે જે હુટ ક્રિયા થાય છે, તેનાં કર્મ તે શરીરના ધણીને આવે છે. એમ જગવતીમાં પાંચ ક્રિયાના અધિકારમાં કહ્યું છે, માટે હરેક પ્રકારે આયુષ્યનું જ્ઞાન મેલવી મરતી વચ્ચે સંધારો કરી સર્વે વસ્તુ વોશિરાવવી અને વોશિરાવીને મરણ કરવાથી આરાધક થાય તેથી જીજે જીવે મુનિ અને સાતમે જીવે શ્રાવક મોક્ષે જાય, વસી એ શરીરે શુનકર્મ થાય તે વિષે પણ વાસુપૂજ્યસ્વામીના ચરિત્રમાં જે જે એકેંદ્રિયે શરીર જગવંતનો જીવના કામમાં આવ્યાં છે, તેનો અનુમોદના કરી છે તે જોતાં અનુમોદના કરવાથી શુન કર્મનો પણ જ્ઞાન થાય છે.

પ્રશ્ન:-૧૫૫ જે જે વસ્તુ વોશિરાવવામાં આવે છે, તે આ જીવના અંત સુધી વોશિરાવવામાં આવે છે તો આવતે જીવે તેનું પાપ આવે કે કેમ ?

ઉત્તર:-આ જીવમાં જે જે વોશિરાવે છે તે તેના ઘરપરથી રાગદશા દૂટી જાય છે અને રાગદશા દૂટવાથી તે વસ્તુ ઘર મદારાણાની સંજ્ઞા રહેતી નથી, તેથી તે વસ્તુની ક્રિયા તેને જતી નથી. અને જેણે એમ વોશિરાવ્યું નથી, તેને તો રાગ દેવની સંજ્ઞા કાયમ રહે છે. ને તે સંજ્ઞા કાયમ રહેવાથી રાગ દેવનાં કર્મ વંધાય, ને જેણે વોશિરાવ્યું છે તેને વીજા જીવમાં અગ્રત પ્રાપ્ત થાય છે. અગ્રતની ક્રિયા અગ્રત હોય ત્યાં સુધી આવે, પણ સંજ્ઞા સંબંધી નહિ આવે. સંજ્ઞા ગુણ સીન જાવથી વોશિરાવવાથી ગુણી જાય છે. માટે વોશિરાવનારને પાપ આવતું નથી.

પ્રશ્ન:-૧૫૬ વિવેક તે શું ?

ઉત્તર:-દેવને જાણે, અદેવને જાણે, મુક્તિને જાણે, સંસારને જાણે, જડને જાણે, ચેતનને જાણે, આત્માનો શું સ્વનાવ છે? જડનો શું સ્વનાવ છે? આત્માને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય શું છે? અગ્રહણ કરવા યોગ્ય શું છે? એવી રીતે જે જે જ્ઞ્ય છે, તેના ધર્મ જાણી પોતાના આત્માથી જે જે પરવસ્તુ જાણે તેને ગ્રહણ ન કરે. તેમાં મગ્ર ન પાવ. જડ વસ્તુનું કર્તાવણું ન કરે. આત્માના ધર્મમાંજ આનંદિત પાવ. જડધર્મમાં જરાયે રાગ કરે તે જડની સંગત છૂટી નથી તેમ કંઈ પણ પ્રકારે પરને ગ્રહણ ન કરું એવી વિશુદ્ધિ નથી બની, તેથી જે જે ક્રિયા કરે છે, તે જડની શૂંચિ ભણાડવાને, પણ જડની ક્રિયામાં મગ્ર નથી થતાં. આદ્યાર વિના ચિત્ત જ્ઞાંત નથી રહેતું તે સારુ આદ્યાર કરે છે, પણ તેમાં પ્રવચ્ચતા નથી. તથા ચનતા સુધી તપસ્યા કરે છે. આત્મા નો અપાશ્ચા ધર્મ છે તે જાણે છે. જે જે પુરુષ આત્મધર્મ ચતાયી ન પાડે, તેને આશો વર્તમાનમાં આત્મધર્મ જે ચતાવે છે, તેનો અપગાર જાણે છે. પોતાની આત્મવદ્ધા પ્રગટ થતી નથી તેથી અપુતા જાણે છે. એક તત્ત્વજ્ઞાની પુરુષોની સદા સંગત કરે છે. જે જે આત્મધર્મ તિર મગ્ર થતાં જાય છે, તેમાંજ માત્ર મુશવળતી છે. અધમ નિમિત્તો પણ જે જે સેવ્યાયી આત્મધર્મ પ્રગટ થાય, તેમાંજ સેવી રહ્યા છે. વિવેકાદિક્ષનાં નિમિત્ત આત્માને પાતકનાં જાણ્યાં છે, તેથી તે નિમિત્તોથી હમેશાં દૂર રહે છે. અને જેટલું દૂર નથી રહેવાતું, તે દૂર પપાત્રી મનેશ્વરિ રહે છે. જે જે કામ કરે છે, તેમાં જડ કામને જડરંગે જાણે છે અને આત્માના કામને આત્માવશે જાણે છે.

પ્રશ્ન:-૧૫૭ જ્ઞાંતવણું તે શું ?

ઉત્તર:-કોઈ જ્ઞાંત પુરુષને અપજ્ઞ કરે વા. મોરે કૂટે, અજોગ્ય વચન કહે, જે જૂઝ દોષ તે કહે, કોઈ પણ અજોગ્ય કામ કર્યું હોય તે કદાચિ નિંદે, વા અગર કામને નિંદે, તો પણ તેનો અપા દેવતા

व न उठे. तेने मारवाना वा कूढां वचन कहेवाना जाव न उठे तेम तेनुं बूहं फरवाना जाव न थाय. कारण के शांत पुरुषे कर्मनुं स्वरूप जाण्युं ठे के आ शरीरे मार खावानुं कर्म बांध्युं ठे तो मारे ठे. गा लो खावानुं कर्म बांध्युं ठे, तो गालो दे ठे. निंदनिकपणानुं कर्म बांध्युं ठे तो निंदे ठे. ए जीवो तो निमित्त मात्रं ठे. एमां ए जीवनो शो दोष ठे ? एम आत्मामां जावी रह्यो ठे. तेपी कोइ एवा जीव व पर खेद आवतो नपी. ने जावे ठे के, खेद करीश तो पाठां कर्म बंधा शे. तो पाठां आगल एवां कर्म उदय आवशे थने समजावे जोगवी श तो ए कर्मनी निर्जरा थशे. बली स्वभाविक तडको लागे ठे, टा रु बाय ठे, पवन आवे ठे, नयी आवतो तो ते सर्वे ऋतुनो स्वभाव जाणी ले, पण तेमां विकल्प न करे. आधार पाणी वस्त्र विगेरे जे कंइ खपनी वस्तु नहि मजे, तेनो पण जराए विकल्प नपी. मात्र अंतराय कर्मनो उदय विचारि ले. भने पोताना आत्मस्वरूपमांज आनंदित रहे. अनुकूलमां प्रसन्नता नपी, ने प्रतिकूलमां भरति नपी जडनाव जाणी ले. ए पुरुषने शांतपणुं कहीए. माटे उत्तम पुरुषे ए दशा जाववी.

प्रश्नः—१५८ दांत ते शुं ?

उत्तरः—पांच इंद्रि वश करी ठे. कोइ पण इंद्रि मोकली नपी. आधार पाणी मात्र दारीने आधार थापवा आपे ठे. ते जेटलो आ धार जोइए, एटला हरकोइ पुज्जल मळ्या ते आपे ठे. तेमां सारा न धला जोवा नपी. मात्र दारीने व्याधि उपध्व न थाय, एवा पुज्जल प्रदण करे ठे. एवी रीते फरस इंद्रिए वस्त्र मले ठे ते, सुंवाजां के कंइ मजे ठे, ते वस्त्रेमां समजाव ठे. जाणै ठे के आ दारीर मदहं नहि. तो सुंवाजां बरसट वस्त्रनो पण म्हारे विकल्प करवो नहि. ए म पांचे इंद्रिंता विषयमां जावी रहा ठे. कोइ पण इंद्रिने पोपवा नो जावज नपी. कोइ पण विषय जोर करतो नपी. विषय उपर

ચદાસિન જાવ થયો છે. તેથી મનને સેંચીને રાખવું પડતું નથી. આત્માની દશા સહજ પ્રગટ થઈ છે, તેથી ઈંદ્રિયના વિષયનું મન થતું જ નથી. તે પુરુષને દાંત કહીએ.

પ્રશ્ન:—૧૫૯ કામનો જય તે શું?

ઉત્તર:—સ્ત્રીને પુરુષનો અજિલાપ, પુરુષને સ્ત્રીનો અજિલાપ, ન પુંસકને સ્ત્રી પુરુષ વેનો અજિલાપ, એવી રીતની કામની ઇચ્છા છે તે પોતાના આત્મસ્વરૂપનું જાણપણું થયું છે તેથી પરસ્વરૂપમાં વર્તવું નથી. માટે સહજે વંધ થઈ છે. ઘતીજ નથી. સ્વપ્નામાં પણ સ્ત્રી યાવ થાવતી નથી. સ્ત્રી સામી દૃષ્ટિ પડે છે તેજ વચ્ચે પોતાની દૃષ્ટિ સેંચી લે છે, પણ નિરસીને જોતા નથી. જેમ સૂર્ય સામી દૃષ્ટિ પડે છે તે વચ્ચે તાપ નહિ સહવાથી જીવ સેંચી લે છે, તેમ નિષ્કામી પુરુષ સ્ત્રીનું રૂપ જોવું હઃશ્વકારી નાવેલું છે. તેથી સહજે દૃષ્ટિ પાઠી સેંચાઈ આવે છે. વલી સ્ત્રીનું સંગ પણ કરતા નથી. અને કદાપિ કોઈ સ્ત્રી ચલાવવા આવે છે તો પણ ચલાવી શકતી નથી. કદાપિ ફરસ કરે તો પણ પુરુષચિન્હ જાગૃત થતું નથી, ને તેની દશા પલટાતી નથી. જેમ સુદર્શન શેઠને અજ્ઞાયા રાણીએ ઘણાં છપસર્ગ કર્યા, પુરુષચિન્હને ઘણી વિટંબના કરી તો પણ નપુંસક જેવું કાયમ રહ્યું. એવા પુરુષે કામ જીત્યો કહીએ. માટે કામ જીતીને એવી દશા બનાવવી.

પ્રશ્ન:—૧૬૦ મુક્તિમાં શું સુખ છે કે મુક્તિનો પ્રયાસ કરવો?

ઉત્તર:—મુક્તિ જેવાં સુખ આ હનિયામાં નથી. અને તે વિચાર કરશો તો તમને સંસારમાં શ્રાત્રી થશે. સંસારમાં રહેલો જીવ અજ્ઞાનપણે સંસારમાં સુખ માને છે. જે સુખ સંસારમાં થાય છે, તે તપાસી ને જુઠું, શ્યાઓ દિવસ સંસારી મોજ શોશ્વ વેપાર કરે છે. એ વેપાર માંથી ફુરસદ મળે છે અને જ્યારે કંઈ પણ કામ ન હોય, ત્યારે સુવાનો વચ્ચે મળે છે. ને જ્યારે સૂઈ છે ત્યારે પ્રસન્ન થઈને હાશ કરે છે એટલે મને નિવૃત્તિ મલી પણ ઠોકરા વિગેરે કંઈ ગરબદ કરે તો સુ.

નાર કહેશે જે, હું નિરાંતે સૂતો તું માટે હમણાં મને પીઠવા ક્યાં આ
વો છો ? એ ઠોકરા જાય એવામાં કંઈ ઇપાધિનાં કામ યાદ આવે, તો
ઝંથ આવે નહિ. કંઈ પણ વાત યાદ આવે નહિ તો ઝંથ આવે.

હવે વાંચનાર, વિચાર કરો જે જેટલી વાર કામની નિવૃત્તિ મ
લી, એટલો વચ્ચત સુખનો મદ્દયો. કામના વચ્ચતમાં અજ્ઞાનપણે સુ
ખ માનતો હતો તે સુખ છોટું માનેલું હતું. કારણ જે તે વચ્ચતે સુખ
હોત તો નિરાંતે સૂતો ત્યારે સુખ માનત નહિ. ને ઠાઠા કરત નહિ
ને આનંદિત થાત નહિ, પણ જીવ કામથી નિરાંતે વેસે ઢે ત્યારેજ આ
'દાશ' શબ્દ વોલે ઢે. માટે આ સંસારમાં પણ સંસારના કામોથી
અને વિકલ્પોથી રહિત થાય ઢે, ત્યારેજ સુખ થાય ઢે. તો મુક્તિમાં
તો કંઈ કામ કરવાનું નથી. અને કંઈ વિકલ્પ ચિંતવવાનો નથી, તે
થી થયો વચ્ચત સુખમાંજ જશે. માટે એના વરાવર સુખ આ હુનિયા
માં નથી. વીજી રીતે આ હુનિયામાં અજ્ઞાનપણે પદાર્થ દેખીને તથા
જાણીને સુખ થાય ઢે, સારાં મકાન જોઈ, સારાં યાત્રુપણ જોઈ,
સારા વાગ જોઈ માણસ खुशी થાય ઢે. પણ તેની સાથે કોઈ આંધ
લો હોય તેના જોવામાં એ પદાર્થ આવતા નથી તેથી તે આંધલો खु
શો થતો નથી. પણ તે હકિકત આંધલાને દેખતો સંનજાવે, ત્યારે
તેના જાણવામાં આવે ઢે તેથી તે खुशी થાય ઢે. સૂવાની તલાઈ સું
વાલી હોય તેને તે આંધલો હાથ ફેરવી જુએ, ત્યારે તે સુંવાલી લાગે
ઢે, તેથી તે આંધલો खुशी થાય ઢે. હવે વિચાર કરો કે જેટલા પદા
ર્થ દેખવામાં આવે ઢે વા, જાણવામાં આવે ઢે તેનુંજ સુખ થાય ઢે,
પણ જે ઘીજ જાણી નથી, ઢીઠી નથી, તેનું સુખ થવાનું નથી.
પણ સિદ્ધ મહારાજ તો જગત્માં જેટલા પદાર્થ ઢે, તે સર્વે રૂપી
તથા અરૂપીને જાણી દેખી રહ્યા ઢે. આપણે તો સિદ્ધ મહારાજના અ
નંતમે જાગે પણ જાણતા નથી. તે આપણાથી અનંતા પદાર્થજાણી
દેખી રહ્યા ઢે. તો અનંત સુખ પણ સિદ્ધ મહારાજને ઢે. તે સિદ્ધ થાય ઢે.

ઘડાસિન ખાવ થયો છે. તેથી મનને સેંચીને ગણતું પડતું નથી. આત્માની વશા સહજ પ્રગટ થઈ છે, તેથી ઈંદ્રિયના વિષયનું મન ધનું જ નથી. તે પુરુષને દાંત કહીએ.

પ્રશ્ન:—૧૫૯ કામનો જય તે શું?

ઉત્તર:—સ્ત્રીને પુરુષનો અનિલાપ, પુરુષને સ્ત્રીનો અનિલાપ, ન પુંસકને સ્ત્રી પુરુષ વેનો અનિલાપ, એવી રીતની કામની ઇચ્છાનું છે તે પોતાના આત્મસ્વરૂપનું જાણપણું ધયું છે તેથી પરસ્વરૂપમાં વર્તવું નથી. માટે સહજે વંધ પડે છે. ઘટી જ નથી. સ્વપ્નામાં પણ સ્ત્રી યાદ આવતી નથી. સ્ત્રી સામી દૃષ્ટિ પડે છે તેજ વચ્ચે પોતાની દૃષ્ટિ સેંચી લે છે, પણ નિરસીને જોતા નથી. જેમ સૂર્ય સામી દૃષ્ટિ પડે છે તે વચ્ચે તાપ નહિ સદવાથી જીવ સેંચી લે છે, તેમ નિષ્કામી પુરુષ સ્ત્રીનું રૂપ જોવું હઃસકારી નાવેલું છે. તેથી સહજે દૃષ્ટિ પાઠી સેંચાઈ આવે છે. વલી સ્ત્રીનું સંગ પણ કરતા નથી. અને કદાપિ કોઈ સ્ત્રી ચલાવવા આવે છે તો પણ ચલાવી શકતી નથી. કદાપિ ફરસ કરે તો પણ પુરુષચિન્હ જાગૃત ધતું નથી, ને તેની વશા પલટાતી નથી. જેમ સુવર્ણને શેઠને અન્નયા રાણીએ ઘણાં ઉપસર્ગ કહ્યા, પુરુષચિન્હને ઘણી વિટંબના કરી તો પણ નપુંસક જેવું કાયમ રહ્યું. એવા પુરુષે કામ જીત્યો કહીએ. માટે કામ જીતીને એવી વશા બનાવવી.

પ્રશ્ન:—૧૬૦ મુક્તિમાં શું સુખ છે કે મુક્તિનો પ્રયાસ કરવો?

ઉત્તર:—મુક્તિ જેવાં સુખ આ હુનિયામાં નથી. અને તે વિચાર કરશો તો તમને સંસારમાં સ્વાત્મી થશે. સંસારમાં રહેલો જીવ અજ્ઞાનપણે સંસારમાં સુખ માને છે. જે સુખ સંસારમાં આવે છે, તે તપાસી ને જુઠું, આશ્વો દિવસ સંસારી મોજ શોખ વેપાર કરે છે. એ વેપાર માંથી ફરસદ મળે છે અને જ્યારે કંઈ પણ કામ ન હોય, ત્યારે સુવાનો વચ્ચે મળે છે. ને જ્યારે સૂઈ છે ત્યારે પ્રસન્ન થઈને હાશ કરે છે એટલે મને નિવૃત્તિ મળી પણ ઢોકરા વિગેરે કંઈ ગરબડ કરે તો સૂ

નાર કોણે જો, હું નિરાંતે સૂતો તું માટે હમણાં મને પીઢવા ક્યાં આવો છો ? એ ટોકરા જાય એવામાં કેંઈ ઇલાકિયાં કામ યાદ આવે, તો ઇંધ આવે નહિ. કેંઈ પણ વાત યાદ આવે નહિ તો ઇંધ આવે.

હવે ચાંચનાર. વિચાર કરો જે જેટલી વાર કામની નિવૃત્તિ મળી, એટલો વચ્ચત સુખનો મધ્યો. કામના વચ્ચતમાં શ્રદ્ધાનપણે સુખ માનતો હતો તે સુખ છોટું માનેલું હતું. કારણ જે તે વચ્ચતે સુખ હોત તો નિરાંતે સૂતો ત્યારે સુખ માનત નહિ. ને હાઠા કરત નહિ ને આનંદિત થાત નહિ, પણ જીવ કામથી નિરાંતે વેતે છે ત્યારેજ આ 'દાશ' શબ્દ બોલે છે. માટે આ સંસારમાં પણ સંસારના કામોથી અને વિકલ્પોથી રહિત થાય છે, ત્યારેજ સુખ થાય છે. તો મુક્તિમાં તો કેંઈ કામ કરવાનું નથી. અને કેંઈ વિકલ્પ ચિંતવવાનો નથી, તેથી વધો વચ્ચત સુખમાંજ જશે. માટે એના વરાધર સુખ આ હુનિયામાં નથી. બીજી રીતે આ હુનિયામાં શ્રદ્ધાનપણે પદાર્થ દેહીને તથા જાણીને સુખ થાય છે, સારાં મકાન જોઈ, સારાં આનૂપણ જોઈ, સારા વાગ જોઈ માણસ ખુશી થાય છે. પણ તેની સાથે કોઈ આંધલો હોય તેના જોવામાં એ પદાર્થ આવતા નથી તેથી તે આંધલો ખુશી પતો નથી. પણ તે દક્ષિણે આંધલોને દેખતો સંજાવે, ત્યારે તેના જાણવામાં આવે છે તેથી તે ખુશી પામી છે. સૂવાની તલાઈ સુંવાળી હોય તેને તે આંધલો હાથ ફેરવી જુએ, ત્યારે તે સુંવાળી જાગે છે, તેથી તે આંધલો ખુશી થાય છે. હવે વિચાર કરો કે જેટલા પદાર્થ દેખવામાં આવે છે વા, જાણવામાં આવે છે તેનુંજ સુખ થાય છે, પણ જે चीज જાણી નથી, દીતી નથી, તેનું સુખ થવાનું નથી. પણ સિદ્ધ મહારાજ તો જગતમાં જેટલા પદાર્થ છે, તે સર્વે રૂપી તથા અરૂપીને જાણી દેહી રહ્યા છે. આપણે તો સિદ્ધ મહારાજના અનંતમે જાગે પણ જાણતા નથી. તે આપણાથી અનંતા પદાર્થજાણી દેહી રહ્યા છે. તો અનંત સુખ પણ સિદ્ધ મહારાજને છે. તે સિદ્ધ થાય છે.

હાં કોઈને શંકા પડે જે નજરે લાડુવા જોયા, પણ શાવા
 વિના શું સુખ? તે વિષે જાણવું જે લાડુવા શાવામાં પણ રસરૂઝિને
 વિષય ગ્રહણ કરવાની શક્તિ ન હોય, તો સ્વાદનું સુખ નથી. જેમકે
 કંઈક રોગ થયો હોય કે ત્યારે શારીર વસ્તુને મોહી કહે છે, મોહીને
 શારીર કહે છે, એવી વિષય લેવાની શક્તિ વગડી જાય છે ત્યારે લાડુ
 વા કેવા છે? તે વિષય લેવાની શક્તિ ન હોય તેને લાડુવા સારા ન
 બલાનું સુખ થતું નથી જેને લાડુવા સારા નબલાના વિષય લેવાની
 શક્તિ હોય છે, તેજ લાડુવાનું સુખ જાણી શકશે. માટે શાવાથી સુ
 ખ નથી. લાડુવાનો સ્વાદ જાણવાથી સુખ છે. ઠંધમાં કોઈ માણસ
 ના સુખમાં સાકર મૂકે, પણ તેને કંઈ સાકરનું સુખ નથી. રોગી કે
 જ્ઞાન હોય તેના સુખમાં અમૃત મૂકે તે શાઈ જશે, પણ તે જાણ્યા
 વિના અમૃતનું સુખ નથી. માટે જે જે વસ્તુ જાણવામાં આવે છે તેનું
 જ જગત્માં સુખ છે. માટે મુક્તિમાં તમામ વસ્તુ જાણવામાં આવે છે
 તેથી તમામ સુખ છે. વહી જૂઝ્યા માણસ શાવામાં સુખ માને છે,
 જમેલા માણસને જવરાઈથી કંઈ શ્વરાવે છે તો તે નાચુશ થાય છે,
 પણ તે સુખ માનતા નથી તેમજ મુક્ત આત્માને જૂઝ લાગતી નથી,
 એટલે જમવાની ઇચ્છા થતી નથી. ધરાયેલો માણસ શાવાની ઇચ્છા ક
 રતો નથી, તેમ સિદ્ધ મહારાજને ઇચ્છા થતી નથી. સદા ધરાયેલા છે.
 કોઈ દિવસે જૂઝ લાગતી નથી, ને શાવાની ઇચ્છા થતી નથી. ઇચ્છાઈ
 જડની સંગતે થાય છે. તે જડની સંગત છૂટી ગઈ છે અને સ્વ આત્મા
 ની દશા છે તેવી પ્રગટ થઈ છે. સ્વદશામાં કોઈ પ્રકારની જડની ઇ
 ચ્છા ટેજ નથી. વિકલ્પ પણ જ્યાં સુધી જડની સંગત હોય ત્યાં સુધી
 થાય છે સિદ્ધ મહારાજને તે જડ સંબંધ નથી તેથી કોઈ પણ પ્રકાર
 નો વિકલ્પ નથી. જગત્માં સંસારી જીવને સંસારમાં છે ત્યાં સુધી વિ
 કલ્પ છે ને સર્વે સંસાર છૂટી ગયો ને સિદ્ધ મહારાજ થયા એટલે
 વિકલ્પનું નામ નથી. ત્યાં નિરવિકલ્પ દશાનું પૂર્ણ સુખ છે તે એવું છે

जे मुखे कही शक्य नही. आखा जगत्तुं सुख एकहुं करीए ते क
रतां अनंतगुणुं सुख ठे ते सुखनुं वर्णन केवलज्ञानी मुखे करीने आ
उखा पर्यंत कही शके नही एटलुं ठे. माटे सिद्धना सुखनो पार न
पी, पण जीव आत्मसुखना अंश ने सम्पन्न पामशे त्वारे तेने अनु
भव घशे अने त्वारे सिद्धने केटलुं सुख ठे ? ते प्रत्यक्ष समजाशे.

प्रश्न:-१६१ मनुष्य मरण अवसरे संधारो करे ते ही रीते ?
अने तेमां हुं जावे ? अने तेथी हुं लान थाय ?

उत्तर:-हासना कालमां आठखानी चोकस खबर पढंती नपी. ते
थी जावजीवनो संधारो वनी शके नही. केम के ज्ञतपञ्चस्काण पय
नामां कष्टुं ठे के, केवलज्ञानी, मनपर्यवज्ञानी, व्यवधिज्ञानी, पूर्व
घर एवा मुनि मदाराजना कहेवाची वा, निमित्तज्ञास्वपी वा, देव
ताना कहेवाची आयुष्यनी खबर पढे ने खात्री थाय तो जावजीवनुं
अनशन करे अने एवा महा पुरुषोनो हास कालमां विरद ठे, तेथी
आयुष्यनी चोकस खबर पढे नही, तो सागारी अनशन करे. सागा
री अनशन एटले एक दिवस वा, बे दिवस वा, एक पहोर वा, बे
पहोर जावत् ठे पढी, चार पढी वा अजिग्रह राखे जे मूठी घाली
नवकार गणुं त्या सुधी सर्व आहारनो त्याग तथा संसारी सर्व काम
करवानो त्याग, कंइ पण पाप पारंनना काम करवां नहि. एवी री
ते संधारो करनानी विधि सर्वे करवी. ते अवसर न मजे तो इय,
क्षेत्र, कास, जाय जोडने छत्रावोए ते आलावानी विधि.

अहंते तुम्हाणं समीचे, ज्ञवं चर्मं सागारिणं पञ्चस्कामि.
जइ मे हुळ पमात्त, इमस्त देदस्त इमाइ रपणीए ॥अपवा॥ इमाइ
येला ए ॥ आदार मुवहि देदं, सधं तिबिहेल वोसरिणं ॥१॥ अरिहंत
सत्किणं, सिद्ध सत्कीयं, ताहू मत्किणं, देव सत्किणं, अप्य सत्किणं,
अनंतपञ्चामि, अन्नदण नोगेणं, सहसागारेणं, मदत्तरागारेणं, मह
समाहिवत्तिपागारेणं, वोसितामि. मवहार ३ पूर्वक प्रथ चार छत्रा

નિયે. વિશેષ સાગારિક-અહનં જંતે તુમ્હાણં સમીચે સાગારિયં અણસ
 ણં ઠવસંપજ્ઞામિ, દઘનં, સ્વેતનં, કાલનં, જાવનં, દઘનં ઇમં સાગા
 રિયં, અણસણં. સ્વિતનં, ઇચંવા, અનિચંવા, કાલનં, અદોરતંવા,
 વીપદિત્તંવા, તડ્યદિત્તંવા પાસલમણંવા, માસલમણંવા, જાવનં
 જાવ ગદણં ન ગહિજ્ઞામિ, જાવ ઠલેણં ન ઠલિજ્ઞામિ, જાવ સન્નિવા
 ણં, અત્તેણયકેણા રોગાયંકેણં એસપરિણામો ન પરિવડ્ઠ તાવમેયં
 ઇમં સાગારિયં અણસણં ઠવસંપજ્ઞામિ, તિવિહંપિ આહારં અસણં સ્વા
 ઇમં સાઈમં અન્નઘૃં સહસાં મદત્તં સઘસમાદિવત્તિયાગારેણં વોસિ
 રામિ. ॥ પાણહાર ગંઠ સહિયં પચ્ચસ્કામિ, અન્નઘૃં સહસાં મદત્તં સ
 ઘં વોસિરામિ. અરિહંત સરિક્કિયં, સિદ્ધસં સાદૂસં દેવસં અપ્પ
 સં ઠસંપજ્ઞામિ, નિધારપારગહોહં ॥ જં જં મળેણ વહં, જં જં વાણ
 જાસિયં પાવં ॥ જં જં કાણકયં, મિચ્છામિહુક્કં તસ્સ ॥ ૧ ॥
 અરિહંતો મહોદેવો, જાવહીવં સુસાહુણો ગુરુણો ॥ જિણપત્તં તત્તં,
 ઇય સમત્તં મએ ગહિયં ॥ ૨ ॥ એ સર્વ આજ્ઞાવો નવકાર પૂર્વકત્રણ
 વાર ઇચ્છરાવયો.

આ આજ્ઞાવામાં પ્રથમ પાઠ તે જાવજીવનો સંચારો કરવાનો છે,
 અને ધોડા કાળનો કરવાનો પાઠ વિશેષ સાગારીક કહ્યો છે, ત્યાંથી
 છે. હાસના કાલના જીવને ઇચ્છરવું જેમ અનુકૂલ હોય, તે પ્રમાણે ઇ
 ચ્છરે. અનજ્ઞાન વિધિના પાનામાં જેમ હતું તેમ લખ્યું છે. મહાનીશિ
 પજી સુત્રમાં કહ્યું છે જે જે કરવું તે ઇચ્છાવહિ પટિકામીને કરવું, માટે
 લખે તે મળે તો ઇચ્છાવહિ પટિકામી જાણ્ય મધ્યમ સ્વરૂપ ત્રણમાં
 થી જે વને તે, દેવવંદન કરી ગુરુ વંદન કરીને આ પાઠ ઇચ્છરે, તો વ
 ઇચ્છરે છે. પણ જેવો અવસર હોય તેમ કરી લે. અવસર મળે તો
 વિકલ્પે જીવ સાથે સમત્ત સમાપ્ત કરી લે. વળી મુનિ હોય તો મુનિ
 કલ્પે જે ને ક હોય તો આચકનાં વાર વ્રત ઇચ્છરી લે, અને ચતુસરણ પ
 વિકલ્પનું નામ આચરપચ્ચસ્કાણ, જત્તપચ્ચસ્કાણ, સંધારાપયત્તો, આરાધના

પ્રકરિણેક, આરાધનાપતાકા વિગેરેનું અધ્યયન કરે વા, સાંનસે. તેથી અધ્યવસાય વહુજ સુંદર થશે. ચત્તસરણ, આઠરપચ્ચસ્કાણ પયગ્ગાદિક સાંનસવાથી સમાધી મરણ થાય છે, તેનો મને અનુનવ છે. આયુષ્ય ખાલી રહું હોય તો મરણથી તો વચતા નથી, પણ રોગ શાંત પડે છે અને ધર્મ શ્રવણ કરવામાં ચિત્ત પરોવાઈ શકે છે. તે મેં જોયું છે. માટે એ પયગ્ગાનો અગ્ન્યાસ મરણ અવસરે જરૂર કરવો. એ પયગ્ગામાં જ્ઞાવાર્થ એવો છે કે જરૂર ધર્મમાં જીવ દૃઢ થાય અને આત્માને સારી જાવના થાય. તે જાવના આ પ્રમાણે કે, અહો! મેં પૂર્વે આ જીવે પાઠ લા જીવે પાપ કહ્યાં છે વા, જેથી પાપ થાય એવાં ધર, હાટ, સ્વેતર વિગેરે મકાનો, કોદાલા. પાવડા, વાસણ, શસ્ત્ર, તરવાર પ્રમુખ હ રકોડ પાપનાં ઉપગરણ જે વસ્તુથી પાપ થાય એવા જે પદાર્થ યનાવ્યા છે તે સર્વને વોડીરાવું છું. કોઈ પણ પુજ્જલીક વસ્તુ સાથે મારાપણાનો સંબંધ માન્યો છે. તે સર્વને વોડીરાવું છું. જે કોઈ વસ્તુ ઉપર મદારો કંઈ પણ રાગ રહેતો અને તે રાગવાસી વસ્તુથી પાપ થાય તો તે પાપની ક્રિયા મને આવે માટે સર્વે જડ પદાર્થ ઉપરથી મહારા મમત્વજાવને ત્યાગ કરું છું. કંઈ પણ વસ્તુ મહારી ટેજ નહીં. મારી વસ્તુ તો મારો આત્મધર્મ છે, અને જે જે પુજ્જલીક પદાર્થ છે, તેને અજ્ઞાનપણે મેં મહારા માન્યા હતા, તેથી અજ્ઞાનપણે અનેક પાપ ઉપાર્જન કહ્યાં, હવે પુન્ય ઉદય પૂર્ણ જાગ્યો, તેથી મેં કંઈક વીતરાગનો માર્ગ જાણ્યો, તેથી એ સર્વે વસ્તુ જડ પદાર્થ સાથે મહારો ધર્મ તપાસતાં—કોઈ પણ રીતે સંબંધ રાખવો જોગ્ય નથી. માટે મદારા અજ્ઞાનપણાના જે જે જાવે મહારાપણું માન્યું હતું, તે ત્યાગ કરું છું. ને તે પાપને હું નિંદુ છું. મેં અજ્ઞાનપણે ખનાદિ કાલ થયો, એ શરીર ધનને મદારા માન્યા, તેથી મેં ચાર ગતિમાં ભ્રમણ કર્યું અને અનેક દુઃખ જોગવ્યાં, માટે હવે મહારા આત્મા શિવાય સ્ત્રી, પુત્ર, પુત્રિયો જે જે મદારા માન્યાં છે, તે સર્વે અજ્ઞાનતા અને અજ્ઞાનજાવ તે વો

રોગનાં ઔષધ અનેક પ્રકારે કરીશ પણ જો કર્મની સ્થિતિ પાકી નથી, તો ત્યાં સુધી રાગ મટવાનો નથી. રોગનું સ્વરૂપ ઔષધ તો સમજાવ છે. જો સમજાવમાં રહીશ અને જે જે વેદના થાય છે, તે તો પૂર્વનાં કર્મ જોગવાય છે. તેથી આત્મા નિર્મલ થાય છે. તો રોગની વેદના મને થાય એવો વિકલ્પ શા સારુ કરું? ખામ વિચારી હું રોગનો વિ કલ્પ વિનૂત્તર નહિ કરું તો વેદની કર્મની સ્થિતિ તથા રસ ઘટશે. નિકાચિત્ત મધ્યમ સ્થાનવૃત્તિ દશે, તે શિથિલ થશે. શિથિલ કર્મ હશે, તે નાશ થશે. માટે મહારા આત્મસ્વજ્ઞાવમાં રહેવું એજ ઔષધ છે. વીજા ઔષધના અનિલાપ શા સારુ કરું? મહારા કુટુંબાદિકની કિ કર કરવી તે પણ વ્યર્થ છે. કારણ જે સર્વ જીવો પોતાના પુન્યને અનુસારે સુખ જોગવે છે. કોઈને કોઈ સુખ હઃસ્વ કરવાને સમર્થ નથી, તો હું શું કરવાનો છું? વલી અનાદિ કાલ ગયો તે માત્ર જીવોજીવને વિષે કુટુંબ મહ્યા. તો હું કેટલા કુટુંબની ચિંતા કરીશ? અને પૂર્વે તો અજ્ઞાનપણું હતું. કર્મનું સ્વરૂપ નહિ જાણવાથી ચિંતા કરતો હો તો, પણ આ જવમાં કર્મનું સ્વરૂપ જાણ્યું તેથી જાણું છું જે, સર્વે સુખ હઃસ્વ કર્મને અનુસારે થાય છે. માટે મદારે મદારી તથા પારકી ચિંતાન કરવી તે પોગટ છે. હું મહારા આત્માનંદમાં વર્તીશ. મહારી કુટુંબ ચાકરી કરે છે, તે પણ પૂર્વે પુન્ય અપાર્જન કર્યું છે, તેના ફલ છે. મેં તેની ચાકરી કરી છે, અને તે જીવ ચાકરી નથી કરતા, તે મહારા પાપના અવધનું ફલ છે. તેમાં તે જીવ અપર હેપ કરવો જોગ્ય નથી. મરણ અવસરે કોઈ પણ જીવ અપર હેપ કરવાથી તે જીવ સાથે વૈરજ્ઞાવ થાય છે. માટે હવે મહારે જે જે સુખ હઃસ્વ અત્યંત થાય તે સમજાવે જોગવવું. પૂર્વે મુનિજીને માયા અપર અંગારા નસ્યા, તો પણ વેદના સામી દૃષ્ટિ કરી નથી. મેતારજ મુનિને શરીરે ચાલ ઇતારી, તો પણ સમજાવમાં રહ્યા. માટે આ મરણની વેદના પણ તે મુનિ મહારાજની પેઠે સમજાવે જોગવવી. જરા કંઈ પણ પરજ્ઞાવમાં મ

હારે પેસવું નહિ. ને મહારું ચિત્ત પરજાવમાં જશે તો આત્મા અવરા
 શે. વલી મેં શરીર, ધન, કુટુંબ સર્વને વોશિરાવ્યું છે તેમાં કંઈ પણ
 चीजમાં મારું ચિત્ત જશે તો મદારી આરાધના નિષ્ફલ જશે. માટે
 જેમ રાધાવેધ સાધનાર રાધાવેધ સાધવામાં તત્પર રહે છે, તેમ મહા
 રે પણ મદારા આત્મસ્વજાવમાં રહેવું ને તેનો વિચાર કરવો. તથા
 તેમાં જ સ્થિર રહેવું. એમ આરાધકપણે મરણ કરવાથી નિશ્ચે ત્રીજે
 જન્મે વા સાતમે જન્મે જીવ સિક્ષિતે વરે છે. એમ પ્રજ્ઞુજીએ આગમમાં ક
 હું છે. માટે પ્રમાદ ઘોડીને કેવલ મહારા આત્મામાં વર્તું. અહો! પ્રજ્ઞુ
 જીએ ખાજ માર્ગ કહ્યો છે, આ માર્ગ ગ્રહણ કરવાથી આત્માને આનં
 દ પાપ છે કે, હવે મહારો જન્મ ફેરો ટલશે. જરા પણ પુણ્નજાવમાં
 રાગ ધરીશ વા, પનની મમતા કરીશ વા કુટુંબ ઉપર રાગ કરીશ
 તો મહારી આત્મદશા ટલી જશે અને જવદ્રમણ વધશે અને હું મહા
 રી આત્મદશામાં રહીશ તો થોડા કાલમાં મહારી કાર્યસિદ્ધિ પડશે.
 કેસરી ચોર જેવા મહા માઠા ચોરી વિગેરે અકાર્યના કરનારે પણ
 સમજાવ આદર્યો તો તે તત્કાલ કેવલજ્ઞાન પામ્યો. તો હવે હું પણ
 મહારા આત્માના ઉપયોગમાં રહું. હું મદારા આત્માના ગુણ પર્યાય
 વિચારું. જેમ જેમ હું સ્વગુણમાં લીન પડશ, તેમ તેમ કર્મ નાશ પ
 શે, ને મહારો આત્મા નિર્મલ ઘશે અને મદારા આત્માના અપૂર્વજાવ
 પ્રગટ પડશે. મહારા આત્માના સદૃજ સુખનો અનુભવ પડશે. તેમ તેમ
 પુણ્ન સુખની ચલ્લનતા નાશ પામશે. પરસુખની ઇચ્છા નાશ પડશે,
 તેમ તેમ કર્મ સ્વસતાં જશે. તેથી વધારે વિશુદ્ધિ ઘટી જશે. પછી ન
 મે તે વેદના પડે, કોઈ કાપડે, માગડે, તો પણ કંઈ વિકલ્પ
 આવશે નહિ. જ્યાં સુધી આત્માનો મલીનતા છે, ત્યાં સુધી શરીરા
 ઢિકના વિકલ્પો આવશે. માટે હવે તો મદારા અવિનાશી સુગ્ધને
 નાવું. આ મરણ અવસરે સાધવા તત્પર પડે, પરજાવ ઉપર તદામિન
 દશા મહારી પ્રગટ પાપ કે, જેથી કુટુંબાદિક ઉપર ચિત્ત જાય નહિ.

પૂર્વે મુનિયોએ પોતાની આત્મવશા ખાતરી કેવલજ્ઞાન નિપજાવ્યું છે, તે
 વી વશા હજુ મહારી થઈ નથી. તો પણ શ્રાવક વશા પ્રમાણે વિશુ
 ઢિ થશે. તો પણ સાતમે જન્મે મુક્તિ જરૂર. માટે મહારો આત્મ આ
 નંદ શિવાય વીજો કોઈ શ્રાવનંદ જગત્માં નથી. જે જે બને તે જાણ
 નું એજ મહારો ધર્મ છે. ઠારીરાવિકે જે ઉપાધિ થાય છે, તેથી મહારાં
 કર્મ જોગવાય છે. તેથી પણ મહારો આત્મા નિર્મલ થાય છે, એટલે
 તે પણ શ્રાવનંદ આગનું કારણ છે. હું જ્ઞા કારણો વિલગીર ધરું? કે વિ
 રક્ષક કરું? જગવાનુ શ્રીમત્ મહાવીરસ્વામી મહારાજને સંગમ દેવ
 તાણ આપેલ ઉત્તમને કહ્યા તો પણ સમજાવ ઘોડોનોહિ, તેમ હું પ
 લા સમજાવમાંજ રહું કેંઈ પણ વીજ મહારી નથી તો હું શી આપત
 નો વિરક્ષક કરું? આ રીતે નિરવિકલ્પવળે સર્વથા રહેશે તો કેવલ
 જ્ઞાન વામી સિદ્ધિને ચરશે. અને તેથી ઉતરતો વિશુદ્ધિયાજ્ઞા પણ ગુ
 નસ્થાનની હૃદમાં રહેશે તો સાતમે જન્મે સિદ્ધિને ચરશે. માટે સંશ્ચ
 રો કરવો અને સમજાવે રહેવાનો ઉચ્ચમ કરવો. સર્વ મંગલ માંગલ્ય,
 સર્વ કલ્યાણ કારણ ॥ પ્રથમ સર્વ ધર્મીનાં, જૈન અપતિ જ્ઞાતને
 ॥ ૧ ॥ વજી જનપશુમાળા પયગ્રામાં સંશ્ચરો કરનારને ગાથા ૭૧
 મીમાં જીતવ સમાધી માત્ર નાગકેસર, તજ, તમાજપત્ર, દલગી, સા
 કર તે વસ્તુ દૂધમાં નાખી દૂધ ઠકાતી દૂધ તારું કરીને અનશન ક
 રનારને પારું, એથી અનશન કરનારને જીતિજતા રહે તે મુતપ કર્યું
 છે. શ્રાવક અનશન હોય તો સાતે હોયે ધન આપરીને દેવ ગુપ્તને વા
 રીને અનશન કરે, અનશનનો જ્ઞાત એ પયગ્રામાં બહુ કહ્યો છે. આ
 મુજબ અનશન વિધિ સામાન્ય છે.

પ્રશ્ન:-૧૬૧ આત્માગમત્રી મહારાજ વિતપાનંદમૂર્તિ મહારાજ
 ને પ્રશ્ન હવેનાં હતાં તેનો જવાબ શું છે?

જવાબ:-આત્માગમત્રી મહારાજત્રી સાહેબનો કાચર નીચે મુ
 ત્તવ જ્ઞાત્યો હતો.

ફોહેર અંધાજ્ઞા સંવત્ ૧૯૫૧ ના જાદરવા વદ ૧૧ રવેચ, પૂજ્ય પાદ શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી મહિજયાનંદસૂરાશ્વરજી આત્મારામજી મહારાજજી આદિ સાધુ ૧૦ ના તરફથી ધર્મલાજ્ઞ વાંચજો.

નરુચ વંદેરે શ્રાવક, પુણ્ય પ્રનાવક, દેવ ગુરુ ભક્તિકારક, ફોત અનોપચંદ મલુકચંદ ત્રિગેરે, અત્રે સુખજ્ઞાતા ને ધર્મધ્યાન કરવામાં હયમ રાખજો. તમારી ચોપઢી તપાસીને પાઠી મોકલી આપી છે, તે પોચેથી પોચ લખજો. તમારા લખેલા પ્રશ્નોનો તત્તર નીચે મુજબ જાણજો.

૧ કેવલજ્ઞાનીમાં પાંચ ઇંદ્રિયાણ વર્જી ધાકીના પાંચ પ્રાણ જાણવા. કારણ જે કેવલજ્ઞાની મહારાજ કેવલજ્ઞાને સર્વ પદાર્થ જાણે છે, જેટલી ઇંદ્રિયોનું કામ નથી તેથી એ પ્રાણ પ્રવૃત્તિ નહિ.

૨ કેવલજ્ઞાનીમાં હૃદયીક, તેજસ, કાર્મણ એ ત્રણે શરીર તથા મન વચન કાયા એ ત્રણે જોગ એક સમયમાં સાજે, પરંતુ મન જોગ માં હવ્ય મન સમજવું.

૩ ચપ છપચપને પ્રાપ્ત થાય અને ઔદારિકાદિ વર્ગણાનું વનેજ હોય તે શરીર, અને શરીરનો વ્યાપાર તે કાયજોગ જાણવો.

૪ ત્રણ જોગની સ્થિતિ અંતર્મુદૂર્ન અને અવગાહના શરીર પ્રમાણ.

૫ જ્યાં શરીર હોય, ત્યાં કાયજોગની જનના. ફોલેશી અવસ્થામાં કાયાનો વેપાર ન હોય તેથી.

૬ શરીર વંધક પણ છે, ને અવંધક પણ છે. તે અવંધક ફોલેસી અવસ્થામાં.

૭ તેરમે ગુણસ્થાને નોસત્રિ નોશ્વસત્રિ.

૮ કેવલજ્ઞાની મહારાજને, આહારાદિક ચાર સંજ્ઞામાંથી કોઈ પણ સંજ્ઞા હોય નહિ.

૯ કાયવલ નામ શરીરનું સામર્થ્ય છે, અને સ્પર્શ ઇંદ્રી શીત ઠંડાદિની પરિક્ષા કરનાર છે.

૧૦ જ્ઞાનની અવગાહના આત્મ પ્રમાણ.

૧૧ તીર્થકરના વચન, કેવલજ્ઞાનીને કોઈ પણ જ્ઞાનપણે ન પ્રણમે. કાયકજ્ઞાવનું જ્ઞાન છે, તેથી પ્રણમવું એ કૃયોપશ્ચમનો ધર્મ છે.

૧૨ દેવતાને આહાર કરતાં કોઈ દેશે અને કોઈ ન દેશે.

૧૩ જીવ આહાર લે, તે શરીર લે અને ઈન્દ્રિયો તો ફક્ત રસાદિકનું જ્ઞાન કરનાર છે.

આ મુજબનો મહારાજજી સાહેબનો કાગલ છે. આ ઉત્તરો વિજયનાંસૂરિ મહારાજ સાહેબજી શિવાય વીજાથી લખાવા વહુ કઠણ છે. વાંચીને અમે વહુ સ્વસ્તી થયા તથા આ ચોપડીમાં દાખલ કરાવે.

પ્રશ્ન:—૧૬૩ મરણ અવસરે સમાધિમાં ચિત્ત રહે, તે સારું કેંઈ જાપ કરવાના કહ્યા છે ?

ઉત્તર:—લોગસ્તના કલ્પમાં હું હું અવંચા કિત્તિય વંદિય મહીયા, જે એ લોગસ્ત ઉત્તમા સિદ્ધા ॥ આરુગ્ય બોદિલાનં, સમાધિવર મુત્તમં વિંતુ ॥ ૧ ॥ આ મંત્રના (૧૫૦૦૦) જાપ કરવા, ધૂપ દીપ કરીને વલી ગણતી વચત સ્થિર આસને બેસવું. આસન ચલાયમાન કરવું નહિ. સ્વરજ આવે મઠ્ઠર કરડે તો પણ હાથ ઝૂંચો નીચો કરવો નહિ. માલા ઉપર દૃષ્ટિ પાપવી તે ફેરવવી નહિ. જીજ્ઞ હોઠ ગણતાં દલાવવા નહિ. એક ધ્યાને ગણી રાખવાથી મરણ અવસરે રાનાધિ રહેશે એમ લોગસ્તના કલ્પમાં કહ્યું છે. માદગી અવસરે એ ગાથાનું ધ્યાન જરૂર રાખવું. આઠરપચ્ચક્ષણ પચન્નામાં કહ્યું છે કે વાર અંગ ના જાણ પણ મરણ અવસરે વધારે ધ્યાન કરી શકતા નથી, તેથી એક ગાથાનું ધ્યાન પણ જીવ સમુદ્ધી તારનાર છે. માટે વીતરાગના ધર્મની દરકોઈ ગાથાનું ધ્યાન કરવું. સમાધીમાં રહેવાની જાવના પણ જીવને તારનાર છે, માટે આ જાપ કરી મૂકવા વહુ શ્રેષ્ઠ છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૪ સાધારણ જ્યોત્ષ્ણ ધર્મશાલા વિગેરે વાંધી છે, તે તથા સંઘ વિગેરે જમાડે તે આવક વાપરે તો કેમ ?

उत्तर:-धर्मशाला बांधी ठे, ते श्रावकने उतरवा सारु ठे. तेमां त तरवाने हरकत नथी, पण पोत पोतानी शक्ति प्रमाणे साधारणमा कंइ आपवुं जोइए. आश्वविधिमां पाने ११ मे ठे. तेमां साफ कहुं ठे के, उवुं जाहुं आपे तो प्रगट दोष ठे. कारण जे धर्मशाला करावी जनार कंइ दीर्घकाल एक स्थितिवाला रदेना नथी, तो ते धर्मशाला नी मरामत चलाववी विंगरे क्यांपी काढवी? माटे श्रावको आपी जाय तो ते मकान सारी स्थितिमां रदे. वली स्वामिज्जक्ति करवा पै सा मूकी गया ठे तेनुं जमवाने कंइ पण हरकत नथी, पण स्वामि नो माल तृष्णापणे इंडियोना विषयने सारु अतिशय आ कंठ सुधी खावो नहि. फक्त स्वामिजाइनुं मन साचववा जमवा जवुं ठे. तेथी जमादनारनां बहुमान करतो योग्य रीते जे वस्तु हाजर होय, ते निर्वाह रीते वापरे, तो कंइ हरकत नथी. पण तेना कारनारी पइ ते मांधी कंइ वस्तु घेर लइ जवी, वा पोताना लागता बलगताने आपी देवी, वा हरकोइ प्रकारे पोताना संतारी काममां साधारणनी चीज वापरवी वा, पैखा बगाडवा तेथी तो आश्वविधिमां नुकसान कहुं ठे. माटे साधारण इव्य पण विणसाडवुं नहि. साधारण इव्य वपर आ गल कथा आवी गइ ठे, ते भानी साथे जोडवी.

आ कथाठ सांजनी तुह अश्ववालाने व्यामोह यशे के आटलुं देवइव्य वा, साधारण इव्य, ज्ञान इव्य खाधुं तेनां आटलां कर्म बंधाय? तेने विचार करवानो के जेम के छिनियामां कोइ ठोकरोना पै सा खाय ठे तेनी केटली निंदा पाय ठे? तेनुं कारण जे तेने आपवा योग्य ठे ते न आपतां तेनुं खाय तेम आ इव्यमां पोतानुं इव्य वा परवा योग्य ठे, तेने बदले खाय तो वधारे पाप पाय ज. वास्ते ज्ञानीये ज्ञानमां वधारे पाप जोयुं ते वनावुं.

प्रश्न:-१५ पुज्ज केटला प्रकारना कछा ठे?

उत्तर:-पुज्ज त्रण प्रकारना कछा ठे. जीवे जे ग्रहण करेला ठे

તેમાં જીવ છે ત્યાં સુધી પ્રયોગશા કહીયે. તે શરીરમાંથી જીવ ની કલી ગયા પછી જે પુદ્ગલ રહ્યા છે તે મિશ્રણ કહીયે. ત્રીજા વિશ્રણા તે સ્વનાવિક પુદ્ગલના સ્કંધ થાય છે. જેમ કે આકાશમાં લીલા પીલા રંગ દેખાય છે, તે તથા અંધારાના પુદ્ગલ તથા વાદલાના પુદ્ગલ એ જીવે ગ્રહણ કર્યા વિના થાય છે તે વિશ્રણા કહીયે. એ રીતે ત્રણ જાતના પુદ્ગલનો અધિકાર જગવતીજીમાં પાને ૫૨૧ મેં છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૬ પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્ર કેટલા પૂર્વ જણેલા મંત્રી કાર કરે ?

ઉત્તર:—નવ પૂર્વની ત્રીજી વસ્તુ સુધી જણ્યા હોય, તેજ પરિહાર વિશુદ્ધિ સંયમ આદરે, નવ જણ ગણમાંથી નીકલે, તેમાં ચાર જણ ૪ માસ સુધી તપશ્ચર્યા કરે ને ચાર જણ તેમની વૈયાવજ્ઞ કરે, ને એક ગુરુ સ્થાપે. તપશ્ચર્યા કરનાર ૪ માસ સુધી કરી રહે, ત્યારે વૈયાવજ્ઞવાલા ૪ મહિના સુધી તપશ્ચર્યા કરે. પછી ૪ મહિના ગુરુ તપશ્ચર્યા કરે ને વીજા આઠમાથી એકને ગુરુ સ્થાપે, ને સાત જણ વૈયાવજ્ઞ કરે. એવી રીતે અઠાર માસ સુધી તપશ્ચર્યા કરે. તેનું નામ પરિહારવિશુદ્ધિચારિત્ર કહ્યું છે. એ અધિકાર જગવતીજીમાં પાને ૫૭૧ મેં છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૭ સિદ્ધ મહારાજને ચારિત્ર કહીયે કે નહિ ?

ઉત્તર:—સિદ્ધ મહારાજને વ્યવહાર રૂપ ચારિત્ર નથી, તેથી જગવતીજીમાં પાને ૫૭૬ મેં નોચારિત્ર નોથચારિત્ર કહ્યું છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૮ વિજંગ જ્ઞાનવાલાને દર્શન હોય કે નહિ ?

ઉત્તર:—કર્મગ્રંથમાં તો ના કહીયે, પણ જગવતીજીમાં પાને ૫૮૮ મેં વિજંગજ્ઞાનવાલાને ખવધિદર્શન કહ્યું છે. પત્રવણાજીમાં પણ ખવધિદર્શન કહ્યું છે. હવે એ વે મતાતર જણાય છે. તત્ત્વ કેવલીગમ્ય.

પ્રશ્ન:—૧૬૯ મુનિને અશુદ્ધમાન આહાર પાણી આપવાથી શું ફલ થાય ?

ઉત્તર:—મુનિને મુખ્યપણે તો શુદ્ધમાન આહાર પાણી આપવાના

ज ज्ञाव होय. पण केटलाएक कारणो अशुद्धमान पण थापे. वली गुरु उपर राग ठे तेथी कंइ कंइ चित्तमां पण भावी जाय. पण मु निने प्रतिलानवाना अतिशय ज्ञाव ठे, तेथी अल्प दोष ने घणी नि जेरा जगवतीजीमां पाने ६१० मे कदी ठे.

प्रश्न:-१७० प्रायश्चित्त लेवाना ज्ञाव ठे, ने एटलामां काल करे तो आराधक के केम ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने ६१५ मे मुनि गोचरी गया ठे ने त्यां कंइ दोष लाग्यो ठे, ते गुरु पासे जइ आलोववाना ज्ञाव ठे, ने वचमां काल करे तो तेने आराधक कहा ठे.

प्रश्न:-१७१ मोटामां मोटो दिवस केटलो होय ? ने रात्री के टली होय ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने ६३८ मे ठंगामां ठंगो दिवस बार मुहूर्त एटले चौबीश घडी तथा ठंगामां ठंगी रात्री पण एज प्रमा णे, तेम वधारेमां वधारे दिवस १८ मुहूर्तनो एटले ठत्रीश घडीनो तथा रात्री पण वधारेमां वधारे एटली थाय.

प्रश्न:-१७२ आवको पौषध लइ धर्मरूपा करे ते अधिकार शी रीते ठे ?

उत्तर:-जगवतीजीमां पाने ६४० मे रुपिजइपुत्रनो अधिकार ठे. त्यां आवको आसन लइ बेग ठे, ने रुपिजइधर्म प्ररूपे ठे. तेमां पी आवकने शंका पइ ठे तेथी जगवतने पूठपुं ठे जे रुपिजइया प्र माणे प्ररूपे ठे. जगवतने कहुं के रुपिजइ प्ररूपे ठे ते सत्य ठे. ए रीते अधिकार ठे. तथा उपदेशमालामां गाथा २३२ मी मां आवक बीजा ने धर्मोपदेश करे एम कहुं ठे.

प्रश्न:-१७३ जव्य जीव ठे ते सर्वे सिद्धि वरे, त्यारे वधा न जवि रहे के केम ?

उत्तर:-अपंती आविकाए जगवतीजीमां प्रश्न पूठपां ठे तेमां

પ્રશ્ન:-૧૮૮ જિનચિત્રની પ્રતિષ્ઠામાં તથા વીકામાં મુદ્દર્ત શી રીતે જોવાનાં છે ?

ઉત્તર:-મેં સગ્રગુહિ વિગેરે જૈનના મુદ્દર્તના પ્રશ્નો જોયા છે, તેમાં થી સામાન્ય રીતે આ નીચે જણાવ્યું છે. વિશેષ તો તે શાસ્ત્ર જોવાથી જણાશે.

પ્રથમ માસ જોવા. તે માર્ગશીર્ષ, માઘ, ફાગણ, વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ, આશાઢ એ માસમાં પ્રતિષ્ઠા કરવી સગ્રગુહિમાં કહી છે. તથા જ્યોતિર્વિજ્ઞાનરણ નામનો કાઝીદાસ પંક્તિતે જ્યોતિષનો પ્રશ્ન કર્યો છે, તેમાં જૈનપ્રતિષ્ઠાની સંક્રાંતી કહી છે, તે વૃશ્ચિક, મકર, કુંભ, મેષ, વૃષભ, મિથુન, એ ઇ સંક્રાંતિ કહી છે. એ પ્રશ્નની ટીકા જૈનાચાર્યની કરેલી છે. ચત્તી પ્રતિષ્ઠાની વિધિના ટીપણામાં શ્રાવણ માસ પણ લખેલો છે અને શ્રાવણ માસમાં પ્રતિષ્ઠા થયેલી પણ દેરાસરમાં જોવામાં આવે છે. તથા કેવલીગમ્ય. આપણા સિદ્ધાંતમા પૂનમીઆ માસ કહ્યા છે તેથી મુદ્દર્તમાં પણ તેજ માસક માસ લેવા.

તિથિયો સામાન્ય રીતે દ્વિક પદ્ધતી ગુહિ ૧૦ થી તે કૃષ્ણપદ્ધતી થી ૫ સુધી ઉત્તમ કહી છે. તથા તિથિયો પ્રત્યેક પણ કહી છે તે ૧-૨-૫-૧૦-૧૩-૧૫ એ ગુરુપદ્ધતી અને કૃષ્ણપદ્ધતી ૧-૨-૫ સુંદર કહી છે.

વાર સોમ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર એ સુંદર કહ્યા છે. તથાપિ એ શિવાચાર્યની તિથિ તથા વાર સિદ્ધિયોગે યુક્ત હોય તો સગ્રગુહિમાં સુવના આપનાર કહ્યા છે.

ચત્તી આંજનમિહિની મોટી ટીકામાં એક મંગલવાર ચત્તી સર્વ વાર પ્રતિષ્ઠામાં લીધા છે માટે ચત્તવાન્ યોગ હોય તો તિથિ ચારનો નિયમ નહિ.

પ્રતિષ્ઠામાં મયા, મૃગશીર્ષ, દશ્મિ, ઉત્તરાશ્વિન, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાનાશ્વદ, અનુરાધા ચેતી, શ્રવણ, મૂળ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિની

स्वाति, घनिष्ठा ए नक्षत्र लेवां.

कुंजस्थापनमां, रवि नक्षत्रयी प्रथमनां पांच नक्षत्र मूकीने प
ठीनां आठ नक्षत्र तथा पठीनां आठ वर्जो ते पठीनां ठ नक्षत्र ए चौद
नक्षत्र कुंजचक्रनां ठे. तेमां मुहूर्त कुंजस्थापननुं करवुं. पहिलां पां
च तथा आठ पठीनां आठ वर्जवां.

उपर प्रतिष्ठा नक्षत्र कक्षां, तेमांनुं नक्षत्र प्रतिष्ठा करावनारना
जन्म नक्षत्रयी १०-१६-१८-२३-२५ होय तो वर्जवुं.

भामल योग ते रवि नक्षत्रयी १-७-ए-१६-२१-२३-२८ ए नक्षत्र
होय तो भामल योग घाय, ते परदेश जतां वर्जें ठे ने बीजाकाममां पण
वर्जाय तो सारां. वार तिथि नक्षत्रयी कुयोग वर्जवा.

	रवी.	सोम.	मंगल.	बुध.	गुरु.	शुक्र.	शनि.	कुयोग
तिथि	७	६	५	४	३	२	१	कुलिकयोग व.
"	५	४	३	२	१	७	६	उपकुलिक व.
"	३	२	१	७	६	५	४	कंदक योग व.
"	४	७	२	५	८	३	६	अर्धमहरवर्जवो
"	८	३	६	१	४	७	२	कालवेला व.
"	१,२	११	१०	ए	८	७	६	कर्कयोगवर्जवो

नक्षत्र	मया.	विशाखा	आर्द्रा	मूल.	कृत्तिका.	रोहि.	इस्त	पमपंड वर्जवो
"	विशाखा	पूर्वाषाढा	घनिष्ठा	रेवती	रोहिणी.	पुष्य.	उ. का	उत्पातयोग व.
"	अनुराधा	उ०पा०	शनिष्ठा	अभिनी.	मृग.	अश्ले-	इस्त	मृत्युयोग व.
"	ज्येष्ठा	अभिजित	पूर्वाषा०	भरणी.	आर्द्रा	मया	चित्रा	काणयोग व.
तिथि	७	७	०	१-३	६	३	०	संश्रुतयोग व.
"	५	चि०	उ०पा०	घनिष्ठा	उ. का.	पुष्य	रेवती	वारजांजन्मन नक्षत्रवर्जवां.)
"	जे०	पूर्वाषाढा	शत.	पू. जा	रो. मृ.	रो. मृ.	उ. का.	
"	मया.	विशाखा	आर्द्रा.	मृ. आ	आर्द्रा	अश्ले.	ह. चि	कुयोगवर्जवा
"	विषा०	उ०पा०	घनिष्ठा.	भरणी	शत.	पू. प.	पू. पा	
"	अनु०	उ०पा०	घनिष्ठा.	भरणी	शत.	पू. प.	उ. पा.	
विधि	५ ए	६ मृ.	४	८	ए	१०	११	
नक्षत्र			अभिनी.	अनुराधा	पुष्य.	रेवती	रोहि.	महामृत्युयोग

કુલિકયોગ થાયઠે તે ચાર ઘડી થાય ઠે. તે પમવાને દિવસે પ
હેલે ચોઘડીએ, વીજે વીજે ચોઘડીએ એમ સાતમને દિવસે સાતમે ચો
ઘડીએ. થાય. તેમ છપકુસિક, કંટક, અર્ધપ્રહર, કાલવેલા એવા ૨ કો
ઠામાં તિથિ ઠે. તે જે તિથિ હોય તેટલામું ચોઘડીયું એ યોગ રહે ઠે.
તે વચ્ચત શિવાયનો વચ્ચત સારો.

આનંદાદિકમાં કુયોગ કહ્યા ઠે, તે વર્જવા.

રવો	સોમ.	મંગલ.	બુધ.	ગુરુ.	શુક્ર.	શનિ.	
મ.	આર્દ્રા.	મઘા.	ચિત્રા.	જ્યેષ્ઠા.	અભિ.	પુ. મા.	કાલદંડ.
આર્દ્રા	મઘા.	ચિ.	જ્યેષ્ઠા	અભિ.	પુ. મા.	મરણી	સ્વાસિ.
અશ્લે.	હસ્ત.	અનુ.	ઉ. પા.	શત.	અભિ.	મૃ.	વજ્રા.
મઘા.	ચિ.	જ્યે.	અભિ.	પુ. મા.	મર.	આર્દ્રા.	મુદ્ગર.
ચિ.	જ્યે.	અભિ.	પુ. મા.	મર.	આર્દ્રા.	મઘા.	કેપ.
સ્વા.	મૂલ.	શ્રવણ.	ઉ. મા.	કૃત્તિ.	પુનર્વ.	પુ. પા.	છંપક.
ચિ.	પુ. પા.	ધની.	રે.	રોહિ.	પુષ્ય.	ઉ. પા.	મવાસ
અનુ.	ઉ. પા.	શત.	અભિ.	મૃગ.	અશ્લે.	હસ્ત.	મરણ.
જ્યે.	અમી.	પુ. મા.	જર.	આર્દ્રા	મઘા.	ચિત્રા.	વ્યાધ.
પૂ. પા.	ધની.	રેવ.	રો.	પુષ્ય	ઉ. પા.	વિશા.	શૂલ.
અમી.	પુ. મા.	મ.	આર્દ્રા.	મઘા.	ચિત્રા.	જ્યેષ્ઠા.	મૂશલ.
શત.	અમી.	મૃગ.	અશ્લે	હસ્ત.	અનુ.	ઉ. પા.	સપ.
પુ. મા.	મર.	આર્દ્રા.	મઘા.	ચિત્રા.	જ્યેષ્ઠા.	અભિ.	શિમ.

ચમલ યોગ વર્જવો તે ગુરુવાર, મંગલવાર, શનિવાર એમાંનો
ચાર તિથિ ૨-૪-૧૨ એમાંની તિથી, મૃગ, વિશાખા, ધનિષ્ઠા એમાંનું
નક્ષત્ર એ ત્રણને યોગે વર્જવું.

ત્રિપુલ્કર યોગ તે ૨-૪-૧૨ તિથિ, ગુરુ, મંગલ, શનિ એમાંનો વા
ને કૃત્તિકા, પુનર્વસુ, ઉત્તરાષાઠગુની, વિશાખા, ઉત્તરાષાઠા, પૂર્વા
જાઘપદ, એમાંનું નક્ષત્ર એ ત્રણે યોગે થાય તે વર્જવું.

ગુરુ શુક્રના અસ્તમાં પ્રતિષ્ઠા, ઝજમણું કરવાનો નિષેધ કલ્યો
ઠે તથા દોહા શુક્રના અસ્તમા આપવી સંજવે ઠે. કેમ કે, સપ્તશુદ્ધિ

मां शुक्र निर्वल लेवो कह्यो ठे तो अनिर्वल ठे. तथा प्रतिष्ठादिकमा गुरु, शुक्र बाल होय, बूढो होय ते दिवस पण वर्जवा.

गुरु शुक्रनो उदय पूर्व दिशाये पाय तो त्रण दिवस बाल जाणवो भने पश्चिम दिशाए उदय पाय तो दश दिवस बाल जाणवो.

गुरु शुक्रनो पूर्व दिशाए अस्त घाय तो ते पदेला पंदर दिवस वृक्ष जाणवो अने पश्चिम दिशाए अस्त पाय तो ते पदेला पांच दिवस वृक्ष जाणवो. ए दिवसोमां मुहूर्त आपवुं नहि.

शुक्र देरासरमां पेसतां जे दिशाए उदय होय, ते सन्मुख नावे तथा जमणो अवश्य वर्जवो, पण कदापि अंघ शुक्र होय तो हरकत नहि. एम भारंजसिद्धिनी नानी टीकामां कहुं ठे. बीजा वे प्रकारना शुक्र पण तजाय तो तजवा कट्या ठे. संक्रांतीए वर्ततो जे संक्रांती होय ते संक्रांतीमां जुष्ठ ने सन्मुख आवे तो वर्जो.

नक्षत्रे वर्ततो ते कृत्तिका, रोहिणी, मृगशीर्ष, आर्द्रा, पुनर्वसु, पुष्य, अश्लेषा ए नक्षत्रने दिवसे पूर्व शुक्र होय. मघा, पूर्वाफाल्गुनी, उत्तराफाल्गुनी, हस्त, चित्रा, स्वाति, विशाखा ए नक्षत्रे दक्षिण दिशाए होय. अनुराधा, ज्येष्ठा, मूल, पूर्वाषाढा, उत्तराषाढा, अजिजी त, श्रवण ए नक्षत्रे पश्चिम दिशाए होय. धनिष्ठा, शतभिषा, पूर्वाभाद्र पद, उत्तराभाद्रपद, रेवती, अश्विनी, जारणी ए नक्षत्रने दिवसे उत्तर दिशाए शुक्र होय. मुहूर्त नक्षत्र जे होय ते जोतां सन्मुख शुक्र आवे ते वर्जवो.

रवि नक्षत्र चाजनुं होय, तेथी सातमुं नक्षत्र होय ते जस्मयोग कहेवाय ठे. माटे ते नक्षत्र नखेवुं. रजे करी आकाश न देलातुं होय तो ते दिवसे मुहूर्त करवुं नही. संक्रांती वेसे तेनो आगजो दिवस तथा पाठजो दिवस तथा ते दिवस वर्जवो.

वादस गाजवापी बीजजीना कडाका घाय, आकाशमां धनुष खेचे, सूर्य चंद्रो पाठज कुंभातुं पाय ने रक्त वर्ष आकाश पाय ते

રક્ત વર્ણ આકાશ થાય તે દિવસ વા, અકાલે વૃષ્ટિ થાય તે સર્વ દિવસ વર્જવા.

ગ્રહણ પયા પઠી સાત દિવસ તથા પહેલા સાત દિવસ ગ્રહણ વગ્વતિથિ કહિયે. તેમાં પણ મુદૂર્ચ કરીયે નહિ, પણ આજો ઘેરાયો હોય તો ઘયવા અરઘો ઘેરાયો હોય તો ત્રણ દિવસ ગોચરશુદ્ધિ જોવી તે નીચે પ્રમાણે.

જે રાશીયે ગુરુ હોય તે પ્રતિષ્ઠા કરાવનારની જન્મરાશીથી ૨-૫-૭-૯-૧૧ મો હોય તો શ્રેષ્ઠ જાણવો.

ચંડમા જે રાશીનો હોય તે જન્મરાશીથી ૧-૩-૬ ૭-૧૦-૧૧ ૨-૫-૮ મો હોય તો તે સારો જાણવો. પ્રજુની રાશીથી પ્રજુનો પણ જોવો.

જે રાશીનો રવિ હોય તે જન્મરાશીથી ૩-૬-૧૦-૧૧ મો હોય તો સારો જાણવો.

આ મુજબ પ્રતિષ્ઠા કરાવનારને ગુરુ, ચંડ, રવિ ત્રણે જોવા. પ્રતિષ્ઠાની મદારાજને ચંડવ્રજ જોવું, પણ જો કુળ્ણ પદ્મ હોય તો તારાવ્રજ જોવું તે નીચે મુજબ.

જન્મનક્ષત્રથી ગણવું, તે જન્મનક્ષત્ર અશ્વિની છે તો વશમું નક્ષત્ર મધ્ય આર્યુ એમ ગણવું.

तारा.	नक्षत्र.	नक्षत्र.	नक्षत्र.	सारी नवखी तारा.
१	१	१०	१ए	गुप्त तारा नक्षत्रमां मुदूर्त आपवुं.
२	२	११	२०	गुप्त.
३	३	१२	२१	अगुप्त.
४	४	१३	२२	गुप्त.
५	५	१४	२३	अगुप्त.
६	६	१५	२४	गुप्त.
७	७	१६	२५	अगुप्त.
८	८	१७	२६	गुप्त.
९	९	१८	२७	गुप्त तारा कही ते नक्षत्रमां मुदूर्त करवुं.

एटले जन्म नक्षत्रयी १-१०-१ए मुं नक्षत्र होय तो १ तारा एमज २-३ प्रमुख जाणवी.

हवे जन्म जेनुं नक्षत्र न होय तो तेनुं जे नाम होय ते उपरपी अक्षरो भवकदडा चक्रयी जोडने नक्षत्र काढवुं ते नीचे प्रमाणे.

च. चे. चै. चो. चौ. अश्विनी. खी. लु. ले. लो. लौ. जै. जरणी. अ. ई. ऊ. ए. ऐ. कृतिका. उ. वा. वी. वु. रोहिणी. वे. वो. का. की. मृगशीर्ष. कु. घ. ङ. ञ. आर्ष. के. को. द. दी पुनर्वसु. दु. हे. हो. हा. पुष्य. के. डी. दु. मो. अश्लेषा. म. मी. मु. मे. मघा मा ट. टी. दुं. पूर्वाषाढगुनी. पु. प. ण. ठ. हस्त. पे. पो. र. री. चित्रा. रु. रे. दो. ता. स्वाति. ती. तु. ते. तो. विशाखा. न. नी. नु. ने. अनुराधा. नो. य. यी. युं. ज्येष्ठा. ये. यो. ज. जी. मूल. जु. घ. फ. ढ. पूर्वाषाढा. जे. जे. ज. जी. उत्तराषाढा. जु. जे. जो. पा. अजिजीत. पी. पु. पे. पो. श्रवण. ग. गी. गु. गे. धनिष्ठा. गो. स. सी. सु. शतजिपा. से. सो. द. दी. पूर्वाज्याषद. दे. दो. दी. रेवती. छ. झ. क. व. उत्तराज्याषद. आ प्रमाणे नामना अक्षर होय ते उपरपी थामां जोड नक्षत्र काढवुं.

काल वदिमां उर्ध्व शुदिमां इशाने.

५ जरणी साथे ज्वालामुखी वर्जवो. मघाए कालमुखी वर्जवो. योगिणी दक्षिणे पास शुदिमां पश्चिमे वदिमां अधोलोके काल शुदिमां पूर्वे वदिमां उर्ध्वलोके.

६ रोहिणीए वज्रपात वर्जवो. कर्कने मेयना चंड साथे चंडगध तिथि योगिणी पश्चिमे पास शुदिमां वायु वदिमां पूर्वे काल शुदिमां अग्रिकोण वदि पक्षमां.

७ इस्त तथा मूल साथे वज्रपात वर्जवो. योगिनी वायव्ये पास शुदिमां दक्षिण वदिमां अग्रिकोण काल शुदिमां दक्षिण वदिमां वायुकोण.

८ कृतिकाए ज्वालामुखी रोहिणीए कालमुखी ए वर्जवा मिथुन कन्याना चंड साथे चंडगध तिथि योगिनी इशाने पास शुदिमां इशाने वदिमां दक्षिणे काल शुदिमां नेरुते वदिमां उत्तरे.

९ रोहिणीए ज्वालामुखी वर्जवो. कृतिका साथे काशमुखी वर्जवो. योगिनी पूर्वे पास शुदिमां उर्ध्वलोक वदिमां नेरुते काल शुदिमां अधोलोके वदिमां इशाने.

१० अश्लेषाए ज्वालामुखी तजवो. वृश्चिक सिंहना चंड चंड द गध योगिनी उत्तरे पास शुदिमां अधोलोके वदिमां पश्चिमे काल शुदिमां उर्ध्वलोके वदिमां इशाने.

११ योगिनी अग्रिकोण पास शुदिमां पूर्वे वदिमां वायुकोण, काल शुदिमां पश्चिमे वदिमां अग्रिकोण.

१२ तोजाने मकरना चंडे चंड द गध तिथि योगिनी नेरुते पास शुदिमां अग्रिकोण वदिमां उत्तरे काल शुदिमां वायुकोण वदिमां दक्षिणे.

१३ चित्रा साथे यमकृति वर्जवो. योगिनी दक्षिणे पास शुदिमां दक्षिणे वदिमां इशाने काल शुदिमां उत्तरे वदिमां नेरुते.

૧૪ યોગિની પશ્ચિમે પાશ ગુદિમાં નેરુતે વદિમાં ઊર્ધ્વલોકે કાલ ગુદિમાં ઇશાને વદિમાં અધોલોકે.

૧૫ યોગિની વાયવ્યે પાસ ગુદિમાં પશ્ચિમે વદિમાં અધોલોકે કાલ ગુદિમાં પૂર્વે વદિમાં ઊર્ધ્વલોકે.

થા ૧ થી ૧૫ સુધી ગ્રાંક મૂક્યા છે, તે તિથિ જાણવી. તેમાં જોવાનું જોવું. ચંદ્રદગ્ધ તિથિ લગ્નગુહિ પ્રકરણ પ્રમાણે લાંબી છે. બી જા પ્રથમાં બીજો રીતે પણ છે.

ચંદ્રમા જોવા તે પ્રજ્ઞના દેરાસરમાં પ્રવેશ કરતાં સન્મુખ તથા જમણો લેવો. તે મેષ, સિંહ, ધનના પૂર્વે વૃષજ, કન્યા, મકર, દક્ષિણે મિથુન, કુંજ, તોલા, પશ્ચિમે કર્ક, વૃશ્ચિક, મીન, ઊત્તરે.

સત્તાવીસ યોગમાંથી પ્રગુજ્ઞયોગની ધમ્મિ તજવી, તે વિષ્કુંજની તથા સુલગંઢ યોગની પાંચ ઘડી તજવી. અતિગંઢની ૪ ઘડી તજવી, વ્યાધાત તથા વજ્રયોગની નવ ઘડી તજવી, પરિધની ત્રીશ ઘડી તજવી. વૈધૃત તથા વ્યતિપાત સર્વથા તજવો.

तिका, आर्धा, अश्लेषा, उत्तराफाल्गुनी, स्वाति, ज्येष्ठा, उत्तराषाढा, शतभिषा, रेवती ए नक्षत्रमांनुं नक्षत्र, तिथिमांनी तिथि, वारमांनो वार भावे तो स्थिविर घोय धाय.

मुहूर्तना नक्षत्रोमां दूषित नक्षत्र लग्नगुप्ति प्रकरणमां कहां ठे ते कहिए ठीए.

१ संजागत ते जे नक्षत्र सूर्य अस्त धती वखत उदय धाय ते संजागत नक्षत्र कहीये, ते वर्जवुं.

२ आदित्यगत ते जे नक्षत्रनो सूर्य होय ते नक्षत्रमां मुहूर्त करे तो निवृत्ति पामे नहि, माटे वर्जवुं.

३ वडे १ ते अजिजीत नक्षत्रधी सात नक्षत्र पूर्व दिशानां, तयार पढीनां सात दक्षिण दिशानां, ते पढीनां सात पश्चिम दिशानां, ते पढीनां सात उत्तर दिशानां, ए रीते स्थापीने जोवुं. जे प्रभु बेसे तेना सन्मुख नक्षत्र भावे ते नक्षत्रमां मुहूर्त करवुं ते सुंदर ठे. सन्मुख शिवायना ते वडे २ ते नक्षत्रमां कार्य करे तो शत्रुनो जय ने पोतानी हानी धाय.

४ संग्रह ते क्रूरग्रहे सहित जे नक्षत्र ते वर्जवुं. ते नक्षत्रमां काम करे तो विघ्न धाय.

५ विखंडीए ते सूर्य नक्षत्रना पूठेना नक्षत्रमा काम करे तो विवाद धाय.

६ राहुहत ते जे नक्षत्र उपर ग्रह न होय, ते नक्षत्रमां काम करे तो मरण धाय.

७ ग्रहनित्र ते जे नक्षत्रना वचमांयइने ग्रह जाय ते नक्षत्रमां हर्त करे तो लोही यमे.

રોહિણીવેષ તે.

	કુ	રો	મૃ	મા	પુ	પુષ્ય	શ
૪							
૩							
૨							
૧							
૦							
૫							
૬							
૭							
૮							
૯							
૧૦							
૧૧							
૧૨							
૧૩							
૧૪							
૧૫							
૧૬							
૧૭							
૧૮							
૧૯							
૨૦							
૨૧							
૨૨							
૨૩							
૨૪							
૨૫							
૨૬							
૨૭							
૨૮							
૨૯							
૩૦							
૩૧							
૩૨							
૩૩							
૩૪							
૩૫							
૩૬							
૩૭							
૩૮							
૩૯							
૪૦							
૪૧							
૪૨							
૪૩							
૪૪							
૪૫							
૪૬							
૪૭							
૪૮							
૪૯							
૫૦							
૫૧							
૫૨							
૫૩							
૫૪							
૫૫							
૫૬							
૫૭							
૫૮							
૫૯							
૬૦							
૬૧							
૬૨							
૬૩							
૬૪							
૬૫							
૬૬							
૬૭							
૬૮							
૬૯							
૭૦							
૭૧							
૭૨							
૭૩							
૭૪							
૭૫							
૭૬							
૭૭							
૭૮							
૭૯							
૮૦							
૮૧							
૮૨							
૮૩							
૮૪							
૮૫							
૮૬							
૮૭							
૮૮							
૮૯							
૯૦							
૯૧							
૯૨							
૯૩							
૯૪							
૯૫							
૯૬							
૯૭							
૯૮							
૯૯							
૧૦૦							

ઉપરની રેખામાં નક્ષત્ર લખ્યાં છે તે નક્ષત્ર ઉપર મુહૂર્તના દિ
 વસે જે જે નક્ષત્ર ઉપર ગ્રહ હોય, તે ગ્રહો નક્ષત્ર ઉપર લખવાં અને
 પછી તપાસવું કે, જે નક્ષત્ર ઉપર ચંદ્રમા હોય તે લીટીની સામેના
 નક્ષત્ર ઉપર કોઈ પણ ગ્રહ હોય તો તે વેધ સમજવો અને ચંદ્રવાલા
 નક્ષત્રમાં મુહૂર્ત કરવું નહિ. એ નક્ષત્ર તજવું. અનિજિત નક્ષત્ર ઉપર
 કોઈ પણ ગ્રહ નહિ હોય પણ ઉત્તરાષાઢાના ચોપા પાયામાં જે ગ્રહ
 હોય તે અથવા શ્રવણ નક્ષત્ર વેસતાં ચાર ઘડી સુધી જે ગ્રહ હોય, તે
 ગ્રહ અનિજિત ઉપર લાણવો. કેમ કે ઉત્તરાષાઢાના ચોપા પાયાને
 શ્રવણ વેસતાં ચાર ઘડી સુધીનેજ અનિજિત નક્ષત્ર કહેલું છે. આ
 મુજબ રોહિણીવેષનું નક્ષત્ર તજવું.

યું છે તેમ જોવું. વીજું સર્વે પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે જોવું.

નારચંડના ટીપણમાં યાત્રાએ પ્રયાણ વિષે ઉત્તમ નક્ષત્ર કહ્યાં છે, તે અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી, મૃગશીર્ષ, પુનર્વસુ, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, મૃતુશિરા, મૂલ તથા મધ્યમ કહ્યાં તે ચિત્રા, રોહિણી, સ્વાતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતજિષ્ઠા, પૂર્વા ત્રણે, દીક્ષાના વાર રવિ, બુધ, ગુરુ, શનિ, એ વાર દીક્ષામાં ઉત્તમ કહ્યા છે. એ શિવાયના વારે સિદ્ધિયોગ પ્રમુખ શુભયોગ હોય તો લગ્નગુહિમાં ઉત્તમ કહ્યા છે.

આ મુજબની દિવસશુદ્ધિ જોશ્ને લગ્નગુહિ જોવી. તેમાં ઠ વર્ગ સુધી જોવી. તથા ગ્રહનો ઉદય અસ્ત જોવો તથા ગ્રહનું ઘલ જોવું. હવે ઠ વર્ગ કહીએ ઠીયે.

ગ્રહ હોરા, દેશકાલ નવમાંશ વારાંશ ત્રીશાંશ એ ઠ એ તેકાણે સૌમ્ય ગ્રહ આવે તો ઉત્તમ છે. કદાપિ પાંચ વર્ગ શુભ હોય તો પણ મુદૂર્ત લક્ષ. હવે લગ્નનું પ્રમાણ—

૧૧૯) મેષ મીનપલ. ૧૪૭ લૃશ્વિક સિંહપલ.

૧૫૧) કુંભને વરલપલ. ૧૨૭ કન્યા તોડા.

૧૦૧ મકર મિથુન. ૧૪૧ ધન કર્ક.

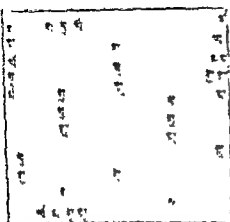
એ મુજબ લગ્નનો કાલ છે. હવે લગ્ન કાઢવું હોય તો ગાપેલા ટીપણમાં રવી કેટલે અંશે છે? તે જોવા ને પઢી ટીપણમાં લગ્નપત્રોના કોઠામાં રવી કેટલે અંશે છે? તે જોવો ને પઢી ટીપણમાં લગ્નપત્રોના કોઠામાં જેટલે અંશે રવિ જે સંક્રાંતિનો હોય, તેના કોઠામાં જે આંક હોય તે તે લગ્ન સવારમાં સૂર્ય નિદર્યે જાણવું. પઢીનું જે સારું હોય તે કોઠામાં જે આંક હોય તે જોવો. તેમાં જેટલો ઘડીનો આવે તેટલો દિવસ ચઢતાં તે આંક આવશે એમ જાણવું. પઢી કુંડલી કાઢીને ગ્રહ જેજે રાશિના હોય તે મૂકવા. તે ગ્રહ સારા નરસા જોવાની લગ્નગુહિ પ્રમાણે કુંડલી કરી છે, તે મુજબ જોવા.

(૪૪૪)

પ્રતિષ્ઠામાં પ્રદ નીચે મુજબ.

ઉપમ.

અન્યમ.

આ મુજબના પ્રતિ દોષ તો પ્રતિષ્ઠા ન થવામાં ધેરુ છે. જે શિવા
યમા શ્યામરો પ્રદ દોષ તો વાર્ધમાં જાની વર્તા વદા છે. આ શુંદરી
આનાર્થ સ્થાપવા. શાન્તાનિદર દિવાદ અન્ય પણ મુજબમાં સુગ
ના આપનાર છે. દરે નિર્ધે-

દીક્ષાની ઉપમ.

આ ઉપમ શુંદરીમાં પ્રદ મૂલ્યા છે. તે મુજબના પ્રદમા દીક્ષા

આપવી, તે વહુ શ્રેષ્ઠ છે પણ તે પ્રમાણે ગ્રહ ન હોય તો વીક્ષાકુંડલી માં જ્ઞાન મધ્યમવલી હોય, ને ગુરુ વલવાન હોય અને શુક્ર નિર્વલ હોય, તેમાં વીક્ષા આપવી તેનું સ્વરૂપ નીચે મુજબ.

જ્ઞાન. ૨-૫-૬-૮-૧૧ એ સ્થાનકે મધ્યમ વલવાન.

ગુરુ. ૧-૪-૭-૧૦ એ સ્થાનકે વલવાન જાણવો.

શુક્ર. ૬-૧૨ અવલ જાણવો તે વીક્ષામા સારો.

બુધ. ૨-૩-૫-૬-૧૧ સુખનો આપનાર.

મંગલ વીક્ષામાં ૩-૬-૧૦-૧૧ વીક્ષા કુંડલીમાં હોય તો વહુ સારો જ્ઞાન તપ યુક્ત થાય.

શુક્ર મંગલ જ્ઞાન એ ત્રણમાંથી કોઈથી પણ ચંદ્રમા સાતમે હોય તો અયોગ્ય છે. વીક્ષા ભેનાર અવશ્ય કુશીલિયો થાય. તપ જ્ઞાન રહિત થાય.

નારચંદ્રમાં વીક્ષા કુંડલીયો કહી છે. તે કહું તું. એક સત્તમ તો જેમ જામશુક્લિમાં કહી છે, તેમ કહી છે. તે શિવાયની નીચે પ્રમાણે મંથાતરથી કહી છે.

વીક્ષાની ઉત્તમ

વીક્ષાની મધ્યમ.

(४९१)

प्रतिष्ठापनी नारपंद ग्रंथ पुनश्च नीचे.

जपन्य.

मध्यम.

उत्तम.

आ अग्रकुंडलीमां उत्तम ग्रह आवे ते ग्रहशुद्धि.

होरा ते लग्न लीधुं दोष तेमां वे जाग करवा. तेमां १-३-५-

७-९-११ एतन्नामुं लग्न दोष तो पहेली होरा रविनी अने बीजी होरा चंडनी अने ३-४-६-८-१०-१२ एमानुं लग्न होय तो पदे सी होरा चंडनी अने बीजी होरा सूर्यनी प्रतिष्ठा दीक्षादिक चंडमा नी होरामां करवुं.

देशकाण ते लग्नना घण जाग करवा, तेमां जो मेघ लग्न ली
 धुं होय तो पदेलो देशकाण मेघनो, तेमज जे लग्न लीधुं दोय तेनो
 पहेलो देशकाण जाणवो. वीजो देशकाण सिंहनो, वीजो देशकाण
 घननो, वर्ष लग्नमां पहेलो वर्षनो, वीजो कन्यानो, वीजो मकरनो ए
 प्रमाणो जे लग्न लीधुं होय तेनाथी जोड़लेवो. पत्नी जे देशकाण आगे
 तेनो स्वामी लग्नकुंडलीमां जोवो ने स्वामी सारा स्थानमां होय
 ते देशकाणमां मुदूर्त करवुं. नवमांश जोवो ते जे लग्न होय तेनी प
 हेतो जे होय तेना नव जाग करवा. तेमां पदेला जागनो नवमांश
 जो मेघ लग्न होय तो पहेलो मेघनो. १-२-३-४-५-६-७-८-९. जो
 वरुण लग्न होय तो १०-११-१२-१-२-३-४-५-६. जो मिथुन लग्न हो
 य तो पहेलो ७-८-९-१०-११-१२-१-२-३. जो कर्क लग्न होय तो प
 हेतो ४-५-६-७-८-९-१०-११-१२. जो सिंह लग्न होय तो पहेलो १-
 २-३-४-५-६-७-८-९. कन्या लग्न होय तो पहेलो १०-११-१२-१-२-
 ३-४-५-६. जो तोला लग्न होय तो पहेलो ७-८-९-१०-११-१२-१-
 २-३. जो वृश्चिक लग्न होय तो पहेलो ४-५-६-७-८-९-१०-११-१२.
 जो धन लग्न होय तो पहेलो १-२-३-४-५-६-७-८-९. मकर लग्न होय तो
 पहेलो १०-११-१२-१-२-३-४-५-६. जो कुंभ लग्न होय तो पहेलो
 ७-८-९-१०-११-१२-१-२-३. जो मीन लग्न होय तो पहेलो ४-५-६
 ७-८-९-१०-११-१२ ए मुजब नवे नवमांश जे नवमांशानो स्वामी बल
 वान् होय ते लेवो ने सौम्य ग्रहनो लेवो. सौम्य ग्रह ते सं३, बुध, गुरु, शुक.

वार धंज ते लग्नना वार जाग करवा, अने जे लग्न होय ते प
 हेला जागनो स्वामी तेमज तेनाथी अनुक्रमे वारे जागना स्वामी
 जोरा. तेमां जे जागमां मुदूर्त होय ते जागनो स्वामी लग्नमां ते
 शुभ ग्रह होय तो श्रेष्ठ जाणवुं.

व्रीडांश ते लग्नना व्रीडा जाग करवा. तेमां मेघ लग्न होय
 तो पहेला पांच जागनो स्वामी धंज, ग्यार पत्नीना पांच जागनो

स्वामी शनी, त्पार पठीना आठ जागनो स्वामी गुरु, त्पार पठीना सात जागनो स्वामी बुध, त्पार पठीना पांच जागनो स्वामी शुक्र ए रीते मिथुन, सिंह, तुला, धन, कुंजना जागोना स्वामी एज जाणवा. अने समराशि जे वर्ष, कर्क, कन्या, वृश्चिक, मकर, मीन ए ठए त म लग्नमां पहेला पांच जागनो स्वामी शुक्र, ते पठीना पांच जाग नो स्वामी बुध, ते पठीना आठ जागनो स्वामी गुरु, ते पठीना सा त जागनो स्वामी शनी, ते पठीना पांच जागनो स्वामी मंगल ए प्रमाणे अंशना स्वामी जोवा. तेमां सौम्य ग्रहना अंशमां मुहूर्त क र्खुं श्रेष्ठ ठे. वली बीजी रीते त्रीश अंशमांथी अंश कहा ठे. ते नीचे मुजब. त्रीश अंशमांना अंश.

वर्ष तथा मकर लग्ननो बीशमो अंश.

मीन, कर्क कन्यानो १४ तथा ८ अंश.

वृश्चिकनो.

१२ अंश.

कुंजनो.

२६ अंश.

तोला लग्ननो.

२४ अंश.

मेपनो.

२७ अंश.

सिंहनो.

१८ अंश.

धन तथा मिथुन लग्ननो.

१४ अंश.

ए रीते जे लग्न होय, तेना उपर कहेला अंशमां मुहूर्त करखुं. ते पण उत्तम कह्युं ठे. वारे लग्नना स्वामी जोवा ते मेपनो मंगल, वर्षनो शुक्र, मिथुननो बुध, कर्कनो चंद्रमा, सिंहनो रवि, कन्यानो बुध, तोलानो शुक्र, वृश्चिकनो मंगल, धननो गुरु, मकर तथा कुंज नो शनि, मीननो गुरु ए मुजबना लग्नना स्वामी जाणवा. ते स्वा मी बलवान् जोवा तथा छत्र स्वग्रही होय तो बहु सारो, पण नी चनो वा शत्रुना घरमां बेठेलो वा हस्तनो बक्रीनो होयते वर्जवो. आ रीते ढ वर्गशुद्धि जोवी. वली एक आचार्य महाराज एम कहे

ઠે જે નવમાંશ શુક્ર જોડ પ્રતિષ્ઠા કરવી. એમ લગ્નશુદ્ધિમાં કહે છે. ચંદ્રમા કૂરમ્પ્રદે યુક્ત હોય તો તે ક્ષીણચંદ્ર કહ્યો છે, તે નિર્ધલ જાણવો.

ઉદયશુદ્ધિ તે નવમાંશનો સ્વામી લગ્નકુંડલીમાં લગ્નના સ્વામીને જોતો હોય તો તે ઉદયશુદ્ધિ કહીયે. તે પ્રતિષ્ઠા દીક્ષામાં જોવું.

અસ્તશુદ્ધિ તે નવમાંશનો સ્વામી લગ્નના સાતમા સ્થાનકને જોતો હોય, તે સાતમા સ્થાનકનો સ્વામી સાતમા સ્થાનકને જોતો હોય તે અસ્તશુદ્ધિ કહીયે.

લગ્નશુદ્ધિમાં એમ પણ કહે છે જે અસ્તશુદ્ધિ ઉદયશુદ્ધિ પ્રતિષ્ઠા દીક્ષામાં જોવાની જરૂર નથી. એમ કેટલાએક આચાર્ય કહે છે. વાર રાશિમાં ચર સ્થિર ને દ્વિસ્વજાવ.

ચરરાશી. મેષ. કર્ક. તૂલા. મકર.

સ્થિરરાશી. વર્ષ. સિંહ. વૃશ્ચિક. કુંભ.

દ્વિસ્વજાવ. મિથુન. કન્યા. ધન. મીન.

એમાંથી પ્રતિષ્ઠામાં સ્થિરલગ્ન લેવું. તે નહિ તો દ્વિસ્વજાવ લેવું, અને આરંજસિદ્ધિમાં બને ત્યાં સુધી દ્વિસ્વજાવ લેવું, ને તે ન આવે તો સ્થિર લેવું, ને પ્રહો ઘણા જ ઇત્તમ આવતા હોય તો ક્વચિત્ત ચર પણ લેવું.

નારચંદ્રમાં લગ્નકુંડલીમાં પ્રહો. પરુષા હોય તેના યોગાયોગ તથા ફલ કહ્યાં છે તે—

ચંદ્ર સાથે રવિ મંગલ હોય તો અગ્નિનય થાય.

ચંદ્ર સાથે શનિ હોય તો મરણ નય.

ચંદ્ર સાથે બુધ હોય તો સમૃદ્ધિ કરે.

ચંદ્ર સાથે ગુરુ હોય તો મહીમા પ્રજાવ કરે.

ચંદ્ર સાથે શુક્ર હોય તો સર્વ સૌખ્ય.

પ્રતિષ્ઠા કુંડલીમાં રવિ અવલ હોય તો ધરના ઘણીની હાની. ચંદ્ર વિવ્રમે સ્ત્રીનું મરણ, શુક્ર વિવ્રમે ધન નાશ, ગુરુ વિવ્રમે સુખ

नाश, भविष्य बुधकीमां नीचग्रह कृग्रहे युक्त होय ना, भस्तनो या, शत्रुहन्त्रिनो ग्रह या, नक्षी तेचिचल जाणवो, शनि रवि वकी होय तो प्राणावनो नाश करे.

मंगल, शनि, शत्रु, रवि, केतु, शुक्र पण आ ग्रहे सहीत ए ग्रहमांघी सातमो होय तो मूत्रपार, आचार्य, आवक ए सर्वेनुं मृ प्य करे. मंगल, शनि, मूर्य. १-१०-४-३-०-९ एटला स्थाने होय तो प्राणावनो जंग करे. मंगल चारमे मुखर्जजक.

शुक्रपार शुकनो नवमांश. शुक्र लग्नापिपति. शुक्रना छवये शु प्र सातमेघी लग्नने जातो होय, तेमां दीक्षा आपवी नही.

सोमपारे लग्ननो स्वामी चंड नवमांशानो स्वामी चंड चंडना छवये ते शुक्ल पक्षे ए एकग्र योगे दीक्षा आपवी नहि.

કુંદલીમાં ઇન્દ્રયોગ કુયોગ પાપહે, તે આરંજસિદ્ધિને અનુસારે.

कुंमलीना ग्रह.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	पाप	मुशलपोग तजवो. कूपपोग तजवो. वापीपोग तजवो. शल्यपोग तजवो. पाणीपोग तजवो. मर्पपोग तजवो. वक्रपोग तजवो. संकटपोग तजवो.

आ उपर ज्यां पाप तथा क्रूर शब्द लख्या ते रवि, मंगल, शनि, राहु एमांना ग्रह समजवा. ज्यां शुनग्रह लख्या ते ते चंड, गुरु, शुक्र बुध जाणी लेवा ने कुयोग वर्जो शुनयोगमां मुहूर्त आपवुं.

मुहूर्त करवानी उतावल होय, ने शुन मुहूर्त वा, लग्नशुद्धि सारी नहि मलती होय तो लग्नशुद्धि प्रकरणमां तथा नारचंड टीप्पणमां वायालग्ननी विधि कही ठे. तेथी मुहूर्त करवामां श्लोक कह्यो ठे ते.

न तिथिर्न च नक्षत्रं, न वारो न च चंडमाः ॥

न ग्रहोपग्रहाश्चैव, वायालग्नं प्रशस्यते ॥ १ ॥

ए रीते कहुं ठे, माटे वायालग्नपी काम करवुं ते, पुरुष जे उन्नो रहे, सूर्य जे दिशाए होय त्यां पूठ करीने उन्नो रहे. तेणे पो ताना पगनां पगलां ज़रवा. ते पगलां वार प्रमाणे जोवां, अथवा सा त भांगलनो शंकु मूके तेनी वायापी वाया जुत. ते भांगल ज़रवां. पुरुष उन्नो रही जुए तो पगलां ज़रवां.

रवीवारे ११, सोमवारे ७॥ मंगलवारे ९, बुधवारे ८, गुरुवारे ८, शुक्रवारे ८ ॥ शनीवारे ८.

आ मुजब आंगलां जोवा. ते शंकु वार आंगलनो पाटीआ उ पर मूकवो. ते पाटीयुं वांकुचंकुं न रदे. सरखी रीते रदे एम मूकवुं पढी जे वारे मुहूर्त करवुं ते दिवसना कह्या प्रमाणे वाया आवे के मु हूर्त करवुं. ते कळपाणकारक ठे. ए वायालग्नपी यात्रा जवुं होय अथवा दरकोई कामनो प्रारंभ करे तो कळपाणकारक ठे.

यात्रा वा, परदेश जवुं होय तो सन्मुख वा, जमणो चंडलेवो. योगिनी पूठे राखवी सामोकाळ वर्जवो. नक्षत्र प्रयाणनां पाने १२६ मां कह्यां ठे त्यां जोवुं. शुन लग्नमां वा वायालग्नमां प्रयाण करवुं. नारचंद्रमां चंड जोवानी रीत कही ठे ते.

जन्मनां ते पदेवो त्रीजो पांचमो ए चंड जेने होय ते मापे चंड कहीये. तेमां जाय तो धननी प्राप्ति करे. ६-९-८-११ मो चंडमा दो

य तो ठातीये चंद्र कहीये, जो तेमा जायतो घननो लाज करे. २-
४ थो चंद्रमा होय तो ते हाथे चंद्र कहीये तेमां जाय तो लाज करे.

साते वारनां फल नारचंद्र प्रमाणो—गुरु पाणिग्रहणमां सारो,
परदेश जवामां शुक्र सारो, जणवामां बुध सारो, दक्षिणा आषवामां
शनि सारो, लडाईमां मंगल सारो, राजाने मलवामां मंगल सारो,
सोमवार सधला काममां सारो, परदेश जवामां सारो, मंगल तथा र
विचार विशेषे करी वर्ज्या ठे. ते बने तो वर्जवो. शुभयोग लई काम
करे तो जय थाय. कुयोगोना यंत्रमां तथा तिथिना यंत्र जोई वर्जवा
योग्य वर्जवुं. हरकोई सारा काममां कुयोग शिवायनी शुभ योगवा
ली तिथि लेई काम करवुं.

जे वार होय ते दिवसे ग्रह वज्रवान् होय. कृष्णपक्षे रवि, रा
हु, शनि, मंगल, बलवान् शुक्लपक्षे सोम, बुध, गुरु, शुक्र ए वज्रवान्.
नवग्रहनी दृष्टि तथा शत्रुमित्र जोवानो यंत्र तथा संच नीच स्वग्रहीबल.

रवी.	सोम.	मं.	बु.	शु.	शु.	श.	रा.	के.	
७	७	४-८	७	५-९	७	३-१०	०	०	मंपूर्ण दृष्टि.
४-८	४-८	५ ए	४-८	३-१०	४-८	७	०	०	त्रिपाददृष्टि.
५-९	५-९	३-१०	५-९	७	५-९	४-८	०	०	द्विपाददृष्टि.
३-१०	३-१०	७	३-१०	४-८	३-१०	५-९	०	०	एकपाददृष्टि.
चं-मं	र. बु	र. गु.	र. रा.	र. चं.	र. रा.	र. श.	र. श.	र.	मित्र ग्रह
गु		चं.	शु.	मं.	श.	शु.	शु.		
शु	मं. शु.	शु. श.	मं. श.	श. रा.	मं. गु.	शु.	शु.	०	समग्रह.
	गु. रा.	गु.	गु.						
श-रा	श.	बु. रा.	चं.	र. शु.	र. चं.	र. चं.	र. चं.	०	शत्रुग्रह.
शु					मं.	मं.	मं.		
मेप	वृष.	मकर.	कन्या.	कर्क.	मीन.	तुला.	मि.	०	जंचग्रह.
तोला.	वृश्चि	कर्क.	मीन.	मकर.	कन्या	मेप.	घन.	०	नीचग्रह.
सिंह	कर्क	मे. वृ.	कन्या.	प. मी.	वृष.	म. कुं.	क.	०	स्वग्रही.
		मीन.			तो.				
दीवसे	रात्रे	रात्रे.	निशि.	दिवसे	दिवसे	रात्रे.	०	०	बलवान्.
			दिवस						

कुंडलीमां ग्रह जे स्थाने बेठा होय, तेनायी १-३-४-१२-१०
आटलामे स्थाने बीजो ग्रह होय, तेनी साथे तात्कालिक मित्रता
कहिये. तथा ५-६-७-८-९ ए स्थाने बेठेला ग्रह तात्कालिक शत्रु
कहिये. कुंडलीमां मित्र होय अने ग्रहार्निश मित्र होय तो अधिमि
त्र थाय. तेम शत्रु पण वधे ठेकाणे होय तो अधिशत्रु जाणवो.

प्रतिष्ठा दीक्षा कुंडलीमां ग्रह शुभ ग्रह बलवान् होय अने बी
जा हीनबली होय तो पण मुहूर्त करवुं. एम आरंभसिद्धिनी टी
कामां कह्युं ठे.

लग्नकुंडलीमां बुध रविये रहित. १-४-७-१० आ चार स्था
नके होय तो लग्नना सो दोषने हणे. शुक्र केंद्रस्थान १-४-७-१०
होय. क्रूरग्रहे रहित होय तो हजार दोष हणे. गुरु पण १-४-७-१०
ए स्थानके बलवान् होय तो लग्नना लक्ष दोष हणे. आ रीते आरं
भसिद्धिनी नदानी टीकामां कह्युं ठे. तेम मोटा प्रतिष्ठाकल्पमां ५-९
गुरु, शुक्रनुं एवुंज फल कह्युं ठे. बली प्रतिष्ठाकल्पमां भेष तथा वर
खनो चंद्र अथवा सूर्य होय अने शनि बलवान् होय अने मंगल
बुध हीनबली होय तो पण प्रतिष्ठा करवी. वार तिथि नक्षत्र चं
द्वल जोवुं नहीं. लग्न बलवान् लेवुं. ३-६-११ सूर्य होय. १-
४-९-१०-११ गुरु अथवा शुक्र होय तो बीजा दोष जेटला होय
तेने टाले ने शुभ फल आपे. ए ग्रंथमां लग्नकुंडलीमां राहु अथ
वा केतु १-४ होय ते उत्तम कहो पण बीजा ग्रंथोमां तो उत्तम
जोवामां आवतो नथी.

सर्वे ग्रह शत्रुना घरमां होय तो प्रतिष्ठा नेष्ट जाणवी. लग्न वा
सातमे चंद्रमा, राहु वा, केतु युक्त होय तो ते अधम फलने आपे.
लग्ने वा, चंद्र युक्त, गुरु होय तो निर्विघ्नपणे प्रतिष्ठा थाय, चंद्र शु
क्र युक्त अथवा शुक्रनी चंद्र उपर दृष्टि होय ते सारा फलने आपे.

चौबीशे प्रभुजी राशी. तथा नक्षत्र. तथा लांछन.

प्रथम देवनुं स्मरण करवुं ते आ प्रमाणे.

नमो वीयरयाणं, सबन्नूणं;

तेलुक्कपूइयाणं, जह्छिअ वच्चुवाईणं.

अर्थः—सर्व वस्तुना जाण, त्रण लोकने पूजनिक अने यथा स्थित वस्तुना प्ररूपक एवा वीतराग देवने नमस्कार पाठ.

गुरुनुं स्मरण आ प्रमाणे—

धन्यास्ते ग्राम नगर जनपदादयो येषु मदीयधर्माचार्या
विहरंतीत्यादि चैत्यवंदनादिना वा नमस्करणं स्मृतिः

अर्थः—धन्य ते ग्राम, नगर, जनपदादिक के, जेने विदे म्दारा धर्माचार्य विचरे छे. इत्यादि कही चैत्यवंदन करे अथवा नमस्कार वढे स्मरण करे.

चार शरण करवा ते आ प्रमाणे—

क्षीणरागादिदोषोधाः, सर्वज्ञा विश्वपूजिता ॥

यथार्थवादिनोर्हितः, शरण्या शरणं मम ॥ १ ॥

अर्थः—क्षीण करवा छे रागादि दोषना समूहो जेमणो, सर्व वस्तुना जाण, विश्व पूजेला, यथार्थवादी अने शरण करवाने योग्य एवा अर्हित जगवाननुं मने शरण पाठ. ॥ १ ॥

ध्यानाग्निदग्धकर्माणि, सर्वज्ञा सर्वदर्शिनः ॥

अनंतसुख वीर्योधाः, सिद्धाश्च शरणं मम ॥ ७ ॥

अर्थः—ध्यान करी अग्निमे करीने वाली नांख्यां छे कर्म जेमणो, सर्व वस्तुना जाणनार तथा देखनार, अनंत सुख अनंत वीर्य युक्त एवा सिद्ध जगवाननुं मने शरण पाठ. ॥ ७ ॥

साधुजीनुं शरण आ प्रमाणे—

ज्ञानदर्शनचारित्र, युता स्वपर तारकाः ॥

जगत्पूज्याः साधवश्च, जवंतु शरणं ममः ॥ ३ ॥

अर्थः—ज्ञान, दर्शन अने चरित्र करो युक्त, परने अने पोताने

तारनार अने त्रण जगतने पूजनिक एवा साधुनुं मने शरण धाऊ. ३

धर्मनुं शरण आ प्रमाणे—

संसारदुःखसंहर्त्ता, कर्त्ता मोक्षसुखस्य च ॥

जिनप्रणीतधर्मश्च, सदैव शरणं मम ॥ ४ ॥

अर्थः—संसार रूपी दुःखनो नाश करनारा अने मोक्षसुखने कर नारा (आपनारा) एवा जिनप्रणीत धर्मनुं मने सदाय शरण धाऊ.

ए रीते चार शरण करीने पढी आ प्रमाणे जावना जावे—

चतुरंगो जिणधम्मो, न कञ्च चतुरंगसरणमवि न कयं ॥

चतुरंग नवहेत्त, न कञ्च हा दारिद्र धम्मोत्ति ॥ ५ ॥

अर्थः—ज्ञान, शील, तप अने जाव रूप चार अंगवालो धर्म में न कख्यो ! चार शरण पण न कख्यां ! अने चार गति रूप नवनो वेद पण न कख्यो. हा इति खेदे ! हुं धर्म दारी गयो !!! ॥ ५ ॥

दवे दुष्कृत्यनी गर्हा ते आ प्रमाणे—

जं मण वय काएहिं, कयकारी अणुमईहिं आयरियं ॥

धम्मविरुद्धमसुद्धं, सबं गरिहामि तं पावं ॥ ६ ॥

अर्थः—मन वचन कायाना योगधी जे कोइ धर्म विरुद्ध अर्थात् प्रभुनी आज्ञा बहारनुं कृत्य कखुं होय, करान्युं होय तेमज अनुमो दुं होय ते सर्व पापनी हुं गर्हा करुं हुं. ॥ ६ ॥

सुकृत्यनुं अनुमोदन करवुं ते आ प्रमाणे—

अहवा सबंचि य वीयराय वयणाणुसारि जं सुकयं ॥

कालतएवि तिविहं, अणुमोए सो तयं सबं ॥ ७ ॥

अर्थः—अथवा वीतरागना वचनने अनुसारे त्रणे कालमां जे सर्व सुकृत्य कखुं, ते सर्व मन वचन कायाए करी अनुमोडुं हुं. ॥ ७ ॥

મા દેહ એ સર્વને મન વચન કાયાએ કરી વોશિરાવું તું. ॥૧૧॥

મા પ્રમાણે કરી નવકાર પૂર્વક વ્રણ ગાથાન કહી ઢે, તેનું

નામ નથી, પણ અનુમાનથી નીચેની સંજોગે—

એગોહં નહિ મે કોઈ, નાહમન્નસ્સ કસ્સઈ ॥

એવં શ્રદ્ધીણ મણસો, અપ્પાણ મણુસાસઈ ॥૧૨॥

એગો મે સાસનં અપ્પા, નાણ દંસણ સંજુનં ॥

સેસા મે વાહિરા જાવા, સઘે સંજોગ લક્ષણા ॥૧૩॥

સંજોગ મૂલા જીવેણ, પત્તા હુલ્લ પરંપરા ॥

તમ્હા સંજોગ સંવંધં, સઘે તિવિહેણ વોસરિયં ॥૧૪॥

અર્થ:—હું એક તું, મ્હારું કોઈ નથી, તેમ હું પણ કોઈનો નથી,

પ્રકારે શ્રદ્ધીન મનથી આત્માને શીઘ્રામણ થાપે. ॥૧૨॥ જ્ઞાન વ

ને યુક્ત એવો એક મ્હારો આત્મા શાશ્વત છે, વાકીના (તન ધન

ને કુટુંબાદિક) સર્વ વાહ્યજાવો સંયોગ રૂપ લક્ષણવાળા છે. ॥૧૩॥

યોગ રૂપ મૂલથી જીવ હઃલની પરંપરાને પામ્યો છે. તે કારણ માટે

વં સંયોગ સંવંધને મન વચન કાયાના યોગથી વોશિરાવું તું. ॥૧૪॥

મા પ્રમાણે જાવીને જે પુરુષ અથવા જે સ્ત્રીએ શીઘ્ર પાઘ્યાં છે,

મનાં ચરિત્ર જાવી કામને શાંત કરે, પઠી નવકાર મંત્ર સમરતો

એ, તે પણ સ્ત્રીની જોડે નહો. આ નિયમ ગંતસ્તી અથવા મુક્તી

રીએ ઠીએ, તેમ એક નવકાર ગણી ન પારે, ત્યાં સુધી અગ્નિપ્રદ છે.

વિધિ વહુ સારી લાગે છે. મરણ થાય તો આરાધક થઈ જાય. માટે

જ કરવા યોગ્ય છે. માંદગીને ખવસરે તો વિશેષ કરવા યોગ્ય છે.

॥ દોહા. ॥

પરમ દેવ પરમાત્મા, બુદ્ધિ આત્મગુરુ રાય ॥

એહ પરમપદ સેવતાં, અનુપાનંદ થવાય ॥૧॥

॥ इति नरुचनगर निवासी श्रेष्ठ अनुपचंद
मलुकचंद विरचित श्री प्रश्नोत्तररत्न
चिंतामणि समाप्तम्. ॥

